

غالب سید گرامی

(کتابیں)

محمد انصار اللہ

غالب انسٹیٹیوٹ، نئی دہلی

**Collection of Prof. Muhammad Iqbal Mujaddidi
Preserved in Punjab University Library.**

پروفیسر محمد اقبال مجددی کا مجموعہ
پنجاب یونیورسٹی لائبریری میں محفوظ شدہ

9189

غالب بلیوگرافی

(کتابیں)

محمد انصار اللہ

غالب انسٹیٹیوٹ نئی دہلی

(بملا حقوق محفوظ)

بکاتو ۱۹۹۸

1797 - 1997

غالب بلیو گرافی
(کتابیں)

مصنف : ڈاکٹر محمد انصار اللہ
سال اشاعت : ۱۹۹۸ء
اہتمام : شاہد مابلی
کمپیوٹر کمپوزنگ : محمد عمر کیرانوی
قیمت : دو سو روپے (-/200 Rs.)
مطبع : اصیلا آفسیٹ پرنٹرز، دہلی

غالب انسٹی ٹیوٹ

ایوان غالب (ماتاسندری لین) نئی دہلی ۱۱۰۰۰۲

باسمہ تعالیٰ

پیش لفظ

غالب انسٹی ٹیوٹ اردو کا علمی و ادبی ادارہ ہے جس میں غالب پر خصوصیت سے کام ہوتا ہے، اس ادارے کے زیر اہتمام ہر سال غالب پر بین الاقوامی سمینار منعقد ہوتا ہے، اس ادارے میں ایک ادبی و تحقیقی رسالہ بھی برسوں سے شایع ہو رہا ہے اور اس کے ذریعے غالب پر واقع مواد اکٹھا ہو گیا ہے، اس کا اندازہ ادارے کی حال کی دو کتابوں سے ہو سکتا ہے، ایک کا نام ”تحقیقات“ اور دوسری کا نام ”تنقیدات“ ہے۔

چونکہ غالب پر تحقیق و تنقید کا سلسلہ جاری ہے اور یہ سلسلہ نہ صرف اردو میں جاری ہے بلکہ بعض دوسری زبانوں میں بھی اس کی کڑی مل جاتی ہے، اور بخوبی ممکن ہے کہ یہ سلسلہ مدتوں جاری رہے، اس وجہ سے غالب انسٹی ٹیوٹ کی مجلس عاملہ کو غالب کی Bibliography (کتابیات) کی ضرورت کا احساس بڑی شدت سے ہو رہا تھا، چنانچہ اس نے اس سلسلے میں ایک منصوبہ تیار کیا، مقام شکر ہے کہ اردو کے مشہور منتقد پروفیسر انصار اللہ نے اس منصوبے پر کام کرنا شروع کر دیا، اور چند سال کی کوشش سے یہ کام پایہ تکمیل کو پہنچا دیا۔

غالب کی کتابیات تیار کرنا نہایت مشکل کام تھا، اس لئے کہ دنیا کے ہر بڑے ملک میں ان کے فکر و فن کی اتنی شہرت ہوئی چنانچہ وہاں کے نقادوں اور محققوں نے ان کو اپنی توجہ کا مرکز بنایا، اور ان پر نہ صرف مقالے لکھے بلکہ کتابیں بھی تیار کیں، دوسرے ممالک کے اس سرمائے تک رسائی جتنا مشکل کام ہے اس کا بخوبی اندازہ ہو سکتا ہے۔ لیکن پروفیسر انصار اللہ نے دنیا کی مختلف زبانوں میں بکھرے ہوئے مواد تک رسائی حاصل کی، اور غالب کی کتابیات پر ایک معتبر کتاب تیار کر لی۔

غالب پر کتابیات کی ایک ضخیم جلد نکل آئی، اس سلسلے میں یہ چند امور بڑی توجہ چاہتے ہیں:

غالب ہندوستان کے سب سے بڑے اور سب سے مقبول شاعر ہیں۔ ان کی شہرت بین الاقوامی ہے اور اس شہرت میں کوئی ان کا ثانی نہیں۔ ساری دنیا میں غالب پر بکھرے ہوئے مواد سے اس کا ثبوت ملتا ہے۔

غالب شناسی نہایت مشکل امر ہے، اس کے لئے سیکڑوں ہزاروں کتابوں سے استفادہ ضروری ہے، اور یہ کتابیں صرف اردو، فارسی یا انگریزی میں نہیں بلکہ دنیا کی اکثر زبانوں میں ہیں، اور ہمارے ملک کے غالب شناسوں کو ان زبانوں کی ہوا تک نہ لگی ہو، تو ان زبانوں میں غالب پر جو مواد ہے اس سے استفادے کا سوال ہی نہیں پیدا ہوتا۔ اس وجہ سے غالب شناسی کا دعویٰ بے بنیاد ٹھہرتا ہے۔

ہم لوگوں میں دوسرے ملکوں کے ادب سے استفادے کا جذبہ بھی نہیں ہے، اور پیدا کیوں کر ہو، ہم تو ایک دو زبانوں کے علاوہ کچھ اور جانتے ہی نہیں، افسوس ہے کہ ہماری زبان میں ترجمے کا بھی چلن ختم ہو گیا، اور ہم اپنی انا میں اتنے محو ہیں کہ دنیا کے فکر و فن کو خاطر میں نہیں لاتے، یہ ہمارے ملک کا بڑا المیہ ہے، ہم سے زیادہ بر خود غلط کوئی قوم نہ ہوگی۔

غالب کی عالمگیر مقبولیت کا تقاضا ہے کہ ہم دوسری زبانوں کو سیکھیں اور اردو کو

اور مقبول بنانے کی کوشش کریں۔ یہ کام کسی ایک آدمی یا ایک ادارے کے ذریعے انجام نہیں دیا جاسکتا، ملک کے سارے ادارے جٹ کر یہ کام کریں تو کامیابی کی توقع کی جاسکتی، دنیا کی ہر بڑی زبان میں اردو کی مختصر قواعد، اردو ریڈر اور اردو لغت کی شدید ضرورت ہے۔

غالب شناسی عالمی برادری کا ایک وسیلہ بن سکتا ہے۔

غالب پر تحقیق و تنقید کرنا مشکل کام ہے، ان پر جو کتابیات تیار ہوئی ہے اس سے اندازہ ہو گا کہ بغیر سینکڑوں ہزاروں کتابوں کے مطالعے کے غالب پر کوئی قابل توجہ کام نہیں ہو سکتا۔

ہندوستان میں کم از کم ایک ایسے کتاب خانے کی تشکیل کی ضرورت ہے جس میں غالب پر ساری دنیا میں جتنا بکھرا ہوا مواد ہے سب جمع ہوں۔

کتابیات غالب اردو ادب میں ایک قابل قدر اضافہ ہے، اور اس کتاب کو غالب انسٹیٹیوٹ نے طبع کر کے اردو دنیا پر احسان کیا ہے، امید ہے یہ کتاب جس توجہ کی مستحق ہے، قارئین کی طرف سے یہ توجہ ظہور پذیر ہوگی۔

نذیر احمد

وائس چیرمین، غالب انسٹیٹیوٹ

ایوان غالب، نئی دہلی

گزارش

اردو دنیا میں مقبول ترین شخصیت بلاشبہ مرزا اسد اللہ خان غالب کی ہے۔ ان کے بارے میں اردو نثر و نظم کے علاوہ دنیا کی مختلف زبانوں میں جتنا لکھا گیا ہے، برصغیر کے کسی دوسرے شخص کے بارے میں اتنا نہیں لکھا گیا ہے۔

ہندوستان اور پاکستان میں کئی صاحبان ہمت نے غالبیات کی فہرست سازی کا کام کیا ہے اور اس میں شبہ نہیں کہ وہ سبھی کام اپنی اپنی جگہ پر نہایت اہم اور مفید بھی ہیں لیکن تصنیف و تالیف اور طباعت و اشاعت کی تیز رفتاری نے کسی ایک کو بھی ”اپ ٹو ڈیٹ“ نہیں رہنے دیا ہے۔ اس سلسلے کا ایک لطیفہ یہ ہے کہ میں نے غالب سے متعلق پروفیسر بیرونی کتاوکا (جاپان) سے ان کی دو کتابوں کی درخواست کی۔ جواب میں انھوں نے لکھا:

”میں نے ایک کتاب اور بنا کی ہے۔ پارسل میں تین کتابیں بھیجی جا رہی ہیں۔“

بلاشبہ پروفیسر موصوف مبارکباد کے مستحق ہیں کہ محض چند مہینوں (اپریل تا ستمبر ۱۹۹۷ء) میں انھوں نے اپنی زبان میں تین قابل قدر اور دقیق کتابیں شائع کر دی ہیں۔

پاکستان میں بوجہ فہرست سازی نے ایک لایق تحسین علمی مشغہ کی حیثیت حاصل کر لی ہے اور وہاں متعدد اداروں کی طرف سے علمی کاموں کی طرح طرح کی فہرستیں شائع کی جا رہی ہیں لیکن یہاں کی ٹونائگوں علمی اور تحقیقی مصروفیتیں ہندوستان کے ارباب قدر کو اس کام کی طرف کما حقہ، متوجہ ہونے کا موقع نہیں دے رہی ہیں۔

غیر ملکی احباب کی عنایتوں اور ہر قسم کی سہولتوں کے باوجود ہندوستان میں پاکستان

اور دوسرے ممالک کی مطبوعات کا حصول ہی نہیں، ان کے بارے میں معلومات کی فراہمی بھی ”کارے وارد“ کے مصداق ہے۔ یہی نہیں بلکہ خود ہندوستان کے طول و عرض میں جو علمی کام ہو رہے ہیں ان سب کا سراغ لگالینا بھی آسان نہیں ہے۔ ایک ہی موضوع سے متعلق ملک کی ایک سے زائد یونیورسٹیوں میں تحقیقی کاموں کا کیا جانا اسی صورت حال کا نتیجہ ہے چنانچہ فہرست سازی کے کاموں کے ”آپ ٹوڈیٹ“ ہونے کا مطالبہ اور دعوادونوں بیجا اور غیر صحیح ہیں۔ راقم سطور نے غالب صدی کے موقع پر پروفیسر آل احمد سرور کی ایما سے جو ”غالب بلیو گرافی“ تیار کی تھی وہ اُس زمانے میں سب سے زیادہ مبسوط تھی لیکن چند ماہ کے بعد ہی تشنگی کا احساس ہونے لگا تھا۔

کئی برس کے بعد استاد محترم پروفیسر نذیر احمد نے ذکر کیا تو خیال ہوا کہ کام کو چند جلدوں میں تقسیم کرنا چاہیے اور پہلی جلد صرف کتابوں کے ذکر پر مشتمل ہو۔ اسی خیال کے مطابق یہ پہلی جلد استاد محترم کے ارشاد کی تعمیل میں غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی کے لیے تیار کی گئی ہے۔ کتاب کا نام وہی ”غالب بلیو گرافی رہنے دیا ہے۔ کوشش کی ہے کہ اس میں بعد امکان زیادہ سے زیادہ کتابوں کا ذکر کر دیا جائے۔“

اس کام میں سبھی احباب نے ہر طرح تعاون کیا ہے اور میں ان سب کا نہایت ممنون ہوں۔ تین صاحبوں یعنی پروفیسر لطیف الزماں خاں (ملتان)، ڈاکٹر حنیف نقوی (بنارس) اور جناب مہر الہی (علی گڑھ) کا خصوصیت سے ذکر ضروری ہے کہ انھوں نے وہ کیا جو یہی کر سکتے تھے۔ اللہ ان کی نیکیوں کے لیے عمدہ اجر عطا کرے۔

محمد انصار اللہ

دوشنبہ ۱۷۔ نومبر ۱۹۹۷ء

بیت الابصار

۱۸۰۴، سر سید روڈ

سر سید نگر، علی گڑھ

۲۰۲۰۰۲

- 1 پیش لفظ: پروفیسر نذیر احمد
- 2 گزارش: ڈاکٹر محمد انصار اللہ
- 3 پہلا حصہ - غالب کی متعلق کتابیں 1
- 2 (الف) اردو میں
- 207 (ب) دوسری زبانوں میں
- 276 -4 دوسرا حصہ - کتابوں میں غالب
- 277 (الف) اردو میں
- 347 (ب) دوسری زبانوں میں
- 365 -5 اشاریہ

پہلا حصہ

غالب کی کتابیں
سے متعلق

(الف)

ء

أردو میں

فہرست

5	آپ بیتی اور لطیفے	-1
8	سوانحات	-2
23	مرثیہ وغیرہ	-3
24	نذروغیرہ	-4
29	مزاج اور علم	-5
35	شعر و فن	-6
45	مطالعہ خطوط وغیرہ	-7
48	تنقید و تحقیق	-8
57	ردِ غالب	-9
62	اشخاص اور غالب	-10
74	مقامات اور غالب	-11
77	زمانہ اور غالب	-12
79	جایزہ غالبیات	-13
83	ذرائع فیچر وغیرہ	-14
91	اشاریہ غالب	-15
96	مضامین کے مجموعے	-16
114	دیوانِ غالب	-17
134	متفرق تصانیف اور مجموعے	-18

138	انتخابِ کلام	-19
143	شرحیں	-20
163	فرہنگ وغیرہ	-21
165	مرقعے طغرا وغیرہ	-22
170	خطوط	-23
182	متفرق خطوط و انتخابات	-24
187	دوسری نثریں	-25
188	ایم۔ اے کے مقالے	-26
191	ایم فل کے مقالے	-27
192	ڈاکٹریٹ کے مقالے	-28
195	زجے	-29
202	رسالے وغیرہ	-30
205	تحریریں جو نایاب ہیں	-31

۱۔ آپ بیتی اور لطفے

۱۔ سرگذشتِ غالب میرزا محمد بشیر بھرتپوری عزیز پریس، آگرہ ۱۹۴۲

دیباچہ غالب کی داستانِ حیات، خود اُس کی زبانی

سرگذشت: خطوں کے اقتباس سے مرتب کردہ، سولہ ابواب میں۔

پیدائش، خاندانی حالات، مکان، اسیری، بھائی کا انتقال،

نواب یوسف علی خاں، مذہب، آم سے رغبت، قونج کا دورہ

، قطعہ وقات، تعلیم، شاعری، فارسی سے عشق، معیارِ کلام،

ضعیفی، وغیرہ۔ ۹۶ صفحے

۲۔ سرگذشتِ غالب ناصر عابدی الکتب، کراچی ایم اکتوبر ۱۹۶۵

مع نکات و لطائف ۹۶ صفحے

۳۔ (۱) غالب کی آپ بیتی نثار احمد فاروقی کتابیات، لاہور فروری ۱۹۶۹

خطوں کی مدد سے مرتب کردہ، چار ابواب میں قریب ۱۰۰ صفحے

۔ جون ۱۹۶۳ء میں پہلی بار مجلہ نقوش لاہور سے آپ بیتی نمبر میں

انٹالیس صفحات پر چھپی تھی۔

(۲) ایضاً نثار احمد فاروقی، پہلی ۱۵۱

۳۔ غالب کی شوخیاں عبدالباری آسی مکتبہ دین و ادب، لاہور اپریل ۱۹۶۵

۲۶۱ صفحے

یہ کتاب پہلی بار جنوری ۱۹۳۲ء میں نکار سے خاص نمبر کی صورت میں چھپی تھی۔

- ۵۔ غالب کی کہانی، خود اسی کی زبانی   صغیر خاں
- ۶۔ (۱) غالب کے لطیفے مفتی انتظام اللہ شہابی   حالی پبلسنگ ہاؤس، دہلی   سنہ ندارد پہلی بار
- (۲) ایضاً   ایضاً   ایضاً   ۱۹۳۷ء دوسری بار
- ۷۔ کہانی میری، زبانی میری   حفیظ عباسی   مجلس اشاعت ادب، دہلی   اپریل ۱۹۶۸
- (غالب کی آپ بیتی)

حالات، تصانیف، انداز بیان   تا ص ۹۱

غالب کے اردو دیوان کا وہ انتخاب جو انھوں نے خود نواب

کلب علی خاں کورامپور بھیجا تھا۔   ص ۹۲ تا ۱۶۰

- ۸۔ لطائف غالب   مسز اس ایم اے شام   مکتبہ پنجاب، لاہور   ۱۹۳۸
- ۔ غالب کے سینتالیس لطیفوں کا مجموعہ

۔ تمہید از مولانا محمد احمد دہلوی   ۳۲ صفحے

- ۹۔ لطائف غالب   فیاض نیازی   خان اکیڈمی، لاہور   جنوری ۱۹۶۶
- ۹۶ صفحے

- ۱۰۔ لطائف غالب   حکیم محمد حسن میرٹھی   نامی پریس، میرٹھ   ۱۹۰۳

- ۱۱۔ مرزا غالب کے لطیفے   ساجد صدیقی، والی آسی   مکتبہ دین و ادب، لکھنؤ فروری ۱۹۶۸
- ۱۲۸ صفحے

- ۱۲۔ (۱) نکات غالب   نظام الدین حسین نظامی بدایونی   نظامی پریس،   ۱۶ جنوری ۱۹۲۰ء پہلی بار
- بدایوں

مع مقدمہ از سید محمود غازی پوری پیر سٹرائٹ لا
 پہلا حصہ : غالب کی سرگذشت (غالب کے لفظوں میں)
 دوسرا حصہ : ادبی نکتے (خطوں کے اقتباس)
 تیسرا حصہ : مرزا کے لطیفے ۷۲ صفحے

(۲) ایضاً نظامی بدایونی نظامی پریس، بدایوں مارچ ۱۹۲۴ دوسری بار
 غالب کی خودنوشت

حصہ اول : اردوے معلّا اور عود ہندی سے ماخوذ

حصہ دوم : لطائف و ظرائف ۶۸ صفحے

(۳) نکات غالب نظامی بدایونی نظامی پریس، بدایوں جنوری ۱۹۲۷ تیسری بار

(۴) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۵۷

(۵) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۳۸ء تا ۱۹۵۹ء

۸۰ صفحے

۱۳۔ نوادر مرزا محمد عسکری ادبی پریس، لکھنؤ ۱۹۳۳
 یعنی مجموعہ لطائف و ظرائف

۲۔ سوانحات

- ۱۳۔ آب حیات مولانا محمد حسین آزاد و مل پبلیکیشنز، بمبئی ۱۹۸۷
میں ترجمہ غالب مع پیش لفظ و حواشی نوشتہ کالیداس گپتارضا ۵۱ صفحے
- ۱۵۔ (۱) آثارِ غالب شیخ محمد اکرام بمبئی ۱۹۳۶ پہلی بار
(۲) آثارِ غالب ایضاً کتبخانہ تاج اوفس، بمبئی سنہ ندارد
- غالب نامہ حصہ نثر مرزا غالب کی زندگی اور تصانیف کا تفصیلی مطالعہ۔
جدید علم نفسیات اور فن تنقید کی روشنی میں ۳۷۶ صفحے
- (۳) آثارِ غالب شیخ محمد اکرام کتبخانہ تاج اوفس، بمبئی سنہ ندارد چوتھی بار
(۴) ایضاً ایضاً لکھنؤ ۱۹۵۰
- ۱۶۔ اصہار الغالب الحاج صاحبزادہ ناصر الدین احمد خاں کتابستان، دہلی فروری ۱۹۶۹
عرف خسرو مرزا یسوی اعلا پرنٹنگ پریس، دہلی
- خاندان لوہارو سے غالب کے نسبی تعلق کی تفصیلات۔ یادداشت کے مطابق۔
پیش لفظ از مولانا سید عبدالدائم
- تمہید اور وجہ تالیف کے بعد گزٹ مطبوعہ ۱۹۰۷ء اور بعض دوسرے کاغذوں
کی نقل۔
- آخر میں پانچ شجرے اور تتمہ میں غالب کی آخری زندگی کے حالات
- ۱۷۔ بچوں کے غالب افتخار بیگم صدیقی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۵
۔ غالب کی زندگی اور شاعری کا تعارف ۸۲ صفحے
۔ کارٹون اور تصاویر بھی

- ۱۸۔ بچوں کے غالب لیش سروج سیمانت پرکاشن، دہلی ۱۹۹۴
- ۱۹۔ (۱) بچوں کے مرزا غالب ڈاکٹر اسلم فرخی ہمدرد فاؤنڈیشن، کراچی مئی ۱۹۹۳
- (۲) ایضاً ایضاً مکتبہ پیام تعلیم، نئی دہلی
- ۲۰۔ ترجمان غالب مالک رام مرکز تصنیف و تالیف، نکودر مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی
- ۲۱۔ تعارف غالب سیف سلطانپوری تھرپار کرڈسٹرکٹ کلچرل ایسوسی ایشن سال ندارد میرپور خاص، سندھ

حالاتِ غالب اور لطیفے

- تصانیف اور مشاہیر کی رائیں ۳۸ صفحے
- ۲۲۔ تقویم غالب ڈاکٹر حنیف نقوی
- ۲۳۔ جاگیر غالب پر تھوی چندر مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۷۰
- جن پتھ، دہلی
- ۳۱۱ صفحے
- ۲۴۔ جاگیر سے متعلق کاغذات کا عکس
- ۲۴۔ جاگیر غالب مرحوم پر تھوی چندر مکتبہ کاروالا، لاہور ۱۹۹۴
- مرتب: ڈاکٹر سید معین الرحمن
- بموجب سرکاری ریکارڈ
- عرضداشت بحق خاندانی پنشن بنام ایسٹ انڈیا کمپنی کے کاربند
- انگریزی اوزار دو میں متعلق کاغذات کے عکس
- ۲۵۔ (۱) چچا غالب (سوانح) محمد حسین حسان ندوی مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۷۰
- (۲) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۹۳

۲۶۔ (۱) جتیبہ غالب ڈاکٹر سعادت علی صدیقی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ فروری ۱۹۷۱

۔ جیل کی زندگی کے حالات، غالب کا فارسی ترکیب بند مع اردو ترجمہ

۔ پیش گفتار از ڈاکٹر سید رغیب حسین ۸۰ صفحے

(۲) ایضاً ڈاکٹر سعادت علی صدیقی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۸۰

۲۷۔ حق جاگیر غالب پر تھوی چندر مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی فروری ۱۹۶۸

جن پتھ، دہلی

مقدمے کے سلسلے کے کاغذوں کے عکس ۱۵۹ صفحے

۲۸۔ حیات غالب علیم الدین سالک و آقا بیدار بخت دین محمدی پریس، لاہور ۱۹۱۰

۸۰ صفحے

۲۹۔ (۱) حیات غالب شیخ محمد اکرام فیروز سنز، لاہور سنہ نامعلوم

۔ مصنف کی کتاب ”غالب نامہ“ کا دوسرا حصہ ۲۴۷ صفحے

(۲) ایضاً شیخ محمد اکرام مرکز نائل پریس، لاہور ۱۹۳۶

(۳) ایضاً ایضاً جہانگیر بک ڈپو، دہلی سنہ ندارد

(۴) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۸۳ تیسری بار

(۵) ایضاً ایضاً لاہور ۱۹۸۳

اس میں نواب اباب ہیں۔

۳۰۔ حیات غالب نواب سید محمد میرزا موج نگارستان پریس، لکھنؤ اکتوبر ۱۸۹۹

۔ یہ سرپرستی ہزہائیس شہزادہ والا قدر مرزا سلیمان قدر بہادر

۔ متداول کتابوں سے ماخوذ۔ غالب کے حالات، تصانیف اور لطیفے وغیرہ

۳۲ صفحے علاوہ سرورق

۳۱۔ حیاتِ غالب کا ایک باب ڈاکٹر ملک حسن اختر مکتبہ عالیہ، لاہور ۱۹۸۷
تحقیق کی روشنی میں

۔ غالب کے مقدمہ پنشن سے متعلق پنجاب آرکائیوز لاہور میں محفوظ
بعض دستاویزوں کی روشنی میں

۔ دستاویزوں کے عکس بھی کتاب میں شامل ۱۳۶ صفحے

۳۲۔ حیاتِ غالب کے مرتب ڈاکٹر گوہر نوشاہی مقتدرہ قومی زبان
سترہ سال اسلام آباد

غالب کے مقدمہ پنشن سے متعلق ایک سو چھپن دستاویزات
مع اردو ترجمہ و حواشی

۳۳۔ ذکرِ غالب بشیر احمد علوی کاکوروی

۳۴۔ (۱) ذکرِ غالب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی اپریل ۱۹۳۸ء پہلی بار
دیباچہ از ڈاکٹر سید عابد حسین ص ۳ تا ۴

غالب کے سوانح، تصانیف، اخلاق و عادات ص ۵ تا ۱۰۳

۔ یہ کتاب دراصل مالک رام کے مرتب کردہ مجموعہ ”سہد چیس“ کا مقدمہ ہے
جو ضخیم ہو جانے کی وجہ سے اس میں شامل نہیں کیا گیا۔

(۲) ذکرِ غالب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ستمبر ۱۹۵۰ء پہلی بار
۲۳۱ صفحے

(۳) ذکرِ غالب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی جنوری ۱۹۵۵ء تیسری بار
۲۸۲ صفحے

(۴) ذکرِ غالب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ستمبر ۱۹۶۵ء چوتھی بار
۳۶۵ صفحے

(۵) ذکرِ غالب مالک رام ایضاً

دیباچہ از سید عابد حسین عرض مؤلف مالک رام

پہلا باب : سوانح حیات

دوسرا باب : تصنیفات فارسی و اردو، قاطع بر زبان کا مباحثہ، لطیف نثر کا مستند

تیسرا باب : عادات و اخلاق

کتابیات و اشاریہ کل ۲۷۹ صفحے

(۶)۔ ذکر غالب مالک رام مکتبہ شعر و ادب لاہور ۱۹۷۵

۳۵۔ (۱) روح غالب ڈاکٹر سید محی الدین قادری زور ادارہ ادبیات اردو، حیدر آباد، دکن ۱۹۳۹ پہلی بار

مکتبہ ابراہیمیہ مشین پریس، حیدر آباد

پیش لفظ از سید مہدی حسن بلگرامی

غالب سے متعلق کتابوں اور شرحوں کا تعارف

غالب کے ادبی کارنامے۔ فارسی، اردو کی نظم و نثر

غالب کے شاگردوں کا حال اور نمونہ کلام

غالب کے خطوں کا انتخاب ۲۴۰ صفحے

(۲) روح غالب ڈاکٹر محی الدین قادری زور ادارہ ادبیات اردو حیدر آباد ۱۹۵۰ دوسری بار

افضل برقی پریس حیدر آباد

۲۴۳ صفحے

۳۶۔ (۱) سرگذشت غالب ڈاکٹر سید محی الدین قادری زور مکتبہ ابراہیمیہ، ۱۹۳۹ پہلی بار

حیدر آباد، دکن

طاہر علموں کے لیے ادارہ ادبیات اردو، حیدر آباد

غالب کے حالات و غیرہ ۶۴ صفحے

(۲) سرگذشت غالب ڈاکٹر سید محی الدین قادری زور افضل برقی مشین پریس ۱۹۵۰ دوسری بار

حیدر آباد ۸۶ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً ادارہ ادبیات اردو، حیدر آباد

غالب کی حیات اور کارنامے ۶۸ صفحے

۳۷۔ سیر غالب حکیم ابوالحسنات بیدل فاروقی سہارنپوری دارالحنات، سہارنپور ۱۳۸۸ھ

اشاریہ، دیباچہ، قطعہ تاریخ ص ۳-۱۰ خواجہ پریس، دہلی ۱۹۶۹ء

غالب کی مختصر سوانح حیات ص ۱۱-۲۱

خانگی زندگی اور خاندانی حالات وغیرہ ص ۲۲-۳۳

ادبی زندگی، فارسی اور اردو نظم و نثر ص ۳۵-۲۱۱

تکملہ۔ تصویر کا دوسرا رخ، اظہارِ سقم اور توجیہات ص ۲۱۲-۲۴۰

ضمیمہ، خاتمہ، قطعات اور چند حقائق ص ۲۳۱-۲۵۶

۳۸۔ صلاے عام ہے یا ان نکتہ داں کے لیے مولوی مہیش پرشاد پریس نامعلوم ستمبر ۱۹۳۳

غالب کے قدر شناسوں کے نام۔ غالب کے مکتوب الہیم کے حالات کی دریافت کے لیے

صفحہ ۸

۳۹۔ (۱) غالب ادارہ تصنیف و تالیف شیخ غلام علی اینڈ سنز، لاہور سنہ نامعلوم

صفحہ ۱۸۸

(۲) غالب ایضاً فیروز سنز لمیٹڈ، لاہور ۱۹۶۸ آٹھویں بار

صفحہ ۸۰

(۳) غالب ایضاً ایضاً ۱۹۶۹ نویں بار

صفحہ ۸۰

۳۰۔ غالب رضیہ سجاد ظہیر آئینہ ادب، لاہور ۱۹۶۵

صفحہ ۱۵۶

۳۱۔ (۱) غالب (سوانح) بی بی شریف احمد عثمانی معتاد ادب، لاہور اپریل ۱۹۶۱

صفحہ ۱۱۰

(۲) ایضاً ایضاً ۱۹۷۰

- ۳۲۔ غالب مہدی نظمی ہندوستان پبلکیشنز، غازی آباد ۱۹۷۰
- مرزا کی حیات اور ان کا فلسفہ شاعری ۶۳ صفحے
- ۳۳۔ غالب مہدی نظمی غازی آباد ۱۹۸۷
- ۔ منظوم سوانح حیات
- ۳۴۔ غالب آگہی سید قدرت نقوی مغربی پاکستان اردو اکیڈمی، لاہور اکتوبر ۱۹۹۲
- ۳۵۔ غالب۔ احوال و آثار ڈاکٹر حنیف نقوی ادارہ نصرت پبلشرز، لکھنؤ ۱۹۹۰
- غالب کا سال ولادت ، غالب کا سفر کلکتہ
- غالب کی ایک غزل اور مرزا یوسف ، منشی نو کشور اور غالب
- غالب سے منسوب ایک شعر ، تلامذہ غالب پر ایک نظر
- ۳۶۔ غالب۔ احوال و آثار کاظم علی خاں لکھنؤ
- ۳۷۔ غالب پریشاں انیس ناگی جمالیات، لاہور ۱۹۹۳
- ۳۸۔ غالب۔ تاریخ کے آئینے میں سید نظیر حسین زیدی مسعود اکادمی، کراچی اگست ۱۹۶۳
- غالب اور نواب حامد علی خاں، اور اتحاد پریس سکھر
- سوانح غالب۔ تاریخی اعتبار سے
- کے علاوہ چار متفرق مضامین ۲۳۰ صفحے
- ۳۹۔ غالب۔ درون خانہ کالیداس گپتارضا ساکار پبلشرز، بمبئی دسمبر ۱۹۸۹
- (محقق سوانح)
- خانہ باغ ، غالب کا خاندان ، غالب کی والدہ
- غالب کی تاریخ ولادت ، نام ، مذہب
- زوجہ غالب ، غالب بنام امر او بیگم ، سفر کلکتہ کی توقیت
- عارف اور فرزند غالب ، کلوداروغہ ، مرزا عباس بیگ

نواب مرزا الہی بخش خاں معروف، نواب احمد بخش خاں
مرزا افضل بیگ، آب حیات میں ترجمہ غالب مع حواشی

توقیت غالب تا ص ۲۹۵

اشاریہ ص ۲۹۶ تا ۳۲۳

۵۰۔ (۱) غالب۔ غلام رسول مہر جالندھری شیخ مبارک علی تاجر کتب مئی ۱۹۳۶

سوانح اور انتقاد مسلم پرنٹنگ پریس، لاہور پہلی بار

۔ غالب کی مستند سوانح عمری جو خود میرزا کے کلام نثر و نظم سے ماخوذ ہے۔

۔ چودہ ابواب میں۔ حالات، سفر، پنشن، اسیری، تصانیف وغیرہ

۳۷۹ صفحے

(۲) ایضاً غلام رسول مہر عربین پریس، لاہور مارچ ۱۹۴۱

دوسری بار ۴۸۳ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً شیخ مبارک علی اینڈ سنز لاہور ۱۹۴۴ تیسری بار

(۴) ایضاً ایضاً عالمگیر الیکٹریک پریس، لاہور دسمبر ۱۹۴۶

چوتھی بار ۴۸۰ صفحے

۔ مع تقریب از عبد المجید سالک بٹالوی

۔ حاشیے پر مولانا ابوالکلام آزاد کے نوٹ بھی

(۵) غالب غلام رسول مہر آزاد بکڈپو، امرتسر

۵۰۲ صفحے

(۶) ایضاً ایضاً ایضاً لاہور ۱۹۵۱

چودہ ابواب: پیدائش، نام و نسب، نغمہ و شہادت اور خاندانی زندگی

دہلی میں سکونت، سفر ہلات، رامپور اور میرٹھ کے سفر

- پنشن کا مقدمہ ، ابتلاے اسیری ، مالی حالات
 داستانِ ندر ، پنشن کے حصول کے لیے سعی ، عوارض اور وفات
 اخلاق و عادات ، تصانیف ، کلام ، طریق اصلاح اور مشاعرے
- ۵۱۔ غالب شخصیت و کردار لطیف اللہ مکتبہ ندیم، کراچی ۱۹۸۵
- ۵۲۔ غالب کا مقدمہ پنشن انیس ناگی القمر انٹرپرائزز، لاہور مئی ۱۹۹۶
- ۵۳۔ غالب کی باتیں شمس من گرامی ساحل بکڈپو، پورنیہ ۱۹۵۳
- پیش لفظ از محشر اعظمی ۱-۲
- غالب ۵-۱۳ ، راز ہستی ۱۳-۲۷ ، تخیل جنت ۲۸-۳۵
- پند و نصائح ۳۶-۵۹ ، تصور فنا ۶۰-۸۳
- غالب سرور کائنات کے حضور میں ۸۴-۹۶
- چند گھنٹے غالب کے ساتھ ۹۷-۱۱۰
- ۵۴۔ غالب کی زندگی امیر حسن نورانی آزاد کتاب گھر، دہلی مئی ۱۹۶۹
- ۱۰۴ صفحے
- ۵۵۔ (۱) غالب کی کہانی محمد شفیع الدین نیر نیر کتاب گھر، دہلی ۱۹۶۸
- بچوں کے لیے ۱۲۸ صفحے
- کتابت و طباعت قابل تعریف
- غالب کے حالات، شاعری اور خطوط نگاری کا ذکر
- (۲) ایضاً محمد شفیع الدین نیر نیر کتاب گھر، دہلی ۱۹۷۴
- ۵۶۔ غالب نکتہ میں سجاد مرزا فروغ ادب اکادمی، گوجرانوالہ ۱۹۹۴
- ۵۷۔ غالب نکتہ داں رشید احمد صدیقی مکتبہ دانیال، کراچی جنوری ۱۹۹۷
- مرتبین : مہر الہی ندیم و لطیف الزماں خاں

دوست آں باشد از مرتبین ص ۵

کوی بتلاو کہ ہم بتلائیں کیا ص ۱۷ ، غالب اور علی گڑھ ص ۲۷

غالب ایک عظیم صاحب طرز انشا پرداز ص ۳۵ ، غالب کی خوش بیانی ص ۴۴

غالب مشاعرے کا افتتاحی خطبہ ص ۵۲ ،

غالب کی شخصیت اور شاعری ص ۱۳۲ تا ۱۵۸

۵۸۔ غالب نما۔ سید مرتضیٰ حسین بلگرامی بک سنٹر، علی گڑھ ۱۹۷۰

حالات اور قلمی تراشے ۶۴ صفحے

۵۹۔ غالبیہ اکبر علی خاں عرشی زادہ ادارہ نگار رامپور ۱۹۶۳

مختلف ماخذ سے منقول غالب کے حالات

۶۰۔ فسانہ غالب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی جنوری ۱۹۷۷

حیات غالب سے متعلق پندرہ مضامین کا مجموعہ :

توقیت غالب ، تاریخ ولادت ، ایک فارسی خط کی تاریخ ، میرزا یوسف

عبدالصمد استاد غالب ، غالب کی مہریں ، نواب شمس الدین احمد خاں

مقدمہ پنشن کا عرضی دعویٰ ، قاتل پنجابی الاصل تھا ، ایک معاصر اندراج

سکے کا الزام اور اس کی حقیقت ، دربار رامپور سے تعلقات ، غالب سوسائٹی

آزاد بنام غالب ، غالب سے منسوب دوسرا سکہ

کل ۱۹۱ صفحے

۶۱۔ فغان غالب راجا گلزار احمد مکتبہ المختار، راولپنڈی ۱۹۹۶

۶۲۔ گفتار غالب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی اگست ۱۹۸۵

پیش گفتار ۷-۲۰

میر اور غالب ۲۳-، انسان کی خلافت الہیہ ۳۲-

- کلام غالب میں معاشرتی عناصر ۴۲۔ ، ذوق اور غالب ۶۸۔
- گل رعنا (بہرہ اُردو) ۸۲۔ ، گل رعنا (بہرہ فارسی) ۱۰۷۔
- دیوان اُردو کی کہانی ۱۳۴۔ ، چراغ دیر ۱۸۱۔
- غالب کی فارسی تصانیف ۱۸۹۔ ، دعائے صبح ۲۰۳۔
- سوالات عبدالکریم ۲۳۵ ، احسان (عبدالرحمان)
- غالب اور ذکا (حبیب اللہ) ۲۵۰۔
- غالب اور تانفر ۲۵۸ تا ۲۶۴
- ۶۳۔ مرزا غالب شہزاد بکڈپو، دہلی ۱۹۶۴
- ۱۶ صفحے
- ۶۴۔ مرزا غالب پروفیسر ابوالخیر کشتی کراچی
- ۶۵۔ مرزا غالب ڈاکٹر شمیم حنفی ادارہ فروغ اُردو، لکھنؤ اگست ۱۹۶۴
- بچوں کے لیے کتابچہ سر فراز قومی پریس، لکھنؤ ۶۴ صفحے
- ۶۶۔ مقام غالب سید مبارز الدین رفعت ادارہ ادبیات اُردو، حیدر آباد دکن ۱۹۶۰
- پانچ ابواب : سوانح ، فارسی نظم و نثر
- غالب سے متعلق کتابوں کا تعارف اور بعض کا خلاصہ بھی ۱۶۰ صفحے
- ۶۷۔ ہو گا کوی ایسا بھی کہ غالب کو نہ جانے ڈاکٹر محمود الہی شعبہ اُردو، گورکھپور کیم فروری ۱۹۶۹
- غالب کا تعارف اور نمونہ کلام یونیورسٹی، گورکھپور
- ۸ صفحے
- ۶۸۔ یاد غالب خورشید حسن ۱۹۶۰
- ۶۹۔ یاد غالب خالد بزمی، خالد شفیق مجلس اُردو، لاہور فروری ۱۹۶۹
- اور صابر گیلانی ۱۵۷ صفحے

۷۰۔ (۱) یادگار غالب الطاف حسین حالی پانی پتی محمد رحمت اللہ رحمہ کا ۱۸۹۷ پہلی بار
نامی پریس، کانپور

۔ جناب مرزا اسد اللہ خاں المتخلص بہ غالب دہلوی کی زندگی کے حالات
اور ان کی اقسام نظم و نثر اردو و فارسی کا انتخاب اور ہر ایک قسم پر جداگانہ
ریمارکس۔
۲۳۸ صفحے

(۲) ایضاً خواجہ الطاف حسین حالی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۸۶
فائن آرٹ پریس، دہلی
۱۸۹۷ء کے ایڈیشن کو آفسٹ کے ذریعے سے چھاپا گیا۔

۔ دیباچہ ۸ تا ۱

پہلا حصہ : مرزا کی لایف ۹۔

دوسرا حصہ : مرزا کے کلام پر ریویو اور اس کا انتخاب ۱۰۶۔
دیوان ریختہ کا انتخاب ۱۳۹۔ نثر اردو پر ریویو اور اس کا انتخاب ۱۷۴۔
نظم و نثر فارسی پر ریمارک ۱۹۶۔ غزلیات فارسی کا انتخاب ۲۰۵۔
مرزا کی غزل کا نظیری ، ظہوری کی غزل سے مقابلہ ۲۷۱۔
مرزا کی رباعیات فارسی ۲۸۶ ، مرزا کے قصاید فارسی ۲۹۶۔
قطععات فارسی، ترکیب بند ، مثنوی ۳۲۳۔
نثر فارسی پر ریمارک ۳۳۷ ، مرزا کی نثر کا ظہوری، شیخ علی حزیں، اور
ابوالفضل کی نثر سے مقابلہ ۳۱۱ ، خاتمہ ۳۳۸ تا ۳۲۰

(۳) یادگار غالب خواجہ الطاف حسین حالی یوپی اردو اکادمی، لکھنؤ ۱۹۸۲
طالب علموں کی سہولت کے لیے

۱۸۹۷ء کے ایڈیشن کا فوٹو آفسیٹ ایڈیشن
۱۹۲ صفحے

(۴) یادگار غالب خواجہ الطاف حسین حالی یوپی اردو اکادمی، لکھنؤ ۱۹۸۶

دوسرا فوٹو آفسٹ ایڈیشن

دیباچہ، پہلا حصہ۔ مرزا کی لالیف

دوسرا حصہ۔ مرزا کے کلام پر ریویو اور اس کا انتخاب

نثر اردو پر ریویو اور اس کا انتخاب ۱۹۲ صفحے

(۵) ایضاً الطاف حسین حالی مطبع فیض عام، علی گڑھ ۱۳۱۵ھ پہلی بار

۳۹۲ صفحے

(۶) ایضاً ایضاً مطبع مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ دوسری بار

(۷) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۳۰ تیسری بار

۳۹۲ صفحے

(۸) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۵۸

۳۹۲ صفحے

(۹) ایضاً ایضاً انوار المطالع، لکھنؤ ۱۹۲۲

(۱۰) ایضاً ایضاً دائرۃ ادبیہ، لکھنؤ ۱۹۲۳

۲۵۴ صفحے

(۱۱) یادگار غالب الطاف حسین حالی مطبع کریمی، لاہور ۱۹۲۳

۲۵۴ صفحے

(۱۲) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۳۰

۳۹۲ صفحے

(۱۳) ایضاً ایضاً تاج بک ڈپو، لاہور ۱۹۵۵

(۱۴) یادگار غالب الطاف حسین حالی راءے صاحب رام دیال اگروال ۱۹۴۶
مع مختصر سوانح حالی مرتب : دیانز این نگم الہ آباد

(۱۵) ایضاً ایضاً راءے صاحب رام دیال اگروال ۱۹۵۸
الہ آباد ۴۱۰ صفحے

(۱۶) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۷۷
۴۱۰ صفحے

(۱۷) (الف) یادگار غالب الطاف حسین حالی اردو اکیڈمی سندھ، کراچی ۱۹۶۲
جلد اول (اردو) اردو مرکز، کراچی ۲۱۶ صفحے

(ب) یادگار غالب۔ الطاف حسین حالی اردو اکیڈمی، سندھ، کراچی ۱۹۶۲
جلد دوم (فارسی) صفحے ۴۶۳۳۲۱۷

(۱۸) یادگار غالب الطاف حسین حالی مجلس ترقی ادب، لاہور دسمبر ۱۹۶۳
مرتب: خلیل الرحمان داودی ۵۰+۵۹۷ صفحے

(۱۹) یادگار غالب مصنفہ حالی مرتب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی اگست ۱۹۷۱
حصہ اردو ۲۱۹ صفحے

(۲۰) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۷۷
۲۱۹ صفحے

(۲۱) یادگار غالب مصنفہ حالی مرتب: مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی اگست ۱۹۷۱
حصہ فارسی

(۲۲) ان کے علاوہ مطبع ریاض ہند، علی گڑھ، انوار احمدی، الہ آباد،
کشمیر کتاب گھر، لاہور، عشرت پبلشنگ ہاؤس، لاہور، نئی دہلی،
مختلف مطبعوں سے بھی حالی کی "یادگار غالب" شائع ہوئی ہے۔

۷۱۔ یوسف ہندی قید فرنگ میں مولوی محسن بن شبیر ادارہ ادبیات اُردو، حیدرآباد، دکن
- حالات قید غالب صفحہ ۷۹ ربیع الثانی ۱۳۵۱ھ

۱۹۳۲ء

۷۱۔ الف (۱) یاد بود غالب خواجہ احمد فاروقی ترقی اُردو جنوری تا مارچ

۱۹۹۳

بیورو، نئی دہلی

صفحہ ۱۳۸

۱۹۹۷

قومی کونسل برائے

ایضاً

(۲) ایضاً

فروع اُردو زبان، دہلی

۷

۳۔ مرثیہ وغیرہ

۷۲۔ (۱) مرثیہ مرزا غالبؒ خواجہ الطاف حسین حالیؒ نظامی پریس، بدایوں ۱۹۱۵ پہلی بار
مع مقدمہ نظامی

(۲) ایضاً ایضاً ایضاً

۷۳۔ (۱) مرثیہ مرزا غالبؒ خواجہ الطاف حسین حالیؒ صدیق بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۲۹ پہلی بار
انوار المطابع لکھنؤ، ۱۲ صفحے

(۲) ایضاً ایضاً ایضاً

۷۴۔ مرثیہ غالبؒ الطاف حسین حالیؒ انجمن ترقی اردو ہند، دہلی ۱۹۳۴ پہلی بار
مرتب: رشید احمد ۳۲ صفحے

۷۵۔ ایضاً مرتب پی ایل شرما انجمن ترقی اردو ہند، دہلی ۱۹۳۴

۷۶۔ مرثیہ غالبؒ مولانا الطاف حسین حالیؒ نیواپیریل بک ڈپو، دہلی سنہ ندارد
مرتب صبوحی صاحب
دیباچہ از صبوحی

مولانا حالی (تعارف) ، مرزا اسد اللہ خاں غالب (حالات)

مرثیہ مع نثری ترجمہ ۳۶ صفحے

۷۷۔ اسد اللہ خاں غالبؒ مرد کالی داس گپتارضا ساکار پبلکیشنز، بمبئی ۱۹۹۱
اور سلسلہ غالبیات کے دوسرے مضامین

دس مضامین : اسد اللہ خاں غالبؒ مرد (غالب کا آخری خط)

بیدل اور غالبؒ، والی لوہار و اور ۱۸۵۷، تصانیف شیفتہ

فسانہ غالبؒ، اولیات مالک رام ، حیات غالبؒ

غالبؒ کو نام اور پتے کی شہرت کا خیال،

نسخ غالب اور اقبال کا کچھ غیر متداول کلام ،

غالب اور اقبال مشرقی افریقہ میں ۱۵۸ صفحے

۴۔ نذر و غیرہ

۷۸۔ انداز بیاں اور ہاشم عظیم آبادی پٹنہ ۱۹۸۲

غالب کی زمینوں میں مزاحیہ اور طنزیہ غزلوں کا مجموعہ ۲۵۲ صفحے

۷۹۔ بزم غالب اس اے مہدی (علیگ) اسرار کریمی پریس ۱۱۵ اگست ۱۹۶۸

الہ آباد

۔ صد سالہ جشن غالب کے سلسلے میں مشرقی افریقہ سے غالب کے

ایک پرستار کا ہدیہ عقیدت

دو لفظ ۸-۱ ، غالب (نظم) ۹-۱۰

تضمینیں اور رنگ غالب (مہدی کا کلام) ۱۱-۶۳

۸۰۔ بیاد غالب اطہر رضوی ، رضویہ سوسائٹی، کراچی ۱۹۹۵

غالب کی زمینوں میں غزلیں ۳۰۰ صفحے

۸۱۔ پیامبر مغفرت۔ ابوالعز ساجد علی اسدی چیپوری بزم احباب اسدی کراچی ۱۹۷۵

مجموعہ کے دونوں نام تاریخی ہیں۔ ۱۹۷۵ء

مخزن نعت مقبول

۱۷۶ صفحے

۱۳۹۵ھ

غالب کی زمینوں میں شاعر کی دو سو چونتیس نعتوں کا مجموعہ

۸۲۔ پیکر تصویر سید محمد ظفر ترمذی جھنگ ۱۹۸۰

۔ ہم طرح غالب

۸۳۔ تضمین دیوان غالب (مکمل) خواجہ صبا کبر آبادی غیر مطبوعہ

137/151

۸۴۔ تضمین دیوان غالب سید معراج رسول معراج وارثی لکھنوی آل انڈیا ۱۹۷۹
ہندی اردو سنگم، لکھنؤ

ایک نظر از ڈاکٹر ولی الحق انصاری
تضمین دیوان غالب۔ ۲۳۲ صفحے

۸۵۔ دو آہنگ منشی محمود حسن محمود نہپوری ۱۳۰۶ھ

۔ غالب اور محمود کی ہم طرح غزلوں کا مجموعہ۔

۔ اس مجموعے کے تین ایڈیشن اور بھی شائع ہوئے۔

۸۶۔ دیوان اول اردو خان بہادر رضا علی وحشت کلکتوی ۱۹۱۰

۔ اول سے آخر تک غالب کی زمین میں، غالب کی تراکیب اور مضامین وغیرہ

۸۷۔ دیوان ریاض ریاض خیر آبادی غیر مطبوعہ

ریاض نے اوایل عمری میں دیوان غالب کے جواب میں یہ دیوان تیار کیا تھا۔

اس کے مخطوطہ بہ خط ریاض کی دریافت کا سہرا نام سینتاپوری کے سر ہے۔

۸۸۔ سووینیر یوم غالب بزم فنکار، بمبئی ۸ مارچ ۱۹۵۷

۸۹۔ غالب سرائی سید لطیف الرحمان عثمانیہ بک ڈپو، کلکتہ

۔ غالب کی مدح میں غزلوں اور رباعیوں کا مجموعہ

۹۰۔ غالب سے مکلام خواجہ محمد امیر صبا کبر آبادی

غالب کی فارسی رباعیوں کا اردو رباعیوں میں ترجمہ

۹۱۔ غالب کو برا کیوں کہو دلاورنگار

۔ غالب کی صد سالہ برسی کے موقع پر طنزیہ مزاحیہ منظومات

۹۲۔ غالب کی رہگذر واجد سحری ایجوکیشنل پبلسٹک باؤس، دہلی ۱۹۸۹

۔ غالب کی زمینوں میں مختلف شعرا کی غزلیں ۱۲۸ صفحے

- ۹۳۔ غالب کی زمینوں میں پچیس سلام تصویر فاطمہ۔ احمد برادر س، کراچی ۱۹۸۸
- ۹۴۔ غالب میلہ اور مرتب: ہیرا لعل فلک دہلوی بھگوان سہاے مولا، دہلی یکم مارچ ۱۹۶۹
- عظیم الشان مشاعرہ ستائیس شاعروں کا کلام ۱۶ صفحے
- ۹۵۔ مدحت ابرار کرپوری ایجوکیشنل پبلشنگ ہاؤس، دہلی
- غالب کی زمینوں میں نعتیہ کلام ۱۴۴ صفحے
- ۹۶۔ مدحت خیر البشر سید اصغر حسین راغب مراد آبادی سفینہ اکیڈمی، کراچی فروری ۱۹۷۹
- غالب کی زمینوں میں تریسٹھ نعتیں۔ ان کے علاوہ چار رباعیاں اور ایک قطعہ بھی ۱۸۴ صفحے
- ۹۷۔ مقام غالب پدم شری لسان الملک مولانا لطف اللہ اور نیشنل ریسرچ مارچ ۱۹۶۹
- سید احمد اللہ قادری انسٹی ٹیوٹ، حیدر آباد، دکن
- صد سالہ تقریب کے یادگار موقع پر سو بند کا خراج عقیدت پیش لفظ از جناب ایم ہدایت اللہ ۱۰۱ صفحے
- ۹۸۔ نذر غالب غلام جیلانی اصغر سرگودھا اکادمی، سرگودھا جنوری ۱۹۶۹
- ۱۴۲ صفحے
- ۹۹۔ نذر غالب رضی الدین و جلیسان ہم مشرب، حیدر آباد، سندھ مارچ ۱۹۶۹
- احمد ذاکر
- ۱۰۰۔ نذر غالب نریش کمار شاد مشورہ بکڈپو، دہلی
- ۲۸۸ صفحے
- ۱۰۱۔ نذر غالب ظ۔ انصاری
- ۱۰۲۔ نذر غالب پروفیسر شاہ عطا کا کوی عظیم الشان بکڈپو، پٹنہ فروری ۱۹۶۹
- لیبل لیتھو پریس پٹنہ

۔ غالب کی صد سالہ برسی کے موقع پر نذر عقیدت

۔ غالب کی زمینوں میں غزلیں اور تضمینیں

صفحے ۹۶

۱۰۳۔ (۱) نذر غالب ڈاکٹر وحید قریشی سنگ میل پبلکیشنز، لاہور ۱۹۶۹ پہلی بار

پیش لفظ از ڈاکٹر جسٹس اس اے رحمان ۳۱۸ صفحے

(۲) ایضاً ڈاکٹر وحید قریشی سنگ میل پبلکیشنز، لاہور ۱۹۷۰ دوسری بار

صفحے ۳۱۸

۱۰۴۔ نذر غالب غالب صد سالہ تقریبات کمیٹی، راجپور ۱۹۷۱

سترہ اردو (ص ۸۸ تا ۸۸)، چار انگریزی (ص ۶۲ تا ۶۲)

اور تین کتب (ص ۱۰۳ تا ۱۰۳) کل چوبیس مضامین نثر و نظم کا مجموعہ

۱۰۵۔ نذر غالب مرتب: ملک اسماعیل حسن خاں شاجہا پور

کلکتہ سمینار کے مضامین کا مجموعہ

۱۰۶۔ نقش جاوداں مرتبین: ظہیر الحق ظہیر سہاروی، ادارہ اردو کے معالج، ۲۴ فروری ۱۹۶۸

خان نیازی امر و ہوی راوڑ کیلا

۔ روداد مشاعرہ جشن غالب، آل انڈیا ہندی اردو سنگم، راوڑ کیلا

پیش لفظ از برج رتن، خطبہ صدارت از محمد یونس سلیم

کلام کے ساتھ ہر شاعر کے مختصر حالات بھی ۶۳ صفحے

۱۰۷۔ ہم طرح غالب سلیمان اویسی علمی کتابخانہ، لاہور جولائی ۱۹۶۹

صفحے ۲۰۸

۔ شان غزل

۱۰۸۔ یک چمن گل پروفیسر اختر اور نیوی کتاب منزل پٹنہ ۱۹۶۹

(مجموعہ کلام)

۔ اس میں ایک قصیدہ "بہ حضور غالب" غالب کے اس قصیدے کی

زمین میں :- دہر جز جلوہ یکتائی معشوق نہیں
- شاعر نے اس مجموعے کو غالب کی نذر کیا ہے صفحے ۶۴

۵۔ مزاج اور علم

۱۰۹۔ تصورات غالب محمد عزیز حسن (علیگ) غالب اکیڈمی، نئی دہلی جون ۱۹۸۷

۔ مرزا غالب کے تصورات: تمنا، حسن، ویرانی،

جنت اور فریب ہستی کا تجزیہ

۱۱۰۔ (۱) جوہر آئینہ۔ نندلال کول طالب کاشمیری طالب بھون، سرینگر ۱۹۷۱

(جایزہ کلام غالب) جمال پریس، دہلی ۳۳۰ صفحے

(۲) ایضاً ایضاً سیمانت پرکاشن، نئی دہلی ۱۹۸۰

جمال پریس، دہلی

مرزا غالب ۷۔ گزارش احوال ص ۹۔ طالب کاشمیری ص ۱۳۔

مرزا غالب کی شاعری سے متعلق اہل ادب کے مختلف نمبریں ص ۱۴۔

حقیقت شعر و شاعری ص ۱۹۔ مرزا کا شاعرانہ ماحول اور شاعری میں مقام ص ۲۲۔

محاسن کلام و معایب کلام ص ۲۷۔ مرزائی عشقیہ شاعری ص ۳۳۔

محاکات، ندرت تشبیہ و غیب و س ۷۷۔

جدت تخیل اور حسن، سوز و مدد اور روم، نمبر ص ۷۲۔

تصوف ص ۶۷، شاعری طبیعت و نظر افق ص ۹۲۔

پہلو و ارطغرل ص ۹۸۔

شریات اور زندان مضامین ص ۱۰۶۔

غیبت و خوداری اور مضامین رشک ص ۱۱۳۔

قنوطیت ص ۱۲۱، فلسفہ حیات و ممات ص ۱۲۸۔

معنی آفرینی، فارسیت، بیچیدلی و ابہام ص ۱۳۳۔

زبان و بیان پر اعتراضات کی اصلیت ۱۷۷ء،

سرقہ، توارد، اخذ و اثر ۱۸۲ء،

دیگر شعرا کے کلام سے مماثلت ص ۲۰۹،

مرزا کے کلام میں تکرار ص ۳۶۱ تا ۳۳۰

اشاریہ ص ۲۱۷

۱۱۱۔ (۱) حکیم فرزانہ ڈاکٹر شیخ محمد اکرام فیروز سنز لمیٹڈ، لاہور ۱۹۵۷ء پہلی بار

مصنف کی کتاب ”غالب نامہ“ کا پہلا حصہ

غالب کے فلسفہ اور دید و دانش سے متعلق ص ۳۲۴ صفحے

غالب کا ادبی ارتقاء، عام تبصرہ ، غالب کا فلسفہ ،

غالب اور مشاہیر فارسی شعرا، مغلیہ تہذیب و تمدن کا ترجمان

(۲) حکیم فرزانہ ڈاکٹر شیخ محمد اکرام لاہور ۱۹۷۷ء دوسری بار

۱۱۲۔ غالب اور بغاوت حنیف صدیقی طلعت بک سنٹر، کانپور اگست ۱۹۷۵ء

انتساب۔ ۱، عرض حال۔ ۳

غالب کون تھا۔ ۷، غالب کا کردار۔ ۱۷، غالب کا جذبہ بغاوت۔ ۴۷

غالب بہ حیثیت شاعر۔ ۹۴، غالب بہ حیثیت نثر نگار۔ ۱۳۲،

غالب کے ہم عصر شاعر۔ ۱۵۳، غالب کی مقبولیت کا راز۔ ۱۷۴،

غالب کی یادگاریں۔ ۲۰۲، جشن غالب۔ ۲۱۲، افادیات۔ ۲۱۶ تا ۲۱۹

۱۱۳۔ (۱) غالب اور تصوف سید محمد مصطفیٰ علی صابری دارالاشاعت اسلامیہ، کلکتہ ۱۹۷۷ء

مع تشیح اشعار

پہلی بار

انتیس ابواب میں۔

کلام غالب کے حوالے سے مسائل تصوف کا بیان ۱۸۲ صفحے

(۲) غالب اور تصوف سید محمد مصطفیٰ علی صابری ایجوکیشنل پبلشنگ ہاؤس کلکتہ ۱۹۹۰

غالب کے کلام میں مسائل اور اصطلاحات فلسفہ و تصوف کی وضاحت کی گئی

ہے۔ ابواب یہ ہیں :

- ۱۔ تعارف
- ۲۔ غالب اور تصوف
- ۳۔ ایمان
- ۴۔ تخلیق
- ۵۔ تصوف
- ۶۔ ظاہر و باطن
- ۷۔ ذات محمدی
- ۸۔ تقدیر
- ۹۔ فنا و بقا
- ۱۰۔ عشق
- ۱۱۔ عالم مثال
- ۱۲۔ تنزیہ و تشبیہ
- ۱۳۔ خیر و شر
- ۱۴۔ قرب و معیت
- ۱۵۔ محبت اور اخلاص
- ۱۶۔ سماع
- ۱۷۔ عبرت
- ۱۸۔ وحدت فی الکثرات
- ۱۹۔ تصوف میں مختلف مراتب
- ۲۰۔ دنیا کی بے ثباتی
- ۲۱۔ توکل
- ۲۲۔ انسان
- ۲۳۔ استعداد اور تالیف
- ۲۴۔ گناہ
- ۲۵۔ ایمان اور کفر
- ۲۶۔ دعا
- ۲۷۔ عقل اور مذہب
- ۲۸۔ محمد رسول اللہ
- ۲۹۔ حضرات صوفیاء کی اصطلاحات
- ۱۱۴۔ غالب اور وحدت الوجود ڈاکٹر حبیب السمانی علم اردو ایجوکیشنل سنٹر، بھولور، ممبئی ۱۹۷۱
- ۱۱۵۔ غالب بہ حیثیت محقق قاضی عبدالودود خدا بخش اور عائشہ بیباک ۱۹۹۰
- مقدمہ : غالب کی راست گفتاری ایجوکیشنل سنٹر، ممبئی
- غالب بہ حیثیت محقق، فہرست غالب (تجزیہ)۔
- غالب ہائیک فاضلی استوار، عبدالحمید، بی بی، شہ عبدالحمید، ۱۳۳۸
- ۱۱۶۔ غالب کا ذوق تماشا ڈاکٹر وزیر آغا اقبال ایڈمیٹیو پبلسٹان، ممبئی ۱۹۹۶
- ۱۳۰

۱۱۷۔ غالب کا سائنسی شعور ڈاکٹر سید حامد علی شاہ انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۹۶

صفحے ۱۵۲

۱۱۸۔ غالب کا علمی سرمایہ ڈاکٹر سید معین الرحمان یونیورسٹی بکس، لاہور فروری ۱۹۸۹

۱۱۹۔ غالب کا فنکارانہ شعور محمد مشتاق شارق میرٹھ انجمن ترقی اردو ہند ۱۹۸۹

نئی دہلی

مباحث : غالب کی اصلاحوں کے اصول، غالب کی اصلاحیں

متروکات و معایب سخن ، شاگردوں کی تربیت ۱۷۷ صفحے

۱۲۰۔ غالب کی تخلیقی تخیل شہید صفی پوری ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ مارچ ۱۹۸۹

تعارف از سید احتشام حسین ۳۳۶ صفحے

کہتا ہوں سچ از شہید صفی پوری

فکرو فن ، اردو و غزل ، غالب کا انداز بیان ، غالب کا تفکر

غالب کا عشق ، غالب کی قنوطیت و رجائیت ، غالب کی تخلیقی تخیل

۱۲۱۔ غالب کی تہذیبی شخصیت جیلانی گامران راولپنڈی کشاف پبلکیشنز، ۱۹۷۴

لاہور ۷۶ صفحے

۱۲۲۔ غالب کی جمالیات ڈاکٹر شکیل الرحمان عصمت پبلکیشنز، سرینگر ۱۹۶۹

حرف اول : آریای لا شعور کی آواز

بنیادی جمالیاتی رجحان۔ رنگ اور لہو

ٹریجڈی کی جمالیات۔ آریای لا شعور

آتش۔ بنیادی جمالیاتی علامیہ۔ اس کا مطالعہ

حیاتی آتشیں پیکر، محبوب، پرچھائیں

آفتاب۔ برق کا پیکر ، پیکر نفس ۲۶۲ صفحے

- ۱۲۳۔ غالب کی ہندوستانییت ساحل احمد اردو راکٹرز گلڈ، الہ آباد ۱۹۹۶
یہ رسالہ طالب علموں کے لیے ہے ۳۲ صفحے
- ۱۲۴۔ غالب کے تخلیقی سرچشمے پروفیسر حامدی کاشمیری ادارہ ادب، سرینگر ۱۹۶۹ مئی
دیباچہ۔ نقش اول پہلا باب : جوہر اندیشہ
دوسرا باب : شہر آرزو تیسرا باب : آشوب آگہی ۱۵۱ صفحے
- ۱۲۵۔ غالبیات کا تحقیقی اور توضیحی مطالعہ ڈاکٹر سید معین الرحمان، لاہور
مقالہ برائے پی ایچ ڈی ۷۸۸ صفحے
- مشمولات : نظم و نثر اردو کی کتابیں، غالب کی مطبوعات نظم و نثر فارسی
قضیہ برہان اور اس سلسلے کی اردو مطبوعات غالب
غالب کے اردو فارسی شعری اور نثری انتخابات و متفرقات
- ۱۲۶۔ فکر غالب پر تھوی چندر نیو تاج اوفس، دہلی ۱۹۶۱
پیام وطن پریس، دہلی
غالب کے حالات، خصوصیات کلام
چند خطوط اور انتخاب دیوان ۲۴۰ صفحے
- ۱۲۷۔ فلسفی غالب احمد رضا دانش محل، ٹانہو ۱۹۷۳
(رٹائرڈ جج) نامی پریس، ٹانہو
مقدمہ - ۵ ص
فلسفی شاعر - ۱۰ ص
غلطی ہائے مضامین - ۴۹ ص
جبر و اختیار - ۸۵ ص
خدا کا فلسفیانہ تصور - ۳ ص
انجام عالم دیات - ۶ ص
۱۰۱ خیال - ۱۰ ص

حسن خود ہیں۔ ص ۱۳۲ ، شمع سخن - ص ۱۴۰

زندہ جاوید غالب ص ۱۹۱ تا ۱۹۱

۱۲۸۔ گیتا اور غالب بلجیت سنگھ مطیر دہلی ۱۹۶۹

۱۲۹۔ مرزا غالب اور مغل جمالیات پروفیسر شکیل الرحمان ادارہ فروغ اردو ۱۹۸۷

لاہور ۱۳۵ صفحے

دامن صدرنگ گلستاں۔ مغل مصوری کا عرفان

جلوہ صدرنگ۔ رنگ اور روشنی

۱۳۰۔ مرزا غالب اور ہندی ڈاکٹر شکیل الرحمان معصوم پبلکیشنز، سرینگر فروری ۱۹۸۷

مغل جمالیات

۱۳۱۔ مرزا غالب کا داستانی مزاج پروفیسر شکیل الرحمان ادارہ فروغ اردو نومبر ۱۹۸۷

لاہور

فسون طلسم، نظارہ تحیر:

داستانیت کا عرفان اور فسون اور تحیر کے تجربے،

روایات اور مرزا غالب

داستانی روایات اور نئی داستانیت،

داستانیت اور غالب کے بصیرت

صحرا انوردی کے جمالیاتی تجربے: نئی ایپک، علامت،

استعارہ اور پیکر ۱۷۴ صفحے

۱۳۲۔ مرزا غالب۔ پروفیسر سید احتشام حسین غیر مطبوعہ

زندہ اور روشناس خلق

۱۳۳۔ مشاہدہ غالب بلجیت سنگھ مطیر دہلی ۱۹۶۹

۶۔ شعرو فن

- ۱۳۴۔ آواز غالب نریش کمار شاد
- ۱۳۵۔ دیوان غالب اور غالب کی غزل عبدالقیوم دارالادب، لاہور ۱۹۶۷
۲۸۸ صفحے
- ۱۳۶۔ شعور اور لاشعور کا شاعر۔ غالب ڈاکٹر سلیم اختر فیروز سنز لمیٹڈ ۱۹۸۴
لاہور ۱۸۰ صفحے
- ۱۳۷۔ شہنشاہ سخن مرزا غالب ڈاکٹر سید عارف شاہ گیلانی مدینہ پبلشنگ کمپنی ۱۹۷۰
غالب کے کلام پر ناقدانہ نظر کراچی ۲۲۹ صفحے
- ۱۳۸۔ طرز غالب محمد عرفان مکتبہ دین و ادب، لکھنؤ اگست ۱۹۷۲
- ۱۳۹۔ (۱) غالب ڈاکٹر خورشید الاسلام انجمن ترقی اردو ہند، ۱۹۶۰ پہلی بار
غالب (ابتدائی دور) علی گڑھ

دیباچہ ص ۳

- پہلا باب: خاندان، زمانہ، مطالعہ۔ ص ۱۱
- دوسرا باب: شوکت، جلال اسیر، بیدل، فنی، تاحہ ص ۱۰
- تاج۔ غالب کی ابتدائی شاعری پر ان کے اسالیب کا اثر۔ ص ۳۱
- تیسرا باب: تمثیل نگاری، خیال بندی، مناسبات لفظی۔ ص ۱۲۵
- چوتھا باب: غالب کا اپنا کارنامہ۔ ص ۱۰۰
- ضمیمے (دو)۔ ص ۲۰۳ کتابیات ص ۲۸۱ تا ص ۲۸۳
- (۲) غالب ڈاکٹر خورشید الاسلام انجمن ترقی اردو ہند، پہلی مئی ۱۹۷۵ء کی بار
غالب (ابتدائی دور) ۲۸۴ صفحے

۱۳۰۔ (۱) غالب اور آہنگِ غالب ڈاکٹر یوسف حسین خاں غالب اکیڈمی ۱۹۶۸
نئی دہلی ۳۰۴ صفحے

(۲) ایضاً ڈاکٹر یوسف حسین خاں غالب اکیڈمی ۱۹۷۱ دوسری بار
نئی دہلی، ۴۴۲ صفحے

۱۳۱۔ غالب، اردو، غزل ڈاکٹر یعقوب مرزا انجمن ترقی اردو، ہند، دہلی ۱۹۹۳

۱۳۲۔ (۱) غالب اور اردو غزل عبدالرحمان عباسی چریاکوٹی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۹۲

(۲) ایضاً ایضاً انجمن ترقی اردو ہند، دہلی ۱۹۹۳

۱۳۳۔ (۱) غالب اور اس کی شاعری حمید الدین احمد مارہروی الناظر بک ایجنسی، لکھنؤ
کلام غالب پر تنقیدی نظر

(۲) ایضاً حمید الدین احمد مارہروی سفینہ بک ایجنسی ۱۹۲۸

الہ آباد، یونانی دواخانہ، الہ آباد

۴۰ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً اردو رائٹرز گلڈ الہ آباد ۱۹۹۶

۱۳۴۔ غالب اور اس کی شاعری نریش کمار شاد سٹار پبلیکیشنز، دہلی ۱۹۶۶

غالب پر میر کا اثر۔ ص ۳ غالب اپنے خطوط کے آئینے میں۔ ص ۱۵

غالب سے انٹرویو۔ ص ۳۷

غالب مشرقی پنجاب میں۔ ص ۴۶

صدر رنگ۔ غالب کے سو منتخب اشعار مع تشریحات ص ۶۷۔ ۱۳۷

۱۳۵۔ (۱) غالب اور مطالعہ غالب ڈاکٹر عبادت بریلوی ظفر سنز پرنٹرس، لاہور ۱۹۶۹

رائٹرز اکیڈمی، لاہور

حیات غالب پر چند خیالات۔ ا، غالب کے حالات زندگی اور شخصیت۔ ۱۷

- غالب کا ماحول۔ ۶۸، غالب کی تصانیف۔ ۱۴۹، غالب کی شاعرانہ عظمت۔ ۱۹۹
- غالب کی شاعری کا آفاقی پہلو۔ ۲۱۵، غالب کی شاعری کے نئے زاویے۔ ۲۳۱
- غالب کی شاعری میں شوخی اور شگفتگی کے عناصر۔ ۲۴۳
- غالب کی شاعری میں اجتماعی شعور۔ ۲۵۵
- غالب کی شاعری میں غم دوراں۔ ۲۶۷، غالب کی عشقیہ شاعری۔ ۲۹۱
- غالب کی شاعری کا جمالیاتی پہلو۔ ۳۳۳، غالب کی تصویر کاری۔ ۳۴۵
- غالب کے فنی اضافے ۳۶۳، غالب اور ان کے خطوط۔ ۳۷۵
- غالب کا ایک اہم خط۔ نامہ غالب ۴۰۷، غالب کے اہم نقاد۔ ۴۲۵
- مطالعہ غالب کے سو سال ۴۵۱، کتابیات غالب۔ ۴۸۶
- اشاریہ تا ص ۵۰۵

(۲) غالب اور مطالعہ غالب ڈاکٹر عبادت بریلوی سکینہ پبلشنگ ہاؤس جون ۱۹۷۰ء
(وہی مباحث) دہلی

۱۳۶۔ (۱) غالب ایک مطالعہ پروفیسر ممتاز حسین انجمن ترقی اردو، ۱۹۶۹ء پہلی بار
پاکستان، کراچی

حرفے چند از جمیل الدین عالی ۸۔۷

حرف آغاز ۱۹۔۹

تاریخ کی رزمگاہ میں غالب کا موقف۔ ۲۱، غالب کا رد عمل۔ ۴۰

غالب کا آئینہ فن۔ ۸۱، احساس طرب اور طنز۔ ۱۱۱

احساس غم ۱۳۰ تا ۱۷۱

(۲) غالب ایک مطالعہ پروفیسر ممتاز حسین انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۸۳ء کی بار

(۳) غالب ایک مطالعہ پروفیسر ممتاز حسین نصرت پبلشرز، لکھنؤ ۱۹۸۶
نظامی پریس، لکھنؤ

حرف آغاز از مصنف - ۷

تاریخ کی رزمگاہ میں غالب کا موقف - ۱۹ ، غالب کا رد عمل - ۳۶

غالب کا آئینہ فن ۷۷ تا ۱۶۶

۱۳۷- غالب تشریح و مطالعہ پروفیسر نیر مسعود

۱۳۸- غالب - تقلید اور اجتہاد ڈاکٹر خورشید الاسلام ایجوکیشنل بک ہاؤس ۱۹۷۹

علی گڑھ

مصنف کی کتاب ”غالب - ابتدای دور“ کا یہ تیسرا اور نیا ایڈیشن ہے۔

دیباچہ - ۷

پہلا باب : خاندان ، زمانہ ، مطالعہ - ۱۱

دوسرا باب : جلال اسیر ، شوکت ، بیدل ، غنی اور ناصر علی - ۳۱

تیسرا باب : تمثیل نگاری ، خیال بندی ، مناسبات لفظی ،

بنیادی رجحانات اور تاریخ - ۱۰۵

چوتھا باب : غالب کا اپنا کارنامہ ۲۱۵ تا ۲۵۹

۱۳۹- غالب - حیات اور شاعری نند کشور و کرم دہلی ۱۹۶۹

۱۵۰- (۱) غالب - شخص اور شاعر پروفیسر مجنوں گور کھپوری مکتبہ ارباب قلم ۱۹۷۴

کراچی

گفتنی از شبنم رومانی - ”غالب اور مجنوں“ کے عنوان سے مجنوں کی

پانچ تقریروں کا مجموعہ :

۱- غالب کا عہد اور غالب ۲- غالب - فکر و نظر ۳- غالب کا انداز بیان

۳۔ غالب اور ہم ۵۔ حق تو یہ ہے ۱۲۶ صفحے

(۲)۔ غالب۔ شخص اور شاعر مجنوں گورکھپوری ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ ۱۹۷۶

۔ پاکستانی ایڈیشن کا عکسی ایڈیشن ۱۲۸ صفحے

۱۵۱۔ غالب شناسی ظ۔ انصاری انٹرنیشنل ادبی ٹرسٹ، بمبئی دسمبر ۱۹۶۵ پہلی بار

(حصہ ۱) علوی بک ڈپو، بمبئی

غالب کا مطالعہ، زندگی اور فن، ابرگہر بار کار دو ترجمہ،

غالب کا ورثہ ۱۶۴ صفحے

۱۵۲۔ (۱) غالب شناسی حصہ ۲۔ ڈاکٹر ظ۔ انصاری بمبئی ۱۹۷۰ پہلی بار

غالب کے اردو فارسی کلام کا انتخاب ۱۳۶ صفحے

(۲) غالب شناسی ظ۔ انصاری لیڈرز پریس، بمبئی فروری ۱۹۷۲ دوسری بار

(حصہ ۲)۔ انتخاب اردو فارسی سے مع دیباچہ

غالب شناسی کے زینے۔ ۳۰ تا ۷

انتخاب کلام اردو۔ ۲۱۹ تا ۳۱

انتخاب کلام فارسی۔ ۱۳۶ تا ۳۱

یہ کتاب ۱۹۷۰ء میں پہلی بار انسٹی ٹیوٹ آف اورینٹل اسٹڈیز، ماسکو سے

شائع ہوئی تھی۔

۱۵۳۔ غالب۔ غالب۔ غالب۔ غالب پروفیسر خواجہ احمد فاروقی ۱۹۶۹

۱۵۴۔ غالب۔ فکرو فن رشید حسن خاں غالب اکیڈمی، کراچی ۱۹۸۷

۱۵۵۔ (۱) غالب۔ فکرو فن فخر الاسلام اعظمی شبلی نیشنل کالج، اعظم گڑھ دسمبر ۱۹۸۶

(۲) ایضاً ایضاً ایضاً ایضاً جولائی ۱۹۹۰ء دوسری بار

۱۵۶۔ غالب فکروفن ڈاکٹر شوکت سبزواری انجمن ترقی اردو ۱۹۶۱ پہلی بار
پاکستان، کراچی

عرض حال

غالب محقق کی حیثیت سے ۹ ، ذال معجمہ فارسی میں۔ ۱۳۷
میر و غالب۔ کے فکروفن کا تقابلی مطالعہ ۱۷۱،

غالب اور میر ٹھ۔ ۲۲۱، غالب کے اردو کلام کی اشاعت۔ ۲۴۴

غالب کی شخصیت۔ ۲۵۲، غالب خطوط کے آئینے میں ۲۶۰۔ ۲۶۴

۱۵۷۔ غالب۔ فکروفن کے آئینے میں حبیب الرحمان مکتبہ شاہین، پشاور ۱۹۷۶

۱۵۸۔ غالب۔ فکروفن کے آئینے میں محمد عبدالرشید
کانپور ۱۹۸۰

ایم اے رشید

۔ غالب کی حیات و سیرت، خطوط اور شاعری پر تبصرہ ۶۴ صفحے

۱۵۹۔ (۱) غالب کا خصوصی مطالعہ جمیل احمد اجتم علمی کتابخانہ، لاہور اکتوبر ۱۹۸۵

(۲) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۹۱

۱۶۰۔ غالب کا خصوصی مطالعہ ڈاکٹر رشید احمد گوریچہ مکتبہ علم و ادب لاہور ۱۹۹۲

۱۶۱۔ غالب کافن پروفیسر اسلوب احمد انصاری شعبہ اردو، مسلم یونیورسٹی ۱۹۷۰

علی گڑھ ۵۶ صفحے

۱۶۲۔ (۱) غالب کافن ڈاکٹر عبادت بریلوی گلوب پبلشرز، لاہور دسمبر ۱۹۶۸

اردو ڈائجسٹ پرنٹرز لاہور

مرزا غالب کی شخصیت اور فن کا جائزہ ۲۸۵ صفحے

(۲) غالب کافن ڈاکٹر عبادت بریلوی ادارہ ادب و تنقید، لاہور جون ۱۹۸۷

پیش لفظ

اہمیت ، عوامل و محرکات ، موضوع اور فن کی ہم آہنگی

وزن و آہنگ ، روایت کا اثر ، علامات و اشارات

رمزیت اور ایمائیت ، تصویر کاری ، زبان و بیان ،

ماحصل اشاریہ ۲۸۵ صفحے

۱۶۳۔ غالب کافن اور اس کا نفسیاتی پس منظر پروفیسر اختر اورینوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۹

۱۶۴۔ غالب کی شاعری ڈاکٹر عبدالسلام سلام سندیلوی نسیم بک ڈپو ۱۹۶۹

کافیاتی مطالعہ لکھنؤ ۵۴۲ صفحے

پیش لفظ

شخصیت کا مفہوم غالب کی شخصیت

غالب کی شاعری ، غالب کا مشاہدہ باطن ، غالب کا مشاہدہ ظاہر

غالب کا تخلیقی عمل ، غالب کی شاعری کا قارئین پر اثر

۱۶۵۔ (۱) غالب کی شخصیت اور شاعری پروفیسر رشید احمد صدیقی دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۷۰

پہلی بار

بہ سلسلہ نظام اردو خطبات

شخصیت ص ۳۵، شاعری ص ۹۶

دہلی یونیورسٹی کے شعبہ اردو میں یہ دونوں لکچر فروری ۱۹۶۹ء میں دئے گئے تھے۔

(۲) غالب کی شخصیت اور شاعری پروفیسر رشید احمد صدیقی ۱۹۷۸ اور دوسری بار

دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۰۴ صفحے

۱۹۸۱ لاہور

ایضاً

ایضاً

(۳)

۱۶۶۔ غزلیات غالب کا عروضی تجزیہ صغیرالنسابیگم مکتبہ جامعہ، نئی دہلی ستمبر ۱۹۸۴

پیش لفظ از پروفیسر گیان چند ۱۹-۲۲

کتاب کے بارے میں از شمس الرحمان فاروقی ۲۳

فن عروض۔ چند بنیادی باتیں از ڈاکٹر من سعید ۲۵-۳۰

عرض مصنف ۳۱-۳۲، مقدمہ ۳۳-۳۱

تقطیع اور اس کا طریقہ ۲۲-۳۷، غزلوں کی بحر اور فہرست ۵۰-۹۴

غزلوں کی بحر، زحاف وغیرہ ۹۵-۲۵۲

۱۶۷۔ (۱) فلسفہ کلام غالب پروفیسر سید شوکت سبزواری قومی کتب خانہ مارچ ۱۹۴۶

جلیل اکیڈمی، بریلی پہلی بار

پیش کش ۵۔

پیش لفظ از علامہ نیاز فتحپوری ۷-۸

گزارش احوال واقعی، الف-ج

غالب کے حکمیاتی تصورات-۳، غالب کا نظریہ حیات-۸۳

غالب کی اخلاقی قدریں-۱۳۹، ارث اور جمال-۱۷۱

فہرست ماخذ ۲۸۱-

(۲) فلسفہ کلام غالب پروفیسر شوکت سبزواری انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۶۹

حرفے چند از جمیل الدین عالی-۹، عرض حال-۱۱

پیش لفظ از علامہ نیاز فتحپوری-۱۷، گزارش احوال-۱۹

تصور کائنات-۲۱، وجود اور ہستی-۴۱، بقا اور فنا-۶۵

غالب کا نظریہ حیات-۹۱، اخلاقی قدریں-۱۳۵، غالب کا فن اور فلسفہ-۱۶۲

فنی تجزیہ-۲۲۹، غزل سرای-۲۳۹، غالب کی رنگیں نوای-۲۵۸

طلسم گنجینہ معانی۔ ۲۹۹۵۲۶۸

۱۹۶۹

کلکتہ

۱۶۸۔ گل نغمہ عبدالستار شاہدی

غالب سے متعلق مضامین کا مجموعہ

۱۶۹۔ (۱) محاسن کلام غالب۔ ڈاکٹر عبدالرحمان بجنوری۔ مطبع مسلم یونیورسٹی انسٹی ٹیوٹ،

علی گڑھ ۱۳۳۹ھ / ۱۹۲۱ء

انجمن ترقی اردو ہند، اورنگ آباد

یہ ”دیوان غالب۔ نسخہ حمیدیہ“ کا مقدمہ ہے اور پہلی مرتبہ رسالہ اردو، اورنگ آباد

میں اسی سال میں چھپا تھا۔

(۲) محاسن کلام غالب عبدالرحمان بجنوری۔ انجمن ترقی اردو، ہند، اورنگ آباد ۱۹۲۵

۱۰۵ صفحے دوسری بار

(۳) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۳۵ تیسری بار

(۴) ایضاً ایضاً انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ مئی ۱۹۵۲ چوتھی بار

۹۲ صفحے

پیش لفظ از قاضی عبدالغفار دو صفحے

غالب اور بجنوری کی تصویر اور ان کی تحریر کا عکس

(۵) ایضاً عبدالرحمان بجنوری انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ ۱۹۵۸ پانچویں بار

(۶) ایضاً ایضاً ایضاً ستمبر ۱۹۶۶ چھٹی بار

(۷) ایضاً ایضاً انجمن ترقی اردو، ہند، نئی دہلی ۱۹۸۳

۹۲ صفحے

مع پیش لفظ از قاضی محمد عبدالغفار

اور یہ اندراج کہ ”جملہ حقوق بحق انجمن محفوظ“

- (۸) محاسن کلام غالب عبدالرحمان بجنوری یوپی اردو اکیڈمی، لکھنؤ
- ۱۷۰۔ محاسن کلام غالب مصنف عبدالرحمان بجنوری خیابان ادب، لاہور ۱۹۶۹
- مرتب: ڈاکٹر غلام حسین ذوالفقار
- ۱۷۱۔ محاسن کلام غالب عبدالرحمان بجنوری دارالکتاب، کراچی ۱۹۶۹
- (صدی ایڈیشن) مرتب: زاہد علی فخری پرنٹنگ پریس، کراچی
- ۸۳ صفحے
- ۱۷۲۔ (۱) مرزا غالب کی شاعری مرزا محمد عسکری دگداز پریس، لکھنؤ ۱۹۲۵
- لکچر مورخہ ۱۶۔ جمادی الاولیٰ ۱۳۴۳ھ ۳۱ صفحے
- (۲) ایضاً مرزا محمد عسکری صدیق بھٹو، لکھنؤ ۱۹۴۴ دوسری بار
- ۱۷۳۔ مطالعہ غالب ڈاکٹر گوہر نوشاہی مکتبہ عالیہ لاہور ۱۹۹۱
- ۱۷۴۔ مقام غالب محمد موسیٰ خاں کلیم ادارہ نئی تحریریں، پیشاور نومبر ۱۹۶۵
- ، نفوش پریس، لاہور
- غالب کے فکر و فن کا مطالعہ، ایک نئے انداز سے، نفسیات کی روشنی میں
- حرف آغاز ، کچھ فن کے بارے میں
- اردو شاعری کا پس منظر ، غالب کا ماحول اور معاصرین
- شخصیت کی تعمیر ، فکر غالب پر ایک نظر
- غالب اور آرٹ ۲۵۶ صفحے

۷۔ مطالعہ خطوط و غیرہ

۱۷۵۔ خطوطِ غالب۔ فنی تجزیہ حامدہ مسعود ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ ۱۹۸۲

تعارف از پروفیسر عتیق احمد صدیقی ،

دیباچہ از مصنفہ

غالب۔ مفہوم مراسلت ، مخاطب و تکلم، ڈرامائی انداز

مرقع کشی و جزئیات نگاری ، اثر آفرینی ، شوخی و ظرافت

اشعار کا استعمال ، جملوں کی ساخت ، مقفی و مسجع طرز

زبان ، الفاظ ، محاورے ، مصطلحات ،

ضایع، بدایع اور تزیین معنوی

اہم اسالیب نثر ، خطوط میں غالب کی شخصیت

انتخاب خطوط

کتابیات ۳ صفحہ ۲۶۳

۱۷۶۔ خطوطِ غالب کا تحقیقی مطالعہ ڈاکٹر کاظم علی خاں کتاب نمبر، نامہ ۱۹۸۱

۱۷۷۔ رہنمائے طالب، ریاض ایم فرمان علی، الہ پور سندھ ندارد

خلاصہ مکاتیبِ غالب ترمیم کردہ علامہ ابو لکمال محمود و جہوی

مقدمہ

مرزا کے تلامذہ ، انگریزی تعلقات

متعلقات انشا ، فرہنگ مقنن اسٹے

۱۷۸۔ غالب اور فن تنقید اخلاق حسین عارف غالب ایڈیٹی، نئی دہلی ، ۱۹۷۷

۔ غالب کے ایسے خطوں سے بحث جو ان کے فن پر روشنی ڈالتے ہیں۔

پچیس لوگوں کے نام غالب کے خطوں کے حوالے سے ۲۰۰۳

متفرقات۔ چند شعروں کی تشریح ۲۰۳ تا ۱۵۳

۱۷۹۔ غالب کا تنقیدی شعور اخلاق حسین عارف ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۶۹

(مکتوبات کے آئینے میں) مع تعارف از پروفیسر سید احتشام حسین ۱۶۷ صفحے

۱۸۰۔ مآثر غالب ڈاکٹر مختار الدین احمد ۱۹۹۳

قاضی عبدالودود کی کتاب مآثر غالب سے متعلق واقعات

۱۸۱۔ محاسن خطوط غالب ڈاکٹر غلام حسین ذوالفقار مکتبہ خیابان ادب، لاہور فروری ۱۹۶۹

مع انتخاب خطوط غالب جدید اردو ٹائپ پریس، لاہور

عرض ناشر

خطوط غالب کے مجموعے۔ ۱، غالب کی اردو نثر۔ ۱۱

محاسن خطوط غالب۔ ۳۵، غالب کا اجتماعی احساس۔ ۶۷

انتخاب خطوط غالب (ایک سواٹھارہ خطوط)۔ ۸۵

تشریحات ۲۱۷ تا ۲۲۰

۱۸۲۔ (۱) مطالعہ خطوط غالب پروفیسر عبدالقوی دستوی شعبہ اردو ۱۹۷۶

سیفیہ کالج، بھوپال

(۲) مطالعہ خطوط غالب ایضاً نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۷۹

۱۲۰ صفحے

مع اضافہ

(۳) مطالعہ خطوط غالب پروفیسر عبدالقوی دستوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۸۶ دوسری بار

اواب: مطالعہ خطوط غالب

نقد پارے، حیات نامہ غالب

کتا بیات

- ۱۹۹۴ ۱۸۳۔ مکاتیب غالب اور ۱۸۵۷ ڈاکٹر معین الدین عقیل و کراچی
ڈاکٹر صدیقہ ارمان
- ۱۸۴۔ (۱) نگارشات غالب عبدالرزاق جمالی تاج بکڈپو، لاہور پہلی بار
- ۱۹۵۲ (۲) ایضاً ایضاً ملک نذیر احمد، لاہور
- دوسری بار ۱۲۸ صفحے
- ۱۹۵۲ ۱۸۵۔ نگارشات غالب مکتبہ ادب، کراچی
- غالب کی نثر اردو کے محاسن، تعارف مکتوب الہم۔ ۲۶۳۱
- نگارشات (= خطوط وغیرہ) غالب ۱۲۸۳۲۷

۸۔ تنقید و تحقیق

۱۸۶۔ آیات غالب سید نذیر علی شاہ۔ ادارہ حلیمہ سعدیہ عرفانیہ، بھاو پور ۱۹۶۸
مکتبہ جدید پریس، لاہور ۱۱۲ صفحے

۱۸۷۔ (۱) اطراف غالب ڈاکٹر سید محمد عبداللہ گلوب پبلشرز، لاہور ۱۹۶۸
۔ مرزا کی شخصیت کے مختلف پہلووں، اور ان کی فارسی، اردو شاعری
اور نثر وغیرہ کا جائزہ اور نثر ۳۲۰ صفحے

(۲) ایضاً ڈاکٹر سید محمد عبداللہ گلوب پبلشرز، لاہور ۱۹۷۹ اور دوسری بار

(۳) ایضاً ایضاً ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ ۱۹۷۳

غالب اور میر ازداں۔ ۱۱ ، غالب کی غزل۔ ۳۷

غالب کی تصویر آفرینی۔ ۲۹ ، غالب کا تصور فن۔ ۶۰

غالب کا حاسہ انتقاد۔ ۶۷ ، غالب دو زبان شاعر۔ ۸۷

غالب کی فارسی شاعری۔ ۱۱۵ ، میر و غالب کی ہم طرح غزلیں۔ ۱۵۳

غالب معتقد میر۔ ۱۷۵ ، غالب پیشرو اقبال۔ ۲۲۷

غالب کی نثر۔ ۲۵۷ ، غالب کی سوانح عمریاں۔ ۲۹۵

انتخاب یا کاروبار سوای۔ ۳۱۸ ، غالب کا ایک شعر۔ ۳۲۸

دیوان غالب کا ایک اہم نسخہ۔ ۳۳۲ ، خط نگاری اور غالب کی خط نگاری۔ ۳۳۵

شرح ناتمام۔ ۲۰۰ تا ۳۷۹

۱۸۸۔ تحقیق غالب ڈاکٹر سید معین الرحمان اردو اکیڈمی، سندھ، کراچی ۱۹۸۱

خطوط غالب کے ادوار، غالب کا شعری رویہ ۱۸۵۷ء کے پس منظر میں،

گل رعنا نسخہ غالب بخط غالب، گل رعنا مطبوعہ لاہور (عابدی) کی حقیقت،
 گل رعنا نسخہ مالک رام کا زمانہ کتابت، غالب کے بعد ان پر پہلا مضمون،
 غالب اور مجروح کی مکاتبت، قطعہ غالب بہ سلسلہ قصیہ غالب،
 عود ہندی۔ غالب کے خطوں کا پہلا مجموعہ،

غالب کی معدوم تصانیف ۲۸۵ صفحے علاوہ کتابیات

۱۸۹۔ (۱) تلاش غالب ڈاکٹر نثار احمد فاروقی کتابیات، لاہور مئی ۱۹۶۹

۔ مصنف کے دس مضامین کا مجموعہ ۲۶۹ صفحے

نوادر غالب (خطوط غالب مع اردو ترجمہ)، غالب اور ریاض الافکار،

کچھ غالب کے بارے میں، حادثہ اسیری،

تلامذہ غالب پر ایک نظر،

اردوے معلّا کا غالب نمبر،

کلام غالب کا ایک ہم عصر شارح درگاہ پر شادناورد دہلوی،

دیوان غالب نسخہ امر وہیہ

(۲) تلاش غالب ڈاکٹر نثار احمد فاروقی علمی مجلس، دہلی مئی ۱۹۶۹

کوہ نور پریس، دہلی ۳۰۴ صفحے

۔ غالب کے تیرہ غیر مطبوعہ خط، نو دریافت کلام اور فکر و فن سے متعلق مضامین:

سر سخن

غالب کی آپ بیتی، نوادر غالب، غالب کا کچھ غیر مطبوعہ ۱۵۱،

حادثہ اسیری، تلامذہ غالب پر ایک نظر،

اردوے معلّا کا غالب نمبر، کچھ غالب کے بارے میں،

غالب اور ریاض الافکار، دیوان غالب نسخہ امر وہیہ،

مطالعہ غالب اور اثر لکھنوی،

کلام غالب کا ایک ہم عصر شارح۔ درگا پر شاد نادر دہلوی۔

۱۹۰۔ تمنا کا دوسرا قدم اور غالب ڈاکٹر فرمان فتحپوری حلقہ نیاز و نگار۔ ستمبر ۱۹۹۵

کراچی ۱۳۶ صفحے

۱۹۱۔ جہان غالب ڈاکٹر عبادت بریلوی ادارہ ادب و تنقید، لاہور ۱۹۸۷

۔ غالب کی زندگی کے حالات، ان کی شخصیت، ماحول، تصانیف اور

ان کے فکر و فن کا جائزہ

۱۹۲۔ جہان غالب نادم سیتاپوری ادارہ سلطان حسین اینڈ سنز، کراچی ۱۹۶۳

رسالوں میں شائع شدہ مصنف کے مضامین کا مجموعہ

۱۹۳۔ خیابان غالب نادم سیتاپوری مدینہ پبلشنگ کمپنی، کراچی اپریل ۱۹۷۰

غالبیات کے مختلف پہلوؤں سے متعلق مضامین مثلاً

غالب کے خطوط، افراد خاندان کے نام وغیرہ

۱۹۴۔ دبستان غالب ناصر الدین ناصر مکتبہ الفتح، لاہور ۱۹۶۹

پیش لفظ از پروفیسر سید علی صفدر جعفری، عرض مدعا از مولف

غالب ، غالب کا اسلوب نگارش ، نقش فریادی

اعجاز سخن ، کیفیت استغراق ، ادبے خاص

تصویر نگاری ، شوخی تحریر ، سلاست بیان

عقدہ ہائے مشکل ، مقام غالب

کتابیات ۴۲۳ صفحے

۱۹۵۔ دیدار غالب عرش ملیانی مرکز تصنیف و تالیف، نکودر جولائی ۱۹۷۴

غالب کا آنا ، غالب بہ حیثیت غزل گو

غالب کو خراج ہائے عقیدت ، غالب ایک ڈرامائی فیچر

غالب کا تصور عشق ، غالب اور لوہارو

کوی بتلاو کہ ہم بتلائیں کیا ۱۶۶ صفحے

۱۹۶۔ رموز غالب ڈاکٹر گیان چند مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی فروری ۱۹۷۶

تحقیقی مضامین : نسخہ بھوپال کی اصلاحیں اور اضافے،

نسخہ عرشی طبع ثانی سے متعلق کچھ معروضات

غالب کا خود نوشت دیوان، نسخہ عرشی زادہ ایک جائزہ،

نسخہ عرشی کچھ اشعار کی قراتیں

خود نوشت مخطوطہ غالب اور اس کی اصلاحیں

دیوان غالب کا متنازع مخطوطہ

دیوان غالب کے متنازع مخطوطے پر مزید مشاہدات

”بیاض غالب کا ایک تحقیقی جائزہ“ پر ایک نظر

تقیدی مضامین : غالب کے طرفدار نہیں،

غالب کے نقاد ، غالب کی زبان اور ابتدائی کلام ۳۳۳ صفحے

۱۹۷۔ شہرت عامہ بہار الحق ۱۹۴۴

شیخ اکرام کی کتاب ”غالب نامہ“ کا خلاصہ

۱۹۸۔ غالب سید فیاض محمود پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹

۱۹۹۔ غالب آشفٹہ سر ڈاکٹر نذیر احمد ملتان آرٹس فورم، ملتان فروری ۱۹۹۶

مرتبین : مہر الہی ندیم و لطیف الزماں خاں

مصنف کے نو تحقیقی مضامین کا مجموعہ :

غالب اور ظہوری ، عرفی اور اس کا اثر غالب پر

نظیری اور اس کا اثر غالب کی شاعری پر

پنج آہنگ۔ آہنگ دوم۔ زمزمہ چہارم میں غالب کے منتخب الفاظ
 غالب کے ایک خط کے بعض امور کی توضیح
 غالب کے ایک نایاب خط کے بارے میں چند توضیحات
 دستنوا اور دستاویز

غالب کے بعض اردو خطوط سے متعلق کچھ علمی و ادبی مسائل
 غالب کے ایک شعر کی چار تلمیحات

۲۰۰۔ غالب آشفتم نوا ڈاکٹر آفتاب احمد خاں انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۸۹

۲۰۱۔ غالب پر چند مقالے پروفیسر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی دسمبر ۱۹۹۱

خود مصنف کے مقالات کا مجموعہ ۲۲۸ صفحے

۲۰۲۔ غالب زندہ ہے ڈاکٹر آمنہ خاتون بنگلور ۱۹۷۴

۲۰۲۔ الف غالب کی شناخت ڈاکٹر کمال احمد صدیقی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۷

پیش لفظ از سید مظفر حسین برنی ۵ ص

حرف آغاز از کمال احمد صدیقی ۹ ص

غالب کی شناخت ۱۷ ص

عہد غالب کا فکری پس منظر ۳۶ ص

میرزا کاسنہ ولادت ۵۱ ص

مخطوطہ شناسی۔ استناد کا مسئلہ ۷۱ ص

آہنگ ۹۶ ص

غالب کے تین شعر ۱۰۷ ص

موازنہ ذوق و غالب ۱۱۶ ص

- ایک جعلی نسخہ ص ۱۲۴
- مخطوطے کی پرکھ ص ۱۳۸
- بیانات ص ۲۳۷
- غالب اور لغت ص ۲۳۷
- ۲۰۳۔ غالب کے سات رنگ ڈاکٹر سہیل بخاری آزاد بک ڈپو جون ۱۹۷۰ء
سرگودھا ۱۱۲ صفحے
- ۲۰۴۔ (۱) غالب نام آورم نادم سیتاپوری ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۶۲
غالب کے چند خطوں اور مصنف کے مضامین کا مجموعہ ۲۰۷ صفحے
- (۲) غالب نام آورم نادم سیتاپوری سنگ میل پبلکیشنز جولائی ۱۹۷۰ء
لاہور ۳۷۶ صفحے
- ۲۰۵۔ (۱) غالب نامہ ڈاکٹر شیخ محمد اکرام کتبخانہ تاج اوفس، بمبئی ۱۹۳۷ء پہلی بار
مسلم گجرات پریس، سورت ۳۲۰ صفحے
- سوانحی حصہ = حیات غالب، اور
تنقیدی حصہ = غالب نامہ۔ اس میں غالب کے ادبی ارتقا اور ان کے
کلام پر عمومی تبصرہ کیا ہے
- (۲) غالب نامہ ڈاکٹر شیخ محمد اکرام احسان بک ڈپو، لکھنؤ سنہ ندارد
۴۱۴ صفحے
- (۳) غالب نامہ۔ آثار غالب ایضاً تاج کمپنی لمیٹڈ، لاہور ۱۹۳۹
مرکنتایل پریس، لاہور ۴۱۵ صفحے
- (۴) غالب نامہ۔ آثار غالب ایضاً کتبخانہ تاج اوفس، بمبئی چوتھی بار
۳۷۶ صفحے

بعد میں اس کو الگ الگ تین کتابوں میں تقسیم کیا گیا:

پہلا حصہ مذکورہ جس کا نام حیات غالب رکھا

دوسرا حصہ تبصرہ جس کا نام حکیم فرزانہ ہوا

تیسرا حصہ کلام کی بہ لحاظ ادوار ترتیب پر مشتمل ارمغان غالب کے نام سے شائع ہوا

۲۰۶۔ غالبیات۔ چند شخصی کالی داس گپتارضا ساکار پبلشرز، بمبئی جنوری ۱۹۸۹

اور غیر شخصی حوالے مرتب: اعجاز سیمابی

صفحہ ۱۷۲

- یادداشتیں۔ تین درجن سے زیادہ اشخاص سے متعلق

۲۰۷۔ غالبیات۔ چند عنوانات کالی داس گپتارضا و مل پبلکیشنز، بمبئی جنوری ۱۹۸۲

غالب کا ملازم خاص۔ کلوداروغہ

غوث علی شاہ قلندر پانی پتی اور مرزا غالب

مکتوبات شوکت شاگرد غالب، سید جمیل الدین بغدادی

بیاض جمیل، بیاض رفعت

مولانا فضل حق خیر آبادی کا ایک تاریخی قصیدہ

مطالعات و مشاہدات۔ ۲۲۳ صفحے

۲۰۸۔ غالبیات کے چند مباحث ڈاکٹر ابو محمد سحر نسیم بک ڈپو، لکھنؤ مئی ۱۹۷۳

سر فراز قومی پریس، لکھنؤ

دیباچہ۔ ص ۵

دیوان غالب، اپریل فول اور اہل تحقیق ص ۷

امیر مینائی کا ایک شعر دیوان غالب میں۔ ص ۱۷

اپریل فول یا جعل۔ ص ۲۲، کچھ نسخہ حمیدیہ کے بارے میں۔ ص ۳۱

کچھ نسخہ بھوپال بخط غالب کے بارے میں ص ۱۵۱

- نسخہ بھوپال بخط غالب سے گل رعنا بخط غالب تک ص ۱۹۰ تا ص ۲۱۵
- ۲۰۹۔ کچھ غالب کے بارے میں قاضی عبدالودود خدا بخش اور نئٹل پبلک ۱۹۹۵
(حصہ اول) لائبریری، پٹنہ
- مختلف رسالوں میں شائع شدہ مضامین۔
- غالب کے کلام اور خطوط وغیرہ سے متعلق ص ۱ تا ۲۸۰
- ۲۱۰۔ کچھ غالب کے بارے میں قاضی عبدالودود خدا بخش اور نئٹل ۱۹۹۵
(حصہ دوم) پبلک لائبریری، پٹنہ
- برہان قاطع کے قضیہ وغیرہ سے متعلق مضامین، اور
- بعض کتابوں پر تبصرے وغیرہ ص ۲۸۱ تا ۵۷۴
- ۲۱۱۔ لغات غالب ڈاکٹر عارف بٹالوی ملک سراج الدین اینڈ سنز جولائی ۱۹۶۲
لاہور ۱۸۰ صفحے
- ۲۱۲۔ متعلقات غالب کالی داس گپتارضا و مل پبلکیشنز، بمبئی اگست ۱۹۷۸
مع تعارف از گیان چند
- غزل قدسی اور تثنیہ غالب ، دعا صبا ، مرزا عباس بیگ
مرزا افضل بیگ ، غالب بنام سیاح و میر غلام بابا خاں
ذکاء شاکر د غالب ۱۷۸ صفحے پر شمول اشاریہ و کتابیات
- ۲۱۳۔ نام آورم علی مظہر رضوی مجلس یادگار غالب، حیدرآباد
۹۲ صفحے
- ۲۱۴۔ نقش غالب پروفیسر اسلوب احمد انصاری۔ غالب ایڈیٹیو، نئی دہلی اکتوبر ۱۹۷۰
کلام غالب کا ایک رخ ، غالب کا فن ، ۱۵۲ صفحے
غالب اور اقبال ، غالب کی فارسی غزل ،

ابر گہر بار کا ایک پہلو

خطوط غالب میں نفس کی پرچھائیاں

۲۱۵۔ نگار غالب علی عباس اُمید، بھوپال صد سالہ جشن غالب کمیٹی غازیپور، فروری ۱۹۶۹

سید حسین عباس عابدی، غازیپور

طاق دیدار۔ انتساب۔ ص ۵

گزارش احوال واقعی۔ ص ۶

غالب بہ زبان غالب۔ ص ۷ ، غالب کی تصانیف کا تعارف۔ ص ۲۷

غالب بہ زبان امید۔ ص ۳۰ ، کتابیات۔ ص ۶۳

۲۱۶۔ نوائے غالب طالب رزاقی اردو اکیڈمی، نئی دہلی ۱۹۸۳

۲۱۷۔ سچہتی اور غالب اخلاق حسین عارف

۷

۹۔ ردّ غالب

- ۲۱۸۔ اغلاط غالب مصنف کا نام وغیرہ معلوم نہ ہو سکا۔ بدایوں
- ۲۱۹۔ (۱) جہان غالب کوثر چاند پوری نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۳
- ۔ غالب سے متعلق حقائق کا بیان، مختلف عنوانوں کے تحت، تاکہ صحتمند اختلاف کی ترغیب ہو۔

- غالب کا ماحول۔ ۱۷ ، غالب کا علمی پس منظر۔ ۳۳
- غالب کا قلمی چہرہ۔ ۴۶ ، غالب کی رند مشربی اور آزادہ روی۔ ۴۸
- غالب کا ضابطہ رومان۔ ۵۸ ، غالب کی اخلاقی کمزوریاں۔ ۶۳
- غالب کی خانگی زندگی۔ ۹۷ ، غالب کی وطن پرستی۔ ۱۱۱
- غالب کے شاعرانہ تصرفات۔ ۱۴۱،
- غالب کے مہمل اشعار، اعادہ و تکرار۔ ۱۷۶
- غالب کا انداز بیان۔ ۱۸۷ ، غالب اور اظہار شخصیت۔ ۲۰۴
- غالب کا فلسفہ زندگی۔ ۲۱۳
- حوالہ جات۔ ۲۸۱ ، کتابیات۔ ۲۸۶ تا ۲۷۹

(۲) جہان غالب کوثر چاند پوری حامد برادر س، لاہور جون ۱۹۶۶

دین محمدی پریس، لاہور ۳۲۳ صفحے

۲۱۰۔ غالب اپنے آئینے میں اختر صدیقی بھارتی پبلکیشنز، دہلی اپریل ۱۹۷۰

(عبدالجبار) ڈی ٹکس ایڈیشن

عرض ناشر۔ ۱، ناثر از محمد مسلم۔ ۳ ، انتساب۔ ۵

حرف آغاز۔ ۷ ، مرزا کا خاندان اور مختصر حالات زندگی۔ ۹

- خاندانی عظمت میں مبالغہ آرای۔ ۱۲ ، مرزا کے اخلاق و عادات۔ ۱۶
 مرزا غالب کی خود ستائی۔ ۲۴ ، ادبی مناقشے۔ ۲۹ ،
 مرزا کی مالی حالت۔ ۳۷ ، حصول زر اور طلب۔ ۴۰ ،
 موقع پرستی۔ ۴۷ ، کلام غالب۔ ۵۳ ،
 تکرار مضامین۔ ۶۸ ، مرزا کے اچھے اشعار ۷۳ تا ۸۷

۲۲۱۔ غالب۔ مرتب: تجتس اعجازی دارالاحباب لکھنؤ فروری ۱۹۶۹

تصویر کا دوسرا رخ
 عرض ناشر
 سرفراز قومی پریس لکھنؤ

ایک الجھن کا ازالہ از تجتس اعجازی

مکتوب یگانہ، غالب کی بد مزاقیاں از ابوالمعانی مرزا یاس و یگانہ چنگیزی
 غالب کے شاعرین از یگانہ، معایب کلام غالب از نظم طباطبائی
 معایب کلام غالب از بیخود موہانی ، معایب کلام غالب از سہا
 معایب کلام غالب از عبدالباری آسی، غالب از مولانا عبدالسلام ندوی
 غالب۔ ایک مطالعہ از اثر لکھنوی، غالب (مکتوبات نیاز)

غالب کی اخلاقی کمزوریاں از عبدالملک آروی،

مرزا کا دیوان ریختہ از خلیفہ عہد حکیم

غالب کے سات شعر از تجتس اعجازی، غالب پر میر کے اثرات از تجتس اعجازی

اشاریہ اور فہرست ماخذ تا صفحہ ۱۶۰

۲۲۲۔ غالب۔ ہنراج رہبر لاجپت رائے اینڈ سنز، دہلی ۱۹۷۲

حقیقت کے آئینے میں

کتاب میں دستنویکات ترجمہ بھی شامل ہے۔

مصنف کمیونسٹ اور مارکسی عالم ہیں ۲۲۳ صفحے

۲۲۳- (۱) غالب شکن مرزایاس ویگانہ چنگیزی ۱۹۳۳ پہلی بار

یہ چنگیزی کا پروفیسر سید مسعود حسن رضوی ادیب کے نام خط ہے۔

اس میں غالب کے بعض شعروں کو مہمل اور بعض کو مال مسروقہ بتایا ہے۔

(۲) غالب شکن مرزایاس ویگانہ چنگیزی آرمی پریس، آگرہ ۱۹۳۵ دوسری بار
۸۰ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً حیدر آباد ۱۹۳۵ دوسری بار

(۴) ایضاً ایضاً ۱۹۶۹

۲۲۴- غالب شناسی کے کرشمے افتخار احمد عدنی پاکستان رائٹرز کوآپریٹیو اپریل ۱۹۹۵
سوسائٹی، لاہور، کراچی ۲۳۱ صفحے

۲۲۵- غالب کون؟ سلیم احمد مکتبہ المشرق، کراچی ستمبر ۱۹۷۱

آغاز ۵۔

شاعری اور شخصیت۔ ۷، شخصیت مثبت اور منفی۔ ۱۲

شخصیت انا اور اصول حقیقت۔ ۱۹، شخصیت انا اور شعور۔ ۳۰

شخصیت انا اور شعور۔ ۳۵، شخصیت اور اسلوب۔ ۴۰

شخصیت اور فریضہ قربانی۔ ۴۶، غالب نام آورم۔ ۵۰

آشوب آگہی۔ ۶۷، مسائل تصوف۔ ۸۰

آئینہ زد و دن۔ ۹۵، عند ایب گلشن تا آفریدہ۔ ۱۳۷

فرزند آزر۔ ۱۵۷، شکر یہ۔ ۱۶۰

۲۲۶- غالب کون ہے؟ سید شجاعت علی قدرت نقوی، اشہدہ، ملتان ۱۹۶۸

امروز پر ننگ پر لیس ملتان

کتاب کے مباحث: ۲۰۸ صفحے

غالب کارابطہ فرنگ، غالب کے معتقدات اور

غالب کے آخری ایام

۲۲۷- غالب- مدح و سید صباح الدین عبدالرحمان معارف پریس، اعظم گڑھ ۱۹۷۷
قدح کی روشنی میں- حصہ اول

غالب کے وقت سے ۱۹۲۸ء تک ان کی حمایت و

مخالفت میں جو لکھا گیا، اس کا جائزہ

دیباچہ ۱- ۵

سرور، شیفتہ وغیرہ سے غلام علی وحشت تک-۱،

غالب کے اور مداح معاصرین-۲۲، غالب کے عقیدہ تمند شاگرد-۳۰

غالب کے ناقد معاصرین-۵۳،

غالب پر کچھ تنقیدیں (یگانہ سے عبداللطیف تک) ۳۰۶ تا ۳۲۳

۲۲۸- غالب- سید صباح الدین عبدالرحمان معارف پریس، اعظم گڑھ ۱۹۷۹

مدح و قدح کی روشنی میں- حصہ دوم

- جدید محققین ناقدین کی تحریروں کا جائزہ

دیباچہ ۱- ۳

عسکری، بیخود وغیرہ سے عبادت بریلوی تک-۱

غالب کا صد سالہ یادگار سمینار-۳۷۹

تمہ ۳۸۷

۲۲۹- غلجی وزیر الحسن سید زبیری ڈینٹ پریس، کراچی ۱۹۸۲

- غالب کی مخالفت میں

۲۳۰۔ مقام غالب عبدالصمد صارم الازہری ادارہ علمیہ، لاہور اپریل ۱۹۶۸

مقصود شخصیت پرستی یا نام پرستی کے رجحان کو روکنا ہے۔

غالب کو زبان و فن کے معاملے میں سندیا صاحب تصرف تسلیم نہیں کیا جاسکتا۔

ابواب کتاب: حالات غالب، غالب کی شاعری کے تاریک پہلو،

غالب کی شاعری کے روشن پہلو، خلاصہ معایب کلام غالب

صفحہ ۲۵۷

۲۳۱۔ نمونہ مغلوبیت غالب شکر پرشاد جوش ساکن بھوپال مطبع صدیقی، بھوپال

صفحہ ۱۰

۔ بہ عہد نواب صدیق حسن خاں

۔ غالب پر اعتراضات اور اہل انصاف سے ”تصدیق“ کی خواہش

۔ یہ رسالہ عبدالقوی دستوی کی کتاب ”بھوپال اور غالب“ میں بھی شامل

۱۰۔ اشخاص اور غالب

۲۳۲۔ اقبال اور غالب ڈاکٹر حامدی کاشمیری ادارہ ادب، سرینگر جنوری ۱۹۷۸
(تخلیقی عمل کا مطالعہ)

اقبال اور غالب کے تخلیقی محرکات و شعری عمل کا تجزیہ اور تحلیل،
دونوں کے مابین مماثلتوں اور اختلافوں سے مدلل بحث،
چار ابواب میں ۲۳۵ صفحے

۲۳۳۔ انتخاب آتش و غالب برج نراین چکبست ساکار پبلکیشنز، بمبئی مارچ ۱۹۸۰
مرتب: کالی داس گپتارضا

عرض حال از کالی داس گپتارضا۔ ۷

دیباچہ از برج نراین چکبست۔ ۹

انتخاب آتش (پہلے دیوان سے)۔ ۱۰

انتخاب غالب (متداول کلام سے)۔ ۱۲۲ تا ۱۹۶

۔ مرتب نے یہ انتخاب ماہنامہ صبح امید لکھنؤ اکتوبر ۱۹۱۸ء تا مارچ ۱۹۲۱ء
سے اخذ کیا ہے۔

۲۳۴۔ بزم غالب سید عبدالرؤف عروج ادارہ یادگار غالب، کراچی مارچ ۱۹۶۹

غالب کے دو سو سے زائد شاگردوں، رشتہ داروں، حریفوں اور

دوستوں کا تذکرہ ۲۲۵ صفحے

۲۳۵۔ یاد غالب و فیض بسلسلہ تقریبات ادارہ یادگار غالب، کراچی فروری ۱۹۸۷

(مجلہ) غالب و فیض ۵۵ صفحے

واقعات غالب از سحر انصاری،

غالب کے خودنوشت حالات (عکس)

فیض اور غالب از ڈاکٹر آفتاب احمد

غالب کے کلام میں استفہام از ڈاکٹر فرمان فتحپوری

گنج معانی از فیض احمد فیض ،

کلام غالب کی شرحیں از آفتاب احمد خاں

۲۳۶۔ بیان میرٹھی اور غالب ڈاکٹر شرف الدین ساحل علیم پرنٹرس ناگپور ۱۹۹۷

بیان میرٹھی اور غالب ص ۱۷-۲۰

غالب کی زمینوں میں بیان کی غزلیں ص ۲۰-۲۸

قصیدہ درمدح علی مراد خان ص ۲۸-۳۰

مثنوی در صفت انبہ ص ۳۱-۳۴

قطعہ در تشابہ کوزہ قند کاپی ص ۳۴-۳۷

غالب کی زمین میں بیان کاسہرا ص ۳۸-۴۰

غالب کی غزل پر تضمین ص ۴۰-۴۳

تغہ بندی۔ ص ۴۳-۷۹

حل المطالب ص ۷۹-۱۳۲

اس شرح کے متعلق قیاس آرائیاں ص ۱۳۳-۱۳۶

حواشی ص ۱۳۷-۱۴۲

کیا بیان نے غالب سے ملاقات کی تھی ص ۱۴۳-۱۴۵

فرقانی اور غالب ص ۱۴۵-۱۵۰

تفصیل کارس ص ۱۵۰-۱۵۱

بیان کانا نہال دہلی میں ص ۱۵۱-۱۵۴

کتابیات

۱۵۶-۱۵۵ ص
 ۲۳۷- (۱) پیغمبران سخن
 علی سردار جعفری مکتبہ گفتگو، بمبئی فروری ۱۹۷۰
 (کبیر، میر، غالب)
 ۲۰۲ صفحے

(۲) ایضاً
 ایضاً مکتبہ اردو ادب، لاہور ۱۹۸۳
 ۱۷۴ صفحے

(۳) ایضاً
 ایضاً مکتبہ دانیال، کراچی ۱۹۸۳
 ۱۷۸ صفحے

۲۳۸- تفتہ اور غالب ڈاکٹر محمد ضیاء الدین انصاری۔ غالب اکیڈمی، نئی دہلی دسمبر ۱۹۸۲
 تفتہ کے حالات زندگی، تفتہ اور غالب کے تعلقات،

تفتہ کے نام غالب کے خطوط اور کلام تفتہ کا انتخاب ۲۳۰ صفحے

۲۳۹- (۱) تلامذہ غالب مالک رام۔ مرکز تصنیف و تالیف، نکلور دسمبر ۱۹۵۷

۳۱۴ صفحے
 پہلی بار

- مرزا غالب کے ایک سو چھیالیس شاگردوں کا تذکرہ مع تیس شاگردوں
 کی تصاویر کے۔

- یہ پہلے جون ۱۹۵۱ء سے جون ۱۹۵۲ء تک "اردو ادب" علی گڑھ میں
 بالاقساط چھپا تھا۔

مولوی مہیش پرشاد نے غالب کے شاگردوں اور مکتوب الہم کی تصاویر اور
 ان کے حالات جمع کیے تھے۔ ان کے وہ سب کاغذ انجمن ترقی اردو (ہند)
 علی گڑھ کے کتب خانے میں محفوظ تھے۔ کہتے تھے کہ ان میں سے کوی آدھے
 کاغذ مالک رام کے قبضے میں آگئے تھے۔ حقیقت حال کا علم تو عالم الغیب ہی کو ہے۔

(۲) تلامذہ غالب مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی مئی ۱۹۸۳ دوسری بار

ایک سو چھیاسی شاگردوں کا تذکرہ

(۳) ایضاً مالک رام گلوب پبلشرز، لاہور سنہ نامعلوم

۲۳۰۔ حافظ و غالب۔ چودھری بنی احمد باجوہ۔ گورنمنٹ کوارٹرز، لاہور فروری ۱۹۷۳

دونوں کی ہم طرح غزلوں کا انتخاب۔

۲۳۱۔ خاندان لوہارو کے شعرا حمیدہ سلطان احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی

جون ۱۹۸۱

خاندان لوہارو ص ۷ تا ۹

اس خاندان کے اکیس شاعروں کے حالات اور نمونہ کلام ص ۱۰ تا ۱۵

اعظم مرزا اعز الدین احمد خاں، اعتماد مرزا اعتماد الدین احمد خاں،

ثانی امین الدین احمد خاں، تاباں مرزا شجاع الدین احمد خاں،

ثاقب مرزا شہاب الدین احمد خاں، سائل مرزا سراج الدین احمد خاں

شاداں مرزا حسین علی خاں، طالب مرزا سعید الدین احمد خاں،

عارف مرزا زین العابدین خاں، علای مرزا اعلاء الدین احمد خاں،

عالی مرزا جمیل الدین احمد خاں، کامل مرزا باقر علی خاں

معروف مرزا الہی بخش، مسرور مرزا غلام حسین خاں،

محمود مرزا غلام حسن خاں، مایل مرزا ممتاز الدین احمد خاں،

مطلبی سید مطلبی فرید آبادی، محشر مرزا اصلاح الدین احمد خاں

نیر درخشاں مرزا ضیاء الدین احمد خاں، نیر سید احمد شفیع فرید آبادی،

ہاشمی سید ہاشمی فرید آبادی

۲۳۲۔ دود چراغ محفل پیر سید حسام الدین راشدی۔ ادارہ یادگار غالب کراچی
ایجوکیشنل پریس، کراچی

۱۳۸۸ھ / مارچ ۱۹۶۹ء

حقیقتِ حال

گل محمد خاں ناطق مکرانی۔ معترض غالب

غنشی محمدی خادم بردوانی۔ غالب کالملاقاتی

مولوی احمد حسن رسوا بجنوری۔ غالب کا ہمنوا

شاہ باقر علی باقربگای۔ شاگرد غالب

مولانا دلاور علی ثاقب و طرزی ہاپوڑی۔ شاگرد غالب ۲۷۱ صفحے

۲۳۳۔ ذکر غالب، ذکر عبدالحق سحر انصاری ادارہ یادگار غالب، کراچی یکم ستمبر ۱۹۷۱ء

مقدمے کا مقدمہ از سحر انصاری

روایاد مقدمہ غالب از مولوی عبدالحق

غالب اور میرن صاحب از مولوی عبدالحق

اشاریہ عبدالحق ۷۲ صفحے

۲۳۴۔ شارحین غالب کا تنقیدی مطالعہ ڈاکٹر محمد ایوب شاہد مغربی پاکستان جون ۱۹۸۸ء

جلد اول اردو اکیڈمی، لاہور

باب اول تا پنجم ص ۱ تا ۴۴۸

حرف آغاز، عصری شعری رویہ اور غالب کا شعور فن

مشکلات کلام غالب۔ ابتدای شعور و احساس

تفہیم غالب۔ بیسویں صدی، نصف اول

اینا۔ بیسویں صدی، ربع ثلاثہ

۲۳۴۔ ب ایضاً۔ جلد دوم باب ششم تا نہم ص ۳۴۹ تا ۶۰۷

تفہیم غالب۔ بیسویں صدی، نصف آخر

معنویت کا اختلاف و ارتقا، متفرقات

مستقبل کے امکانات کتابیات

۲۳۵۔ طوطیان ہند ڈاکٹر نظام الدین اس گوریکر رائٹرس اسمپوریم لمیٹڈ، بمبئی ۱۹۷۴

خسرو کی مثنوی کشور ہند،

فیضی کی مثنوی تل و دمن،

اور غالب کی مثنوی شہر بنارس

کاتعارف ۲۳۳ صفحے

۲۳۶۔ غالب اور ابوالکلام محمد عتیق صدیقی مکتبہ شاہراہ، دہلی فروری ۱۹۶۹

الہلال کا اداریہ۔ میرزا غالب مرحوم کا غیر مطبوعہ کلام،

”غالب از مہر“ پر مولانا آزاد کے حواشی وغیرہ ۲۳۸ صفحے

۲۳۷۔ (۱) غالب اور اقبال کی ڈاکٹر یوسف حسین خاں غالب ایڈیٹیو، نئی دہلی اپریل ۱۹۷۹

متحرک جمالیات

مرنے سے ایک دن پہلے مصنف نے ۴ فروری ۱۹۷۸ء کو اس کا

پیش لفظ لکھا

پہلا حصہ : غالب و اقبال کے کلام کی ہیئت اور اسلوب و

تخلیقی توانائی

۲۰۸ صفحے

دوسرا حصہ : غالب و اقبال کی متحرک جمالیات

(۲) ایضاً ڈاکٹر یوسف حسین خاں نکار ثنائت انور ۱۹۸۶

۲۰۲ صفحے

۲۴۸۔ غالب اور اقبال کے کلام کا انتخاب غالب اکادمی، نئی دہلی ۱۹۷۸
صفحہ ۱۰۴

۲۴۹۔ غالب اور ان کے سید لطیف الرحمان عثمانیہ بکڈپو، کلکتہ جنوری ۱۹۷۳
معترضین صد سالہ جشن غالب

عرض حال۔ ۵

غالب کی فارسی شاعری۔ ۲۵، غالب کی فارسی دانی۔ ۶۴
قاطع برہان کا ہنگامہ۔ ۱۳۱، غالب کی اردو شاعری۔ ۳۰۴
شخصیات۔ تعارف ۲۰۷ تا ۳۴۳

۲۵۰۔ غالب اور انیس۔ ڈاکٹر جعفر ہسن حیدر آباد غیر مطبوعہ
ایک تقابلی مطالعہ

۲۵۱۔ غالب اور ذکا ضیاء الدین احمد شکیب غالب اکیڈمی، نئی دہلی فروری ۱۹۷۲
دونوں کی نادر تحریروں کا مجموعہ ۱۲۸ صفحے

۲۵۲۔ غالب اور سرور ایم حبیب خان انجمن ترقی اردو، ہند نئی دہلی دسمبر ۱۹۷۵
کوہ نور پرنٹنگ پریس، دہلی
(چودھری عبدالغفور سرور مارہروی) ۱۲۷ صفحے

۲۵۳۔ غالب اور شاہان تیموریہ ڈاکٹر خلیق انجم مکتبہ جامعہ لیڈز، نئی دہلی دسمبر ۱۹۷۳
پیش لفظ

ذوق اور غالب ظفر کی شیعیت اور غالب

غالب اور تیموری شاہزادے جواں بخت کا سہرا

قلعہ کی ملازمت مرزا فرخندہ شاہ

مرزا خضر سلطان خضر دہلوی مرزا شاہرخ

مرزا فخر و مرزا خدا بخش قیصر

کلام غالب اور قلعہ معلّٰی فارسی کلام

اردو کلام ۱۵۸۰ صفحے مع اشاریہ وغیرہ

۲۵۳۔ غالب اور صفیر بلگرامی مشفق خواجہ، عصری مطبوعات، کراچی ۱۹۸۱

دیباچہ

صفیر بلگرامی، غالب و صفیر کی مراسلت، غالب و صفیر کی ملاقات

دیباچہ رشحات صفیر اور قطعہ غالب، انشائے سبد گل

جلوہ خضر، مرقع فیض اور تنبیہ صفیر بلگرامی، محشرستان خیال

توضیح المقال فی شرح محشرستان خیال، محنسات بر غزلیات غالب

متفرقات، کتابیات ۲۰۰۳ صفحے

۲۵۵۔ غالب اور مجروح ڈاکٹر سید معین الرحمان لاہور ۱۹۶۹

۲۵۴۔ غالب اور ہاجر ساحر دہلوی کوی راج رگھونندن سنگھ ۱۹۷۲

ساحر، دہلی

رگھوناتھ سنگھ ہاجر دہلوی نے اپنے تیسرے دیوان میں سب غزلیں

غالب کی زمینوں میں کہی ہیں۔

مولف نے دونوں کی ایک زمین میں غزلیں بالمقابل لکھ کر دونوں کا

موازنہ کیا ہے۔ ۱۵۲ صفحے

۲۵۷۔ غالب دہلوی، اقبال لاہوری سید عبدالمجید راجی شمع ادب، ملتان ۱۹۸۳

اور خیال امر و ہوی میری نظر میں ۲۹۶ صفحے

۲۵۸۔ غالب سے فراز تک مرتبین: ندیم خاں، دستک پبلکیشنز، لاہور سنہ ندارد

بخٹاور بال ۱۶۰ صفحے

مختلف شاعروں کی منتخب غزلوں کا مجموعہ

- ۲۵۹۔ غالب شناس مالک رام پروفیسر گیان چند جین غالب اکیڈمی، نئی دہلی
غالب سے متعلق مالک رام کی کتابوں اور مضامین کا جائزہ ۱۶۰ صفحے
پیش لفظ ص ۱۳
پہلا باب تمہید ص ۱۵
دوسرا باب طبعزاد کتابیں ص ۲۳
ذکر غالب، انگریزی کتابچہ مرزا غالب
تلامذہ غالب
تیسرا باب مضامین ص ۵۳
چوتھا باب تدوین اور ادارت ص ۹۳
پانچواں باب مجموعی جائزہ ص ۱۴۹
کتابیات ص ۱۵۵
اشاریہ

- ۲۶۰۔ غالبیات اور ہم ڈاکٹر ابو محمد سحر مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۹۵
غالب اور ہم ، غالب اور اردو ، دیوان غالب وید مقدس اور بجنوری
کے علاوہ مصنف کے چار مضامین غالب کی شخصیت، سوانح اور فن سے متعلق
۱۱۱ صفحے
۲۶۱۔ غالب کا ایک مشاق شاگرد کالی داس گپتارضا دل پبلکیشنز، بمبئی ۱۹۹۳
بالمنہ بیصر۔ حیات اور انتخاب تصانیف ۱۴۰ صفحے
۲۶۲۔ غالب کا عظیم المرتبت شاگرد۔ ڈاکٹر ظفر اوگانوی ۱۹۷۶
صفیر بلگرامی یہ کتاب نوابوں پر مشتمل ہے۔

۲۶۳۔ غالب کے چند نقاد ڈاکٹر سلیمان اطہر جاوید غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۵
۔ غالب کے نقادوں کے فن سے بحث ۲۲۲ صفحے

۲۶۴۔ غالب کے معنوی اساتذہ بھیم سین انجمن ترقی اردو ہند، نئی دہلی ۱۹۸۰
ظفر ادیب ۴۶۸ صفحے

فارسی اردو کے وہ شعرا جن سے غالب متاثر ہوئے

ابواب - شخصیت ، آگرہ ، دہلی ، لکھنؤ ، کلکتہ ،

کلکتہ سے واپسی ، رامپور ، حاصل مطالعہ

۲۶۵۔ غزل غالب اور حسرت رشید احمد صدیقی الو قار پبلکیشنز، لاہور ۱۹۹۵
مرتب: ڈاکٹر سید معین الرحمان ۱۶۰ صفحے

۲۶۶۔ فانی اور غالب مولوی فرید احمد بدایونی کراچی ۱۹۸۰ ؟
فانی کو غالب پر ترجیح دی گئی ہے۔

۲۶۷۔ فیضانِ غالب عرشِ ملیانی غالب اکیڈمی، نئی دہلی مارچ ۱۹۷۷

۔ شروع میں حرف نام تمام اور ”غالب نام آور“ کے عنوان سے غالب کا تعارف۔

۔ غالب کے درج ذیل شاگردوں کا احوال اور انتخاب کلام:

آرام اکبر آبادی، ادیب دہلوی، اسماعیل میرٹھی، انوردہلوی،

شاہ باقر بہاری، بیتاب رامپوری، بانمکند بیصر، تفت،

تحسین، ثاقب، حالی، نبی بخش حقیر

ذکا، جانی بہاری لال راضی، نواب محمد علی رشتی جہانگیر آبادی

رنج و طیب میرٹھی، زکی، سالک، سیات،

شاداں و خیالی، شیفتہ و حسرتی، صفیہ بلگرامی، صوفی

طالب، طرزی، بہادر شاہ ظفر، عارف،

عاشق، عزیز، علای، قدر

مجرور، محمود، مشتاق، نشاط،

ناظم، نیر خشاں، ولی، ۲۹۲ صفحے

۲۶۸۔ (۱) قتل اور غالب سید اسد علی مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۳۹ء پہلی بار

انوری فرید آبادی جید برقی پریس، دہلی ۱۳۰ صفحے

(۲) ایضاً سید اسد علی انوری فرید آبادی مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۶۹ء

۲۶۹۔ کبیر و غالب بلجیت سنگھ مطیر دہلی ۱۹۸۲ء

کاتقابی مطالعہ

۲۷۰۔ مخاطبین غالب انتظام اللہ شہابی

۲۷۱۔ موازنہ ہوس و غالب سید محمد حسن شرقی، لکھنوی نامی پریس، لکھنؤ مارچ ۱۹۳۳ء

مرزا تقی علی خاں ہوس اور مرزا اسد اللہ خاں غالب کا موازنہ
مع مقدمہ از خواجہ عبدالرؤف عشرت لکھنوی۔ دو صفحے
تبصرہ بر کلام غالب

غالب کی شاعری بہ مقابلہ ہوس کے پست ہے،

موازنہ ہوس و غالب ۴ ۳۲ صفحے

۲۷۲۔ (۱) مومن و غالب حکیم سید اعجاز احمد نظامی پریس، فیض آباد ۱۹۳۱ء

معجز سہوانی ۶۳ صفحے

(۲) ایضاً ایضاً سرفراز قومی پریس، لکھنؤ ۱۳۵۰ھ

۱۹۳۳ء

(۳) مومن و غالب سید اعجاز احمد معجز سہوانی سرفراز قومی پریس ۱۹۶۹ء

لکھنؤ

۲۷۳۔ مومن و غالب عزیز یار جنگ عزیز ادبی ٹرسٹ بکڈپو، حیدر آباد، دکن ۱۳۶۰ء

عظیم اسٹیم پریس، حیدر آباد، دکن کے کلام کا انتخاب

۲۷۴۔ نگارستان سخن ظہیر الدین ظہیر دہلوی مطبع احمدی، دہلی ۲۷۔ صفر ۱۲۷۹ھ
۲۳ اگست ۱۸۶۲ء

۔ ذوق، غالب اور مومن کے کلام کا انتخاب

۔ غالب کے ۱۳۰۷ شعر ۱۷۶ صفحے

۲۷۵۔ نیاز و نگار اور فہمیدہ عبدالحسین شعبہ اردو، کراچی نومبر ۱۹۹۶

غالب شناسی یونیورسٹی، کراچی

۲۷۶۔ ہم عصروں پر غالب کا اثر بھیم سین ظفر ادیب قصر اردو، دہلی ۱۹۷۱

پہلا حصہ : غالب کے ابتدائی حالات

دوسرا حصہ : ہم عصر شعر پر غالب کے اثرات ۲۰۸ صفحے

۱۔ مقامات اور غالب

۲۷۷۔ باندہ اور غالب صالحہ بیگم قریشی برگ اکیڈمی، باندہ ۱۹۹۳

اس میں نواب ذوالفقار علی بہادر اور نواب علی بہادر ثانی علی کی تصویر کے علاوہ نقشہ سفر مرزا غالب اور ۱۸۷۴ء کا باندہ کا نقشہ بھی شامل ہے

۱۱۱ صفحے

۲۷۸۔ بنگال میں غالب شناسی ڈاکٹر کلیم سہراہی کلچرل اکیڈمی ڈھاکا یکم نومبر ۱۹۹۰ پیش لفظ

بنگال میں غالب شناسی ،

غالب کے ایک حریف۔ آقا احمد علی

غالب کے ایک بنگالی شاگرد۔ خواجہ عبدالغفار اختر

کلام غالب کے بنگلہ تراجم،

غالب کے فکر و فن کا تجزیہ

۹۶ صفحے

۲۷۹۔ بھوپال اور غالب پروفیسر عبدالقوی دسنوی شعبہ اردو، سیفیہ کالج فروری ۱۹۶۹

بھوپال ۱۲۸ صفحے

دفتر کھلا، بھوپال آنے کی دعوت ،

بھوپال اور تلامذہ غالب، بھوپال میں غالب کے ملنے والے

خمسہ بر غزلیات غالب، نمونہ مغلوبیت غالب،

نسخہ حمید یہ سہا مجددی اور مطالبہ غالب،

ایک غزل۔ جو غالب سے منسوب ہوئی

۲۸۰۔ غالب اور بنگال شانتی رنجن بھٹا چاریہ ہندوستانی آرٹ پریس، کلکتہ ۱۹۷۷

۔ غالب کے سفر کلکتہ وغیرہ کی تفصیلات

۔ بعض باتیں غیر مستند بھی ۶۸ صفحے

۲۸۱۔ غالب اور حیدرآباد ضیاء الدین احمد بشکیب ادبی ٹرسٹ بک ڈپو، حیدرآباد دکن

فروری ۱۹۶۹

پیش لفظ

فضا ، غالب کے تعلقات ، دبستان

غالبیات ، آثار

بعض تصویریں اور عکس تحریر بھی ۲۲۳ صفحے

۲۸۲۔ غالب کی دلی سید ضمیر حسن دہلوی تاج پبلشرز، دہلی ۱۹۷۷

مقدمہ

دلی جو ایک شہر تھا (پانچ پور تاژ)

شخصیات (چار خاکے)

انشائیے (سات) ۱۷۵ صفحے

۲۸۳۔ غالب فخر روزگار دلی رفیع رووف دہلی ۱۹۹۱

ہم سخن فہم ہیں غالب کے طرفدار نہیں (معاصرین اور ناقدین کی آرا کا جائزہ)

غالب کی آگرے کی ابتدائی زندگی اور شادی،

غالب کی آگرے سے دلی میں آمد

دربار مغلیہ سے غالب کی وابستگی

ہنگامہ ندر میں غالب پر جو مٹی

غالب رامپور میں ، غالب اور تصوف

غالب کی گرہستی اور خاندانی زندگی

غالب کے دیوان اردو کا جائزہ

مکتوبات غالب

صفحے ۱۶۶

غالب کے فارسی کلام کا جائزہ

غالب کا سفر کلکتہ وغیرہ

حالی کا مرثیہ غالب

۷

۱۲۔ زمانہ اور غالب

- ۲۸۴۔ تنقید غالب کے سو سال گروپ کیپٹن مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۹۶۹
سید فیاض محمود پنجاب یونیورسٹی، لاہور
۔ غالب سے متعلق متعدد اہل قلم کی اہم تحریروں کا انتخاب
۔ زمانی تسلسل کو بھی پیش نظر رکھا گیا ہے ۶۲۸ صفحے
- ۲۸۵۔ غالب اور اس کا عہد شمع زیدی صد سالہ یادگار غالب کمیٹی، نئی دہلی ۱۹۶۹
- ۲۸۶۔ غالب اور عصر غالب ڈاکٹر محمد ایوب قادری غضنفر اکیڈمی، کراچی ۱۹۸۲
تعارف از ڈاکٹر معین الدین عقیل
نواب الہی بخش خاں معروف کا غیر مطبوعہ کلام،
غالب اور سر سید احمد خاں غالب اور غیاث الغاث
غالب سے معاصرین کی چھیڑ چھاڑ غالب اور مارہرہ
غالب کے چند شاگرد غالب اور روہیلکھنڈ
مطابقات غالب قطعات تاریخ انتقال و مزار غالب
نظامی بدایونی کا مضمون ”مرزا غالب کے مزار کی مرمت“
۲۸۷۔ غالب۔ پس منظر، پیش منظر ساحل احمد اردو ریسرچ گلڈ، الہ آباد
۲۸۸۔ غالب تب اور اب پروفیسر سید مسعود حسن رضوی ادیب مقبول اکیڈمی، لاہور
مرتب : ڈاکٹر طاہر تونسوی ۱۹۹۱ء
۲۸۹۔ غالب۔ سب اچھا کہیں جسے پروفیسر کرار حسین ادارہ یادگار غالب کراچی، تاریخ ۱۹۶۵ء
۴۳ صفحے
معاشرتی پس منظر، اکبر آباد (آگرہ)، دہلی مرحوم

زندگی کی کشمکش ، حادثات زمانہ ، توازن اور پختگی

۲۹۰۔ غالب شاعر امروز و فردا ڈاکٹر فرمان فتحپوری اظہار سنز پبلشرز، لاہور ستمبر ۱۹۷۰

صفحے ۳۲۷

۲۹۱۔ وفات غالب کا سوواں سال اشرف قدوسی ادارہ معاشرتی بہبود، ساہیوال ۱۹۶۹

۱۳۔ جايزہ غالبيات

۲۹۲۔ بياض غالب۔ کمال احمد صدیقی ادارہ مطالعات غالب، سرینگر ۱۹۷۶
تحقیقی جايزہ ۴۸۷ صفحے

نسخہ بياض غالب (دیوان غالب۔ نسخہ امر وہہ) نہ میرزا کے خط میں ہے
اور نہ میرزا کے پاس رہا ہے۔

۲۹۳۔ غالب پر چند تحقیقی مطالعے ڈاکٹر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۶
۲۹۴۔ غالب شکن اور نیاز ڈاکٹر نجیب جمال کاروان ادب، لاہور جولائی ۱۹۹۰
۲۹۵۔ غالب کی بعض تصانیف کالی داس گپتارضا ساکار پبلکیشنز، بمبئی دسمبر ۱۹۹۰
کے بارے میں

”غالب کی تصانیف تینتیس ہیں۔ مخطوطات کو شامل کر لیں

تو چار درجن سے زائد ہونگی۔“

غالب کی زندگی میں مطبوعات غالب ، دیوان غالب اردو
غالب کی متنازعہ رباعی ، غالب کے ایک قطعے کی اولین شرح
مثنوی بیان نموداری شان نبوت و ولایت ، نسخہ ار۔ طہو جاہ،
مہر تہمروز ، غالب کی زندگی میں مہر تہمروز کی اشاعتیں،
دعاے صبح

۱۵۶ صفحے علامہ اقبال

اشاریہ

۲۹۶۔ غالب کی عظمت عابد رضا بیدار رامپور انسٹی ٹیوٹ آف سائنس ۱۹۶۹
نمبر ۱ اسٹڈیز، دہلی ۶۶ صفحے

۲۹۷۔ غالب کی عظمت عابد رضا بیدار رامپور انسٹی ٹیوٹ آف اورینٹل ۱۹۶۹
نمبر ۲ اسٹڈیز، دہلی صفحے ۱۱۶

پیش گفتار ، مقالہ افتتاحیہ
روداد - مختلف اہل قلم کی غالب کے بارے میں رائے
علم و فن دہلی کا غالب نمبر

۲۹۸۔ غالب کی عظمت عابد رضا بیدار رامپور انسٹی ٹیوٹ آف اورینٹل اسٹڈیز، دہلی
نمبر ۳ ص ۱۱۹ تا ۱۸۲ ۱۹۶۹ء

انتخاب کلام غالب۔ جو خود شاعر نے اپنے
آخری دنوں میں رامپور بھیجا تھا

۲۹۹۔ (i) غالب کے کلام میں نادم سیتاپوری ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۲۷
الحاقی عناصر

(۲) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۶۵

صفحے ۲۸۵

پیش لفظ از مولانا عبد الماجد دریابادی

حرفے چند از نادم سیتاپوری

اسد سے غالب تک، الحاق و انتساب،

غلطیہائے مضامین بقول آسی،

بھوپال والی غزل، دیوان غالب، چند تبصرے

(۳) غالب کے کلام میں الحاقی عناصر نادم سیتاپوری مدینہ پبلشنگ کمپنی، کراچی

صفحے ۳۲۰ ۱۹۷۰

۳۰۰۔ غالبیات نو عابد رضا بیدار رامپور انسٹی ٹیوٹ آف اورینٹل اسٹڈیز، دہلی
حصہ اول ۳۲ صفحے ۱۹۶۹

روزمرہ اور محاورہ غالب از اشک
دیوان تسکین غالب اور ابوالکلام
بھوپال اور غالب قاطع برہان اور رسائل متعلقہ
اصہار الغالب (غالب) تصویر کا دوسرا رخ
مزاحیہ شرح دیوان غالب شاعر کا غالب نمبر
جامعہ کا غالب نمبر

۳۰۱۔ غالبیات نو عابد رضا بیدار رامپور انسٹی ٹیوٹ آف اورینٹل اسٹڈیز، دہلی
حصہ دوم ۱۱۲ صفحے ۱۹۶۹

اٹھارہ پاکستانی، تیس ہندوستانی کتابوں، اور
ان تیس غالب نمبروں کا تعارف، اور
دہلی اور علی گڑھ کے غالب سیمیناروں کی روداد

۳۰۲۔ نسخہ بھوپال اور پروفیسر عبدالقوی دسنوی شعبہ اردو، سیفہ کالج، بھوپال
نسخہ بھوپال ثانی ۸۸ صفحے فروری ۱۹۷۰

یہ رسالہ پہلے مجلہ سیفہ کے غالب نمبر میں شامل ہو کر شائع ہوا تھا

۳۰۳۔ نسخہ شیرانی اور سید قدرت نقوی مغربی پاکستان، اردو اکیڈمی، لاہور
دوسرے مقالات ۵۲۰ صفحے مارچ ۱۹۸۸

کل آٹھ مقالے ہیں:

دیوان غالب۔ نسخہ شیرانی ۴۰۴ صفحے

درفش کاویانی احوال غالب اور مولوی عبدالحق

قاطع برہان میں اضافے غالب اور انیس
غالب کا ذہنی ارتقا غالب نقاد فن
غالب اور تنقید

۳۰۴۔ یادگار غالب سید حیدر عباس رضوی بھوپال بک ہاؤس، بھوپال ۱۹۸۱
- ایک جائزہ

پیش لفظ

سوانح نگاری کے اصول۔ ۹
یادگار غالب کا جائزہ۔ ۱۹
غالب کی زندگی کے چند اہم پہلو۔ ۲۷، غالب کے اردو کلام کی خصوصیات۔ ۳۹
غالب کی نثر نگاری۔ ۴۹، حیوان ظریف، مرزا غالب۔ ۵۹
غالب کی شہرت کا سنگ بنیاد، یادگار غالب۔ ۶۶
حالی کی نثر نگاری۔ ایک جائزہ ۷۴ تا ۷۹

۷

۱۴۔ ڈرامے فیچر وغیرہ

۳۰۵۔ پیکر غالب محمد عبداللطیف خاں جدید آغا پورہ، حیدر آباد، دکن ۱۹۶۹

یعنی مرزا غالب کی جیتی جاگتی بولتی تصویریں ڈراموں کی شکل میں

پیش لفظ ، تعارف ، دیباچہ

غالب میری نظر میں

سات ڈرامے جن میں غالب کے احوال کی پیشکش کی گئی ہے ۹۶ صفحے

۳۰۶۔ تذکرہ غالب و غلام حسین راز گجراتی نیشنل بک ڈپو، گجرات ۱۹۷۳

غالب پسند آم

۳۰۷۔ تصویر خیال (ڈرامہ) ابرار الرحمان قدوائی قدوائی پبلکیشنز، دہلی۔ فروری ۱۹۶۹

۷۰ صفحے

۳۰۸۔ تصویر غالب (ڈرامہ) ڈی اے ہیر سن قربان

۳۰۹۔ تماشائے اہل کرم مرزا ظفر الحسن ادارہ یادگار غالب، کراچی ۱۹۶۸

ابتدائیہ از ادارہ ۷

نظم (تماشائے اہل کرم) از سید محمد جعفری۔ ۱۰

غالب ہمارا تہذیبی ورثہ از پروفیسر کرار حسین۔ ۱۲

غالب کی شخصیت۔ شعر اور خطوط کے آئینے میں از محمد منہ مہاجر۔ ۲۲

انگریز، اردو، انگلستان از سید ہاشم رضا۔ ۲۹

تراشے۔ جراید سے۔ ۳۶، تاثرات حاضہ بن تقیہ۔ ۹۳

شکریہ از ادارہ ۹۷

۳۱۰۔ تماشا اور تماشای ڈاکٹر محمد حسن دہلی ۱۹۷۵

۔ غالب پر ایک اسٹیج ڈراما

۳۱۱۔ جان غالب انعام اللہ خاں انعام تاج کمپنی، لاہور

حکایتوں، شکایتوں پر مشتمل اسد مرزا اور ستمگر کے خطوط جن میں غالب کی مشکل پسندی کو بہت مبالغے سے نمایاں کیا ہے۔

۳۱۰۔ چھیڑ غالب سے چلی جائے اکبر علی خاں عرشی زادہ کتاب کار، رامپور ستمبر ۱۹۶۵

پرانے رسالوں، اخباروں سے ماخوذ ریڈیائی فیچر اور مزاحیہ مضامین وغیرہ کا انتخاب ۲۸۸ صفحے

ابواب: ۱۔ زندگی اپنی جب اس شکل سے گذری غالب

۲۔ مرگے پر دیکھیے دکھلائیں کیا

۳۔ ذکر میراجھ سے بہتر ہے کہ اس محفل میں ہے

۳۱۳۔ دو چراغ محفل ڈاکٹر رفیعہ مہلطانہ اعجاز پرنٹنگ پریس، حیدر آباد، دکن

۱۹۶۹

۹۰ صفحے

غالب کی حیات اور کارناموں پر ایک ڈرامہ

۔ تین ایکٹ اور کئی سین

۳۱۴۔ عالم بالا سے غالب کے خطوط ہاشم عظیم آبادی مکتبہ آزاد پٹنہ دسمبر ۱۹۸۹

ہاشم عظیم آبادی کے نام

۳۱۵۔ غالب (ناول) قاضی عبدالستار

۳۱۶۔ غالب (فلم) ڈائرکٹر: سہراب مودی بمبئی ہندوستان

۵۵۔ ۱۹۵۴ء میں ریلیز ہوئی

کہانی: سعادت حسن منٹو ، مکالمے: راجندر سنگھ بیدی

- ۳۱۷۔ غالب (فلم) ڈائرکٹر: عطاء اللہ شاہ ہاشمی پاکستان
- ۳۱۸۔ غالب (دستاویزی فلم) اسکرپٹ: خلیق ابراہیم خلیق وزارت اطلاعات، حکومت پاکستان
- ۳۱۹۔ غالب (فلم) ڈائرکٹر: موہن سکھدیو کہانی: کیفی اعظمی
- موسیقی: مدن موہن پروڈیوسر: ساون کمار تاک
- ہندوستان بمبئی ۱۹۶۹ء
- ۳۲۰۔ غالب (ڈراما) خواجہ معین الدین کراچی
- ۳۲۱۔ غالب (ڈراما) نذیر محمد خاں مکتبہ صبا، حید آباد، دکن اکتوبر ۱۹۶۸ء
- ۱۵۷ صفحے پہلی بار

غالب کی شخصیت اور شاعری پر مبنی ایک علاماتی تمثیل

مقدمہ۔ الف تاص

ڈراما پانچ حصوں اور کئی منظروں میں

- (۲) ایضاً نذیر محمد خاں مکتبہ دانیال، کراچی فروری ۱۹۸۵ء
- ۱۸۸ صفحے دوسری بار

۳۲۲۔ غالب۔ انسان اور شاعر شمع زیدی دہلی

(دو ریل کی فلم)

- ۳۲۳۔ غالب برآمدان ریاض صدیقی اسرا پبلکیشنز، کراچی جولائی ۱۹۹۲ء
- ۳۲۴۔ (۱) غالب پی ٹی کورس پر میجر محمد عاشق عارف پبلکیشنز، لاہور ۱۹۵۱ء
- پہلی بار

۔ مرزا غالب پر ایک طویل ڈراما

اردو اور مرزا غالب۔ کفن کھسوٹوں کے نرغے میں،

غالب اور آم،

غالب کا استعمال

غالب جدید محققین کی محفل میں،

چندہ بازان جہاں رابہ حقارت منگر،

غالب کا میمورنڈم بارگاہ ایزدی میں،

غالب قاتلان انبہ کے نرغے میں،

مرزا غالب کا مکتبہ ---- پہلے دن سے ساتویں دن تک

غالب اور ڈارون لٹ جائیگی جس دن مرے سجدوں کی حقیقت،

غالب کے خط: ہمایوں کبیر، میاں علی عباس حسینی،

بابائے اردو مولانا عبدالحق، وقار عظیم

جوش ملیح آبادی، شوکت تھانوی،

اور عبادت بریلوی کے نام

نثر و نظم میں قدیم و جدید

مختلف اہل قلم کی پیراڈیوں وغیرہ کا مجموعہ

۳۲۹۔ غالب کا پیار (ڈراما) مرزا صادق بیگ پارس بنگولوی بمبئی ۱۹۷۰

۳۳۰۔ غالب کون ہے (ڈراما) سید محمد مہدی بنی آواز، جامعہ نگر، دہلی دسمبر ۱۹۸۰
۱۹۶۹ء میں لکھا اور اسٹیج کیا گیا۔
۷۲ صفحے

۳۳۱۔ غالب کی شوخیاں احمد جمال پاشا غیر مطبوعہ

۔ غالب کی خوش بیانی از رشید احمد صدیقی وغیرہ

مختلف اہل قلم کی پیراڈیوں کا مجموعہ

۔ نسخہ مملو کہ پاشا اور سنٹل رسرچ انسٹی ٹیوٹ، سیوان

۳۳۲۔ (۱) غالب کے ڈرامے۔ ادارہ فروغ اردو، لاہور ۱۹۵۱

جنہیں شوکت تھانوی نے لکھا سویرا آرٹ پریس، لاہور ۲۲۲ صفحے

غالب سے متعلق چودہ ایسے ڈراموں کا مجموعہ جن میں سے ہر ایک کی کہانی غالب

کے ایک شعر کے مفہوم پر مبنی ہے۔ اشعار یہ ہیں:

۱۔ میں بلاتا تو ہوں اس کو مگر۔ الخ
۲۔ رہے اب ایسی جگہ چل کر جہاں۔ الخ

۳۔ بہرا ہوں میں تو چاہیے دو ناہو التفات

۴۔ تاب لاتے ہی بنیگی غالب
۵۔ آہ کو چاہیے اک عمر اثر ہوتے تک

۶۔ بنا ہے شہ کا مصاحب پھرے ہے اتراتا۔ بار باد کیلھی ہیں ان کی رنجشیں

۸۔ دیا ہے خلق کو بھی تا اسے نظر نہ لگے
۹۔ بارے آموں کا کچھ بیاں ہو جاے

۱۰۔ تم سلامت رہو ہزار برس
۱۱۔ کاو کاو سخت جائیہاے تنہائی نہ پوچھ

۱۲۔ ہیں کو اک کچھ، نظر آتے ہیں کچھ
۱۳۔ نوو بھی کہہ رہے ہیں کہ یہ بے تک نام ہے

۱۴۔ یاد تھیں ہم کو بھی رنگارنگ بزم آرائیاں

۔ یہ سب ڈرامے ریڈیو پاکستان سے نشر ہو چکے تھے

(۲) غالب کے ڈرامے شوکت تھانوی بک سروس، دہلی جولائی ۱۹۷۰ء
صفحہ ۱۸۸

۳۳۳۔ غالب کی واپسی (ڈراما) سلیم تمنای میسور ۱۹۶۹ء

مہارانی کالج میسور میں اسٹیج پر پیش کیا گیا۔

۳۳۴۔ (۱) غالب کے رومان ڈاکٹر عارف بٹالوی الفلاح پبلکیشنز، لاہور ۱۹۶۹ء
ایک دلچسپ رومانی داستان ۲۷۲ صفحے

(۲) ایضاً ڈاکٹر عارف بٹالوی شاہی بک اسٹال، کشمیر، سرینگر
- حیات غالب کے وہ گوشے جو عیش و طرب سے سرشار رہے۔

- ایک خیالی مشاعرہ بھی

۳۳۵۔ غالب مزاح کی زد میں تسلیم احمد تصور سورج پبلشنگ بیورو، لاہور جون ۱۹۹۶ء

۳۳۶۔ غالب کے نئے خطوط ڈاکٹر انور سدید مکتبہ اردو زبان، سرگودھا ۱۹۸۲ء
- غالب کے اسلوب میں

۳۳۷۔ کہرے کا چاند ڈاکٹر محمد حسن شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی دہلی فروری ۱۹۶۹ء
(ڈراما) ۶۹ صفحے

غالب کی زندگی سے متعلق تین ایکٹ کا اسٹیج ڈراما

غالب کے خطوں کے اقتباس اور کلام پر مبنی

۳۳۸۔ (۱) مرزا غالب منجو قمرید النبی نگاہ پبلکیشنز، حیدرآباد، دکن ۱۹۶۹ء
(اردو ڈرامہ) ۱۶۰ صفحے

غالب کی حیات اور ان کے عہد سے متعلق ڈراما

پہلا باب: لطف شباب دوسرا باب: اضطراب

تیسرا باب: انقلاب

(۲) ایضاً منجو قمرید اللہی نگاہ پبلکیشنز، حیدر آباد ۱۹۸۲ دوسری بار
تین ابواب میں منقسم
صفحے ۱۱۲

شروع میں مختلف لوگوں کی رائیں بھی

۳۳۹۔ مرزا غالب بندر روڈ پر خواجہ معین الدین شعبہ تالیف، ڈراما گڈ، کراچی ۱۹۷۳
پیش لفظ از مختار مسعود، مصنف کون؟
صفحے ۱۳۵
تاریخی یادداشت ڈرامے کی مختلف پیشکشوں کے بارے میں
جدول ڈرامے کی مختلف پیشکشوں میں حصہ لینے والے
ایک بات اور مناظر سے متعلق
مناظر کی ترتیب۔ کردار جس ترتیب سے اسٹیج پر آتے ہیں
کھیل کا متن

۳۳۰۔ (۱) مرزا غالب۔ اے حمید خالد بکڈپو، لاہور نومبر ۱۹۶۲
رائیل پارک میں (طنز و مزاح) نامی پریس لاہور پہلی بار
صفحے ۲۵۵

(۲) ایضاً اے حمید فیروز سنز لمیٹڈ، لاہور، راولپنڈی، کراچی
۱۹۹۰ دوسری بار
صفحے ۲۵۸

۳۳۱۔ مرزا غالب۔ لندن میں اس آئی آغا کلر پر نونک پریس، دہلی
(ڈراما) اسٹریٹ پبلکیشنز، دہلی

۔ تمام کردار اور واقعات خیالی ہیں ۲۵۸

۳۳۲۔ مرزا غالب لندن میں شان الحق حقی کراچی پبلیکیشنز
۔ ریڈیائی تمثیل

۔ پہلے یہ ماہ نو کراچی جنوری ۱۹۶۹ میں چھپا تھا۔

- ۳۴۳۔ مرزا نوشہ عشرت رحمانی منبہ خاور، لاہور ۱۹۵۷
 ایک ادبی تاریخی ناول ۳۰۳ صفحے
- ۳۴۴۔ مکالمہ غالب (ڈراما) سید مرتضیٰ حسین بلگرامی بک سنٹر، علی گڑھ ۱۹۷۰
 غالب اپنے آئینہ میں (حالات) ۲۰۳۷
 منشی نبی بخش حقیر ۲۰۳۲۱
 سید غلام حسین قدر بلگرامی ۲۹-۶۷
 حضرت صاحب عالم و شاہ عالم مارہروی ۱۰۷۵۶۸
 غالب اس کا دوسرا تیسرا حصہ بھی چھپ گیا ہے۔
- ۳۴۵۔ میر سے غالب تک عذرا عادل رشید وجے پاکٹ بکس، دہلی سنہ ندارد
 (ناول)۔ مع پیش لفظ ۱۶۶ صفحے
- ۳۴۶۔ نورتن شوکت تھانوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۰ تیسری بار
- ۳۴۷۔ نہیں بہار کو فرصت ظ۔ انصاری مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۶۶
 ۔ غالب پر تین ایکٹ کا ڈراما
- ۳۴۸۔ یہ ترا بیان غالب عشرت رحمانی
 (ڈراما)۔ مرزا کے حالات

۱۵۔ اشاریہ غالب

۳۴۹۔ اشاریہ خطوط غالب اخلاق یونیورسٹی بک ہاوس، لاہور ۱۹۹۲

جلد اول

۳۵۰۔ اشاریہ خطوط غالب ساجدہ پروین یونیورسٹی بکس، لاہور ۱۹۹۳

جلد دوم

۳۵۱۔ اشاریہ غالب ڈاکٹر سید معین الرحمان مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۹۶۹

مطبع عالیہ، لاہور

پیش لفظ از پروفیسر علاء الدین صدیقی۔ الف

تعارف از پروفیسر حمید احمد خاں۔ ج تا ہ

عرض مرتب از سید معین الرحمان۔ ۵۔ ۲۳ تا

پہلا باب: تصانیف غالب۔ مطبوعات در حیات۔ ۲۵۔

دوسرا باب: تصانیف غالب۔ تعارفات مابعد۔ ۹۵۔

تیسرا باب: متفرقات غالب۔ ۱۹۵۔

چوتھا باب: تراجم غالب۔ ۲۷۳۔

ضمیمہ: اضافات متعلق بہ تصانیف غالب۔ ۳۹۷۔

انڈکس و غلط نامہ ۲۲۵ تا ۲۹۰

۳۵۲۔ اشاریہ کلام غالب پروفیسر خواجہ احمد فاروقی شعبہ اردو، یونیورسٹی، لاہور

یونین پرنٹنگ پریس، لاہور، ۱۹۷۰ء

۔ کلام غالب میں فارسی ترکیبیں

حصہ اول : اردو ص ۱ تا ۲۲۲

حصہ دوم : فارسی ص ۲۲۵ تا ۵۰۰

۳۵۳۔ توضیحی اشاریہ غالب نامہ۔ فاروق انصاری غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۵
(ابتداء سے جولائی ۱۹۹۳ء تک)

پیش لفظ۔ ۷ ، کچھ اشاریے کے بارے میں۔ ۱۰

غالب انسٹی ٹیوٹ کا قیام اور اس کے مقاصد۔ ۱۵

غالب انسٹی ٹیوٹ کی سرگرمیاں۔ ۱۹

اداریے۔ ۳۰ ، غالب سے متعلق مضامین۔ ۳۳

غالب کے ہم عصر۔ ۶۹ ، دیگر موضوعات۔ ۷۸

خصوصی نمبر۔ ۸۹ ، تبصرے۔ ۱۰۲

مقالہ نما۔ ۱۰۴ ، اشاریہ۔ ۱۲۳

۳۵۴۔ جہان غالب قاضی عبدالودود خدا بخش اور نیشنل پبلک لائبریری، پٹنہ ۱۹۹۵

۔ غالب سے متعلق کتابوں وغیرہ سے محققانہ بحثیں جو مختلف رسالوں میں شائع ہوئی تھیں۔

۔ یہ دراصل غالب انسائیکلو پیڈیا ہے جس کی بعض قسطیں اب بھی رسالوں میں منتشر ہیں مثلاً اس کی ایک قسط گور کھپور یونیورسٹی کے شعبہ اردو کے مجلہ ”افکار نو“ بابت ۶۳-۱۹۶۲ء میں چھپی ہے۔

۳۵۵۔ رسالہ نقوش میں نائیلہ انجم الفیصل، لاہور ۱۹۸۹

ذخیرۃ غالبیات

۳۵۶۔ غالب بلیو گرافی ڈاکٹر محمد انصار اللہ شعبہ اردو، مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۷۲

پیش لفظ از پروفیسر آل احمد سرور ۳-۱

پہلا حصہ: غالب کی اور غالب سے متعلق کتابیں ۱۲۲-۱

دوسرا حصہ: رسالوں کے غالب نمبر ۱۶۰-۱

تیسرا حصہ: رسالوں کے مضامین ۱۶۰-۱

ضمیمہ ۱۶۱-۱۶۷

اشاریہ الف تا ص

۳۵۷- غالب بلیوگرانی ڈاکٹر محمد ظہیر برنی نظام الدین، دہلی ۱۹۹۶

یہ غالباً تین حصوں میں ہے؟

۳۵۸- غالب راجستھانی میں یوسف جھنجھنوی ساہتیہ مجلس پرکاشن جھنجھنوی ۱۹۸۳

اس میں کلام غالب کا راجستھانی میں ترجمہ بھی

۳۵۹- غالب نامہ- عاصمہ اعجاز یونیورسٹی بکس، لاہور فروری ۱۹۹۴

تجزیاتی مطالعہ شعبہ اردو، گورنمنٹ کالج، لاہور

غالب انسٹی ٹیوٹ کے مجلہ ”غالب نامہ“ کا اشاریہ، مصنف وارانگارشات

ابتدائیہ، حرفے چند۔ از ڈاکٹر سید معین الرحمان۔ ۱۱

دیباچہ۔ حدود کار کی نوعیت اور اہمیت ۱۳-

۱ ماخذ و منابع۔ غالب نامہ کے کتابیاتی کوائف ۲۵-

غالب نامہ: امتیاز و اختصاص ۳۳-

غالب نامہ۔ اداریوں کا جائزہ اور تجزیہ۔ ۴۱-

پہلی منزل: ابجدی ترتیب سے مصنف وارانگارشات کی نشاندہی۔ ۶-

دوسری منزل: موضوع و ارزخیرہ غالبیات۔ توضیح و تجزیہ ۱۱۳-

تیسری منزل: غالبیات کے علاوہ دیگر مشمولات۔ موضوع ۱۰-

جائزہ ۳۰۷- اختتامیہ ۲۲۲ تا ۲۶۳

۳۶۰۔ غالب نما سید ابن حسن قیصر ادارہ یادگار غالب، کراچی
۱۹۳۷ء تا ۱۹۶۸ء پاکستانی مطبوعات کا وضاحتی اشاریہ
بہ اعتبار حروف تہجی ۱۳۸ صفحے
مارچ ۱۹۶۹

۳۶۱۔ غالبیات پروفیسر عبدالقوی و سنوی نسیم بکڈپو، لکھنؤ
(بلیوگرانی) سرفراز قومی پریس، لکھنؤ
جنوری ۱۹۶۹

کچھ غالبیات کے بارے میں ۹۔

تصانیف غالب و برائے غالب۔ ۱۱۔

رسائل و اخبارات: بہ ترتیب مضمون نگار۔ ۵۳۔

بہ ترتیب موضوع۔ ۱۶۱۔

مکالمے خاکے وغیرہ: بہ ترتیب قلمکار۔ ۲۶۹۔

بہ ترتیب نگارشات۔ ۲۷۷۔

نظمیں، غزلیں: بہ ترتیب شعرا۔ ۲۸۵۔

بہ ترتیب موضوع۔ ۲۹۴۔

تبصرے ۳۰۲۔

کتابیات ۳۰۸۔

۳۶۲۔ غالبیات سجاد احمد لاڑ فہیم اکیڈمی، راجن پور ۱۹۹۰

۳۶۳۔ غالبیات نمبر۔ سید قاسم محمود محمود کتاب لاہور

(رسالہ کتاب، لاہور)

۳۶۴۔ فہرست نمائش ڈاکٹر کوکب قدر شعبہ اردو، مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۶۹

آزاد لائبریری، علی گڑھ سجاد علی میرزا

۔ بہ سلسلہ غالب صدی تقریبات

۳۶۵۔ میرزا غالب ڈاکٹر انعام الحق کوثر مقتدرہ قومی زبان، اسلام آباد ۱۹۸۷
(کتابیات۔ حصہ اول) ۵۲ صفحے

۱۶۔ مضامین کے مجموعے

۳۶۶۔ آئینہ غالب ڈائریکٹر پبلکیشنز ڈویژن، گورنمنٹ آف انڈیا پریس، ستمبر ۱۹۶۴

دہلی الہ آباد

۔ ماہنامہ آجکل دہلی میں، غالب کی شخصیت اور شاعری سے متعلق
شائع شدہ بائیس مضامین کا مجموعہ

عرض مرتب

غالب کی خانگی زندگی۔ حمید احمد خاں ، غالب۔ آغا حیدر حسن

غالب کی کہانی خود ان کی زبانی۔ محمد عتیق،

مرزا غالب کی تصویریں۔ مختار الدین احمد

غالب کے بعض اشعار کے مطالب۔ اثر لکھنوی

غالب اور آزر دہ۔ خواجہ احمد فایوقی

غالب کی اپنے کلام پر اصلاحیں۔ امتیاز علی عرشی،

غالب کا شعور۔ راجیندر ناتھ شیدا

غالب کے خطوط صغیر بلگرامی کے نام۔ قاضی عبدالودود

غالب اور اردو خطوط نویسی۔ برجموہن دتاتریہ کیفی

۱۸۵۷ء کا ہنگامہ اور خطوط غالب۔ تنویر احمد علوی

غالب کی ایک نادر فیصلہ کن تحریر۔ منظور الحسن برکاتی

غالب کے چند اہم نقاد۔ محمد حسن،

احوال غالب کی گمشدہ کڑیاں۔ غلام رسول مہر

غالب کا ایک شعر۔ مالک رام،

غالب کے اردو دیوان کی اشاعتیں۔ عطا کاکوی
 غالب کے تغزل کا سماجی پہلو۔ عبادت بریلوی،
 غالب اوزبرہان۔ امتیاز علی خاں عرشی
 غالب کے چند قلمزدہ اشعار۔ وجاہت علی سندیلوی،
 غالب اور عارف۔ شاہد صدیقی
 مرزا غالب ایک صوفی۔ میکش اکبر آبادی
 مرزا غالب کا فارسی کلام۔ مرزا جعفر حسین

۲۷۷ صفحے عرض مرتب کے علاوہ

۳۶۷۔ (۱) احوال غالب ڈاکٹر مختار الدین احمد انجمن ترقی اردو ہند، علی گڑھ جون ۱۹۵۳
 ۲۹۵ صفحے پہلی بار

حیات غالب سے متعلق مختلف لوگوں کے مضامین جو علی گڑھ میگزین کے
 غالب نمبر ۱۹۴۹ء میں چھپے تھے۔

(۲) ایضاً ڈاکٹر مختار الدین احمد انجمن ترقی اردو ہند، نئی دہلی ۱۹۸۶
 ۲۷۶ صفحے دوسری بار

دیباچہ طبع دوم، دیباچہ طبع اول
 غالب اور علی گڑھ۔ پروفیسر رشید احمد صدیقی
 غالب کے حالات میں پہلا مضمون۔ پروفیسر سید مسعود حسن رضوی ادیب
 غالب کے خودنوشت حالات۔ اظہار الحق ملک
 مرزا غالب کا نسب نامہ۔ خواجہ قمر الدین راقم
 سر غالب در حدیث دیگران۔ ڈاکٹر مختار الدین احمد،
 غالب کی خانگی زندگی لی ایک جملک۔ پروفیسر حمید احمد خاں
 مرزا غالب۔ مالک رام،

غالب کی خاندانی پنشن۔ غلام رسول مہر

رونداہ مقدمہ مرزا غالب۔ باباے اردو مولوی عبدالحق

دہلی سوسائٹی اور مرزا غالب۔ ڈاکٹر عبدالستار صدیقی

معرکہ غالب اور حامیان قتل۔ خواجہ احمد فاروقی

مرزا غالب کی تصویریں۔ ڈاکٹر مختار الدین احمد

ہر مزد تم عبدالصمد۔ قاضی عبدالودود

امراو بیگم۔ پروفیسر حمید احمد خاں

باقر علی خاں کامل۔ حمیدہ سلطان

من کیستم۔ خواجہ قمر الدین راقم

خواجہ قمر الدین راقم۔ مرزار فیق بیگ

غالب کے چند اعزہ۔ ناظمہ بیگم پروین

(۳) احوال غالب ڈاکٹر مختار الدین احمد الو قار پبلکیشنز، لاہور ۱۹۹۰

۳۶۸۔ احوال و نقد غالب محمد حیات خاں سیال نذر سنز، لاہور جنوری ۱۹۶۷

۔ غالب کی زندگی اور شخصیت سے متعلق مضامین کا مجموعہ ۸۲۵ صفحے

۔ آل احمد سرور کے یہ مضامین: غالب کی عظمت ۱۴۵-۱۵۸

غالب کا ذہنی ارتقا ۲۹۹-۳۲۲

۳۶۹۔ اسرار غالب سید قدرت اللہ نقوی تخلیق کار پبلشرز، دہلی

۳۷۰۔ بازیافت غالب ڈاکٹر سید معین الرحمان لاہور ۱۹۶۹

مضامین کا مجموعہ

۳۷۱۔ زمانہ کی غالبیات خدا بخش اور سنٹل پبلک لائبریری، پٹنہ ۱۹۹۴

۔ نغم کے ”زمانہ“ (۱۹۰۳ء تا ۱۹۴۲ء) میں شائع شدہ غالب سے

متعلق مضامین کا مجموعہ

- تصویر غالب پیشکش دیانز این ٹگم۔ ۲
 غالب مغفور ا۔ ز۔ لکھنوی۔ ۵،
 مرزا غالب کی اردو فارسی شاعری ا۔ ز۔ لکھنوی۔ ۲۵
 فلسفہ غالب جگیشور ناتھ ورما بیتاب بریلوی۔ ۳۱
 ۶۲ براوننگ اور غالب سید مقبول حسن احمد پوری
 کلیم اور سلیم دونوں شراب کے نشے میں۔ غالب کے ایک شعر
 کے متعلق۔ میر ولی اللہ
 ۷۵ مرزا غالب مرحوم کا ایک غیر مطبوعہ قصیدہ ابوالکلام آزاد
 ۸۵ مرزا غالب مرحوم کی ایک غیر مطبوعہ غزل۔ ابوالکلام آزاد
 ۸۶ غالب اور ڈاکٹر سید عبداللطیف سید علی عباس حسینی
 ۹۶ غالب۔ ڈاکٹر عبداللطیف کی کتاب پر تبصرہ دیانز این ٹگم
 ۹۷ رقصات غالب میں کاٹ چھانٹ۔ پروفیسر مہیش پرشاد
 ۱۰۰ غالب کا مذہب سید عاشق علی۔
 ۱۰۲ روح کلام غالب مولوی نظام الدین حسین نظامی بدایونی
 ۱۱۲ غالب مصنفہ غلام رسول مہر پر تبصرہ دیانز این ٹگم۔
 ۱۱۵ مرزا غالب کی بے اعتدالیاں اقبال انصاری۔
 ۱۲۱ خطوط غالب مرتبہ مہیش پرشاد پر تبصرہ دیانز این ٹگم۔
 ۱۲۲ انتخاب دیوان غالب سلیم جعفر۔
 ۱۲۶ دیوان غالب اردو کے قلمی نسخے مہیش پرشاد۔
 ۱۲۹ دیوان غالب مرتبہ ڈاکٹر حسین ٹگم

۱۲۹ بیان غالب مرتبہ انعام محمد باقر۔ نغم

۱۳۰ روح غالب مرتبہ محی الدین قادری زور۔ نغم۔

۱۳۱ دیوان غالب مرتبہ نظامی بدایونی۔ نغم۔

۱۳۲ دیوان غالب مرتبہ چغتای۔ نغم۔

۱۳۳ غالب پراہم خبریں۔ نغم۔

۱۳۴ قتل اور غالب حکیم ابوالعلا ناطق

۱۳۵ غالب (نظم)۔ روش صدیقی

۳۷۲۔ شہرت غالب بہ کیتی عبدالقوی دسنوی شعبہ اردو، سیفیہ کالج، بھوپال ۱۹۷۰

معروف قلمکاروں کے تنقیدی مضامین جو مجلہ سیفیہ کے غالب نمبر میں
چھپے تھے:

غالب کی شاعری - پروفیسر محمد مجیب

غالب کا صحیفہ منسوخ۔ ڈاکٹر گیان چند جین

غیر مطبوعہ مکتوبات مرزا غالب مرحوم۔ رضا محمد حضرت جی

غلطیہاے مضامین مت پوچھ۔ وجاہت علی سندیلوی

کلام غالب کی شرحیں۔ ڈاکٹر سید حامد حسین،

غالب کی خود اشتہاریت۔ حنیف کیفی بریلوی

غالب کی تفہیم۔ عابد رضا بیدار،
وغیرہ

۳۷۳۔ عرض ہنر پروفیسر محمد حسن نصرت پبلشرز، لکھنؤ دسمبر ۱۹۷۷

۱۔ دو غالب ۲۔ غالب کافن ۳۔ غالب بنی داخلیت کی آواز

۴۔ غالب کا شعری آہنگ ۵۔ غالب کا نثری آہنگ

۶۔ غالب اور جدید ذہن ۷۔ غالب کا تشکیلی دور

۸۔ غالب اپنے اشعار کے آئینے میں

ان کے علاوہ کچھ اور متفرق مضامین

۳۷۳۔ عرفان غالب پروفیسر آل احمد سرور۔ شعبہ اردو، مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۷۳

مارچ ۱۹۶۹ کے غالب سیمینار کے مضامین۔ ۲۹۹ صفحے

تعارف - آل احمد سرور ، غالب پر ایک نظر۔ پروفیسر محمد مجیب

غالب اور عصریت۔ عالم خوند میری،

غالب کی حسیت کے چند عناصر۔ عمیق حنفی

غالب کی شاعری کا علامتی پہلو۔ محمود ہاشمی،

غالب کا صحیفہ منسوخ۔ ڈاکٹر گیان چند

غالب اور مسائل تصوف۔ میکش اکبر آبادی

مرزا غالب اور مسائل تصوف۔ سعید احمد اکبر آبادی

غالب کا فکری پس منظر۔ ڈاکٹر وحید اختر

اردو شاعری پر غالب کا اثر۔ شمس الرحمان فاروقی

غالب کی شاعرانہ عظمت۔ ڈاکٹر محمد یسین

غالب کی شاعری سے متعلق ہمارا تنقیدی رویہ۔ وارث علوی

غالب خوف پر قابو پانے کی ایک کوشش۔ باقر مہدی

غالب کا مطالعہ جدید نفسیات کی روشنی میں۔ ڈاکٹر باقر مہدی

پورے غالب۔ آل احمد سرور

کچھ خطوط غالب کے بارے میں۔ خلیل الرحمان اعظمی

کلام غالب کے قوافی و ردیف کا صوتی آہنگ۔ پروفیسر مسعود حسین خان

غالب کی شخصیت اور فن۔ ڈاکٹر وارث کرمانی

۳۷۵۔ عرفان غالب سلطان صدیقی الحمر اکیڈمی، لاہور ۱۹۷۲
صفحہ ۱۷۶

۳۷۶۔ عظمت غالب سید قدرت نقوی تخلیق کار پبلشرز، دہلی

۳۷۷۔ (۱) عظمت غالب۔ ڈاکٹر عبدالمغنی انجمن ترقی اردو ہند، دہلی ۱۹۹۰
فکرو فن ۱۲۹ صفحہ

غالب کے ماحول اور شخصیت کے تناظر میں ان کے فن کی خصوصیات
سے بحث

(۲) عظمت غالب ڈاکٹر عبدالمغنی القمر انٹر پرائزز، لاہور ستمبر ۱۹۹۳
فکرو فن

۳۷۸۔ عیار غالب مالک رام علمی مجلس، دہلی فروری ۱۹۶۹

توقیت غالب۔ مالک رام۔ ۹

غالب کی اردو شاعری کے چند پہلو۔ فراق گور کھپوری۔ ۱۷

غالب کا فن۔ ڈاکٹر محمد حسن۔ ۳۷

غالب کا نعتیہ کلام۔ ضیا احمد بدایونی۔ ۶۱

جہان غالب۔ قاضی عبدالودود۔ ۹۹

خطوط مشاہیر بنام ولایت و عزیز صفی پوری شاگرد غالب۔

پروفیسر سید مسعود حسن رضوی ادیب۔ ۱۰۹

غالب کی صحیح تاریخ ولادت۔ سید صد حسین رضوی۔ ۱۷۱

زبان غالب۔ گیان چندا۔ ۱۷۱

غالب کا تصور ویرانی۔ محمد عزیز حسن مراد آبادی۔ ۱۸۱

غالب ایک نفسیاتی مطالعہ۔ ڈاکٹر زیندر ناتھ دگ۔ ۲۱۵

- غالب کی بیماریاں اور مرض الموت۔ ڈاکٹر عبدالجلیل۔ ۲۳۱
- چراغ دیر۔ منظوم اردو ترجمہ۔ اختر حسین ۲۵۱
- غالب شناسی۔ جب اور اب۔ مالک رام ۲۷۲ تا ۲۵۹
- ۱۹۶۹ ۳۷۹۔ غالب مرتب: ڈاکٹر امرت لعل عشرت غالب صد سالہ جشن کمیٹی یوپی
- ناشر: پر شو تم سنگھ سیٹھی اکرام حسین لیتھو الیکٹرک مشین پریس، بنارس
- فہرست مضامین
- ث۔ چ
- اپنی بات۔ پر شو تم سنگھ سیٹھی
- ح۔ خ
- سفینہ جب کہ کنارے پہ۔ عشرت د
- ذکر غالب۔ فراق گور کھپوری۔ ۱۔ ۱۳
- مرزا غالب (نظم)۔ تلوک چند محروم ۱۳۔ ۱۶
- عجب ازاد مرد تھا۔ ڈاکٹر اعجاز حسین ۱۷۔ ۲۷
- شرح مسرع غالب (بنارس کعبہ بندوستان ہے۔) کی تفسیر۔ نذیر بنارسی۔ ۲۸۔ ۲۹
- غالب اور اقبال۔ جگن ناتھ ازاد ۳۰۔ ۵۶
- غالب بہ حیثیت غزلگو۔ عرش ملیانی ۵۷۔ ۷۶
- غالب (نظم)۔ نازش پرتا بگڑھی۔ ۷۷
- غالب کا تصور عشق۔ حمیدہ سلطان۔ ۸۰
- نذر غالب (نظم)۔ حفیظ بنارسی۔ ۸۷
- اسد اللہ خان غالب (نظم)۔ جوہر بنارسی۔ ۹۳
- نذر غالب (نظم) مسلم الحریری بنارسی ۹۶
- غالب کا مذہبی عقیدہ۔ سید سلیمان عباس رضوی ۹۷۔ ۱۶۳
- مثنوی اور غالب۔ ڈاکٹر سید محمد عقیل ۱۶۳

ذکر و فکر غالب (نظم) علیم مسرور بنارسی ۱۸۲

غالب چراغ دیر کی روشنی میں۔ ڈاکٹر امرت لعل عشرت ۱۸۳

غالب ذکر و فکر۔ کنور مہیندر سنگھ بیدی سحر۔ ۱۹۸

غالب کے اشعار۔ گنجینہ معانی کا طلسم۔ ڈاکٹر سید محمود الحسن ۲۲۰-۲۳۱

باد نفس اور نگہت گل۔ پروفیسر سید احتشام حسین ۲۳۲-۲۳۶

غالب کا عظیم کارنامہ۔ طنز و مزاح کے ایسے میں۔ ڈاکٹر رام اسرا راز

۳۸۰۔ غالب بانزاد نو عمر حیات، ظہور الاسلام، شعبہ اردو، سیفیہ کالج، بھوپال ۱۹۷۱

اقبال مسعود

نئے لکھنے والوں کے آٹھ مضامین جو مجلہ سیفیہ کے غالب نمبر میں چھپے تھے:

غالب ایک قصیدہ نگار۔ عمر حیات خاں غوری

انقلاب ۱۸۵۷ء کا غالب پر اثر۔ اقبال مسعود

غالب خود اپنے کلام کا شارح۔ سید ظہور الاسلام

غالب اور نعت گوئی۔ خالد محمود

غالب نام آورم۔ حسین احمد حسینی

غالب سیفیہ کالج میں۔ شارر اہی وغیرہ

۳۸۱۔ غالب بہ حیثیت عتیق احمد اردو بک ہاوس، علی گڑھ ۱۹۹۶

اردو شاعر اور مکتوب نگار

کلام غالب پر تبصرہ ۵-۸ سوانح حیات مرزا غالب۔ ۹-۱۳

غالب کی مقبولیت کے اسباب ۱۲-۲۶

غالب کی شاعری کا پس منظر ۲-۲۱

حیات غالب کی چند اہم تاریخیں ۲۲-۲۵

غالب کا الہام شعر و ادب ۲۶-۴۶

مکتوبات غالب ۶۷-۷۹

سوالات و جوابات (متعلق بہ خطوط غالب) ۸۰-۸۲

غالب قصیدہ گو کی حیثیت سے ۸۳-۸۶

۳۸۲- غالب بہ صد انداز پبلیکیشنز ڈویژن، دہلی

- غالب سے متعلق منتخب مضامین

- انگریزی، ہندی اور اردو میں

۳۸۳- غالب پر چند تحریریں ڈاکٹر سعادت علی صدیقی انجمن ترقی اردو، ہند، دہلی ۱۹۹۰

۳۸۴- غالب ذاتی تاثرات سید سجاد باقر رضوی و پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹

کے آئینے میں ڈاکٹر عبدالشکور احسن مجلس یادگار غالب، لاہور

غالب کی شخصیت اور فن سے متعلق مضامین کا انتخاب مثلاً:

غالب میری نظر میں از غلام رسول مہر ۱۷۹ صفحے

۳۸۵- غالب صدی میگزین پروفیسر نور الحسن ہاشمی غالب صدی تقریبات ۱۹۶۹

لکھنؤ یونیورسٹی، لکھنؤ

۳۸۶- غالب غالب مرزا ظفر الحسن ادارہ یادگار غالب، کراچی ۱۹۷۳

۳۸۷- غالب- فکر و فن شعبہ اردو، گورکھپور یونیورسٹی، نامی پریس، لکھنؤ

۱۹۷۰ گورکھپور ۱۶۰ صفحے

ابتدائیہ - ڈاکٹر محمود الہی (یہ ۱۹۶۹ء کے غالب سمینار کے مضامین کا مجموعہ ہے)

رپورٹ - گورکھپور یونیورسٹی میں غالب سمینار - مجاہد حسین رضوی

خطبہ افتتاحیہ - پروفیسر خواجہ احمد فاروقی

مطالعہ غالب کے چند پہلو - پروفیسر سید احتشام حسین

غالب کے خطوط میں نفس کی پرچھائیں۔ پروفیسر اسلوب احمد انصاری
دو غالب۔ ڈاکٹر محمد حسن،

غالب اور ذال فارسی۔ ڈاکٹر نذیر احمد

غالب کی شاعری، بازیچہ اصوات۔ ڈاکٹر معنی تبسم

رفقار ادب۔ غالبیات ۱۹۶۹ء میں۔ ڈاکٹر محمود الہی

۳۸۸۔ غالب کچھ مضامین ڈاکٹر خلیق انجم انجمن ترقی اردو، ہند، دہلی ۱۹۹۱

حرف آغاز

غالب کی فارسی غزل۔ سید حامد

غالب کے فارسی قصاید کا مطالعہ لسانی نقطہ نظر سے۔ ڈاکٹر نذیر احمد

غالب کے کچھ شعروں کا متن۔ ڈاکٹر کمال احمد صدیقی،

ڈیٹریٹ غالب میں طنز و مزاح۔ ڈاکٹر خلیق انجم

۳۸۹۔ غالب۔ پتھ جائزے و قارئین و قارئین و شعبہ اردو و فارسی ۲۸ فروری ۱۹۶۶

او صاف احمد لکھنویونیورسٹی، لکھنؤ ۱۱۲ صفحے

ذیل کے مضامین شامل ہیں:

غالب کی بت شکنی۔ سید احتشام حسین

غالب کے اردو قصیدے۔ آفتاب اختر

غالب اپنی شخصیت کے آئینے میں۔ آل احمد سرور

غالب کا تصور غم۔ او صاف احمد

غالب کی اردو غزل۔ سید احمد

مرزا غالب بہ حیثیت نثر نگار۔ شجاعت علی سندیلوی

غالب کی شخصیت۔ شوکت سہزوار

غالب کی شاعری میں تازگی
 اور زندگی کا راز۔
 ظ۔ انصاری
 محمد شکیل احمد
 غالب کی فارسی شاعری۔
 محمد سلیم شبنم
 غالب ایک مطالعہ۔

۳۹۰۔ غالب نام آور ادارہ اردو، کراچی انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۶۹

سہ ماہی اردو میں شائع شدہ مضامین کا انتخاب
 حرفے چند ، غالب کی خودنوشت
 نسب نامہ غالب از راقم دہلوی۔ مرزا رفیق بیگ
 عہد و سوانح غالب۔ ڈاکٹر محمد اشرف،
 غالب سے متعلق ۱۸۶۸ء کا ایک انگریزی خط۔ ڈاکٹر سید سجاد

غالب اور دربار رامپور۔ مالک رام

رونداد مقدمہ غالب۔ عبدالحق

۱۸۵۷ء اور غالب۔ گوپی چند نارنگ

غمگین اور غالب۔ محمد مسعود احمد

محاسن کلام غالب۔ عبدالرحمان بجنوری

غالب۔ پروفیسر آل احمد سرور

غالب کا فلسفہ۔ سید ہاشمی فرید آبادی

غالب کا فن اور اس کا نفسیاتی پس منظر۔ اختر اور نیوی

کلام غالب اور اردو کی شرحیں۔ سید ہاشمی فرید آبادی

میخانہ آرزو سرانجام۔ مسلم ضیائی

مثنوی ابر گہر بار۔ تحسین سروری

۳۹۱۔ غالب نام آورم مجلس یادگار غالب، حیدر آباد، پاکستان فروری ۱۹۶۹

بجنوری سے نیاز جالندھری تک کی تحریروں کے اقتباس اور

غالب کے منتخب اشعار ۹۲ صفحے

۳۹۲۔ گفتہ غالب ڈاکٹر محمد سیادت نقوی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۳

سات مضامین کا مجموعہ ۱۶۸ صفحے

۳۹۳۔ گنجینہ غالب پبلکیشنز ڈویژن، دہلی فروری ۱۹۶۹

رسالہ آجکل میں شائع شدہ مضامین کا انتخاب،

کچھ غالب کے بارے میں۔ امتیاز علی عرشی،

نواب میر تراب علی خاں۔ مالک رام،

غالب اور ذال فارسی۔ قاضی عبدالودود،

غالب کی شاعری کے بعض خاص پہلو۔ غلام رسول مہر،
 غالب کا قیام آگرہ اور تذکرہ سرور۔ خواجہ احمد فاروقی،
 مرزا غالب سے ایک ملاقات۔ مختار الدین احمد،
 مرزا غالب کے چار خط۔ سید احتشام حسین،
 ابر گہر بار۔ ظ۔ انصاری،
 غالب کا تنقیدی شعور۔ اعجاز حسین،
 نواور غالب۔ نثار احمد فاروقی،
 غالب کی ایک مہر۔ مختار الدین احمد،
 غالب کے خطوط کی تاریخیں اور ترتیب۔ سید قدرت نقوی،
 غالب خیام کے رنگ میں۔ حسن عسکری پلکھنوی،
 غالب اور قید۔ مرتضا حسین،

۳۹۴۔ مقالات بین الاقوامی ڈاکٹر یوسف حسین خاں غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۶۹
 غالب سمینار (اردو) ۱۹۶۹ء کے سمینار کے سولہ مقالے

بہ شمول پیش لفظ ۳۵۶ صفحے

۳۹۵۔ (۱) نقد غالب ڈاکٹر مختار الدین احمد انجمن ترقی اردو ہند، علی گڑھ جون ۱۹۵۶
 غالب کے فن سے متعلق علی گڑھ میگزین کے غالب نمبر ۱۹۴۹ء
 میں چھپے ہوئے مضامین

مقدمہ - پروفیسر ال احمد سرور

غالب کا تفکر۔ سید احتشام حسین

غالب کی عظمت۔ ال احمد سرور

غالب معتقد میر۔ سید عبداللہ

غالب کی شاعری میں حسن و عشق۔ حمید احمد خاں

غالب کی عشقیہ شاعری۔ عبادت بریلوی

غالب کا نظریہ شعر۔ ڈاکٹر وحید قریشی

غالب کی فنکاری۔ اختر اورینوی

غالب کی شاعری کے چند بنیادی عناصر۔ غلام رسول مہر

غالب اور عصر جدید۔ خلیل الرحمان اعظمی

دیوان ناظم میں غالب کا حصہ۔ شیخ محمد اکرام

کوی بتلاو کہ ہم بتلائیں کیا۔ رشید احمد صدیقی

اردو شاعری میں غالب کی اہمیت۔ آفتاب احمد

مرزا غالب۔ مالک رام

غالب بہ حیثیت محقق۔ قاضی عبدالودود ۵۷۲ صفحے

(۲) نقد غالب ڈاکٹر مختار الدین احمد الو قار پبلکیشنز، لاہور ۱۹۹۵

مع مقدمہ۔ پروفیسر ال احمد سرور ۳۶۸ صفحے

۳۹۶۔ نقش ہائے رنگ رنگ قمر اعظم ہاشمی غالب صد سالہ تقریبات کمیٹی، پٹنہ یونیورسٹی، پٹنہ

۱۹۶۹ لیبل لیتھو پریس، پٹنہ

ان مقالوں، نظموں وغیرہ کا مجموعہ جو غالب سمیناروں میں پڑھے گئے ۲۵۲ صفحے

۳۹۷۔ نقش ہائے رنگ رنگ (مضامین) اخلاق حسین عارف

۳۹۸۔ نقوش غالب ڈاکٹر سید معین الرحمان الو قار پبلکیشنز، لاہور ۱۹۹۵

۳۸۹ صفحے

۳۹۹۔ نقوش غالب ایجوکیشنل بک ہاؤس علی گڑھ ۱۹۷۲

کہتے ہیں کہ..... از ڈاکٹر شیا م لال کالٹرا (عابد) پیشاوری ص ۳۱۰ تا ۳۰۱
اس کے علاوہ گیان چند جین وغیرہ کے کئی مضامین

۴۰۰۔ نقوش غالب سرگودھا راکادمی، سرگودھا

غالب سے متعلق مقالوں کا مجموعہ

۴۰۱۔ نوائے غالب ڈاکٹر حکم چند نیر بنارس ہندو یونیورسٹی بنارس ۱۹۶۹

۱۸۰ صفحے

غالب کے حالات، ان کے کلام اور خطوں کا انتخاب

۔ صد سالہ یادگار غالب کمیٹی، بنارس ہندو یونیورسٹی، بنارس

مرزا غالب، پیغامات

اپنی بات۔ ڈاکٹر حکم چند نیر،

غالب کون ہے۔ ڈاکٹر رام آسرار از

مرزا غالب کی شاعری۔ ڈاکٹر دیوراج،

انتخاب کلام غالب، انتخاب خطوط غالب

۴۰۲۔ مجموعہ مضامین مرتب: پروفیسر ظہیر احمد صدیقی غالب اکیڈمی، نئی دہلی ۱۹۹۷

مختلف رسالوں میں شائع شدہ مضامین کا انتخاب

کتاب کا نام ابھی متعین نہیں ہوا۔

کتاب تین جلدوں میں ہوگی

پہلی جلد کے مضامین کی فہرست:

پروفیسر ظہیر احمد صدیقی

ڈاکٹر عقیل احمد

ڈاکٹر عقیل احمد

پیش لفظ

دیباچہ

غالب کے باقیات الصالحات

پروفیسر خواجہ محمد حامد	غالب کا قیام آگرہ اور سن ولادت
سید اکبر علی ترمذی	غالب اور قومی دفاتر خانہ
کے۔ ایم اشرف	غالب عہد و سوانح غالب
شمینہ شوکت	غالب کا سن ولادت
غلام رسول مہر	احوال غالب کی گم شدہ کڑیاں
مالک رام	غالب اور دربار رام پور
یوسف بخاری	جانشینی غالب کا مسئلہ
مالک رام	مرزا غالب حالات عادات خصائل
ڈاکٹر مناظر عاشق ہرگانوی	غالب اور عوارض
مولانا حکیم محمد احمد صاحب برکاتی	غالب اور طب قدیم
مالک رام	غالب کے ادبی معرکے
کوثر چاند پوری	غالب کا ماحول
مالک رام	ملا عبد الصمد (استاد غالب)
مالک رام	غالب پر سکہ کا الزام اور اس کی حقیقت
شیخ تصدق حسین	غالب اور دربار اودھ
شوکت سبزواری	غالب اور میرٹھ
ڈاکٹر خالد رشید صبا	غالب کے بہاری شاگرد
خیر بہروی	مرزا غالب کے بنارس تلامذہ
حنیف نقوی	غالب کے ایک باکمال شاگرد
قاضی عبدالودود	ولایت علی خان ولایت و عزیز
	غالب اور بہار

خوب چند ذکا اور مرزا غالب
غالب کے افغان دوست اور شاگرد
سالک اور غالب
غالب اور مفتی محمد عباس
غالب اور مفتی میر محمد عباس
خواجہ احمد فاروقی
خان غازی کابلی
تحسین سروری
مر تفضی حسین فاضل لکھنوی
مختار الدین احمد

۷۔ دیوانِ غالب

۴۰۳۔ (۱) دیوان اسد اللہ خاں بہ اہتمام سید عبدالغفور سید المطالع عرف شعبان ۱۲۵۷ھ
صاحب غالب تخلص مطبع سید الاخبار، دہلی اکتوبر ۱۸۴۱ء
مالک: سید محمد خاں بہادر

دیباچہ غالب (فارسی) ص ۳-۵

غزلیں ص ۹۵ تک، قصیدے ص ۹۹ تک

قطعات و رباعیات ص ۱۰۳ تک

تقریظ نوختہ نواب ضیاء الدین احمد خاں نیرو خشاں (۱۲۵۴ھ / ۱۸۳۹ء)

- تقریظ میں شعروں کی تعداد ۱۰۷۰، بصورت موجودہ ۱۰۹۳

- تین شعر مکرر لکھے ہیں اس لیے صحیح تعداد ۱۰۹۶

غلط نامہ ص ۱۰۹

(۲) دیوان اسد اللہ خاں مع پیش لفظ از کالی داس گپتارضا و مل پبلیکیشنز، بمبئی ۱۹۸۶
صاحب غالب تخلص (عکسی) ۱۰۹ صفحے

۴۰۴۔ دیوان اردو مرزا مطبع دار السلام جمادی الاول ۱۲۶۳ھ

اسد اللہ خاں غالب عرف مطبع صادق الاخبار، دہلی مئی ۱۹۳۷ء

- بہ تصحیح غالب و بہ اہتمام نور الدین احمد لکھنوی

- مع تقریظ نیرو خشاں

بہیروٹی والادو شعر کا قطعہ اور چودہ شعر کی غزل "جاں کے لیے" بھی شامل

- کل شعر ۱۱۵۸ کل ۹۸ صفحے

۴۰۵۔ درس غالب مرتب: پیرزا وہاب ابراہیم محمد حنیف اردو معیاد اکادمی، لاہور ۱۹۳۸

حجازی پریس لاہور

۔ مطبع دار السلام کا مطبوعہ متن،

۔ قدیم و جدید کلام کا مکمل مجموعہ۔ برائے طلباء۔ بہ التزام حرکات

۔ کتابت میں سررشتہ تعلیم کے سسٹم پر عمل کیا گیا ہے ۱۹۹

۴۰۶۔ دیوان غالب بہ اہتمام اموجان مطبع احمدی، دہلی، شاہد روہ ۲۰ محرم ۱۳۷۸ھ

۔ مع تقریظ نیرور خشتاں ۲۹ جولائی ۱۸۶۱ء

۲۹ جولائی ۱۸۶۱ء

۔ اغلاط سے پر۔ کل ۷۹۶ اشعار، کل ۸۸

۴۰۷۔ دیوان غالب۔ بہ اہتمام نقشبندی شیونز این مطبع نقشبندی شیونز این عرف ۱۳۸۰ھ

مطبع مخید خلیق، آگرہ ۱۸۶۳ء

۔ مطبع احمدی کے مطبوعہ متن کی نقل ۱۳۶

۔ ایک شعر جو نوپہوت کیا ہے۔ کل ۹۵ اشعار

۔ بقول: اب رام یہ اس قلمی نئے پر مبنی جو غالب نے نواب یوسف علی صاحب

کی خدمت میں بھیجا تھا، اب وہ خشتاں نیرور کی درامپور میں محفوظ ہے

۴۰۸۔ دیوان غالب۔ مع خاتمہ مطبع اور مرہ، مستحق مطبع انجمنی، کانپور ۱۳۷۸ھ

محمد عبدالرحمان بن حاجی محمد روشن صاحب جون ۱۸۶۲ء

۔ یہ ۱۸۶۱ء کا مطبوعہ متن ہے اور اس نئے پر مبنی ہے اس کی بقول

محمد عبدالرحمان خوں غالب نے تصحیح کی تھی

نیرور خشتاں کی تقریظ شامل نہیں ہے

۔ کل ۱۸۰۲ اشعار ۱۰۲

۳۰۹۔ دیوان غالب پیش لفظ، کالی داس گیتارضا و مل پبلکیشنز، بمبئی جنوری ۱۹۸۷
 (چوتھا ایڈیشن) یہ مطبع نظامی کانپور کے مطبوعہ نسخے کا عکسی ایڈیشن ہے ۱۰۳ صفحے
 ۳۱۰۔ (۱) دیوان غالب اردو مرتب: مالک رام آزاد کتاب گھر، دہلی مارچ ۱۹۵۷ پہلی بار
 - مطبع نظامی کانپور کے مطبوعہ متن کے مطابق،
 مع مقدمہ مرتب۔ ۳۶ صفحے

- غالب کا سہرا اور چار شعر اردو کے معلا کے بھی شامل کیے گئے ہیں۔
 شعروں کی تعداد ۱۸۱۸ ۳۵۹ صفحے
 - متن کی تصحیح کی ہے لیکن اس کی نشاندہی نہیں کی ہے۔

(۲) ایضاً مرتب: مالک رام آزاد کتاب گھر، دہلی ۱۹۶۰ دوسری بار
 ۳۵۹ صفحے

(۳) ایضاً۔ صدی ایڈیشن ایضاً صد سالہ یادگار غالب کمیٹی، دہلی فروری ۱۹۶۹
 ، لبرٹی آرٹ پریس، دہلی
 شروع میں صرف دو صفحے کا تعارف

(۴) ایضاً۔ صدی ایڈیشن مرتب: مالک رام آزاد کتاب گھر، دہلی

(۵) دیوان غالب مرتب: مالک رام لاہور ۱۹۷۶
 ۲۱۶ صفحے

(۶) دیوان غالب اردو مرتب: مالک رام غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۷۹
 سوڈ لیتھو پریس، دہلی

سرورق کا اندراج:

”دیوان غالب کا یہ نسخہ مطبع نظامی کانپور کے نسخے پر مبنی ہے جو ۱۸۶۲ء
 میں شائع ہوا تھا۔ یہ غالب کا سب سے آخری صحیح کردہ متن ہے اور

اس میں کلام بھی سب سے زیادہ ہے۔“

توقیت غالب ایک صفحہ ، عرض ناشر: محمد یونس سلیم ایک صفحہ

تعارف: مالک رام ۷-۸ ، دیباچہ فارسی۔ غالب ۹-۱۰

دیوان ۱۱-۲۱۶۔ متن کے ساتھ کوی حاشیہ نہیں

اس میں ۱۸۱۸ شعر ہیں اور ضمیمہ کے طور پر سہرا بھی شامل کیا گیا ہے۔

۲۱۱ (۱) دیوان غالب مع تعارف از غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی فروری ۱۹۸۶

(اردو) محمد شفیع قریشی ۲۳۰ صفحے

مطبع نظامی کانپور کے متن کے ساتھ نسخہ حمید یہ کلام بھی شامل

(۲) ایضاً محمد شفیع قریشی پروگریسیو بکس، لاہور مئی ۱۹۹۲

(۳) ایضاً ایضاً مکتبہ فیاض، لاہور اکتوبر ۱۹۹۳

۲۱۲ (۱) دیوان غالب مرتب: مولانا حامد علی خاں مجلس یادگار غالب ۱۹۶۹

۲۱۹ صفحے پنجاب یونیورسٹی، لاہور

مطبع نظامی کانپور کے متن کی متداول نسخوں کی مدد سے تصحیح کی ہے۔

(۲) دیوان غالب مولانا حامد علی خاں پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۸۰

۲۵۶ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً الفیصل ناشران و پبلسٹس ۱۹۹۵

تاجران کتب، لاہور

۲۱۳ (۱) دیوان غالب نور الحسن نقوی مکتبہ الشافعی علی شاہ ۱۹۸۰

(نسخہ حامد علی خاں)

مقدمہ از نقوی ص ۳-۲۳

دیباچہ فارسی غالب ص ۲۵

دیوان۔ کہیں کہیں حاشیے بھی ہیں۔ ص ۲۵۵ تا ۲۷۷

(۲) ایضاً نور الحسن نقوی مکتبہ الفاظ علی گڑھ ۱۹۹۳

مقدمہ از نور الحسن نقوی ایجوکیشنل بک ہاؤس علی گڑھ

دیباچہ از غالب ۲۷۱ صفحے

(۳) ایضاً نور الحسن نقوی ایجوکیشنل بک ہاؤس علی گڑھ ۱۹۹۶

۲۷۱ صفحے

۲۱۴۔ (۱) دیوان غالب مع پیش نامہ از کتاب نگر، لکھنؤ جنوری ۱۹۵۸

پروفیسر احتشام حسین تنظیم پرپریس، لکھنؤ

۔ مرزا غالب کے صحیح کیے ہوئے مطبع نظامی کانپور کے نسخے کے مطابق

۔ پاکٹ ایڈیشن ۱۷۶ صفحے

(۲) دیوان غالب پروفیسر سید احتشام حسین کتاب نگر، لکھنؤ ۱۹۷۲

۲۱۵۔ (۱) دیوان غالب مرتب: آغا محمد طاہر ازاد بکڈپو، دہلی ۱۳۵۵ھ

(طاہر ایڈیشن) نبیرہ آزاد لیبل آرٹ پریس، دہلی ۱۹۳۶ء

متن مرتب کے نانائواب حسین مرزا کے ہاتھ کے لکھے ہوئے اس

نسخے پر مبنی جسے خود غالب نے پڑھ کر اپنی مہر اور دستخط سے مزین

کیا تھا ۱۴۷ صفحے

(۲) ایضاً آغا محمد طاہر اردو اکیڈمی، سندھ، کراچی ۱۹۶۸ تیسری بار

(۳) ایضاً ایضاً ماہنامہ کتاب لاہور۔ غالب نمبر فروری ۱۹۶۹

۱۹۳۶ء کا مطبوعہ مکمل متن

مع تمہید و تعارف و حیات غالب سنین کے آئینے میں از گوہر نوشاہی

دیباچہ طبع اول از آغا طاہر

(۴) ایضاً - مرتب: ڈاکٹر گوہر نوشاہی سنگ میل پبلکیشنز، لاہور فروری ۱۹۶۹
نسخہ طاہر
۱۹۲ صفحے

(۵) دیوان غالب - نسخہ طاہر مرتب: ڈاکٹر گوہر نوشاہی لاہور ۱۹۸۰
۱۵۸ صفحے

۴۱۶ - (۱) دیوان غالب مرتب: ڈاکٹر یوسف غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۷۷
حسین خاں
۱۵۶ صفحے

وہ متن جو غالب نے نواب یوسف علی خاں والی رامپور کی خدمت میں

بھیجا تھا، مع نسخہ حمیدیہ

(۲) دیوان غالب ڈاکٹر یوسف حسین خاں و غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۷۷
پاپولرائزیشن ٹار احمد فاروقی
مع مقدمہ و فرہنگ الفاظ

۴۱۷ - (۱) دیوان غالب جدید مرتب: مفتی محمد انوار الحق منید عالم سیمپریس، لاہور ۱۹۲۱
المعروف بہ نسخہ حمیدیہ

۵۔ صفر ۱۲۳۷ھ کے لکھے ہوئے اس مخطوطے کے مطابق جو

۱۸۲۱ء

میاں فوجدار محمد خاں (بھوپال) کے کتب خانے میں دستیاب ہوا تھا۔

تمہید از مفتی محمد انوار الحق ص ۳ تا ۳۱

مقدمہ از ڈاکٹر عبدالرحمان بجنوری ص ۳۳ تا ۱۳۹

متن (کل ۱۸۸۳ شعر) ص ۱ تا ۳۵۲

(۲) ایضاً (نگلی) مرتب مفتی محمد انوار الحق اترپردیش اردو اکادمی، سنو ۱۹۷۲
المعروف بہ نسخہ تمیدیہ

نسخہ مطبوعہ ۱۹۲۱ء کا پہلا فوٹو انیسٹ ایڈیشن

مع پیش لفظ از محمود الہی

(۳) ایضاً مرتب: مفتی محمد انوار الحق مدھیہ پردیش اردو اکیڈمی، بھوپال ۱۹۸۲

نسخہ حمیدیہ نسخہ مطبوعہ ۱۹۲۱ء کا دوسرا ایڈیشن

۳۱۸۔ (۱) دیوان غالب مرتب: پروفیسر حمید احمد خاں مجلس ترقی ادب، لاہور جولائی ۱۹۶۹

نسخہ حمیدیہ ۲۹۰ صفحے پہلی بار

(۲) ایضاً ایضاً ایضاً مئی ۱۹۸۳

دوسری بار نسخہ حمیدیہ

دیباچہ از پروفیسر حمید احمد خاں ص ۱۷ تا ۲۹

متن مع حواشی ص ۱ تا ۲۹۰

غلط نامہ ص ۱ تا ۴

۳۱۹۔ غالب کا منسوخ دیوان مرتب: مسلم ضیائی ادارہ یادگار غالب، کراچی مارچ ۱۹۶۹

وہ کلام جو متداول دیوان میں شامل نہیں ہے

ماخذ اور اختلافات نسخ کی بھی نشاندہی کی ہے

۳۴۳ صفحے

۳۲۰۔ مجموعہ نیرنگ (نسخہ حمیدیہ) ۱۹۶۶

۳۲۱۔ نے ناشنیدہ غالب مرتب اکبر رضا جمشید بک اسپوریم، پٹنہ ۱۹۶۸

لیتھو آرٹ پریس، پٹنہ ۱۱۵ صفحے

نسخہ حمیدیہ، نسخہ آسی اور نسخہ عرشی سے ماخوذ

غالب کا غیر متداول کلام

۴۲۲۔ دیوان غالب مرتب ڈاکٹر وحید قریشی مجلس ترقی ادب، لاہور اگست ۱۹۶۹
- نسخہ شیرانی تا صفحہ ۱۰۹ اب

حافظ محمود خان شیرانی کے مملوکہ مخطوطے کا عکس

کوی حواشی نہیں۔

- صرف دو صفحات کا پیش لفظ

۴۲۳۔ دیوان غالب بخط غالب مرتب اکبر علی خاں ادارہ یادگار غالب، رامپور ستمبر ۱۹۶۹
(نسخہ عرشی زادہ) عرشی زادہ

- نو دریافت نسخہ بھوپال کا صفحہ بہ صفحہ عکس۔ دیدہ زیب

- دعویٰ یہ ہے کہ یہ نسخہ ۱۲۳۱ھ میں غالب نے خود اپنے ہاتھ سے لکھا تھا۔

تعارف از پروفیسر آل احمد سرور ۹-۱۰

ابتدائیہ ۱۲-۱۳، مباحث ۱۴-۳۱

یاد آورد۔ مخطوطے کے کلام کی قرات ۳۲-۴۰

عکس مخطوطہ ۲-۱۲۶

۴۲۴۔ (۱) بیاض غالب محمد طفیل نقوش پریس، لاہور ۱۹۶۹

پہلی بار

(نو دریافت، بخط غالب)

یہ مجلہ نقوش کے غالب نمبر کا دوسرا حصہ

مباحث: بیاض غالب، دیوان غالب کا ایک نادر انتخاب۔

گل رعنا بخط غالب (عکس)، دو غیر مطبوعہ خط بنام غالب

غالب اور غنیۃ الطالین، میخانہ آرزو انجام

غالب کے سات فارسی خط اور صادقین کی تیرہ غیر مطبوعہ تصویریں

(۲) ایضاً محمد طفیل نقوش پریس، لاہور ۱۹۸۴ دوسری بار
صفحہ ۳۷۲

۲۲۵۔ (۱) دیوان غالب مولانا نظام الدین حسین نظامی پریس بدایوں مارچ ۱۹۱۵
(۲) (معرفی) نظامی بدایونی ۲۸۴ صفحہ پہلی بار
- مع دیباچہ، سوانح غالب
- مرزا کافوٹو بھی شامل

(۲) دیوان غالب نظامی بدایونی نظامی پریس بدایوں ۱۹۲۲ چوتھی بار
مع حواشی ۲۳۶ صفحہ

- سید محمود کا ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۹ء کا لکھا ہوا دیباچہ

- مرتب کے لکھے ہوئے چاروں ایڈیشنوں کے دیباچے

(۳) دیوان غالب نظامی بدایونی نظامی پریس، بدایوں ۱۹۲۳ پانچویں بار
(جیبی سائز) مع خودنوشت سوانح و فرہنگ غالب

۲۲۶۔ (۱) دیوان غالب سید امیر حسن نورانی راجا رامکمار پریس، لکھنؤ اگست ۱۹۵۷
- مع تصحیح و حالات زندگی غالب ۱۵۸ صفحہ

- یہ دیوان غالب مرتبہ آسی کانی ایڈیشن ہے۔ صرف حالات میں
معمولی رد و بدل کی گئی ہے۔

(۲) ایضاً سید امیر حسن نورانی راجا رامکمار پریس، لکھنؤ ۱۹۶۰

۲۲۷۔ (۱) آثار غالب۔ مرتب: ڈاکٹر شیخ محمد اکرام تاج اوفس، بمبئی ۱۹۴۴ پہلی بار

ارمغان غالب یعنی ”غالب نامہ“ کا تیسرا حصہ۔ اردو فارسی کلام ۳۲۰ صفحہ

دیوان کی تاریخی ترتیب

اردو کلام کو پانچ ادوار میں تقسیم کیا ہے:

۱۸۰۷ء	تا	۱۸۲۱ء	ریختہ
۱۸۲۱ء	تا	۱۸۲۷ء	نخخانہ شباب
۱۸۲۷ء	تا	۱۸۳۷ء	بہار عجم
۱۸۳۷ء	تا	۱۸۵۷ء	نوائے ظفر
۱۸۵۷ء	تا	۱۸۶۹ء	چراغ سحری

(۲) ارمغان غالب مرتب ڈاکٹر شیخ محمد اکرام فیروز سنز، لاہور ۱۹۵۷

مرکناٹیل پریس، لاہور دوسری بار

۴۲۸۔ (۱) دیوان غالب کامل۔ مرتب کالی داس گپتارضا ساکار پبلیکیشنز، بمبئی فروری ۱۹۸۸

تاریخی ترتیب سے

مقدمہ۔ ماخذ اور توقیت وغیرہ ۹۷ تا ص ۹۷

دیوان غالب۔ گیارہ ادوار میں ۳۶۷ تا ص ۳۶۷

اشاریہ ۲۰۰ تا ص ۲۰۰

(۲) ایضاً مرتب: کالی داس گپتارضا انجمن ترقی اردو، ۱۹۹۲

پاکستان، کراچی دوسری بار

۴۲۹۔ دیوان غالب متداول مرتب: ڈکالی داس گپتارضا ساکار پبلیکیشنز، بمبئی

۱۵ فروری ۱۹۹۱

تاریخی ترتیب سے

۴۳۰۔ دیوان غالب مرتب: ڈاکٹر سید عبداللطیف حیدر آباد، دکن ۱۳۳۷ھ

۱۹۲۸ء

تاریخ وار

۱۹۲۸ء میں چھپنا شروع ہوا۔ ایک سو چھبیس صفحے چھپے تھے۔ مطبع میں

آگ لگ گئی اور وہ سب جل گئے۔

۔ سرورق پر کتاب دوم۔ حصہ اول ۱۲۲۵ھ تا ۱۲۳۰ھ تحریر

۴۳۱۔ (۱) دیوان غالب اردو مرتب مولانا امتیاز علی خاں عرشی انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ
(نسخہ عرشی)
دسمبر ۱۹۵۸ پہلی بار

۔ تمام اردو کلام تاریخی ترتیب سے
۔ بارہ قلمی اور مطبوعہ نسخوں اور دیگر حوالوں کی مدد سے
۔ خاص خاص شعروں کی شرح غالب کے لفظوں میں
۔ چغتائی کی بنائی ہوئی اور غالب کی اصل تصویر بھی شامل
حصہ اول : گنجینہ معنی - غزلیں قصیدے، رباعی ۱۱۸ صفحے
حصہ دوم : نوائے سرود ۱۲۰ صفحے
حصہ سوم : یادگار نالہ - قطعے، مثنوی، قصیدے، مرثیے، سہرے
اور غزلیں ۵۴ صفحے

مرتب کا مقدمہ، اختلاف نسخ اور حواشی وغیرہ کل ۶۳۲ صفحے
(۲) دیوان غالب اردو مرتب: امتیاز علی عرشی انجمن ترقی اردو ہند، دہلی ۱۹۸۲
نسخہ عرشی - نقش ثانی
دوسری بار

۔ اس میں بعض اندراج اکبر علی خاں عرشی زادہ کے بھی

تقریب ز-ح

مقدمہ ۱-۱۶۰

گنجینہ معنی ۱-۱۲۶ ، نوائے سرود ۱۲۷-۳۳۷

یادگار نالہ ۳۵۹-۳۳۲ ، یاد آورد ۲۴۳-۲۵۷

استدراک ۳۵۹-۵۲۳

۴۳۲۔ (۱) دیوان غالب مرتب: غلام رسول مہر شیخ غلام علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۶۷
(عکسی)
علمی پرنٹنگ پریس، لاہور

- بحد امکان سارا کلام جمع کرنے کی کوشش کی ہے۔

- متن کی صحت کا اہتمام کیا ہے۔

- کلام کی تاریخیں متعین کرنے کی سعی کی ہے۔

- ضمیموں میں غالب کا کیا ب کلام مع انتخاب نسخہ حمید یہ ۴۰۳ صفحے

(۲) ایضاً غلام رسول مہر حق برادرز، لاہور ۱۸۰ صفحے

۴۳۳۔ (۱) دیوان غالب مرتب: خان بہادر شیخ عبدالقادر گلزار محمدی سٹیم پریس، لاہور ۱۹۱۹

پاکٹ ایڈیشن پیر سٹرایٹ لا ۳۵۲ صفحے

(۲) دیوان غالب ایضاً مطبع گلاب سنگھ، لاہور

پاکٹ ایڈیشن

۴۳۴۔ دیوان غالب۔ الناظر بک ایجنسی، لکھنؤ قبل ۱۹۲۲

پاکٹ ایڈیشن

۴۳۵۔ دیوان غالب مرتب محمد ہاشم اشار پاکٹ بکس سیریز، دہلی

پاکٹ ایڈیشن ۱۶۰ صفحے

۴۳۶۔ (۱) دیوان غالب مشورہ بک ڈپو، دہلی پہلی بار

پاکٹ ایڈیشن

(۲) ایضاً ایضاً جوہانی ۱۹۶۰

پاکٹ ایڈیشن ۱۷۳ صفحے تیسری بار

۴۳۷۔ دیوان غالب (اردو) برائے مکتبہ جامعہ ملیہ مطبع شریعت دہلی ۱۹۶۳

پاکٹ ایڈیشن اسلامیہ، علی ٹرڈ برائے ۱۹۶۵

- کسی نے چپک انکا کر علی ٹرڈ کو دینی بنا دیا ہے۔

- دیباچہ نوقت غالب بہ زبان فارسی

- اسے ڈاکٹر ذاکر حسین نے چھپوایا تھا لیکن ان کا نام کہیں تحریر نہیں ہے

- آخر میں ”بیاض“ کے لیے کئی ورق سادہ کل ۲۷۶ صفحے

۳۳۸۔ (۱) دیوان غالب (اردو) بہ فرمائش میرزا عبدالغفار مطبع آفتاب برلن ۱۳۳۵ھ

پاکٹ ایڈیشن خاں افغانی ۱۹۲۶ء

- وہی دیباچہ جو مطبع شرکت کاویانی کے نسخے میں

- بطور مجموعی بالکل وہی جو مطبع شرکت کاویانی کا مطبوعہ نسخہ ہے

- آخر میں بیاض کے لیے کئی ورق سادہ کل ۲۷۶ صفحے

۳۳۹۔ دیوان غالب مرتب پروفیسر سید مسعود حسن رضوی ادیب لکھنؤ ۱۹۵۸

۳۴۰۔ (۱) دیوان غالب مرتب: م۔ع۔ اسلام آئینہ ادب، لاہور ۱۹۶۳

۱۳۴ صفحے

۱۹۶۷ (۲) ایضاً ایضاً ایضاً

۱۳۴ صفحے

۱۹۸۲ (۳) ایضاً ایضاً ایضاً

چوتھی بار ترمیم و اضافہ کے ساتھ

۳۴۱۔ دیوان غالب مرتب: بحر الہ آبادی مکتبہ پروین، الہ آباد ۱۹۵۸

مع مضامین اسرار کریچی پریس، الہ آباد

غالب کی مختصر سوانح، غالب کی انانیت و انفرادیت از بحر الہ آبادی

محاسن کلام غالب از عبدالرحمان بجنوری،

غالب کی مقبولیت کے اسباب از شیخ محمد اکرام

غالب کی عشقیہ شاعری از مولانا الطاف حسین حالی

غالب کے تغزل میں شوخی کا پہلو از عبادت بریلوی

غم جاناں اور غم دوراں از عبادت بریلوی، ص ۹۶۳۱

دیوان غالب مع دیباچہ فارسی از غالب ص ۲۷۲۳۱

۳۴۲۔ (۱) دیوان غالب مرتب: پروفیسر ملک مکتبہ میری لائبریری، لاہور ۱۹۵۷

پہلی بار

حسن اختر

اردو کی مشہور ترین کتاب کا صحیح ترین نسخہ

اعراب کے ساتھ

مع دیباچہ فارسی غالب

(۲) دیوان غالب مرتب: پروفیسر ملک حسن اختر مکتبہ میری لائبریری، لاہور ۱۹۶۹

دوسری بار

(اضافوں کے ساتھ)

ص ۴

دیباچہ فارسی غالب۔

غالب کی شاعری۔ مختلف نقادوں کی رائیوں کے اقتباس

ص ۵-۱۶

از پروفیسر ملک حسن اختر

ص ۱۷-۱۵۲

دیوان غالب

(۳) ایضاً مرتب: ملک حسن اختر مکتبہ میری لائبریری، لاہور ۱۹۷۵ تیسری بار

۱۹۶۹

لاہور

۳۴۳۔ دیوان غالب مرتب: خورشید زہرا

۱۹۷۸

مکتبہ عالیہ، لاہور

۳۴۴۔ دیوان غالب مرتب: رخسانہ نگہت

ستمبر ۱۹۷۷

الیکٹک ابوالعلائی

۳۴۵۔ دیوان غالب بہ اہتمام اس ریاض الدین

پریس، آگرہ ۶۰ صفحے

(حوض و حاشیہ پر)

۱۹۶۹

مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، بمبئی، فروری

مرتب: رفیق زکریا

۳۴۶۔ (۱) دیوان غالب۔

صدی ایڈیشن

مرتب: رفیق زکریا مدینہ پبلشنگ ہاؤس، راولپنڈی

(۲) دیوان غالب

۴۴۷۔ دیوان غالب مرتب خالد شریف ماوراء پبلشرز، لاہور ۱۹۸۳

۱۹۲ صفحے

۴۴۸۔ دیوان غالب بہ اہتمام شمیم جہاں انجمن ترقی اردو، ہند، نئی دہلی ۱۹۸۹
(نسخہ انجمن)

۴۴۹۔ دیوان غالب مرتب صفدر حسین الحمد پبلکیشنز، لاہور دسمبر ۱۹۹۰

۴۵۰۔ دیوان غالب مرتب طاہر تونسوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۷۸

۴۵۱۔ دیوان غالب مرتب پروفیسر عبدالقادر سروری تاج اکیڈمی، حیدرآباد اکتوبر ۱۹۶۰

۴۵۲۔ (۱) دیوان غالب بہ اہتمام عنایت اللہ تاج کمپنی لمیٹڈ، لاہور یکم جولائی ۱۹۳۸

مع تعارف ۳۱۲ صفحے

۔ ڈی لکس، عکسی، آٹھ رنگوں میں، بڑا سائز

۔ صحت املا کے اہتمام کے ساتھ

۴۵۳۔ (۲) ایضاً بہ اہتمام عنایت اللہ تاج کمپنی لمیٹڈ، لاہور ۱۹۳۸

۔ ڈی لکس، عکسی، رنگین، چھوٹا سائز

۴۵۴۔ دیوان غالب مرتب سید مرتضیٰ حسین فاضل لکھنوی لاہور ۱۹۶۷

تین جلدوں میں مع مقدمہ ۱۴۰ صفحے

۴۵۴۔ دیوان غالب تقدیم: فرخ جلالی خدا بخش اور نیشنل پبلک ۱۹۹۶

لاہور پرنٹ، پٹنہ

۴۵۵۔ دیوان غالب گوشہ ادب، لاہور ۱۹۵۰

(ٹائپ میں) انشاپریس لاہور

۔ گرد پوش پر نسخہ نظامی بدایوں والی غالب کی تصویر ۲۲۵ صفحے

۳۵۶۔ دیوان غالب مرتب: شاہ فیاض عالم گوشہ ادب لاہور ۱۹۵۵
صفحہ ۲۳۰

۳۵۷۔ دیوان غالب گوشہ ادب لاہور
صفحہ ۲۸۵

۳۵۸۔ دیوان غالب دیباچہ از مظفر علی سید نیا ادارہ، لاہور

۳۵۹۔ دیوان غالب مرتب ڈاکٹر سید معین الرحمان جلال انور شیراکیڈمی، لاہور جون ۱۹۷۶

۳۶۰۔ (۱) دیوان غالب مرتب: محمد شفیع الدین نیر انجمن ترقی اردو، ہند علی گڑھ ۱۹۵۶

(۲) ایضاً ایضاً آزاد کتاب گھر، دہلی ۲۳۹ صفحے

۳۶۱۔ انداز بیان غالب مرتب: خواجہ الیاس اختر کوہ نور آرٹ پریس کلکتہ جولائی ۱۹۶۹

یعنی دیوان غالب مع قادر نامہ

۔ بہت خوبصورت مع چند تصاویر کے

۔ اردو، انگریزی اور بنگالی تینوں خطوں میں

۔ آخر میں تینوں زبانوں میں چند الفاظ کی فرہنگ

۳۶۲۔ (۱) دیوان غالب مرتب سردار جعفری ہندستانی بک ٹرسٹ ۱۹۵۸

(خاص ایڈیشن) کمیٹیاں بھوان، بمبئی ۱۷۱ صفحے

۔ اردو، ہندی دونوں خطوں میں

۔ ہندی میں سات آٹھ ہزار لفظوں کی فرہنگ

۱۹۵۹ء میں اعلاطباعت کے لیے حکومت ہند نے پہلا ایڈیشن دیا

۔ متن مطابق دیوان غالب مرتبہ مالک رام

۔ دیباچہ مرتب۔ غالب کی شخصیت اور شاعری

(۲) دیوان غالب مرتب سردار جعفری ہندوستانی بک ٹرسٹ، بمبئی ۱۹۵۸
(عام ایڈیشن)

۳۶۳۔ مرزا اسد اللہ خان غالب دہلوی کا دیوان برصغیر کے غالباً ہر قابل ذکر مطبع سے چھپتا رہا ہے۔ جن اشاعتوں کا حال راقم کو معلوم ہو سکا یہ ہیں:

(۱) الہ آباد۔ رام نرائن لعل بکسیڈرز ۱۹۲۵، ۱۹۳۶، ۱۹۵۵

(۲) امرتسر آرٹ پریس (سنہ ندارد)

(۳) حیدرآباد، دکن الیاس ٹریڈرس ۱۹۷۷ (طالب علموں کے لیے ۱۶۰ صفحے)
مطبع اور نینٹل ورکس (سنہ نامعلوم)

(۴) دہلی جوہر ہند پریس۔ باہتمام منشی جی نارائن۔ نومبر ۱۹۸۹

جہانگیر بکڈپو سنہ ندارد

۱۹۵۸ جید برقی پریس

۱۸۸۶ مطبع چشمہ فیض

۱۹۵۹ حالی پبلشنگ ہاؤس

مطبع فاروقی سنہ ندارد

فرید اینڈ کو (۱۲۶ صفحے)

کوہ نور پریس (نیو تاج اوفس) ۱۴۲ صفحے

۱۹۲۳ مکتبہ جامعہ لمیٹڈ

سال نامعلوم مہا لکشمی پریس

میور پریس ۱۸۸۱ (حوض و حاشیے پر، ۷۲ صفحے)،

۱۸۸۲ (حوض و حاشیے پر، ۷۱ صفحے)

مطبع قیومی۔ سال نامعلوم
مطبع مجتہبای ۱۳۴۱ھ حوض وحاشیہ پر، ۶۰ صفحے، مع دیباچہ فارسی غالب
۱۹۲۲ء

مجیدی پریس۔ اگست ۱۹۱۴ (۱۲۰ صفحے)،
۱۳۳۷ھ / ۱۹۱۹ء۔ حوض وحاشیہ پر ۶۸ صفحے مع دیباچہ غالب فارسی
حاشیہ پر ۶۸ صفحے مع دیباچہ فارسی غالب ' ۱۹۲۶، ۱۹۲۲
نو لکھنور پریس۔ ۱۳۰۴ھ / ۱۸۸۶ء،
۱۳۲۰ھ / فروری ۱۹۰۳ء (۱۰۴ صفحے)،
۱۳۳۲ھ / ۱۹۱۴ء (۱۰۴ صفحے)

(۶) کراچی۔ دانشکدہ۔ ۱۹۶۴ء،

تاج آرٹ پریس (۲۱۳ صفحے)، محراب ادب

(۷) لاہور۔ شیخ الہی بخش محمد جلال الدین (۳۵۰ صفحے)،

شیخ برکت علی اینڈ سنز (۱۶۰ صفحے)

تعلیمی پریس،

سٹار پبلکیشنز۔ ۱۹۶۷ء

شیخ جان محمد اللہ بخش۔ جنوری ۱۹۳۷ء (دیوان غالب اردو مع ضمیر)

شیخ ظفر سنز (۱۶۰ صفحے)

علمی پرنٹنگ پریس،

شیخ غلام علی اینڈ سنز (۹۶ صفحے)

شیخ مبارک علی ۱۹۲۷ء

فیروز پر ٹنگ ورکس ۱۹۲۳
مرغوب ایجنسی پبلشرز (۲۳۲ صفحے)

کارواں بک ہاوس ۱۹۶۳
مطبع مفید عام۔ ۱۹۰۵، ۱۹۱۲، ۱۹۱۹
مکتبہ علوم و فنون ۱۹۸۴ (۱۶۰ صفحے)

ہند پبلشرز

(۸) لکھنو

مطبع غنشی تیج کمار جون ۱۹۵۱ (غالب کے حالات اور دیباچہ فارسی
غالب۔ ۱۵۸ صفحے)

جون ۱۹۷۶ میں بارہویں بار
دانش محل ۱۹۶۸ (صد سالہ ایڈیشن۔ ۱۸۴ صفحے)
راجارامکمار پریس۔

صدر مجلس پریس۔ اپریل ۱۸۸۲
نامی پریس۔ جنوری ۱۸۹۱، مارچ ۱۸۹۸، ۱۹۰۱،
جمادی الاول ۱۳۲۹ھ آٹھویں بار (۱۱۶ صفحے)

مئی ۱۹۱۱ء

۱۹۱۴، جنوری ۱۹۲۶، نومبر ۱۹۳۰
نولکشور پریس نومبر ۱۸۷۳ (۱۰۳ صفحے)،
اگست ۱۸۷۷ (۱۰۳ صفحے)، ۱۸۷۹،
جولای ۱۸۸۱، صفر ۱۳۰۱ھ رد سمبر ۱۸۸۳ء (۱۰۳ صفحے)، جون ۱۹۲۵،

۱۹۳۳، ۱۹۳۴، جنوری ۱۹۳۷، ۱۹۵۱، ۱۹۵۲

اگست ۱۹۵۷، اگست ۱۹۶۰۔

(۹) میرٹھ مطبع گیان پرکاش ۱۸۹۳-۹۵

۱۸۔ متفرق تصانیف اور مجموعے

- ۳۶۳۔ (۱) قادر نامہ مطبع سلطانی، دہلی ۱۲۷۲ھ
 پہلی بار دسمبر ۱۸۵۶ء
- غلام رسول مہراس کا مصنف مرزا غالب کو نہیں سمجھتے۔
- (۲) قادر نامہ مطبع العلوم، دہلی ۲۶ نومبر ۱۸۶۱ دوسری بار
- (۳) ایضاً مجلس پریس، دہلی ۲۲۔ محرم ۱۲۸۰ھ تیسری بار
 ۹۔ جولائی ۱۸۶۳ء
- یہ متن بطور مثنوی دیوان غالب نسخہ عرشی میں شامل کیا گیا۔
- (۴) ایضاً مطبع منشی مدار لال، لاہور اکتوبر ۱۸۷۳
- ۔ زین العابدین خاں عارف کے بیٹوں کی تعلیم کے لیے
 ۷۔ ۱۳ شعر، دو غزلیں اور ایک قطعہ
 ۸ صفحے
- (۵) قادر نامہ مطبع نظامی، کانپور ۱۲۹۵ھ
 ۱۸۷۸ء
- (۶) ایضاً ایضاً ۱۲ صفحے
 ۱۳۰۲ھ
 ۱۸۸۵ء
- (۷) ایضاً مطبع منشی مدار لال، لاہور ۱۸۹۱
- (۸) ایضاً مطبع نظامی کانپور ۲۸ فروری ۱۸۹۱
- (۹) قادر نامہ غالب مطبع فیض محمدی، لکھنؤ ۱۸۹۲
- (۱۰) ایضاً مصری لال پریس، ہاتھرس ۱۸۹۶
- (۱۱) ایضاً بہ اہتمام سید حسن باقر فیجرو منصرم مطبع انوری، لکھنؤ دسمبر ۱۹۰۳

- (۱۲) قادر نامہ ہلالی اسٹیم پریس، سادھواڑہ ۱۹۰۷
- (۱۳) ایضاً مطبع قیومی، کانپور ۱۹۱۱
- (۱۴) ایضاً ابوالعلائی الکتراک پریس، دہلی ۱۹۲۷
- (۱۵) ایضاً مرزا غالب لکھنؤ ۱۹۳۰
- (۱۶) ایضاً فیروز سنز پرنٹنگ ورکس، لاہور ۱۹۳۶
- (۱۷) ایضاً مطبع جان جہاں، دہلی

۳۶۵۔ قادر نامہ مع تمہید از ڈاکٹر سید سجاد جون ۱۹۲۹

۔ متن مطابق مطبوعہ مطبع سلطانی دہلی

۔ مجلہ عثمانیہ حیدرآباد جلد ۳ نمبر ۱۰ اہبت جون ۱۹۲۹ء میں شامل

۳۶۶۔ ایضاً مرتب: تحسین سروری مکتبہ نیاراہی، کراچی جنوری ۱۹۵۹

”پہلی بات“ کے تحت اس کی اہمیت و افادیت سے بحث

۳۶۷۔ قادر نامہ غالب مرتب: ڈاکٹر محمد باقر مجلس یادگار غالب ۱۹۶۹

مع پیش لفظ پنجاب یونیورسٹی لاہور ۱۹۶۹

۳۶۸۔ قادر نامہ غالب مرتب: عبدالقوی دستوی سیفیہ کالج بھوپال فروری ۱۹۷۱

علوی پریس بھوپال ۳۱ صفحے

۳۶۹۔ قادر نامہ ڈاکٹر محمود الرحمان نیشنل بک فاؤنڈیشن، اسلام آباد ۱۹۹۲

۳۷۰۔ گل رعنا مرتب: مالک رام علمی مجلس دہلی مئی ۱۹۷۰

۔ مولوی سران الدین کلکتہ کی فرمائش سے ۱۸۲۸ء میں خود غالب کا لیا

ہوا ان کے فارسی اور اردو کلام کا انتخاب

مقدمہ از مالک رام، دیباچہ از غالب

انتخاب کلام اردو و فارسی از غالب

حواشی از مالک رام

کتابیات ۲۰۶ صفحے

۳۷۱۔ گل رعنا مرتب سید وزیر الحسن عابدی ادارہ تحقیقات پاکستان، لاہور

دانشگاہ پنجاب، لاہور

دسمبر ۱۹۶۹ لکھا ہے لیکن فی الواقع طباعت دسمبر ۱۹۷۰ میں مکمل ہوئی

پیش لفظ از ڈاکٹر شیخ محمد اکرام ص ۳

مقدمہ مرتب ص ۱۵-۸۱

دیباچہ گل رعنا از غالب ص ۱-۸

انتخاب کلام اردو ص ۱۱-۶۵

تمہید انتخاب کلام فارسی ص ۶۷

انتخاب کلام فارسی ص ۶۹-۱۱۸

خاتمہ گل رعنا از غالب ص ۱۱۹-۱۲۸

تعلیقات۔ انتخاب اردو ص ۱۳۱-۲۳۵

ضمیمہ ۱۔ گل رعنا اور قتل و واقف ص ۲۳۶-۲۴۳

باد مخالف، گل رعنا اور کلکتے کے اعتراضات ص ۲۴۴-۲۴۹

ضمیمہ ۲۔ غالب کی ایک فارسی تحریر مع آشتی نامہ

منقول از نامہ ہائے فارسی غالب ص ۲۵۰-۲۶۳

ضمیمہ ۳۔ مولوی سراج الدین احمد کے بارے میں ص ۲۶۵-۲۶۷

غلط نامہ ص ۲۶۸-۲۷۶

متن مرتب کے دعوے کے باوجود نسخہ گل رعنا بخط غالب پر مبنی نہیں

ہے۔

۱۹۷۵ ۴۷۲۔ گل رعنا مرتب سید قدرت نقوی، انجمن ترقی اردو پاکستان کراچی

مع آشتی نامہ غالب

متن مبنی بر نسخہ مملوکہ سید وصی احمد بلگرامی

حرفے چند۔ جمیل الدین عالی ز۔ ط

مقدمہ (غالب کے سفر کلکتہ سے متعلق مفصل بحث)۔ سید قدرت نقوی ۱۔ ۵۹

گل رعنا ۶۰-۱۸۸، خاتمہ ۱۸۹-۱۹۸

آشتی نامہ غالب (کلیات میں اس کا عنوان مثنوی باد مخالف)۔ تعارف ۲۰۱-۲۱۲

متن آشتی نامہ ۲۱۳-۳۲۳

فارسی غزلیات ۲۲۴-۲۲۷، توضیحات ۲۲۹-۳۵۵

عکس مخطوطہ گل رعنا

۱۹۶۳ ۴۷۳۔ (۱) کلیات غالب اردو خان اصغر حسین خاں مکتبہ کارواں، لاہور

نظیر لدھیانوی کارواں پریس، لاہور ۲۷۸ صفحے

(۲) ایضاً ایضاً ایضاً اگست ۱۹۶۶

۴۷۲ صفحے

۴۷۴۔ کلیات غالب اردو پروفیسر یوسف جمال انصاری مکتبہ کارواں، لاہور

مع نسخہ حمیدیہ

۱۹۔ انتخاب کلام

- ۳۷۵۔ اشعار غالب پروفیسر عبدالمنان بیدل نیشنل پریس آلہ آباد ۱۹۴۲
- لالارام نراین لعل بکسیر آلہ آباد پہلی بار
- یہ امتحانی ضرورتوں کو پورا کرنے کے لیے ہے۔
- پہلا حصہ: ذکر غالب۔ سوانح، تلامذہ اور معاصرین، شاعری، محاسن و نقایص کلام، موازنہ غالب و مومن
- دوسرا حصہ: اشعار غالب۔ رنگ میر، رنگ نظیری، رنگ بیدل ۱۰۶ صفحے
- ۳۷۶۔ (۱) اشک و رشک غالب سید ظہیر الدین علوی مسلم ایجوکیشنل پریس، علی گڑھ ۱۹۴۱
- غالب کے منتخب شعروں کو دو عنوانوں "اشک" اور "رشک" کے تحت جمع کیا ہے
- ۱۱۲ صفحے
- (۲) ایضاً سید ظہیر الدین علوی نذیر اینڈ سنز دوسری بار
- ۳۷۷۔ انتخاب اردو کلیات غالب شمس الرحمان فاروقی انجمن ترقی اردو، ہند، دہلی ۱۹۹۳
- ۳۷۸۔ انتخاب دیوان غالب امتیاز علی خاں عرشی
- بقول مرتب یہ وہی ہے جو حسب تصریح نسخہ بدایوں آخر ۱۲۳۸ھ
- ۱۸۳۳ھ میں مرتب ہوا تھا۔
- ۳۷۹۔ انتخاب دیوان غالب مغیث الدین فریدی سرسید بک ڈپو، علی گڑھ ۱۹۵۴
- مع شرح و مقدمہ
- ۱۸۰ صفحے
- ۳۸۰۔ انتخاب دیوان غالب رئیس المطالع، کانپور
- ۱۹۲۹
- ۱۸۶ صفحے
- ۳۸۱۔ انتخاب دیوان غالب سنٹرل بک ڈپو، جامع مسجد، دہلی

۴۸۲۔ انتخاب و شرح حامد حسن قادری آگرہ ۱۹۱۴
دیوان غالب اردو

۴۸۳۔ (۱) انتخاب غالب سید اختر عباس نقوی غالب بکڈپو، لاہور جون ۱۹۵۲
۳۲ صفحے پہلی بار

(۲) ایضاً ایضاً مکتبہ میری لائبریری، لاہور ۱۹۶۴
۳۲ صفحے دوسری بار

(۳) ایضاً ایضاً مکتبہ میری لائبریری، لاہور ۱۹۶۶
۳۲ صفحے تیسری بار

۴۸۴۔ انتخاب غالب امیر احمد علوی
۴۸۵۔ انتخاب غالب امتیاز علی خاں عرشی کتابخانہ رامپور ۱۹۴۲ پہلی بار
نسخہ رامپور جدید - مطبع قیوم، بمبئی

یہ انتخاب غالب نے نواب کلب علی خاں کے حکم سے ۱۲۸۳ھ میں کیا تھا۔
تقریب۔ بشیر حسین زیدی ۵-ط ۱۸۶۶ء

دیباچہ۔ امتیاز علی عرشی ی۔م

انتخاب غالب فارسی ۱-۱۷۶، رباعیات ۱۷۷-۱۸۲

انتخاب غالب اردو ۱۸۳-۳۱۸، شرح غالب ۳۱۹-۳۳۵

اختلاف نسخ ۳۳۶-۳۴۲، اشاریہ ۳۴۳-۳۴۴

۴۸۶۔ (۱) انتخاب غالب فیاض زیدی ۱۸ صفحے
(چھبیس غزلیں)

مع

(۲) شرح انتخاب غزلیات غالب براہ نصاب امتحان اعلیٰ قابلیت اردو ۱۹۰۰ء

۳۸۷۔ (۱) انتخاب غالب مشرف انصاری سنگ میل پبلکیشنز، لاہور فروری ۱۹۶۹
صفحہ ۹۶

(۲) ایضاً ایضاً سنگ میل پبلکیشنز، لاہور اکتوبر ۱۹۷۳
صفحہ ۹۶ دوسری بار

۳۸۸۔ انتخاب غالب ممتاز حسین اردو اکیڈمی سندھ، کراچی مارچ ۱۹۵۷ پہلی بار
مع مقدمہ اردو مرکز، لاہور ۱۳۸ صفحہ

۳۸۹۔ (۱) انتخاب کلام غالب غنشی بشیر احمد علوی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ
مع مقدمہ و مختصر حالات و سوانح

(۲) انتخاب کلام غالب غنشی بشیر احمد انوار المطابع، لکھنؤ ۳۸ صفحہ

۳۹۰۔ انتخاب کلام غالب ڈاکٹر مسعود حسین خاں انجمن ترقی اردو، ہند ۱۹۹۱
نئی دہلی

۳۹۱۔ دیوان غالب۔ ردیفی عشرت پبلشنگ ہاؤس، لاہور ۱۹۷۱

۳۹۲۔ دیوان غالب ردیفی ایضاً ۱۹۷۳

۳۹۳۔ دیوان غالب۔ ردیفی قابل بکڈپو، لاہور

۳۹۴۔ دیوان غالب۔ ردیفی کشمیر کتاب گھر، لاہور ۱۹۷۱

۳۹۵۔ دیوان غالب۔ ردیفی کشمیر کتاب گھر، لاہور ۱۹۷۱

۳۹۶۔ ریختہ غالب یعنی پروفیسر نور الحسن ہاشمی نصرت پبلشرز، لکھنؤ ۱۹۸۵

انتخاب دیوان غالب

مقدمہ ص ۳-۶

متداول دیوان سے تیس غزلیں اور انتخاب بقیہ

دیوان غالب سے ص ۳۷-۷۷

انتخاب دیوان غالب۔ نسخہ حمیدیہ ص ۷۸-۸۰

۴۹۷۔ سرود غالب سید یوسف بخاری دہلوی علمی پرنٹنگ پریس، لاہور فروری ۱۹۶۸
شیخ مبارک علی، لاہور

۔ موضوع اور خیال کے اعتبار سے ایک سواکھتر عنوانوں کے تحت
کلام غالب کی ترتیب۔

۔ پہلی بار ۱۹۳۷ء میں، دوسری بار ۱۹۴۷ء میں آئینہ غالب کے نام سے
اسے مرتب کیا لیکن چھپنے کی صورت نہ ہو سکی۔

۔ یہ سرود غالب نے نام کے ساتھ تیسری بار کی ترتیب ہے۔

مقدمہ از سید مرتضیٰ حسین فاضل لکھنوی ۲۰۸ صفحے

۴۹۸۔ (۱) غالب پروفیسر محمد مجیب مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی فروری ۱۹۶۹
۔ اردو کلام کا انتخاب

۔ زیادہ کلام دور اول کا ہے۔

مقدمہ۔ غالب کا زمانہ اور اردو کلام ۱۳۱ صفحے

(۲) ایضاً پروفیسر محمد مجیب مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۷۲

۴۹۹۔ (۱) غالب۔ حالات و انتخاب فیروز سنز، لاہور ۱۹۶۸
۸۰ صفحے آٹھویں بار

(۲) ایضاً فیروز سنز، لاہور ۱۹۶۹

۸۰ صفحے نویں بار

۵۰۰۔ غالب کے بہترین پانچ شعر حافظ علی بہادر خاں دہلی پرنٹنگ ورکس، دہلی فروری ۱۹۵۳
(اہل نظر کی نظر میں)

پیش لفظ ۳ صفحے، غالب دہلوی (حالات) ۲ صفحے

مختلف لوگوں کے انتخاب کردہ شعروں کا مجموعہ ۳۲ صفحے

- ۵۰۱۔ غالب کے بہترین سوشعر مفید کتابخانہ، بمبئی ۱۳۶ صفحے
- ۵۰۲۔ غالب کے سوا سوشعر مکتبہ نظامیہ، بھوپال ۱۹۳۵
- ۵۰۳۔ غالب کے سوشعر محمود علی خاں دہلی ۱۹۳۶
- ۵۰۴۔ غالب کے سوشعر اے اس حامد ملتانی ۱۹۴۱
- ۵۰۵۔ غالب کے سوشعر محمد عباس طالب
- ۵۰۶۔ کلام غالب۔ انتخاب جلیل قدوائی ادارہ نگارش و مطبوعات، کراچی ۱۳۸۰ھ
- (نسخہ قدوائی) ۱۰۵ صفحے اگست ۱۹۶۰ء

پیشکش بہ جشن نو د سالہ بابائے اردو

۔ غالب کے بہترین شعروں کا انتخاب

۔ خراب شعروں کی آلاش سے پاک

- ۵۰۷۔ منتخبات غالب مطبع انوار محمدی، لکھنؤ سنہ ندارد
- ۔ غالب کی غزلوں کا انتخاب ۳۷ صفحے

- ۵۰۸۔ (۱) منتخبہ غالب شمیم انہونوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ پہلی بار

- (۲) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۸۵ دوسری بار

- ۵۰۹۔ میخانہ حرف غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۷

- ۵۱۰۔ نقش ہائے رنگ رنگ سید مرتضیٰ حسین فاضل لکھنوی

یا آئینہ خانہ

۔ اس کتاب کا ایک حصہ مع مقدمہ سرود غالب مولفہ یوسف بخاری میں

شامل ہو کر ۱۹۶۸ء میں چھپ چکا ہے۔

۲۰۔ شرحیں

- ۵۱۱۔ آہنگ غالب فطرت نگار منشی پریم چند دو آہہ ہاوس، لاہور سنہ ندارد
- ۔ یعنی دیوان غالب اردو کی بہترین و مکمل شرح مع
سوانح حیات و تنقید کلام ۳۰۴ صفحے۔
- ۵۱۲۔ ارمغان غالب محبوب الہی گیلانی الیکٹریک پریس، لاہور ۱۹۵۰
- ۔ کلام غالب، ردیف میم کی شرح
- ۵۱۳۔ اصلاحات غالب علامہ علی حیدر نظم طباطبائی اعجاز پرنٹنگ پریس، حیدرآباد، دکن ۱۹۶۶
- مرتب محمد عبدالرزاق راشد
- پیش لفظ از مولوی سید امجد ابن طباطبائی ۳-۴
- دیباچہ از مرتب ۵-۹،
- طباطبائی کے حالات ۱۰-۱۶
- متن کتاب ۱۷-۸۷
- ۔ غالب نے اپنے اشعار میں جو رد و بدل کی اور بعض اشعار کو
خارج کر دیا، اس کے وجوہ کو اس کتاب میں قلمبند کیا گیا ہے۔
- ۵۱۴۔ (۱) افکار غالب ڈاکٹر خلیفہ عبدالخلیم مکتبہ معین الادب، لاہور ۱۹۵۶
- انشا پریس، لاہور ۱۹۶۶
- ۵۳۵ صفحے
- (۲) ایضاً ایضاً
- ۱۹۶۳ لاہور

(۳) افکار غالب ڈاکٹر خلیفہ عبدالحکیم سلطانہ پریس، لاہور مئی ۱۹۷۳

تیسری بار ۵۳۵ صفحے

۵۱۵۔ (۱) الہامات غالب۔ پروفیسر ملک محمد عنایت اللہ شیخ ظفر محمد اینڈ سنز، لاہور ۱۹۳۹

شرح دیوان غالب مرکنٹائل پریس، لاہور ۴۰۰ صفحے

(۲) ایضاً ایضاً ایم ایچ سعید کمپنی، کراچی ۱۹۷۱

تعارف از شمس بریلوی ۶-۳

سخن ہائے گفتنی ۲۰-۷

شرح کلام غالب ۴۱-۴۶۳ صفحے

۵۱۶۔ انتخاب و شرح دیوان غالب نور اللہ محمد نوری حیدر آباد، دکن

- عثمانیہ یونیورسٹی، حیدر آباد کے انٹر میڈیٹ کے نصاب کے لیے

۵۱۷۔ انداز غالب نریش لکار شاد مشورہ بک ڈپو، دہلی ۱۹۶۸

غالب کی اردو غزلیات مع مطالب

کلام غالب کو سادہ نثر میں منتقل کرنے کی کوشش ۲۸۸ صفحے

۵۱۸۔ (۱) باقیات غالب وجاہت علی سندیلوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۰ پہلی بار

- غالب کا باقی ماندہ کلام جو نسخہ حمیدیہ وغیرہ میں دستیاب ہے اس کا

جامع انتخاب

- چند شعروں کی تشریح لیکن تشریح کے ساتھ

متعلق اشعار نقل نہیں کیے

- غالب سے متعلق بعض مضامین بھی ۱۵۶ صفحے

(۲) باقیات غالب وجاہت علی سندیلوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ

اپریل ۱۹۶۹

دوسری بار

۱۸۸ صفحے

۵۱۹۔ بوستان خرد۔ خواجہ قمر الدین راقم غیر مطبوعہ و نایاب

شرح کلام غالب سال تالیف ۱۳۲۳ھ / ۱۹۰۵ء

۵۲۰۔ (۱) بیان غالب آغا محمد باقر شیخ برکت علی اینڈ سنز، لاہور مئی ۱۹۳۹

شرح دیوان غالب وزیر ہند پریس، امرتسر

۔ مختلف شارحین حسرت، طباطبائی، بیخود، آسی، شوکت اور سعید کے

نقطہ نظر کو واضح کر کے ایک مطلب پر پہنچنے کی کوشش کی ہے۔

اس مناسبت سے اس کو جامع الشروح کہنا چاہئے۔

۔ اس میں قصیدے، قطعے اور رباعی بھی شامل ہیں۔

۔ مصنف کے بیٹے آغا سلمان باقر کے بقول اس کے کوئی ساٹھ

ایڈیشن نکل چکے ہیں۔ ۶۳۸ صفحے

(۲) بیان غالب۔ آغا محمد باقر شیخ مبارک علی، لاہور ۱۹۴۰

کلام غالب کی ایک دلپذیر شرح آزاد بکڈپو، امرتسر ۶۳۸ صفحے

(۳) بیان غالب آغا محمد باقر عالمگیر الیکٹریک پریس، لاہور ۱۹۴۷

۶۳۸ صفحے چوتھی بار

(۴) بیان غالب آغا محمد باقر شیخ مبارک علی لاہور ۱۹۴۸

۶۳۸ صفحے پانچویں بار

(۵) ایضاً ایضاً شیخ مبارک علی تاجر کتب، لاہور ۱۹۵۴

۶۳۸ صفحے

۵۲۱۔ تجزیہ کلام غالب سید رفیع الدین بٹنی ایڈیٹیو آف ایجوکیشنل ریسرچ، راولپنڈی ۱۹۶۶

مقدمہ از سید علی حسنین زیباروہا لوی

تعارف از سید الطاف علی بریلوی

پیش لفظ از مصنف: عظمت و مقبولیت غالب کو جانچنے کا ایک نیا معیار

قائم کرنے کی ضرورت ۲۰۸ صفحے

۵۲۲۔ ترجمان غالب سید شہاب الدین مصطفیٰ مکتبہ نشاۃ ثانیہ، حیدر آباد دکن،

نیشنل فائن پرنٹنگ پریس، حیدر آباد

۱۵ جولائی ۱۹۵۶ ۲۶۴ صفحے

۔ یعنی دیوان غالب کی مکمل و جدید ترین شرح

۔ مطالب و ضاحت اور تفصیل سے پیش کیے گئے ہیں

۔ مع دیباچہ از پروفیسر عبدالقادر سروری

۵۲۳۔ تعبیر غالب ڈاکٹر سید نیر مسعود رضوی کتاب نگر، لکھنؤ ۱۹۷۳

۔ بیس شعروں کی شرح

۔ مع غالب سے متعلق چند مضامین کے

تضمیمہ غالب پر ایک گفتگو۔ ۹، فکر غالب۔ ۳۶

غالب اور مرزا رجب علی بیگ سرور۔ ۵۱ قاطع برہان۔ ۵۹

عرفی کا ایک شعر اور غالب کی تشریح۔ ۹۲

تعبیر غالب ۱۰۲۔ ۲۰۸ صفحے

۵۲۴۔ تفسیر غالب یعنی ڈاکٹر گیان چند جین جموں کشمیر کلچرل اکیڈمی، سرینگر

غالب کے غیر متداول کلام کی شرح مارچ ۱۹۷۲

۔ عبدالباری آسی کے پیش کردہ غیر مطبوعہ کلام کو ”قطعی طور پر

وضعی اور جعلی“ قرار دیا ہے۔

ص ۹

دیباچہ

گنجینہ معنی (نسخہ عرشی) کے قصاید ص ۱۴
 گنجینہ معنی کی غزلیات ص ۵۹
 گنجینہ معنی کی رباعیات ص ۴۹۴
 یادگار نالہ (نسخہ عرشی) کے منتخب اشعار۔ ص ۴۹۶
 غالب کے خودنوشت دیوان کے نئے اشعار ص ۵۲۴
 ضمیمہ: نسخہ عرشی کے چند اشعار۔ ۵۶۵ صفحے

۵۲۵۔ تفہیم غالب سید احسن زیدی
 ۵۲۶۔ تفہیم غالب شمس الرحمان فاروقی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۸۹

عزیز پرنٹنگ پریس، دہلی
 - قدیم و جدید شعریات کی روشنی میں غالب کے ۳۸ منتخب اشعار
 کی شرح

حرف آغاز۔ پروفیسر کامل قریشی، ۹-۱۰
 پیش لفظ۔ محمد شفیع قریشی ۱۱-۱۳
 دیباچہ۔ شمس الرحمان فاروقی۔ ۱۴-۲۰
 گلشن پتیار اور یادگار غالب کے اقتباس۔ ۲۱
 تفہیم غالب۔ ۲۲-۳۷۰

تمت۔ ۳۷۱

اشاریہ۔ ۳۷۲-۳۷۸ صفحے

۵۲۷۔ جان غالب انعام اللہ خاں ناصر تاج کمپنی، لاہور

انتخاب مع شرح دیوان ۹۶ صفحے

۵۲۸۔ جدید شرح دیوان غالب سیما بک آباوی

- شرح طباطبائی کے جواب میں
- کلام غالب کے عیوب و محاسن سے بحث
- رسالہ شاعر بمبئی میں بلا قساط شائع ہوئی تھی۔

۵۲۹۔ جوہر آئینہ محمد احمد بیخود موہانی

غالب سے متعلق تنقید و تشریح

مسعود حسن رضوی ادیب کی ”ہماری شاعری“ پر اعتراضات بھی

۱۹۷۸ ۵۳۱۔ حل المطالب۔ محمد مرتضایان ویزدانی میرٹھی علمی مجلس، دہلی

شرح دیوان غالب مرتب: مالک رام

یہ شرح پہلے رسالہ ”لسان الملک“ میرٹھی میں بلا قساط چھپی تھی۔

۵۳۲۔ (۱) حل کلیات اردو ابوالرئیس حافظ احمد حسن مطبع شوکت المطالع میرٹھی ۱۳۱۷

مرزا غالب دہلوی مرحوم شوکت میرٹھی اکتوبر ۱۸۹۹ء

- کہا گیا ہے کہ غالب کے دیوان اردو کی یہ پہلی شرح ہے

- بچہ مختصر

- لفظوں کے معنی اور ان کی اصل سے مفصل بحث کی ہے ۱۳۶ صفحے

۱۹۰۶ (۲) ایضاً شوکت میرٹھی مطبع شوکت المطالع، میرٹھی

۵۳۳۔ حل کلیات غالب مولا بخش واصف

۵۳۲۔ خوش مطالب پروفیسر شریف احمد عاصی کرنالی جدید بک ڈپو، لاہور

- شرح دیوان غالب ردیفان، ی

- بی۔ اے۔ کے طالب علموں کے واسطے ۱۱۲ صفحے

۵۳۳۔ دیوان غالب مولوی محمد منیر۔ منیر لکھنوی مطبع مجیدی، کانپور

- مع مختصر حالات و شرح ۱۲۸ صفحے

۵۳۵۔ دیوان غالب اس ام شفیق سیال نذر سنز، لاہور جولائی ۱۹۶۷ء
ردیف نون، ی

۔ شروع میں مرزا کے حالات اور خصوصیات کلام ۹۹ صفحے

۵۳۶۔ (۱) دیوان غالب لہور ام جوش ملیانی آتمارام اینڈ سنز، دہلی جنوری ۱۹۵۰ء
مع شرح

۔ شعر کی وضاحت پر توجہ کو مرکز رکھا ہے۔

۔ شرح طالب علموں کے لیے ہے۔ ۴۴۸ صفحے

(۲) ایضاً جوش ملیانی آتمارام اینڈ سنز، دہلی جون ۱۹۵۱ء تیسری بار

(۳) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۵۶ء چوتھی بار

(۴) ایضاً ایضاً ایضاً ستمبر ۱۹۵۸ء پانچویں بار

۴۳۲ صفحے

۵۳۷۔ (۱) دیوان غالب اردو فضل الحسن حسرت موہانی ۱۹۰۵ء پہلی بار
مع شرح

اشعار کا متن دیوان غالب مطبوعہ اموجان (مطبع احمدی، دہلی) پر مبنی

۔ شرح مبتدیوں کے لیے ہے، اس لیے طوالت سے احتراز کیا ہے۔

(۲) دیوان غالب اردو حسرت موہانی ۱۹۰۶ء دوسری بار

مع شرح بیجا اختصار کے عیب کو دور کیا

۔ بعض شعروں کے مطالب از سر نو لکھے

(۳) ایضاً حسرت موہانی اردو پریس، علی گڑھ ۱۹۱۱ء تیسری بار

دیباچے (طبع اول، طبع ثانی اور طبع ثالث کے) ۲۔

مقدمہ: غالب کا حال ۱۔ ۶، مرزا کی شاعری ۱۔ ۱۶

دیوان مع شرح ۱۵۶-۱

ضمیمہ ۱۵۸-۱۵۷

(۴) دیوان غالب اردو فضل الحسن حسرت موہانی الناظر پریس، لکھنؤ ۱۹۱۶
مع شرح ۱۷۶ صفحے چوتھی بار

(۵) ایضاً حسرت موہانی مطبع انوار المطابع، لکھنؤ ۱۹۲۲ پانچویں بار
- اسے بیگم حسرت نے کانپور سے شائع کیا

(۶) ایضاً حسرت موہانی مطبع رئیس المطابع، کانپور ساتویں بار

(۷) ایضاً ایضاً انتظامی پریس، حیدر آباد

(۸) ایضاً ایضاً الکتاب، آرام باغ، کراچی مارچ ۱۹۶۵
۲۱۳ صفحے

۵۳۸- دیوان غالب نریش کمار شاد
مع شرح

۵۳۵- (۱) دیوان غالب مع شرح عبدالرشید علوی حق برادرز، لاہور ۱۹۴۰
مع مقدمہ از غلام رسول مہر

(۲) ایضاً عبدالرشید علوی حق برادرز، لاہور ۱۹۶۹

۵۳۰- دیوان غالب مع شرح سید غضنفر علی غضنفر ایم فرمان علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۶۹
استقلال پریس، لاہور ۳۶۸ صفحے

۵۳۱- دیوان غالب مع شرح غلام رسول مہر حق برادرز، لاہور ۱۸۰ صفحے

۵۳۲- (۱) دیوان غالب نظام الدین حسین نظامی پریس، بدایوں ۱۹۱۷
مع شرح نظامی بدایونی پہلی بار

(۲) دیوان غالب مع۔ نظام الدین حسین نظامی پریس، بدایوں ۱۹۱۸
 شرح نظامی و سوانح غالب نظامی بدایونی دوسری بار
 (۳) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۲۰ تیسری بار
 ۲۵۱ صفحے

۔ مع مقدمہ از ڈاکٹر سید محمود غازی پوری پی ایچ ڈی، بیرسٹریٹ لا

(۴) دیوان غالب مع نظامی بدایونی نظامی پریس بدایوں ۱۹۲۷ چھٹی بار
 شرح نظامی

۵۲۳۔ (۱) رموز غالب احسان بن دانش فاروقی پریس، دہلی ۱۹۳۸
 (دیوان غالب مع شرح و سوانح)

حدیث غالب۔ عیوب وغیرہ ۳۲ تا ۳۳

شرح دیوان ۴۱۶۳۳

(۲) ایضاً احسان بن دانش دوسری بار

(۳) ایضاً ایضاً ۴۱۶ صفحے تیسری بار

۵۲۴۔ (۱) رموز غالب پروفیسر طفیل دارا علمی کتابخانہ، لاہور پہلی بار

۔ طالب علموں کے لیے، شرح دیوان غالب رودیفان

۔ غالب کے حالات اور ان کی شاعری کے پانچ ادوار

(۲) رموز غالب پروفیسر طفیل دارا علمی کتابخانہ، لاہور ۱۹۷۰

۔ رودیفان دوسری بار

(۳) ایضاً۔ رودیفی پروفیسر طفیل دارا علمی کتابخانہ لاہور

۵۲۵۔ رموز کلام غالب محمد اسحاق امرتسری دارالاشاعت، کلکتہ ۱۹۳۴

۵۳۶۔ (۱) روح المطالب فی سید اولاد حسین شیخ مبارک علی لاہور دسمبر ۱۹۶۷
شرح کلام غالب (اردو) شاداں بلگرامی مظفر پرنٹرز، لاہور پہلی بار

۔ تالیف ۱۹۳۶

۔ مصنف کو اعتراف کہ اگر طباطبائی کی شرح نہ ہوتی تو یہ شرح نہیں
لکھی جاسکتی تھی۔

۔ شارح نے غالب کے اکثر شعروں میں اصلاح فرمائی ہے۔

۔ ہر لفظ کی لغوی حقیقت پر اچھی طرح روشنی ڈالی ہے ۶۱۹ صفحے

(۲) ایضاً شاداں بلگرامی مطبع کوہ نور، لاہور

سال طباعت ۱۳۶۵ھ لکھا ہے جو فی الواقع سال تالیف ہے۔

۱۹۳۶ء

۵۳۷۔ روح غالب صوفی غلام مصطفیٰ تبسم گلوب پبلشرز، لاہور جنوری ۱۹۶۹

۵۳۸۔ (۱) روح غالب ابو نعیم مولانا عبدالحکیم تاج بک ڈپو، لاہور ۱۹۵۳

(شرح دیوان غالب اردو) خاں نشتر جالندھری ۷۰۲ صفحے

(۲) ایضاً نشتر جالندھری تاج بک ڈپو، لاہور ۱۹۹۲

۵۳۹۔ (۱) روح کلام غالب المعروف بہ مرزا عزیز بیگ نظامی پریس، بدایوں ۱۹۳۵

تفسیر کلام غالب (منظوم) مرزا سہارن پوری پہلی بار

مقدمہ از نظامی بدایونی

حالات مصنف مرحوم از مرزا ظفر بیگ

۹۲۰ میں غالب کے اردو دیوان کی ایک سو چھتیس غزلوں کی تضمین اس طرح کی کہ ہر شعر کا

مطلب واضح ہو جائے۔ اس کے چھ ماہ بعد مصنف نے رحلت کی۔

۲۵۲ صفحے

(۲) روح کلام غالب غالب ثانی مرزا عزیز بیگ مرزا مرحوم نشریات ادب اکیڈمی ۱۹۶۸

مرتب حواشی: سید افتخار حسین زیدی سہارنپور دوسری بار

- غزلیات غالب کی شعری تشریح

۵۵۰۔ سرود صنوبر سید محمد محمود رضوی مخمور اکبر آبادی مدینہ پبلشنگ کمپنی، کراچی ۱۹۷۱

۵۵۱۔ (۱) شرح دیوان غالب جدید مولانا عبدالباری آسی الدنی صدیق بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۳۰

- مرزا غالب کے غیر مطبوعہ کلام کی شرح پہلی بار

(۲) مکمل شرح کلام غالب عبدالباری آسی صدیق بک ڈپو، لکھنؤ مارچ ۱۹۳۱

(ترمیم شدہ) اشاعت العلوم پریس، لکھنؤ

- یعنی غالب کے غیر مطبوعہ کلام کی مفصل اور مکمل شرح

مقدمہ: کل غیر مطبوعہ کلام کو اس شرح میں نہیں لیا گیا ہے۔

یہ غیر مطبوعہ غزلیں غالب کے سوا کسی اور کے دماغ سے نہیں نکل سکتیں

(۳) ایضاً عبدالباری آسی نو لکھنؤ پریس، لکھنؤ

۲۷۲ صفحے

(۴) غالب کے غیر مطبوعہ کلام کی مولوی عبدالباری آسی مرحوم مکتبہ شعر و ادب، لاہور

مفصل اور مکمل شرح

- ۱۹۳۱ء کے مطبوعہ نسخے کا عکسی ایڈیشن ۳۱۸ صفحے

۵۵۲۔ شرح دیوان غالب مولانا سید محمد احمد بخود موہانی نظامی پریس، لکھنؤ ۱۹۷۰

مرتب: سید سکندر آغا

غالب کے تمام شعروں کی تشریح کی ہے۔

- مختلف شارحین خصوصاً طباطبائی کے اعتراضوں کا ترکی بہ ترکی جواب دیا

ہے۔

- مختلف اہل قلم کی رائیں نقل کی ہیں۔

- یہ شرح ۱۹۲۲ء کے موسم گرما میں مکمل ہوئی۔ سکندر آغا نے غالب
صدی کے موقع پر اسے چھپوایا

مع مقدمہ از عبدالاحد خاں خلیل ۶۱۳ صفحے

۵۵۳۔ شرح دیوان غالب اخلاق حسین عارف
بہ ترتیب نو

۵۵۴۔ شرح دیوان غالب عاصی کرنالی لاہور
- ردیف ن

۵۵۵۔ شرح دیوان غالب عاصی کرنالی اردو کتاب گھر، لاہور ۱۹۵۲
ردیفی مع فرہنگ

۵۵۶۔ شرح دیوان غالب سید علی عبدل

۵۵۷۔ (۱) شرح دیوان غالب فیاض حسین جامعی نئی زندگی بکڈپو، دہلی ستمبر ۱۹۵۳
اردو یونین پریس، دہلی

- مطالب کے بیان میں اختصار سے کام لیا ہے

تعارف از گلزار دہلوی تا ص ۴

تلخیص از یادگار غالب (غالب کے حالات) ۵-۲۰

حصہ اول۔ صرف ردیف الف کی شرح ۲۱-۱۰۶

(۲) ایضاً حصہ دوم۔ ردیفی فیاض حسین جامعی نئی زندگی بکڈپو، دہلی

۵۵۸۔ شرح دیوان غالب ایم ڈی کشتہ ۱۹۳۹

۵۵۹۔ (۱) شرح دیوان اردوے غالب مولانا سید علی حیدر مطبع مفید الاسلام ۱۳۱۸ھ

نظم طباطبائی حیدر آباد، دکن ۱۹۰۰ء

- زبان اور محاورے کے اعتبار سے کلام غالب میں غلطیوں کی نشاندہی کی ہے

- کہیں کہیں اصلاحیں بھی تجویز کی ہیں

- یہ سب سے زیادہ مفصل شرح ہے ۳۲۸ صفحے

(۲) شرح دیوان اردوے غالب مولانا سید علی حیدر انوار بک ڈپو، لکھنؤ، ۱۹۵۴

نظم و حیدر طباطبائی سرفراز قومی پریس، لکھنؤ ۳۶۸ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً انوار بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۱

مطبع انوار المطابع، لکھنؤ

۳۶۸ صفحے

(۴) ایضاً۔ جدید ایڈیشن ایضاً ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۷۷

۴۳۰ صفحے

(۵) ایضاً ایضاً مبارک بک ڈپو، کراچی

۵۶۰۔ شرح طباطبائی اور پروفیسر سید مسعود حسن رضوی ادیب کتاب نگر، لکھنؤ ۱۹۷۳

تفہیم کلام غالب

پیش نامہ ایک صفحہ

پہلا باب۔ محاسن کلام: لطافت و ندرت مضمون

حسن ادا حسن بندش، مناسبت الفاظ وغیرہ ۸-۹

دوسرا باب۔ معایب کلام: الفاظ جو بعد کو متر وک ہوئے

الفاظ اداے مطلب سے قاصر، الفاظ کا خلاف محل استعمال

تعمیر لفظی و معنوی، الفاظ کا حذف

بے لطف مضامین وغیرہ ۹-۱۰

۵۶۱۔ شرح دیوان غالب مولوی جمال الدین نوری حیدر آباد، نئی دہلی

۵۶۲۔ (۱) شرح دیوان غالب پروفیسر یوسف سلیم چشتی عشرت پبلشنگ ہاوس، لاہور

جنوری ۱۹۵۹

- شعر کی فنی خوبیوں اور خامیوں کی تعین کی بھی کوشش کی ہے

(۲) ایضاً پروفیسر یوسف سلیم چشتی مکتبہ ترقی ادب، امر وہہ ۱۹۶۷

۹۵۲ صفحے

(۳) شرح دیوان غالب پروفیسر یوسف سلیم چشتی نئی دہلی ۱۹۸۳

- جدید ایڈیشن

- دیباچہ ۲۱-۲۲

فصل اول - غالب کے سوانح حیات - ۲۳

فصل دوم - مرزا کی شخصیت - ۳۱

فصل سوم - مرزا کی تصنیفات - ۴۳

فصل چہارم - عہد غالب کے سیاسی تہذیبی اور تمدنی حالات - ۴۸

فصل پنجم - غالب کا فن - ۶۶

فصل ششم - غالب کا فلسفہ اور تصوف - ۱۳۹

فصل ہفتم - غالب کی مقبولیت کے اسباب اور شعراے مابعد پر

ان کا اثر - ۲۱۷

شرح دیوان غالب ۲۳۰-۹۲۷

(۴) شرح دیوان غالب یوسف سلیم چشتی اعتقاد پبلشنگ ہاوس

۵۶۳ - شرح کلام غالب طاہر نبیرہ ازاد آزاد بک ڈپو، لاہور ۱۹۳۴

۵۶۴۔ (۱) شرح کلام غالب ڈاکٹر محمد شرف الدین ساحل انتخاب پبلشنگ ہاوس، اگست ۱۹۹۰

- ردیف واو ناگپور پہلی بار

- ناگپور یونیورسٹی کے بی اے سال اول کے طالب علموں کے لیے

- شروع میں غالب کی حیات و شاعری کا تعارف ۵۴ صفحے

(۲) شرح کلام غالب ڈاکٹر محمد شرف الدین ساحل انتخاب پبلشنگ ہاؤس، ناگپور

- ردیف واو مارچ ۱۹۹۶ دوسری بار

- ناگپور یونیورسٹی کے بی اے سال اول کے طالب علموں کے لیے ۵۴ صفحے

۵۶۵۔ صحیفہ غالب شیخ عبدالرحمان مارق گیلانی الیکٹریک پریس، لاہور ۱۹۳۵

دارالتالیف ہند، لاہور

- محاسن کلام غالب اور شرح اشعار غالب

۵۶۶۔ عنقائے معانی شیر علی خاں سرخوش انقلاب اسٹیم پریس، لاہور

- جلد اول

یعنی مکمل و بہترین شرح اردو دیوان غالب ۷۲۹ صفحے

۵۶۷۔ عنقائے معانی شیر علی خاں سرخوش انقلاب اسٹیم پریس، لاہور

- ضمیر س ۷۳۰ تا ۷۷۳

۵۶۸۔ کنز المطالب مولانا سید ابوالحسن ناطق گلاوٹھوی مکتبہ دین و ادب، لکھنؤ فروری ۱۹۶۸

شرح دیوان غالب تنویر پریس، لکھنؤ پہلی بار

مرتب: بابو عبدالخلیم انصاری ناگپور

- یہ ردیف زرتک ۱۹۲۸ء میں جلوہ یار میرٹھ میں بالاقساط چھپی۔

جون ۱۹۶۵ء میں مصنف نے اسے مکمل کیا۔

- زبان و بیان سے بحث کی ہے۔

- واقعات و اطالیف کے ساتھ اپنے شعر بھی نقل کیے ہیں

- مع حرف آغاز از مولانا خیر بہر وی ۶۹۶ صفحے

۵۶۹۔ گفتار غالب عارف بٹالوی غیر مطبوعہ

شرح کلام غالب

۱۹۳۲ (۱)۔ گنجینہ تحقیق سید محمد احمد بیخود موہانی نظامی پریس لکھنؤ

۱۹۷۹ (۲) ایضاً ایضاً یوپی اردو اکادمی، لکھنؤ

اس میں چار ابواب ہیں:

۱۔ آئینہ تحقیق: دیوان غالب کی نو شرحوں کے متعلق مجمل رائے،

غالب کی ایک غزل کا حل۔

۲۔ سرمہ تحقیق: آئینہ تحقیق پر اودھ پنچ کے اعتراضوں کا جواب

نگار لکھنؤ میں شائع شدہ آریس کے مضمون کا جواب

جس میں اشعار غالب کو اساتذہ فارسی کے کلام پر

ترجیح دی ہے۔

۳۔ مایہ تحقیق: شادماں لکھنوی، پروفیسر نامی اور شاداں بلگرامی وغیرہ کی

شرحوں سے اختلاف

۴۔ آئیہ تحقیق: ناطق لکھنوی کی تنقید کے رد میں۔

۵۷۱۔ گنجینہ معنی ڈاکٹر جعفر رضا کتابستان، الہ آباد اکتوبر ۱۹۶۹

- تنقید کی کتاب ہے۔ کہیں کہیں شرح کا انداز پیدا ہو گیا ہے۔

- ایک مضمون میں مرزا غالب کے بعض اشعار کی مختلف شرحوں سے بحث

۵۷۲۔ (۱) مرآة الغالب سید وحید الدین بیخود دہلوی مطبع محبوب المطابع، دہلی مارچ ۱۹۲۳

شرح دیوان غالب

آغا حیدر حسن قدر دہلوی کی فرمائش پر لکھی گئی

بعض شعروں میں معنی کے نئے گوشے تلاش کیے ہیں

طول کلام سے دامن بچایا ہے۔

آغا محمد طاہر کادیباچہ ص ۳-۸

شرح ص ۹-۳۳۷

(۲) مرآۃ الغالب بیخود دہلوی کریمی پریس، لاہور مارچ ۱۹۳۳

شرح دیوان غالب

(۳) ایضاً ایضاً عثمانیہ بک ڈپو، کلکتہ ۱۹۳۳ پہلی بار

۳۹۹ صفحے

(۴) ایضاً ایضاً آزاد بک ڈپو، دہلی ۱۹۳۵

(۵) ایضاً ایضاً مطبع محبوب المطابع، دہلی ستمبر ۱۹۳۵ تیسری بار

(۶) ایضاً ایضاً عثمانیہ بک ڈپو، کلکتہ ۱۹۵۵ چوتھی بار

۳۸۱ صفحے

(۷) ایضاً ایضاً عثمانیہ بک ڈپو، کلکتہ ۱۹۸۵

۵۷۳۔ مراد غالب پروفیسر منظور احسن عباسی ماڈل ٹاؤن، لاہور ۱۹۷۵

دیوان غالب کی مختصر ترین شرح

۳۳۲ صفحے

پہلے بالاقساط ماہنامہ معیار میرٹھ میں چھپی تھی

۵۷۴۔ مزاحیہ شرح غلام احمد فرقت کاکوروی ادارہ فروغ، اردو، ٹائٹل ۱۹۶۳

دیوان غالب اردو سرفراز قومی پریس، ٹائٹل ۲۵۲ صفحے

مع مقدمہ مرزا اسد اللہ خاں غالب (نوشتہ فرقت بہ طرز غالب)۔ ۱۲ صفحے

۵۷۵۔ (۱) متکلات غالب نیاز فتحپوری نسیم بک ڈپو، ٹائٹل نومبر ۱۹۶۱

شاہی پریس، ٹائٹل

طالب علموں کے لیے مشکل اشعار کی شرح

تعارف دو صفحے

شرح (۲۳۳ غزلوں کی) ۵-۱۷۸

(۲) مشکلات غالب نیاز فچھوری ادارہ نگار پاکستان، کراچی ۱۹۶۲

(۳) ایضاً نیاز فچھوری ادارہ نگار پاکستان، کراچی ۱۹۶۷

رسالہ نگار پاکستان بابت اکتوبر ۱۹۹۳ء میں بھی چھپی تھی۔ کل اتنی صفحے۔

۵۷۶- (۱) مطالب الغالب ممتاز احمد سہامجدی علیگ دین محمدی اسٹیم پریس، لاہور ۱۹۲۳

- یعنی دیوان غالب کی بہترین و جدید ترین شرح

- شرح میں کلام پر غلو آمیز تبصرہ اور اس کے مخاطب ترقی یافتہ ادبی شعور

کے مالک سخن سنج ہیں۔

- سارا متداول کلام شامل ہے۔

مقدمہ: ۲۹ صفحے کل ۳۹۹ صفحے

(۲) ایضاً ممتاز احمد سہامجدی علیگ شیخ مبارک علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۲۶

(۳) ایضاً ایضاً قدرت اللہ کریکی پریس، لاہور ۱۹۲۸

۳۹۹ صفحے، علاوہ مقدمہ

(۴) ایضاً ایضاً شیخ مبارک علی تاجر کتب، لاہور ۱۹۳۱

عالمگیر الیکٹریک پریس، لاہور تیسری بار

مقدمہ ۳-۳۱

شرح ۱-۲۰۰

۵۷۷- (۱) مطالب غالب عرف قاضی سعید الدین احمد مطبع مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۳۳۵ھ

ہدیہ سعیدیہ پہلی بار ۲۷ جولائی ۱۹۲۶ء

- یعنی دیوان غالب مع شرح و مقدمہ

مشمتمل بر سوانح و تنقید کلام غالب

۔ حسب موقع حالی، حسرت، طباطبائی اور بجنوری کی شرح کے حوالے
دئے ہیں۔

شرح ۳۰-۴۱۶

مقدمہ ۳-۳۹

(۲) ایضاً قاضی سعید الدین احمد یونائیٹڈ پبلشرز، لاہور ۱۹۵۲
صفحہ ۵۲۸

۵۷۸- (۱) مطالعہ غالب نواب جعفر علی خاں اثر لکھنوی دانش محل، لکھنؤ ستمبر ۱۹۵۲
سرفراز قومی پریس، لکھنؤ پہلی بار

غالب و میر کا موازنہ

غالب کے چالیس شعروں کی تشریح، اور

انتخاب اشعار غالب ۱۱۲ صفحے

(۲) مطالعہ غالب اثر لکھنوی دانش محل، لکھنؤ نومبر ۱۹۵۷ دوسری بار
صفحہ ۱۱۲

۵۷۹۔ مفہوم غالب صاحبزادہ احسن علی خاں مکتبہ میری لائبریری، لاہور ۱۹۶۹
حمایت اسلام پریس، لاہور ۵۱۷ صفحے

۵۸۰- (۱) نشاط غالب وجاہت علی سندیلوی انوار بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۱

(۲) ایضاً وجاہت علی سندیلوی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۶۳

پیش لفظ از مصنف ص-۱

عرشی صاحب کا مکتوب ص-۲۵

شرح (کوی ساٹھ شعروں پر بحث و تبصرہ) اور

مختصر انتخاب کلام غالب ص ۲۶-۲۸۸

۵۸۱۔ (۱) نوائے سروش غلام رسول مہر شیخ غلام علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۶۷
مکمل دیوان اردو مع شرح ۱۰۹۶ صفحے

(۲) ایضاً غلام رسول مہر لاہور ۱۹۶۹

۵۸۲۔ وثوق صراحت مولوی عبدالعلی والہ حیدر آبادی، دکن مطبع نامی فخر نظامی ۱۳۱۳ھ
۱۳۱۱ھ حیدر آباد، دکن ۱۸۹۵ء

مختصر اشارات پر مشتمل، طالب علموں کے لیے
۔ غزل کے ۱۱۳۲، قصیدے کے سولہ شعروں کی شرح
شرح کا نام تاریخی ہے۔ ۱۳۱۱ھ / ۹۴-۱۸۹۳ء میں والہ نے اسے تالیف
کیا، اس کے بعد وفات پائی۔

۔ والہ کے بیٹے عبدالواجد نے اپنے دیباچے کے ساتھ اسے ۱۳۱۳ھ میں چھپوایا۔

۵۸۳۔ وجدان تحقیق محمد عبدالواجد و اجد مطبع فخر نظامی، حیدر آباد، دکن ۱۳۱۹ھ
فرزند حضرت والہ مرحوم ۱۹۰۲ء

۔ یعنی شرح دیوان اردوے غالب۔ صرف ردیف الف

۱۴۰ صفحے مع خاتمة الطبع وغیرہ

۲۱۔ فرہنگ وغیرہ

۵۸۴۔ تلمیحات غالب محمود نیازی غالب اکیڈمی، نئی دہلی جون ۱۹۷۲
تعارف از امتیاز علی خاں عرشی

۔ ان تلمیحات کی جو غالب کے اردو کلام میں آئی ہیں، آسان زبان

میں تشریح ۱۲۰ صفحے

۵۸۵۔ روزمرہ و محاورہ غالب پریم پال اشک قصر اردو، دہلی فروری ۱۹۶۹
جمال پر ننگ پریس دہلی ۳۲۰ صفحے

۵۸۶۔ غالب کی شاعری میں اسرار احمد ادبستان پٹنہ ۱۹۸۷
تشبیہات و استعارات

۵۸۷۔ فرہنگ عود ہندی سید ابو محمد کاوش ہنسوی شیخ جان محمد بخش جنوری ۱۹۳۹
تاجران کتب، لاہور

۵۸۸۔ (۱) فرہنگ غالب مولانا امتیاز علی عرشی اشاعت خانہ، رامپور ۱۹۳۷
فارسی ناظم برقی پریس، رامپور پہلی بار

۔ فارسی، عربی، ترکی، سنسکرت، ہندی اور اردو لغات

کی تحقیق و تشریح۔ غالب کے اپنے لفظوں میں

دیباچہ از مولف ۷۲-۱

حصہ اول۔ فارسی ۲۶۱-۱

حصہ دوم۔ اردو ۲۶۳-۲۹۰

ہندوستانی لغت نویسوں کا تعارف ۲۹۶ صفحے

(۲) فرہنگ غالب (فارسی) امتیاز علی عرشی انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ

۱۹۹۵ ۵۸۹۔ لغات غالب محمد یونس سلیم خدا بخش اور منٹل

۱۷۳ صفحے پبلک لائبریری، پٹنہ

۱۹۶۹ مئی ۵۹۰۔ محاسن الفاظ غالب نذیر احمد کتابیات، لاہور

رٹائرڈ پرنسپل، ملتان

تعارف از غلام رسول مہر، حرف آغاز

صنائع بدائع لفظی و معنوی، فارسی شاعری میں ضائع بدائع

غالب کی صناعتی کلام غالب سے بدائع کی مثالیں

حرف اختتام ۱۷۲ صفحے علاوہ غلط نامہ

۱۹۶۷ ۵۹۱۔ محاورات غالب نریش کمار شاد کتب خانہ انجمن ترقی اردو، دہلی

مقدمہ از مالک رام

حروف تہجی کی ترتیب سے محاورے، ان کا مطلب۔ سند میں غالب

کا شعریا ان کی نثر کا اقتباس ۹۳ صفحے

۲۲۔ مرقع، طغرا وغیرہ

۵۹۲۔ دیوان غالب مصور مرتب: نورالدین آزاد، بمبئی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی
(اردو ایڈیشن) ۲۶۰ صفحے فروری ۱۹۶۹ء

پیش لفظ از رفیق زکریا

رنگین تصاویر از رامکمار شرما، لائن تصاویر: فیض مجدد

بہترین طباعت کے لیے پہلا انعام ملا

۵۹۳۔ دیوان غالب ترمین کتابت: سلطان القلم خلیق ٹونکی غالب اکیڈمی نئی دہلی، ۱۹۹۲
ڈی لکس ایڈیشن
- تین رنگوں میں مع چھ رنگین تصاویر
سرورق غالب کی تحریر میں۔

۵۹۴۔ (۱) دیوان غالب مصور محمد عبدالرحمان چغتای جہانگیر بک کلب، لاہور
(مرقع چغتای) جولائی ۱۹۲۸ء

مقدمہ بہ زبان انگریزی۔ اقبال اور جیمس ایچ کزنس ڈی اٹ
تقریظ۔ سنبھالے گفتمی از چغتای
- قریب پچاس رنگین تصاویر
قسم اول و قسم دوم

(۲) ایضاً محمد عبدالرحمان چغتای احسن برادر س، لاہور ۱۹۲۸
(مرقع چغتای۔ سٹائڈیشن)

(۳) ایضاً ایضاً رپن پرنٹنگ ورکس، دہلی
(۴) ایضاً (مرقع چغتای) ایضاً مطبع نظامی، کانپور ۱۹۲۸ء کی بار

۵۹۵۔ (۱) دیوان غالب مصور عبد الرحمان چغتای جہانگیر بک کلب، لاہور
نقش چغتای - ۱۹۱ صفحے ۱۹۳۵ پہلی بار

(۲) ایضاً۔ نقش چغتای ایضاً ۱۹۵۸ دوسری بار

(۳) ایضاً ایضاً

- یہ مرقع چغتای کی کتابت کا چر بہ ہے

(۴) ایضاً عبد الرحمان چغتای ایوان اشاعت، لاہور ۱۹۶۷

پریس پرنٹو، لاہور چوتھی بار

۱۹۲ صفحات مع اکیس تصاویر

۵۹۶۔ دیوان غالب مصور صادقین ادارہ یادگار غالب، کراچی ۱۹۶۹

۵۹۷۔ دیوان غالب مکتبہ شاہراہ، دہلی فروری ۱۹۵۸

عکسی مصور جید برقی پریس، دہلی

۵۹۸۔ دیوان غالب اردو دیباچہ از مینجر مرغوب ایجنسی، لاہور سنہ ندارد

- بالتصویر، پاکٹ ایڈیشن

مع (تعارف) غالب دہلوی و

غیر مطبوعہ کلام غالب۔

۵۹۹۔ دیوان غالب مصور حنیف رامے سویرا آرٹ پریس، لاہور ۱۹۶۵ پہلی بار

- بالتصویر، ٹائپ میں نیا ادارہ، لاہور

حرف اول۔ مظفر علی سید۔ ۱

دیباچہ اسد اللہ خان غالب۔ ۷

دیوان (غالب) مروّج

خاتمہ۔ نواب ضیاء الدین احمد خاں نیروور خشاں۔ ۲۱۵

رنگ بیدل ۲۱۹-۲۷۲ حرف آخر ۲۷۳-۳۲۰

- ۱۹۶۱ -۶۰۰ دیوان غالب مصور آذر زوبی کراچی
- ۱۹۶۹ -۶۰۱ رنگین غالب فریم غالب یادگار کمیٹی، بمبئی
- غالب کی سات رنگی تصویر،
چار غزلیں اور مہر۔
- ۱۹۶۳ ستمبر -۶۰۲ شعر پہ شوشہ وہاب حیدر (متوفی ۱۹۶۶ء) ابراہیم رحمت اللہ بمبئی
- غالب سے متعلق پچاس کارٹونوں کا مجموعہ
- ۱۹۶۹ -۶۰۳ غالب الہم غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی
- ۱۹۶۹ -۶۰۴ غالب تھر ماس ایگل کمپنی ہند
- ۱۹۶۹ -۶۰۵ (۱) غالب پنسلین غالب لائبریری، کراچی
- (۲) غالب کارڈ
- (۳) غالب کلنڈر
- ان کی فروخت سے وہ کتابیں شائع کی جائیں گی جو غالب کی صد سالہ سائیکل سے متعلق ہیں
- ۱۹۶۹ -۶۰۶ غالب کلنڈر ماہنامہ کتاب لکھنؤ
- ۱۹۶۹ -۶۰۷ غالب ریکارڈ ہر ماسٹرس و انس، ہند
- ۱۹۶۹ -۶۰۸ غالب ڈائری یونائیٹڈ بینک لمیٹڈ، کراچی ایسٹ پبلشرز لمیٹڈ، کراچی
- ۱۹۷۲ -۶۰۹ غالب ڈائری ماہنامہ نکارشات، دانشمندان، امر وہ۔
- اس میں غالب کی تصویریں
- غالب کے لفظوں میں اشعار غالب کی شہرہ ہیں،
- غالب کی زندگی کے اہم واقعات تاریخ وار
- ماہرین غالبیات کی رائیں وغیرہ

۶۱۰۔ غالب طغرا انجمن ترقی اردو ہند، دہلی ۱۹۷۵

پانچ رنگوں میں

۔ غالب کی تصویر (غالب کی اصل شبیہ کا عکس)، دستخط

مہر کا عکس اور حاشیے پر چند غزلیں

اس کی فروخت کی رقم اردو گھر کی تعمیر میں خرچ ہوگی۔

۶۱۱۔ غالبی طغرا غالب یادگار کمیٹی، بمبئی ۱۹۶۹

۶۱۲۔ غالب کولاج پروفیسر و شواتر داسوانی، ناشر: اسلام الدین، فروری ۱۹۷۴

(Collage) گوالیار۔ گوالیار۔

اس پر ”تم سلامت رہو ہزار برس“ بخط غالب

۶۱۳۔ غالب کا مجسمہ طاہر ایم سید بہ مقام رامپور ۱۹۶۴

۶۱۴۔ غالب کے سوانداز مرتب: محبوب الرحمان فاروقی دہلی ۱۹۹۷

۔ اس میں غالب کے شعروں پر مبنی برجنڈر سیال کی تصویریں،

اور ڈاکٹر اوم پرکاش کی ججری وال کا کیا ہوا غالب کے بعض شعروں کا

انگریزی ترجمہ شامل ہے۔

۶۱۵۔ مرزا غالب کی کرسی قومی عجائب گھر، راجی

۔ میرٹھ کے نواب افتخار احمد خاں ابن نواب محمد اسماعیل خاں نے

۱۹۶۴ء میں قومی عجائب گھر کو عنایت کی

۶۱۶۔ (۱) مرقع شہاب شہاب الدین رحمت اللہ کراچی ۱۹۸۲ پہلی بار

۔ بنو اب مرقع چغتائی

۔ غالب کی ہر غزل پر بہ قید قافیہ وردیف ایک غزل کہی ہے

بیشتر شعروں کو خود مصور کیا ہے

(۲) ایضاً شہاب الدین رحمت اللہ مکتبہ جامعہ لمیٹڈ نئی دہلی ۱۹۸۳ دوسری بار
۶۱۷۔ مرقع غالب (اردو) مولانا خیر بہوروی غالب اکیڈمی، بنارس فروری ۱۹۵۸
اسرار کریچی پریس، الہ آباد ۵۰ صفحے

۔ مقدمہ از مالک رام

۔ غالب کی مستند، غیر مستند و تصاویر کا مجموعہ

۔ ہر تصویر کی کیفیت بھی بیان کی ہے

۶۱۸۔ مرقع غالب اے۔ اے اسمبلی بمبئی ۱۹۶۹

۔ اس میں ایک سواک پینٹنگ ہیں۔

۶۱۹۔ مرقع غالب پر تھوی چندر مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۶۶

حصہ اول: لکشمی پرنٹنگ ورکس، دہلی

۔ پیغامات، دیباچہ از مرتب

تعارف از سردار جعفری و مالک رام

سوانح حیات از مرزا غالب، تبصرہ از مرتب

دیوان غالب مع حواشی،

تلمیحات و تشریحات اشعار مندرجہ مکتوبات

و عکس خطوط منتخب نوشتہ مرزا غالب ۱۹۲ صفحے

مرقع غالب حصہ دوم

عکس خطوط نوشتہ مرزا غالب نامور پرنٹرز

نواب یوسف علی خاں و نواب کلب علی خاں ۱۰۳ صفحے

۶۲۰۔ نقش غالب اشاعت القرآن، دہلی ۱۹۶۱

۲۳۔ خطوط

۶۲۰ (۱) اردوے معلّا اکمل المطابع، دہلی ۲۱۔ ذیقعدہ ۱۲۸۵ھ

۶۔ مارچ ۱۸۶۹ء بہ اہتمام فشی جواہر سنگ جوہر

۔ کل ۳۷۰ خط

۔ شروع میں مجروح کا پانچ صفحے کا دیباچہ

۳۶۳ صفحے

(۲) کتاب اردوے معلّا بہ اہتمام سکریٹری بورڈ آف اکرانرس، کلکتہ مطبع اردو گائیڈ کلکتہ

۔ حصہ اول برائے آنرز ڈگری امتحانات

۱۸۸۳ء

۵۰۷ صفحے

۔ کل ۳۷۳ خط

بعض فقرے، مجروح کا دیباچہ اور سالک کی تقریظ نکال دی گئی۔

(۳) اردوے معلّا۔ حصہ اول اکمل المطابع، دہلی یکم رجب ۱۳۰۸ھ دوسری بار

۳۸۳ صفحے ۱۱ فروری ۱۸۹۱ء

(۴) اردوے معلّا بہ اہتمام "العبد محمد عبدالاحد مطبع نامی مجتہائی، دہلی اپریل ۱۸۹۹ء

مع حصہ دوم عفی عنہ پروپرائٹرز مطبع

شروع میں سات دیباچے اور تقریظیں وغیرہ

حصہ دوم میں ۵۳ خط

خطوں کی فراہمی کا کام حالی نے کیا

۳۳۷+۵۶ صفحے

(۵) اردوے معلّا پہلے حصے کے آخر میں محمد عبدالاحد کے مطبع نامی مجتہائی، دہلی اپریل ۱۸۹۹ء

مع حصہ دوم نام کے ساتھ "مرحوم و مغفور"

۔ پہلا حصہ ۳۸۳ صفحے، دوسرا حصہ ۶۳ صفحے

(۶) اردوے معلّا مطبع فاروقی، دہلی ۱۹۰۸

۱۹۱۰	مطبع فاروقی، دہلی	(۷) اردوے معلا
	صفحے ۳۸۴	حصہ اول و دوم
۱۹۱۳	مطبع مفید عام، آگرہ	(۸) اردوے معلا
		حصہ اول، دوم
۱۹۲۲	مطبع انوار المطابع، لکھنؤ	۶۲۲- اردوے معلا مرتب: محمد حسن
	صفحے ۳۸۴	ہردو حصص
	مطبع مجیدی، کانپور ذی الحجہ ۱۳۴۰ھ	۶۲۳- مکمل اردوے معلا مولوی محمد منیر
	۱۹۳۲ء	منیر لکھنوی

- مختصر حالات غالب از مرتب

- ہردو حصص - بہ ترتیب نو

- ہر مکتوب الیہ کے نام کے خط یکجا کر کے فہرست میں ہر ایک کے نام کے

خطوں کی تعداد لکھی ہے۔ - ۳۸۴ صفحے

۶۲۴- (۱) اردوے معلا مکمل بہ اہتمام شیخ مبارک علی شیخ مبارک علی اینڈ سنز، لاہور ستمبر ۱۹۲۲

(ہردو حصص مع ضمیمہ) مطبع کریمی، لاہور پہلی بار

- غالب کے حالات، عادات و خصائل۔ - ۴۲۰ صفحے

- شیر محمد سرخوش کا دیباچہ (مرزا کے مکتوبات اور ان کا طرز تحریر)

- غالب سے متعلق اقبال کی نظم

دو نئے رقعے نواب سید سجاد مرزا کے نام، اور

آخر میں چند رقعے سید غلام حسنین قدر بلگرامی کے نام بطور ضمیمہ۔

(۲) اردوے معلا مکمل بہ اہتمام شیخ مبارک علی مطبع کریمی، لاہور ۱۹۲۶ء دوسری بار

۴۲۰ صفحے

(۳) اردوے معلا مکمل بہ اہتمام شیخ مبارک علی مطبع کرمی، لاہور ۱۹۳۰ تیسری بار
ہر دو حصص مع ضمیمہ

۲۲۰ صفحے

- دیباچہ (مرزا غالب دہلوی) از ادیب

۱۶ صفحے

دیباچہ از میر مہدی مجروح

۴ صفحے

ضمیمہ خطوط غالب کی خصوصیات از شیر محمد سرخوش

۶ صفحے

اور پچیس نئے خط

(۴) اردوے معلا حصہ اول رام نراین لال، الہ آباد

۱۹۲۷

نیشنل پریس، الہ آباد

۸۳ صفحے

(۵) اردوے معلا رفاہ عام اسٹیم پریس، لاہور

۱۹۲۷

ہر دو حصص

(۶) ایضاً شیخ ظفر محمد تاجر کتب، لاہور

۳۸۰ صفحے

(۷) اردوے معلا رام نراین لال، الہ آباد

۱۹۵۲

حصہ اول نیشنل پریس الہ آباد

۲۳۸ صفحے

۶۲۵- اردوے معلا مرتب: مرزا ادیب لاہور اکیڈمی، لاہور جنوری ۱۹۶۳

ہر دو حصص مع مقدمہ مرتب

۴۰۰ صفحے

۶۲۶- اردوے معلا سید مرتضیٰ حسین فاضل لکھنوی مجلس ترقی ادب، لاہور اپریل ۱۹۶۹

صدی ایڈیشن حصہ اول۔ جلد اول

مقدمہ از مرتب تشکر و امتنان از مرتب

دیباچہ از میر مہدی مجروح متن ۲۳۲ صفحے

۶۲۷۔ اردو کے معلا • سید مرتضیٰ حسین فاضل مجلس ترقی ادب، لاہور ۱۹۶۹

حصہ اول۔ جلد دوم تا صفحہ ۸۴۸

۶۲۸۔ ایضاً ایضاً مجلس ترقی ادب لاہور اپریل ۱۹۷۰

حصہ دوم و سوم

تا صفحہ ۱۲۴۵ مع اشاریہ و غیرہ

۶۲۹۔ خطوط غالب مولوی مہیش پرشاد ہندوستانی اکیڈمی، الہ آباد

جلد اول نظر ثانی از ڈاکٹر عبدالستار صدیقی شی پریس، الہ آباد

۲۵۲ خط اور کچھ عکس جنوری ۱۹۴۱

خطوں کے عکس فراہم کر کے متن کی تصحیح کی گئی ہے ۲۴+۳۰۰ صفحے

۶۳۰۔ ایضاً جلد دوم مولوی مہیش پرشاد

تکمیل سے پہلے مولوی مہیش پرشاد کا انتقال ہو گیا۔ انجمن ترقی اردو، ہند

نے وارثوں سے سارے کاغذ خرید لیے۔ مسودہ انجمن سے گم ہو گیا۔

بدگمان کہتے تھے کہ کچھ کاغذ مولانا خیر بہروری کو ملے اور باقی

جناب مالک رام کی تحویل میں پہنچے۔ واللہ اعلم۔

انجمن کے دفتر (علیگڑھ) میں مولوی مہیش پرشاد کے کاغذ جن میں

غالب کے بعض شاگردوں کی تصویریں اور احوال بھی تھے، جتے کے ایک

بڑے صندوق میں رکھے تھے۔ پروفیسر آل احمد سرور کے حکم سے

۶۹۔ ۱۹۶۸ء میں راقم نے ایم حبیب خاں کے تعاون سے ان کی فہرست تیار

کر کے اسی صندوق میں رکھوا دی تھی۔ پھر ان کاغذوں پر جو نڈری اس کا

حال اللہ ہی بہتر جانتا ہے۔

۶۳۱۔ خطوط غالب مالک رام انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ مارچ ۱۹۶۳

مولوی مہیش پرشاد کے خطوط غالب کا دوسرا ایڈیشن جس کے سرورق پر مرتب کی حیثیت سے مولوی صاحب کے بجائے مالک رام کا نام چھپا

تعارف از آل احمد سرور

دیباچہ از مہیش پرشاد

۲۲۸ صفحے

کل ۵۲۸ خطوط

۶۳۲۔ خطوط غالب غلام رسول مہر کتاب منزل، لاہور ۱۹۴۹

حصہ اول پاکستان ٹائمز پریس، لاہور

دوم

۶۳۳۔ (۱) خطوط غالب غلام رسول مہر کتاب منزل، لاہور مئی ۱۹۵۱ء

حصہ اول ۳۶۱ صفحے پاکستان ٹائمز پریس، لاہور دوسری بار

۱۹۵۲۔ حصہ دوم ۴۳۶ صفحے ایضاً

(۲) خطوط غالب غلام رسول مہر پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۲ تیسری بار

حصہ اول، دوم

(۳) خطوط غالب ایضاً شیخ غلام علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۶۸ چوتھی بار

ہر دو حصص ۵۸۳ صفحے

(۴) خطوط غالب ایضاً مجلس یادگار غالب لاہور ۱۹۶۹

جلد اول پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۵۱۸ صفحے

(۵) خطوط غالب ایضاً مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۹۶۹

جلد دوم صفحہ ۱۰۱ تک

- (۶) خطوط غالب غلام رسول مہر پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۷۴
جلد اول و جلد دوم (یکجا) کتاب منزل، لاہور
- (۷) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۸۲
- (۸) ایضاً ایضاً شیخ غلام علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۹۳ ساتویں بار
۶۳۴- (۱) عود ہندی مرتب چودھری عبدالغفور سرور مارہروی مطبع مجتہبائی، میرٹھ
۲۸ جمادی الثانی تا ۱۰ رجب ۱۲۸۵ھ / ۱۵ تا ۲۷ اکتوبر ۱۸۶۸ء
حسب فرمایش میاں محمد ممتاز علی خاں رئیس میرٹھ
پہلی فصل: مہر غالب۔ چودھری عبدالغفور کی مرتب کردہ۔ ۳۱ خط
دوسری فصل: میاں ممتاز علی خاں کی جمع کردہ۔ ۱۳ خط
کل ۱۶۸ خط بہ شمول نامہ غالب
خاتمہ میں غالب کی لکھی ہوئی پانچ تقریظیں اور دیباچے ۱۸۸ صفحے
- (۲) عود ہندی بہ اہتمام محمد ممتاز علی مطبع مجتہبائی، میرٹھ ۱۰ رجب ۱۲۸۵ھ
۲۷ اکتوبر ۱۸۶۸ء
- (۳) عود ہندی ایضاً مطبع نارائنی، دہلی ۲۰ صفر ۱۲۹۵ھ
۱۸۸ صفحے ۲۳ فروری ۱۸۷۸ء
- (۴) ایضاً مطبع غنشی نو لکھنؤ، کانپور رمضان ۱۲۹۵ھ
ستمبر ۱۸۷۸ء
- (۵) ایضاً مطبع غنشی نو لکھنؤ، لکھنؤ
۱۶۶ صفحے
ستمبر ۱۸۸۱ء

- مطبع مجتہبائی میرٹھ کے مطبوعہ نسخے کی نقل

(۶) عود ہندی بہ اسم تاریخی مہر غالب مطبع منشی نو لکشور، کانپور ۱۸۸۷

۱۲۷۸

(۷) عود ہندی مطبع منشی نو لکشور، کانپور ۱۹۱۳ چوتھی بار

۱۸۳ صفحے

(۸) عود ہندی بہ اہتمام کیسری داس سیٹھ مطبع منشی نو لکشور، لکھنؤ ۱۳۱۳ھ تیسری بار

دسمبر ۱۹۲۵ء

تمہید۔ محمد ممتاز علی خاں

پہلی فصل: چودھری عبد الغفور سرور کا لکھا ہوا دیباچہ

سرور، صاحب عالم اور شاہ عالم مارہروی کے نام ۳۱ خط

دوسری فصل:

نواب انوار الدولہ شفیق، مرزا یوسف علی خاں عزیز، میر مہدی،

نواب علاء الدین خاں، میر سرفراز حسین، منشی ہر گوپال تفتہ،

مرزا حاتم علی مہر، خواجہ غلام غوث بے خبر،

عبد الغفور خاں نساخ، نواب مصطفیٰ خاں شیفتہ،

مردان علی خاں رعنا، منشی غلام بسم اللہ،

قاضی عبد الجلیل، مولوی عبد الرزاق شاکر، مولوی عزیز الدین،

مفتی سید عباس اور مرزا رحیم بیگ مصنف ساطع برہان کے نام نامہ غالب

ظہیر الدین کی طرف سے ان کے چچا کے نام

مرزا کلب حسین خان بہادر نادر کے مجموعہ قصاید کا دیباچہ،

خواجہ بدر الدین خاں کی حدائق الا نظار کا دیباچہ

مولوی فرزند احمد (صفیر) کے رسالہ تذکیر و تانیث کا دیباچہ،

مرزا حاتم علی مہر کی مثنوی کی تقریظ

مرزا رجب علی بیگ سرور کی گلزار سرور کی تقریظ
 غلام مولا قلیق میرٹھی کی لکھی ہوئی عود ہندی کی تقریظ اور قطعات تاریخ
 وغیرہ ۱۸۳ صفحے

- (۹) عود ہندی مطبع مفید عام، آگرہ مئی ۱۹۱۰
- (۱۰) ایضاً مطبع مدرسۃ العلوم، علی گڑھ ۱۹۱۰
- (۱۱) عود ہندی مطبع رام نراین لعل، الہ آباد ۱۳۳۱ھ
 ۱۹۱۲ء
- (۱۲) ایضاً ایضاً ۱۹۲۶ ۲۱۸ صفحے
- (۱۳) ایضاً مطبع مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۲۷ ۱۸۶ صفحے
- (۱۴) ایضاً مطبع رام نراین لعل الہ آباد جون ۱۹۲۸
 - آخر میں مشکل لفظوں کی فرہنگ - ۶۳ صفحے کل ۲۱۸ صفحے
- (۱۵) عود ہندی مطبع رام نراین لعل الہ آباد ۱۹۲۹
- (۱۶) ایضاً مطبع منشی نو لکشور، لکھنؤ ۱۹۳۱ ۲۶۸ صفحے
- ۶۳۵ - عود ہندی مرتب: امیر حسن نورانی راجارام کمار پریس، لکھنؤ ۱۹۶۰
 ۲۶۸ صفحے

۵۳۶ - کتاب عود ہندی کو:

گلزار ہند اسٹیم پریس لاہور، شیخ مبارک علی کے مطبع کریچی لاہور
 (۱۷۹ صفحے) محمد ممتاز علی خاں کے مطبع لاہور
 شیخ الہی بخش و محمد جلال الدین تاجران کتب لاہور (۱۸۳ صفحے)،
 تیج کمار بک ڈپو لکھنؤ، مقتدی خاں شروانی علی گڑھ،
 محمد ممتاز علی خاں لاہور اور عبدالواسع جعفری کے پریس

کے علاوہ اطراف ملک کے دوسرے مطبعوں نے بھی شایع کیا ہے۔

۶۳۷۔ عود ہندی مع سید مرتضیٰ حسین فاضل لکھنوی مجلس ترقی ادب، لاہور جون ۱۹۶۷

تعلیقات و حواشی

تعارف از مرتب، پیش لفظ از مرتب، عرض ناشر

ترتیب کتاب۔ فہرست میں مکتوب الہم کے نام، خطوں کی ابتدائی عبارت

موضوع اور زمانہ تحریر ۵۰-۱

دیباچہ مرتب ۷۵-۵۱

پانچ تقریظیں اور دیباچے ۱-۲۶۳

تعلیقات و حواشی ۲۶۷-۵۱۳ اشاریہ وغیرہ ۵۱۷-۵۸۸

۶۳۸۔ (۱) غالب کے خطوط ڈاکٹر خلیق انجم غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی مارچ ۱۹۸۳

جلد اول

کچھ اس تنقیدی ایڈیشن کے بارے میں۔ ۱۳

خطوط غالب کے مختلف ایڈیشن اور ری پرنٹ۔ ۲۳

غالب کے اردو املا کی خصوصیات۔ ۶۳

غالب کی زبان پر فارسی اثرات، انگریزی الفاظ کا استعمال۔ ۷۷

غالب کے اردو خطوط کی مجموعی تعداد۔ ۹۳

خطوط غالب کا تنقیدی مطالعہ۔ ۹۹

غالب سے قبل اردو کانٹری سرمایہ اور اردو مکتوب نگاری کا آغاز۔ ۱۰۱

شگفتن گلہاے ناز۔ ۱۳۷

بنتی نہیں ہے بادہ و ساغر کہے بغیر۔ ۱۷۲

غالب کے خطوط (متون، تصویریں اور خطوط کے عکس)۔ ۲۳۳

متون کے مآخذ۔ ۴۲۹، حواشی۔ ۴۸۱ تا ۴۴۹

مقدمے کا ایک جزو نگار پاکستان کراچی (فروری ۱۹۸۸ء) میں اسی صفحات

پر چھپا ہے۔

(۲) ایضاً۔ جلد دوم ڈاکٹر خلیق انجم غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۸۵

۔ کل دریافت شدہ خطوط۔ ۸۷۰ متون ۴۹۱،

متن کے مآخذ ۸۴۷ حواشی ۹۷۰ تا ۸۸۲

(۳) ایضاً۔ جلد سوم ڈاکٹر خلیق انجم غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۸۷

متون۔ ۹۷۹، خطوط کے عکس۔ ۱۲۶۲

متن کے مآخذ ۱۳۰۹، حواشی ۱۳۲۵-۱۳۰۳

(۴) ایضاً۔ جلد چہارم ڈاکٹر خلیق انجم غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۳

خطوں کی مجموعی تعداد۔ ۱۴۱۱، متون۔ ۱۴۱۵

متن کے مآخذ۔ ۱۵۹۹، حواشی۔ ۱۶۱۷

جہان غالب۔ ۱۶۳۷، کتابیات۔ ۱۷۴۱

اشاریہ ۱۷۸۹ تا ۱۷۵۱

۶۳۹۔ (۱) غالب کے خطوط ڈاکٹر خلیق انجم انجمن ترقی اردو پاکستان، راپڑ ۱۹۸۹

جلد اول، دوم،

(۲) ایضاً سوم، چہارم ایضاً ایضاً ۱۵۵۵

۶۴۰۔ غالب کے خطوط سید توسل حسین انوار بک ڈپو، لاہور ۳۰۸

۶۴۱۔ غالب کے خطوط ہاشم بیچ آبادی

۶۳۲۔ (۱) مکاتیب الغالب مولوی سید شاہ علی احسن مارہروی انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ

مع مقدمہ

(۲) ایضاً ایضاً علی گڑھ بک کمپنی، علی گڑھ ۱۹۳۱

مقدمہ۔ ۱۔ ۶۸، خطوط ۶۹۔ ۲۰۸

مسلم یونیورسٹی علی گڑھ کے اردو کے پرنسپل ۲۰۹۔ ۲۳۷

۶۳۳۔ (۱) مکاتیب الغالب اردو مولانا امتیاز علی خاں عرشی مطبع قیوم، بمبئی ۱۹۳۷

تقریب از بشیر حسین زیدی ۵ صفحے پہلی بار

مقدمہ مرتب ۱۷۵ صفحے، متن ۱۲۱ صفحے

آخر میں غلط نامہ وغیرہ

یہ نواب یوسف علی خاں ناظم اور نواب کلب علی خاں کے نام کے

کتبخانہ رامپور میں محفوظ ۱۱۵ خطوں کا مجموعہ ہے۔

(۲) مکاتیب الغالب مولانا امتیاز علی خاں عرشی مطبع سرکاری، رامپور ۱۹۳۳

(اضافوں کے ساتھ) دوسری بار

مقدمہ۔ حالات، تصانیف، غالب کی خطوط نگاری۔ ۱۸۳ صفحے

متن: ۱۷۱ خط بہ شمول چار فارسی مکتوبات۔ ۱۳۵ صفحے

اشاریے: اشخاص و قبائل، مقامات، کتب و اخبارات

(۳) مکاتیب الغالب: امتیاز علی خاں عرشی ناظم برقی پریس، رامپور جنوری ۱۹۳۵

دیباچہ ۱۲۸ صفحے، متن، ۱۷۱ صفحے تیسری بار

حواشی ۱۹۲ صفحے

(۴) مکاتیب الغالب امتیاز علی خاں عرشی ناظم برقی پریس، رامپور ۱۹۳۶ چوتھی بار

(۵) مکاتیب الغالب اردو امتیاز علی خاں عرشی رامپور ۱۹۳۷ پانچویں بار

کل ۱۳۰ خطوط

- (۶) ایضاً امتیاز علی خاں عرشی رامپور ۱۹۴۹ چھٹی بار
 - ستانسخہ، طالب علموں کے لیے
 - کل ایک سو تیس خط
 مع دیباچہ
 ۲۰۵ صفحے
 ۲۵۴ صفحے
 ۶۴۴ - مکتوبات غالب (عکس) پر تھوی چندر جن پتہ، نئی دہلی ۱۹۷۵

۲۴۔ متفرق خطوط و انتخابات

۶۳۵۔ (۱) ادبی خطوط غالب مرزا محمد عسکری نظامی پریس، لکھنؤ ۱۹۲۹

ایسے خطوں کا مجموعہ جن میں مرزا غالب نے نکات ادبیہ حل کیے ہیں، اشعار کے معنی سمجھائے ہیں اور شعرا کے متعلق رائے زنی کی ہے مع ایک مفید دیباچہ اور ضمیمہ کے، جس میں مرزا غالب کے مکتوب الہم کے حالات مع ان کے نمونہ کلام کے درج ہیں۔

تمہید: خصوصیات خطوط غالب ص ۱۔ ۵۳

ادبی خطوط مرزا غالب (متن)۔ غالب کے وہ خط جن میں نکات ادبیہ حل کیے ہیں یا شعروں سے بحث کی ہے

ضمیمہ: تینتیس مکتوب الہم کے حالات ۱۷۹۔ ۳۰۴

(۲) ایضاً مرزا محمد عسکری مطبع انوار المطابع، لکھنؤ ۱۹۳۳ دوسری بار
۳۰۴ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً مطبع انوار المطابع، لکھنؤ ۱۹۳۸

(۴) ایضاً ایضاً ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۵۳

(۵) ایضاً ایضاً مبارک بک ڈپو، کراچی ۱۹۵۴ تیسری بار
۳۰۴ صفحے

(۶) ادبی خطوط غالب مرزا محمد عسکری ایجوکیشنل پریس، کراچی . ۱۹۶۴ ساتویں بار

(۷) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۷۰ نویں بار

(۸) ایضاً ایضاً ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۷۰

- ۶۳۶۔ (۱) انتخاب خطوط غالب ڈاکٹر خلیق انجم انجمن ترقی اردو، ہند، دہلی
- (۲) ایضاً ایضاً ۱۹۹۳
- ۲۰۸ صفحے دوسری بار
- ۶۳۷۔ انتخاب خطوط غالب ایوب صابر ملٹی بکس، لاہور ۱۹۹۳
- ۶۳۸۔ (۱) انتخاب خطوط غالب ڈاکٹر عبادت بریلوی اردو اکیڈمی سندھ، کراچی ۱۹۵۲
- و مشرف انصاری
- (۲) ایضاً ایضاً اردو مرکز، لاہور اپریل ۱۹۵۳
- مقدمے میں غالب کے حالات اور مکتوب نگاری سے بحث ۱۹۲ صفحے
- (۳) انتخاب خطوط غالب ڈاکٹر عبادت بریلوی اردو مرکز، لاہور اکتوبر ۱۹۶۰
- ۱۹۲ صفحے
- (۴) ایضاً عبادت بریلوی و مشرف انصاری اردو اکیڈمی سندھ، کراچی ۱۹۷۵
- اردو مرکز، لاہور
- (۵) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۸۸
- ۶۳۹۔ انتخاب خطوط غالب پیش لفظ از محمود الہی اترپردیش اردو اکادمی، لکھنؤ ۱۹۸۷
- انتخاب کس نے کیا اور کن مآخذ سے۔ پیش لفظ میں یہ مذکور نہیں ہے۔
- ۹۱ صفحے
- ۶۵۰۔ انتخاب خطوط غالب ڈاکٹر حکم چند نیر ۱۹۸۷
- ۶۵۱۔ انتخاب رقعات غالب مولوی سید شاہ علی احسن مارہروی پی سی ڈاٹ شری، علی گڑھ
- مع مقدمہ و فرہنگ ۶۸ + ۲۶۳ صفحے
- ۶۵۲۔ انتخاب رقعات و اشعار غالب کالی داس پتارضا ساکار پبلکیشنز، لمیٹڈ، بمبئی فروری ۱۹۹۲
- ۳۸ صفحے

۶۵۳۔ انتخاب غالب مرتب: مرزا اسد اللہ خاں غالب مطبع فیض احمدی دہلی ۱۲۸۳ھ
۱۸۶۶ء

اردو خطوط و اشعار کا انتخاب

حسب فرمائش ڈاکٹر مولوی ضیاء الدین احمد خاں

۔ یہ انتخاب مولوی صاحب کی کتاب ”انشائے اردو“ کے حصہ دوم میں شامل۔

۶۵۴۔ (۱) انتخاب غالب مرتب: محمد عبدالرزاق راشد چشتیہ پریس، حیدر آباد، دکن

۱۳۳۵ھ / نومبر ۱۹۲۶ء

یعنی رقعہ ہائے مرزا اسد اللہ خاں عرف مرزا نوشہ

۔ اس میں کئی لطیفے اور مکتوب بھی شامل ۲۴ صفحے

۔ یہ مجموعہ پہلی بار ماہنامہ ”تحفہ“ حیدر آباد، دکن اکتوبر نومبر ۱۹۲۶ء

کے شمارے میں شائع ہوا تھا۔

۱۳۳۵ھ

(۲) ایضاً مرتب: محمد عبدالرزاق راشد دین محمدی پریس، لاہور ۱۹۴۳

اقبال اکیڈمی، لاہور ۸۴ صفحے

پہلا حصہ: دو دیباچے، بارہ خط، دو نقلیں، ایک لطیفہ

دوسرا حصہ: اردو کے اکتیس شعر، خطوں میں نقل کیے جانے کے لیے

شروع اور آخر میں غالب کی لکھی ہوئی مختصر نثریں۔

ڈاکٹر مختار الدین احمد کی توضیح کے ساتھ یہ علی گڑھ میگزین کے غالب

نمبر ۱۹۴۹ء میں بھی چھپ چکا ہے۔

۶۵۵۔ انتخاب غالب منشی بشیر احمد

۶۵۶۔ انشائے غالب ڈاکٹر عبدالستار صدیقی لاہور غیر مطبوعہ

۶۵۷۔ انشائے غالب مرتب رشید حسن خاں مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی اکتوبر ۱۹۹۳

پہلا حصہ: دو دیباچے، بارہ خط، دو نقلیں، ایک لطیفہ

دوسرا حصہ: اکتیس منتخب اشعار ۱۳۷ صفحے

۔ یہ مجموعہ اس سے پہلے دو بار ”انتخاب غالب“ اور ایک بار ”انتخاب

رقعات و اشعار غالب“ کے نام سے چھپ چکا ہے۔

۶۵۸۔ (۱) جان غالب محمد حسین شمس علوی کا کوروی انوار بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۶

۔ مرزا غالب کے نادر خطوط کا مجموعہ ۶۲ صفحے

(۲) ایضاً محمد حسین شمس علوی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۶۸

۱۳۸ صفحے

۶۵۹۔ (۱) رقصات غالب عبدالرحمان شوق امرتسری وزیر ہند سٹیم پریس، آگرہ ۱۹۱۵

(۲) ایضاً ایضاً دین محمدی پرنٹنگ پریس، لاہور ۱۹۳۷

۱۳۸ صفحے

۶۶۰۔ عکس غالب پروفیسر آل احمد سرور شعبہ اردو، مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۷۳

پیش لفظ۔ ص ۷، غالب کے بہترین اردو خطوط۔ ص ۲۰

۶۶۱۔ مکاتیب غمگین و غالب سید ہدایت النبی

(خلیفہ غمگین)

۶۶۲۔ مکتوبات غالب و مجروح مرتب میر انسل علی عرف میران صاحب غیہ مطبوعہ

(اردو)

نسخہ مملوک آفاق حسین آفاق دہلوی بیس میران صاحب

۔ بہتر (۷۲) خط بنام نبی بخش حقیر، اردوان کے بیٹے عبداللطیف۔ نام

۶۶۳۔ (۱) منتخبات عمود ہندی مولوی سید شاہ علی احسن مارہروی مطبع انوار احمدی، الہ آباد
مع مقدمہ و فرہنگ ۲۰۴ + ۸۷ + ۹ صفحے

(۲) ایضاً ایضاً علی گڑھ ۱۹۲۹

۶۶۴۔ نادر خطوط غالب سید محمد اسماعیل رسا ہمدانی گیاوی کاشانہ ادب، لکھنؤ ۱۹۳۹
۱۹۱۲ فائن پریس، لکھنؤ ۶۲ صفحے

کتاب کا نام تاریخی ہے جس سے سال ترتیب معلوم ہوتا ہے
چھبیس (۲۶) خط بنام سید شاہ کرامت حسین کرامت ہمدانی بہاری و
صفیر بلگرامی، ایک خط بنام صوفی منیری
مع مفصل مقدمہ جس میں غالب، ان کی نثر نگاری، خطوط نویسی اور
مکتوب الہم کا تعارف ہے

اس مجموعہ میں بجز ایک خط جو بنام صوفی ہے، سب جعلی ہیں۔

۶۶۵۔ (۱) نادرات غالب مرتب: آفاق حسین آفاق دہلوی ادارہ نادرات غالب، کراچی
مجموعہ جمع کردہ میرن صاحب مشہور پریس، کراچی ۱۹۳۹

حصہ اول۔ مقدمہ: غالب اور ان کے ترانوںے شاگردوں کے حالات۔ ۱۷۹ صفحے

حصہ دوم۔ چوتھتر مکتوبات غالب (بنام حقیر و عبداللطیف)۔ ۹۰ صفحے

حواشی مرتب ۷۰ صفحے

(۲) ایضاً مرتب: آفاق حسین آفاق ادارہ نادرات غالب، کراچی مارچ ۱۹۹۲ دوسری بار

۲۵۔ دوسری نثریں

۶۶۶۔ نوادر غالب ڈاکٹر مختار الدین احمد غیر مطبوعہ

پرانے اخباروں، بیاضوں اور مجموعوں سے ماخوذ غالب کی منظوم و منثور
تحریریں۔

۶۶۷۔ مجموعہ نثر غالب اردو مرتب: خلیل الرحمان داؤدی مجلس ترقی ادب، لاہور نومبر ۱۹۶۷

جزو اول: رسائل غالب۔ نکات و رقعات، لطائف غیبی،

سوالات عبدالکریم، نامہ غالب، تیغ تیز ۲۱۷ صفحے

جزو دوم: متفرق نثر پارے (کل اٹھائیس)۔ دیباچے،

تقریظ، خاتمے وغیرہ ۲۰۴ صفحے

ہر ایک کے شروع میں مرتب کی لکھی ہوئی تمہید (تعارف)

۲۶۔ ایم اے کے مقالے

- ۶۶۸۔ اردو رسالے کے غالب نمبر شمیم اختر پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۷۰
اشاریہ نگران: ڈاکٹر افتخار احمد صدیقی ۲۱۸ صفحے
- ۶۶۹۔ اشاریہ خطوط غالب اخلاق گورنمنٹ کالج، لاہور ۱۹۹۱-۹۲
جلد اول
- ۶۷۰۔ اشاریہ خطوط غالب ساجدہ پروین ایضاً ۱۹۹۲-۹۳
جلد دوم
- ۶۷۱۔ اقبال اور غالب کا مس تفسیر النعیم یونیورسٹی اور سنٹل کالج، لاہور ۱۹۶۳
تقابلی مطالعہ نگران: ڈاکٹر سید عبداللہ
- ۶۷۲۔ ایس ایم اکرام قمر النساخ گورنمنٹ کالج فیصل آباد ۱۹۷۳
بطور غالب شناس نگران: ڈاکٹر سید معین الرحمان ۲۱۸ صفحے
- ۶۷۳۔ ڈاکٹر سید عبداللہ شکیلہ شاہ جہاں گورنمنٹ کالج، لاہور ۱۹۹۵
بطور غالب شناس نگران: ڈاکٹر سید معین الرحمان ۱۸۷ صفحے
- ۶۷۴۔ ”غالب اور انقلاب ستاون“ مصنفہ شاہدہ شاہین گورنمنٹ کالج فیصل آباد ۱۹۷۸
ڈاکٹر سید معین الرحمان کا تحقیقی جائزہ
- ۶۷۵۔ غالب پر بیدل کے اثرات حبیبہ سعید سندھ یونیورسٹی، حیدر آباد، پاکستان ۱۹۶۶
- ۶۷۶۔ غالب کی امیجری زرینہ خٹک پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۷۰
نگران: ڈاکٹر عبادت بریلوی ۱۶۳ صفحے
- ۶۷۷۔ غالب کے اثرات شعراے مابعد پر عابدہ رشید جہاں سندھ یونیورسٹی، حیدر آباد، پاکستان ۱۹۶۰

- ۶۷۸۔ غالب کے فارسی کلام پر ناقدانہ نظر ناہید اختر گورنمنٹ کالج فیصل آباد، پاکستان ۱۹۷۸
مصنفہ ڈاکٹر عارف شاہ گیلانی کا جائزہ
- ۶۷۹۔ مولانا غلام رسول مہر نیر سلطانہ گورنمنٹ کالج، فیصل آباد ۱۹۷۰
بطور غالب شناس نگرال: ڈاکٹر سید معین الرحمان ۲۰۳ صفحے
- ۶۸۰۔ ڈاکٹر فرمان فتحپوری سیدہ افسح وحید گورنمنٹ کالج، لاہور ۱۹۹۶
بطور غالب شناس
- ۶۸۱۔ کلام غالب میں فکری عناصر صابرہ بانو پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۷۱
نگرال: سجاد باقر رضوی ۱۱۹ صفحے
- ۶۸۲۔ مرزا اسد اللہ خاں غالب ظ۔ انصاری ایشیائی علوم کاروٹی انسٹیٹیوٹ ۱۹۶۸
(مقالہ بہ زبان روسی) سبھو
- ۶۸۳۔ مطالعہ غالب نجمہ نیاز گورنمنٹ کالج، فیصل آباد ۱۹۷۰
انیسویں صدی میں نگرال: ڈاکٹر سید معین الرحمان ۳۰۱ صفحے
- ۶۸۴۔ مکاتیب غالب میں روح عصر سنیۃ النساء جموں و کشمیر یونیورسٹی، جموں ۱۹۶۶
- ۶۸۵۔ مومن و غالب کا تقابلی مطالعہ شافقتہ پروین عباسی یونیورسٹی اور نکل کالج، لاہور ۱۹۶۵
نگرال: ڈاکٹر طاہر حسن زیدی
- ۶۸۶۔ میر و غالب کا تقابلی مطالعہ مس پروین مسیحی یونیورسٹی اور نکل کالج، لاہور ۱۹۶۶
نگرال: ڈاکٹر سید عبداللہ
- ۶۸۷۔ نقد و بررسی غزلیات فارسی مرزا ڈاکٹر محمد حسن حایری تہران یونیورسٹی، تہران ۱۹۷۹
اسد اللہ خاں غالب دہلوی نگرال: ڈاکٹر اسماعیل حامی ۱۳۵ صفحے
- ۶۸۸۔ ڈاکٹر وحید قریشی حنا انیس گورنمنٹ کالج، لاہور ۱۹۹۵
بطور غالب شناس ۱۱۹ صفحے

۶۸۹۔ سید وقار عظیم
روشنہ ریاض گورنمنٹ کالج، لاہور ۱۹۹۶
بطور غالب شناس

۷۲۔ ایم فل کے مقالے

۶۹۰۔ میر مہدی مجروح محمد فیروز دہلوی دہلی یونیورسٹی دہلی

نگراں: ڈاکٹر مغیث الدین فریدی

۶۹۱۔ عہد غالب کا تہذیبی اور تنقیدی مطالعہ شاکرہ بیگم دہلی یونیورسٹی، دہلی

نگراں ڈاکٹر تنویر احمد علوی

۶۹۲۔ نواب الہی بخش خاں معروف خورشید عالم مسلم یونیورسٹی علی گڑھ

نگراں ڈاکٹر محمد انصار اللہ

حیات اور خدمات

۲۸۔ ڈاکٹریٹ کے مقالے

- ۶۹۳۔ اردو غزل میں تخلیقی عمل کا مطالعہ غوث محمد خاں لکھنؤ یونیورسٹی، لکھنؤ
غالب کے خصوصی حوالے سے
- ۶۹۴۔ اردو نثر کی ترقی میں غالب کا حصہ محمد مرتضیٰ ہاشمی رانچی یونیورسٹی، رانچی ۱۹۸۴
- ۶۹۵۔ انشا سے غالب تک اردو محمد یعقوب دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۷۷
کے ادبی معرکے نگران: ڈاکٹر خلیق انجم
- ۶۹۶۔ انیسویں صدی کے ہندوستانی افکار کی نشاط ہادی الہ آباد یونیورسٹی، الہ آباد
روشنی میں غالب کی اردو شاعری کا مطالعہ
- ۶۹۷۔ جدید اردو شعر پر مرزا غالب کا اثر ڈاکٹر اشرف علی خاں ناگپور یونیورسٹی، ناگپور
۱۹۵۸ء سے پہلے
- ۶۹۸۔ خطوط غالب کا اسلوب عبدالمنان خاں جواہر لال نہرو یونیورسٹی، دہلی ۱۹۹۰
نگران: ڈاکٹر نصیر احمد خاں
- ۶۹۹۔ خطوط غالب کا تحقیقی جمیلہ عباسی لکھنؤ یونیورسٹی، لکھنؤ
اور تنقیدی مطالعہ
- ۷۰۰۔ خطوط غالب کا تحقیقی اور تنقیدی مطالعہ محمد رفیع انصاری بنارس ہندو یونیورسٹی، وارانسی
- ۷۰۱۔ دیوان غالب سے متعلق قلمی سید فرحت حسین دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۷۳
نسخوں کا تنقیدی مطالعہ نگران: ڈاکٹر قمر رئیس
- ۷۰۲۔ شارحین دیوان غالب کی ڈاکٹر محمد ایوب پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۸۶
شرح کا تقابلی مطالعہ نگران: ڈاکٹر وحید قریشی

- ۷۰۳۔ شیخ محمد اکرام۔ ڈاکٹر معظم الدین مسلم یونیورسٹی علی گڑھ
حیات و ادبی خدمات
- ۷۰۴۔ عبدالرحمان بجنوری۔ ڈاکٹر محمد زاہد مسلم یونیورسٹی علی گڑھ
حیات و ادبی کارنامے
- ۷۰۵۔ غالب۔ ابتدائی دور ڈاکٹر خورشید الاسلام مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۵۴
- ۷۰۶۔ غالب۔ ان کی شاعری اور فن محمد مظہر عالم پٹنہ یونیورسٹی پٹنہ ۱۹۸۰
- ۷۰۷۔ غالب ایک جائزہ محمد موسیٰ خاں کلیم پنجاب یونیورسٹی، لاہور بعد ۱۹۵۸
نگراں: ڈاکٹر سید محمد عبداللہ
- ۷۰۸۔ غالب کا ادبی شعور کاظم علی خاں کانپور یونیورسٹی، کانپور
نثری تصانیف کے آئینے میں نگراں: ڈاکٹر ملک زادہ منظور احمد
- ۷۰۹۔ غالب کا شعری فن سید اے حسنت دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۶۸
نگراں: ڈاکٹر محمد حسن
- ۷۱۰۔ غالب کا عظیم المرتبت شاعر ڈاکٹر ظفر اوگانوی پٹنہ یونیورسٹی، پٹنہ ۱۹۶۰
صفیر بلگرامی
- ۷۱۱۔ غالب کا غیر متداول کلام صبیحہ انور نائنوی یونیورسٹی، نائنوی
- ۷۱۲۔ غالب کی اردو ڈاکٹر محمد عبداللہ شیدا جموں کشمیر یونیورسٹی، جموں ۱۹۶۰
اور فارسی شاعری کا تقابلی مطالعہ اور مآخذ کی تحقیق
- ۷۱۳۔ غالب کی امیجری صبیحہ و جاہت مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۶۸
- ۷۱۴۔ غالب کی تنقید کا مطالعہ بجن کور کشمیر یونیورسٹی، سرائیندر ۱۹۶۰
- ۷۱۵۔ غالب کی شاعری سید اقبال احمد مگدھ یونیورسٹی، بوبلیہ ۱۹۸۵
کافکری آہنگ

۷۱۶۔ غالب کی شاعری میں ڈاکٹر حسن امام مگدھ یونیورسٹی، بودھ گیا ۱۹۷۷

استعارے کا نظام نگراں: ڈاکٹر وہاب اشرفی

۷۱۷۔ غالب کی نثر محمد موسیٰ مجروح گورکھ پور یونیورسٹی، گورکھ پور

نگراں: محمود الہی

۷۱۸۔ غالب کے اردو خطوط کا تنقیدی مطالعہ زاہد شمیم کشمیر یونیورسٹی، سرینگر ۱۹۷۳

۷۱۹۔ غالب کے خطوط کا سماجیاتی مطالعہ نصیر الدین گورکھ پور یونیورسٹی، گورکھ پور

نگراں: ڈاکٹر احمر لاری ۱۹۸۲

۷۲۰۔ غالب کے خطوط میں عصری حسیت ن۔ حسین بیگم پٹنہ یونیورسٹی، پٹنہ

۷۲۱۔ غالب کے مکاتیب کا نثری اسلوب سید ابوالعاصم دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۷۴

نگراں: پروفیسر خواجہ احمد فاروقی

۷۲۲۔ غالب کے نقاد ڈاکٹر محمد مشتاق خاں گورکھ پور یونیورسٹی، گورکھ پور ۱۹۸۲

نگراں: پروفیسر محمود الہی

۷۲۳۔ غالبیات کا تحقیقی و توضیحی مطالعہ ڈاکٹر سید معین الرحمان سندھ یونیورسٹی، جامشورو ۱۹۷۲

نگراں: ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں ۷۸۸ صفحے

۷۲۴۔ غالبیات کا تحقیقی و تنقیدی جائزہ سید متین الرحمان سیفیہ کالج بھوپال بعد ۱۹۷۴

۷۲۵۔ کلام غالب کا فنی مطالعہ فریدہ بیگم مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۷۹

۷۲۶۔ کلیات نظم فارسی اسد اللہ ڈاکٹر سید غلام اکبر نقوی تہران یونیورسٹی ۱۹۶۱

خان غالب دہلوی نگراں: ڈاکٹر حسین خطیبی ایران

۱۴۸ صفحے ٹائپ میں

۷۲۷۔ ناقدین غالب عبدالمغنی فاروقی سری و نکیشور یونیورسٹی، تروپتی

۲۹۔ ترجمے

- ۱۳۶۹ ۷۲۸۔ آئینہ معنی مشتاق احمد بھٹی مکتبہ علمیہ، لاہور
- ترجمہ و توضیح غزلیات غالب فارسی، رودیف میم
- ۱۹۹۲ ۷۲۹۔ اوراق معانی ڈاکٹر تنویر احمد علوی اردو اکادمی، دہلی
- غالب کے فارسی خطوں کا ترجمہ ۳۲۱ صفحے
- ۱۹۶۹ ۷۳۰۔ باغ دو در مترجم: حفیظ ہوشیار پوری بعد
- حصہ نثر
- ۷۳۱۔ پنج آہنگ مترجم: محمد عمر مہاجر ادارہ یادگار غالب،
- ۱۳۸۹ھ
- ۱۹۶۹ء مارچ
- ۲۰۰ صفحے
- پاکستان، کراچی
- آہنگ پنجم کے ایک سوساٹھ فارسی خطوں کا اردو ترجمہ
- ۷۳۲۔ (۱) ترجمہ دستنبو ڈاکٹر خواجہ احمد فاروقی
- مجلد افکار کراچی کے غالب نمبر۔ فروری ۱۹۶۹ء میں شامل
- (۲) ایضاً ڈاکٹر خواجہ احمد فاروقی ترقی اردو بیوریو، نئی دہلی
- (۳) ایضاً ایضاً قومی کونسل برائے فروغ ۶۹۷
- اردو زبان، نئی دہلی
- ۷۳۳۔ ترجمہ دستنبو ادارہ تحریر پاکستان، کراچی
- ”۱۸۵۷ء میں غالب پر کیا گزری“ کے عنوان سے روزنامہ ”حریت“
- کراچی (۱۶ نومبر ۱۹۶۸ء تا ۱۰ جنوری ۱۹۶۹ء) میں شامل
- ۷۳۴۔ دستنبو مخمور سعیدی الکتاب، کراچی
- ۱۳۶۹ھ
- ۱۹۶۹ء
- مع غالب کے حالات نوختہ مالک رام
- یہ ترجمہ پہلی بار ماہنامہ تحریک دہلی کے غالب نمبر اپریل، مئی، ۱۹۶۱ء میں چھپا تھا
- دوسری بار پھر تحریک کے غالب نمبر ۱۹۶۹ء میں شامل ہو کر شائع ہوا۔

۷۳۵۔ ترجمہ غزلیات غالب آغا محمد باقر نبیرہ آزاد شیخ مبارک علی، لاہور ۱۹۵۰
ردیف میم تعلیمی پریس، لاہور ۱۲۰ صفحے

۷۳۶۔ دیوان غالب فارسی رفیق خاور پاکستان
مع اردو ترجمہ

۷۳۷۔ رباعیات فارسی غالب سید امیر حسن نورانی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۳۸۸ھ
غالب کی مکمل فارسی رباعیات مع اردو ترجمہ ۱۹۶۸ء

کہنے کی باتیں ص ۸۳۵، رباعیات ۹-۱۱۲

۷۳۸۔ رسالہ شرح دعائے صباح موسوم بہ سید آغا مہدی صفدر پریس، لکھنؤ
معراج الصلاح المعروف بہ نور کا تزکا ۲۰ صفحے

۱۳۶۸ھ ۱۹۴۸ء تک کے قطعات شامل

۷۳۹۔ شش جہات غالب چودھری نبی احمد باجوہ آل پاکستان اسلامک
(منظوم) ایجوکیشن کانگریس لاہور ۱۹۷۲ء

فرینڈس کالونی، لاہور ۱۰۰ صفحے

چھ فصلوں (جہات) میں کلیات غالب کا انتخاب،

۱۔ قطعات ۲۔ مثنویات ۳۔ غزلیات

۴۔ رباعیات ۵۔ قصاید ۶۔ ترکیب بند

کل قریب دو ہزار شعروں کا صفحہ بہ صفحہ منظوم اردو ترجمہ

۷۴۰۔ (۱) غالب مصنف: ڈاکٹر سید عبداللطیف دکن لا آرٹ پریس حیدر آباد ۱۹۳۲

مترجم: سید معین الدین قریشی

۔ انگریزی سے اردو ترجمہ

۔ سات ابواب میں، غالب کی حیات اور اردو شاعری کی تنقیدی تحسین

دیباچہ۔ ۳، تمہید۔ ۹

مواد اور اس کی فراہمی۔ ۲۳، مواد اور اس کی تاریخی ترتیب۔ ۳۵

مسائل غالب۔ ۵۲، غالب کا زاویہ نگاہ زندگی۔ ۷۰

پُر عظمت شاعری۔ ۹۶، غالب کی شاعری۔ ۱۱۳ تا صفحہ ۱۲۲

(۲) غالب مصنف: ڈاکٹر سید عبداللطیف جہانگیر بک ڈپو، دہلی سنہ ندارد

مترجم: سید معین الدین قریشی

حیات اور اردو شاعری کی تنقیدی تحسین

آخر میں دو ضمیمے ص ۱۲۲ تا ۱۵۲

اور اشاریہ ص ۱۵۳ تا ۱۵۶

۷۴۱۔ (۱) غالب اور انقلاب ڈاکٹر سید معین الرحمان سنگ میل پبلیکیشنز لاہور، ۱۹۷۴

سنہ ستاون صفحہ ۲۱۶ پہلی بار

(۲) ایضاً ایضاً سنگ میل پبلیکیشنز، لاہور ۱۹۷۶

دوسری بار صفحہ ۲۸۵

(۳) ایضاً ایضاً غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۸۸

پیش لفظ از رشید حسن خاں۔ ۳، حرفے چند۔ ۹

دیباچہ۔ ۱۰، دستبوا کا تعارف۔ ۱۲

زستخیز بیجا۔ فارسی مثنیٰ اور اردو ترجمہ از رشید حسن خاں۔ ۲۹

انقلاب ستاون سے متعلق غالب کے خطوط اور ان کا شعری رویہ۔ ۳۰۸

تین ضمیمے: غالب کا مضمون در باب تباہی شہر دہلی،

ملکہ و کٹوریہ کا اعلان اور بیگم حضرت محل کا فرمان،

نثر غالب در باب تحسین و تائید نہ کار انگریزی۔ ۳۶۷ تا ۳۷۳

(۳) غالب اور انقلاب ستاون ڈاکٹر سید معین الرحمان الفیصل تاجران کتب، لاہور ۱۹۸۹
 انقلاب ۱۸۵۷ء سے متعلق غالب کی تحریریں، تفصیلی مقدمہ کے ساتھ،
 دستنبو کی پہلی اشاعت کا متن رشید حسن خاں کے اردو ترجمے کے ساتھ،
 یہ ترجمہ پہلی بار ۱۹۶۱ء میں مجلہ اردوے معلا دلی جلد دوم میں چھپا تھا۔
 ۳۹۲ صفحے

۷۴۲۔ (۱) مرزا غالب کا روزنامہ مرتب: خواجہ حسن نظامی دہلوی دہلی ۱۹۲۲
 غدر دہلی کے افسانوں کا ساتواں حصہ
 غالب کے خطوں میں جہاں جہاں غدر کا ذکر آیا ہے اسے روزنامہ کی
 صورت میں مرتب کیا ہے۔

(۲) ایضاً مرتب: خواجہ حسن نظامی دہلوی حلقہ مشائخ بک ڈپو، دہلی دوسری بار
 نورتن آرٹ لیتھو پریس، دہلی
 ۷۲ صفحے ۱۳۴۰ھ / جون ۱۹۲۳ء

(۳) ایضاً مرتب: خواجہ حسن نظامی دہلوی محبوب المطالع پرنٹنگ پریس، دہلی ۱۹۳۰
 اس میں مرزا یعقوب بیگ نامی کا خلاصہ دستنبو بھی شامل تیسری بار
 خلاصہ دستنبو ص ۱۵۶۰

۷۴۳۔ غزلیات غالب فارسی آغا محمد باقر نبیرہ آزاد شیخ مبارک علی تاجر کتب، لاہور سنہ ندارد
 ردیف میم کی غزلوں کا اردو ترجمہ مع شرح ۱۱۸ صفحے
 ۷۴۴۔ غمگین و غالب کے فارسی خطوط سید عبداللہ
 سید وزیر الحسن عابدی
 اور سنٹل کالج میگزین لاہور فروری ۱۹۶۳ء میں شامل

- ۷۴۵۔ قذمکر اکبر علی خاں انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ
- ۷۴۶۔ غالب کے فارسی خطوں کا اردو ترجمہ
- ۷۴۷۔ مثنوی ابر گہر بار محمد رفیق خاور
- ۷۴۸۔ مثنوی ابر گہر بار ظ۔ انصاری
- ۷۴۹۔ مثنوی ابر گہر بار سید مرتضیٰ حسین فاضل لکھنوی
- ۷۵۰۔ غالب کی فارسی مثنوی اختر حسن
- ۱۳۸۹ھ
- ۱۹۶۹ء
- سنہ ندارد
- ۱۳۷۵
- ایک جزو کا ترجمہ، شرح و توضیح کے ساتھ
- غالب شناسی، انٹرنیشنل سائتھ بمبئی
- دسمبر ۱۹۶۵ء (ص ۱۰۳ تا ۱۶۴) میں شامل
- مجلس یادگار غالب، لاہور
- متن کلیات مطبوعہ نو لکھنور پریس لکھنؤ کے مطبوعہ نسخے کے مطابق
- پہلی بار سہ ماہی ”اردو“ کراچی جنوری ۱۹۶۶ء میں شامل ہو کر چھپا۔
- انڈین لینگویج فورم، حیدرآباد سن ۱۹۷۴
- چراغ دیر
- تعارف از اندرادیوی دھن راج گیر پیش گفتار از مالک رام
- تمنائے گلشن تمنائے چیدن از اختر حسن
- چراغ دیر غالب کی فارسی مثنوی، منظوم اردو ترجمے کے ساتھ
- مترجم کا سوانحی خاکہ
- ۷۹ صفحے
- یہ منظوم اردو ترجمہ پہلے مالک رام کی عیار غالب میں شامل ہو کر شائع ہوا تھا۔

۷۵۱۔ مثنوی چراغ دیر ڈاکٹر حنیف نقوی بنارس

منظوم اردو ترجمہ

۷۵۲۔ ایضاً مسلم التحریری بنارس ۱۹۶۹

۷۵۳۔ مثنوی دعائے صبح محمد امیر حیدر خاں مہاراجکمار محمود آباد نظامی پریس، لکھنؤ

نظامی جنتری برائے ۱۹۵۰ء مرتبہ عارف میں شامل

۷۵۴۔ مثنویات غالب فارسی ڈاکٹر ظ۔ انصاری غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی

(مع اردو ترجمہ) ۲۸۴ صفحے

غالب کی گیارہ مثنویاں اور اردو ترجمہ۔

کل اٹھارہ سو پینتالیس اشعار

۷۵۵۔ مرزا غالب کی ڈاکٹر نتالیہ پر یگارینا ادارہ ادبیات اردو ۱۹۹۷ء

زندگی اور شاعری مترجم: اسامہ فاروقی حیدر آباد، دکن

روسی سے ترجمہ

یہ پہلے ماہنامہ سب رس حیدر آباد میں بالاقساط چھپا تھا۔

۷۵۶۔ مرزا غالب مالک رام

مترجم اردو، مولوی محمد اسماعیل پانی پتی

انگریزی سے ترجمہ

۷۵۷۔ مکاتبات باغ دودر سید وزیر الحسن عابدی پنجاب یونیورسٹی، لاہور جولائی ۱۹۶۸

باغ دودر کے دوسرے در کے ساٹھ فارسی خطوں کا اردو ترجمہ مع

توضیحات ۱۲۲ صفحے

یہ ترجمہ تحقیق نامہ باغ دودر کے عنوان سے اصل کتاب کی اشاعت ثانی

میں شریک

۷۵۸۔ مکتوبات غالب لطیف الزماں خاں الفیصل ناشران و تاجران کتب، لاہور دسمبر ۱۹۹۵

نامہ ہائے فارسی غالب مرتبہ اکبر علی ترمذی کے فارسی متن اور

انگریزی مقدمہ کا اردو ترجمہ ۱۹۱ صفحے

۷۵۹۔ مہر نیمروز پروفیسر سید عبدالرشید فاضل انجمن ترقی اردو پاکستان ۱۳۸۸ھ

(اردو ترجمہ) کراچی ۱۹۶۹ء

حرفے چند۔ جمیل الدین عالی ص ۶، مقدمہ مترجم ص ۹

آغاز ص ۵۷، قطعہ تاریخ نیرورخشاں۔ ص ۲۳۶

حواشی۔ مترجم ص ۲۳۱، فرہنگ۔ مترجم ص ۲۸۷-۳۰۱

۷۶۰۔ نقش ہائے رنگ رنگ ڈاکٹر ظہیر احمد صدیقی شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۷۰

ڈھائی سو سے زائد فارسی غزلوں اور مثنویوں (سرمے، بنیش، چراغ دیر

باد مخالف، تقریظ آئین اکبری اور ابرگہر بار) کا اردو نثر میں لفظی

ترجمہ ۳۱۵ صفحے

۷۶۱۔ نکات غالب و حسب الحکم میجر فخر صاحب بہادر مطبع سراجی، دہلی فروری ۱۸۶۷

رقعات غالب مع صحتنامہ ڈائری کٹر پبلک انٹرکشن، پنجاب پہلی بار

پہلا رسالہ۔ نکات غالب: فارسی زبان کے قواعد۔ یہ پنج آہنگ کے آہنگ دوم

کا خود مرزا کا کیا ہوا ازاد اردو ترجمہ ہے ۲۰ صفحے

دوسرا رسالہ۔ رقصات غالب: غالب کے پندرہ رقعے بہ زبان فارسی ۱۶ صفحے

۷۶۲۔ نکات و رقصات غالب مرتب: اکبر علی خاں جموں اینڈ کشمیر اکیڈمی اکتوبر ۱۹۶۲

(عرشی زادہ) آرائس کلچر اینڈ لیکچر، جہلم

تعارف از مرتب۔ بارہ صفحے

مطبع سراجی کی مطبوعہ کتاب کے سرورق کا عکس

آخر میں صحتنامہ اور حواشی کل ۵۸ صفحے

۳۰۔ رسالے وغیرہ

(غالب اور تصانیفِ غالب کے ہمنام)

- ۷۶۳۔ اردوے معلّٰی ماہنامہ مدیر: حسرت موہانی
علی گڑھ جولائی ۱۹۰۳ء میں جاری ہوا
- ۷۶۴۔ اردوے معلّٰی مجلہ شعبہ اردو، کراچی یونیورسٹی، کراچی مدیر: ڈاکٹر محمد ایوب قادری
۱۹۸۲ء سے
- ۷۶۵۔ اردوے معلّٰی مجلہ شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی، دہلی نگران: پروفیسر خواجہ احمد فاروقی
۷۶۶۔ دستنبو بمبئی ۱۹۱۰ء میں جاری ہوا
- ۷۶۷۔ غالب آگرہ، پچھتہ راجہ کاشی ماہنامہ
مدیر: مقبول حسین قاتل اکبر آبادی و منشی شمس الدین شمس اکبر آبادی
مارچ ۱۹۲۹ء میں نکلنا شروع ہوا
اپریل کا شمارہ ۳۸ صفحے کا
جون، جولائی ۱۹۲۹ء کے شمارے میں میر نذر علی درد کا کوروی کا مضمون
”حضرت غالب اور ان کا کلام“ چھپا۔
- ۷۶۸۔ غالب امرتسر ماہنامہ مدیر: مرزا شجاع
فروری ۱۹۲۷ء میں اس کا تیسرا شمارہ نکلا
۲۷ جون ۱۹۱۹ء کے شمارے میں حافظ محمود خاں شیرانی کا مقالہ
”میرزا غالب کا کلام اردو و فارسی“ چھپا تھا۔

۷۶۹۔ غالب بمبئی ماہنامہ ۱۹۵۰ء کے آس پاس
قاضی معراج دھولپوری نے ”تبرکات غالب“ کے عنوان سے چھ شعر
جنوری ۱۹۵۰ء میں چھپوائے تھے۔

۷۷۰۔ غالب ڈیرہ اسماعیل خاں ہفتہ وار

۷۷۱۔ غالب الاخبار، سیتاپور ہفتہ وار

مرتبین۔ مرزا قاسم حسن، انعام عبدالغنی وکیل دہلوی

شاہ محمد صادق مارہروی

مرزا غالب کی وفات کے دو ہفتے بعد ۱۸۶۹ء میں جاری ہوا

شاید دو تین شمارے نکلے۔

شاہ محمد صادق کے مطبع صبح صادق سیتاپور میں چھپتا تھا۔

۷۷۲۔ غالب علی گڑھ پندرہ روزہ مدیر: کنور اخلاق محمد خاں شہریار

دوسرا شمارہ ۲۲ نومبر ۱۹۵۹ء کو نکلا

کل چار پانچ شمارے نکلے

۷۷۳۔ غالب کراچی، ادارہ یادگار غالب، ناظم آباد

مدیر اعلیٰ فیض احمد فیض مدیر مرزا ظفر الحسن

جنوری تا مارچ ۱۹۷۵ء کا شمارہ پہلا تھا۔

اب مرتبین مختار زمن اور مشفق خواجہ ہیں۔

۷۷۴۔ غالب منگمری (ساہیوال) ماہنامہ

مدیر: مولانا سعید احمد خاں سید عبدالرشید جنوری ۱۹۳۴ء

۷۷۵۔ غالب نامہ نئی دہلی، غالب انسٹی ٹیوٹ

مدیر اعلیٰ: ڈاکٹر یوسف حسین خاں

۱۹۷۶ء میں جاری ہوا۔

اب مدیر اعلیٰ پروفیسر نذیر احمد ہیں۔

۷۷۶۔ مہر نیمروز بجنور ہفتہ وار بہ پروپرائٹری حافظ محمد کریم اللہ

۱۸۷۹ء میں یا اس سے کچھ قبل جاری ہوا۔

۷۷۷۔ مہر نیمروز کراچی ماہنامہ مدیر حسن ثنی ندوی

۱۹۷۸ء سے

۷۷۸۔ مہر نیمروز کراچی مدیر؟

۷

۳۱۔ تحریریں جو نایاب ہیں

۷۷۹۔ اردو زبان کے ظہور کا حال۔

جولائی ۱۸۶۶ء میں غالب نے لکھا تھا:

”جناب کمسن صاحب بہادر نے (کچھ اردو زبان کے ظہور کا حال پوچھا تھا۔ اس کا جواب لکھ بھیجا۔“ (عود ہندی مرتبہ مرتضیٰ حسین فاضل ص ۲۳۲)

۷۸۰۔ اردو قصہ (نا تمام)۔

حالی کا بیان ہے کہ:

” (مرزا غالب کی تصانیف میں) چند اجزا ایک نا تمام قصے کے بھی ہیں جو مرزا نے مرنے سے چند روز پہلے لکھنا شروع کیا تھا“ (یادگار غالب ص ۵۷)

۷۸۱۔ رسالہ در آئین بیچ بابے بانک۔

خود غالب نے تحریر کیا ہے کہ:

”طالع یار خاں کہ دوست دیرینہ من است بارگراںے بردوش من بہادر
بہ پارسی ترجمہ کردن ہندی عبارت را کہ بر آزارش آئین
مشتعل بود از من خواست۔ سفینہ کہ دیباچہ و خاتمہ نیز از آئین
کار فرما سپہ دمہ۔“ (باغ ۱۰۰، رتبہ ۱۰، ص ۱۲۵)

۷۸۲۔ سنن فارسیہ کا حال۔

غالب کے ۱۸۶۰ء کے ایک خط میں ہے:

”سنن فارسیہ کا حال بہ کبیل اجمال ایک ۱۰۰ ورقہ پر مندرج ہے
(مکاتیب غالب مرتبہ عرشی ص ۱۱۴)

۶۸۳۔ سولہ شعرا کے تراجم۔

۱۸۶۳ء میں غالب نے ایک خط میں لکھا ہے کہ :

”میں نے سولہ آدمی (کے حالات) لکھ بھیجے، بہ قید اس کے کہ اب زندہ
و موجود ہیں“

ان سولہ میں نواب ضیاء الدین احمد خان بہادر رکیس لوہارو، نواب مصطفیٰ خان
بہادر علاقہ دار جہانگیر آباد، اور منشی ہر گوپال معزز قانون گو سکندر آباد
شامل تھے۔

۷۸۴۔ نثر میں کوی کتاب۔

غالب نے ۱۸۵۸ء کے ایک خط میں ذکر کیا ہے کہ :

”ابھی تو یہی سوچ رہا ہوں کہ کیا لکھوں؟ کون سی بات، کون سی کہانی، کون سا مضمون تحریر
کروں اور کیا تدبیر کروں؟“

۷

(ب)

دوسری زبانوں

میں

210		اطالوی	-1
211		انگریزی	-2
224		اودھی	-3
225		بلوچی	-4
226		بنگ	-5
229		پشتو	-6
230		پنجابی	-7
231		تمل	-8
231		تیلگو	-9
232		جاپانی	-10
234	ء	جرمن	-11
235		روسی	-12
235	زبان ازبک	(الف)	
236	زبان تلجک	(ب)	
237	زبان چیک	(ج)	
238	روسی	(د)	

240	سرائیکی	-13
241	سندھی	-14
241	زبان سویڈن	-15
241	فارسی	-16
242	نظم و نثر وغیرہ	(الف)
259	قضیہ برہان	(ب)
268	کشمیری	-17
269	مرہٹی	-18
269	ملیالم	-19
270	ہندی	-20

۱۔ اطالوی

روم۔ اطالیہ

۱۔ GHALIB - SELECTED
POEMS

(اطالوی ایڈیشن)

منتخب کلام غالب کا ترجمہ مع تعارف

روم اطالیہ

۲۔ GHALIB
پروفیسر اے سینڈر بوسانی

۷

۲۔ انگریزی

- ۱۔ (۱) Anecdotes from the life of Ghalib اختر انصاری ادارہ شعر و ادب علی گڑھ ۱۹۷۲
(مطابقتِ غالب)
- (۲) ایضاً (مطابقتِ غالب) ایضاً ایضاً ۱۹۷۶
- ۲۔ A short biography of Mirza Ghalib اندر جیت لال سلو جہ پرکاشن، دہلی فروری ۱۹۶۹
پیش لفظ۔ ۲ صفحے حیاتِ غالب۔ ۳۶ صفحے
غالب اور غزل اور چند شعروں کے ترجمے۔ ۸ صفحے
- ۳۔ Aspects of Ghalib سول سنڈلر پاکستان امریکی ثقافتی مرکز، کراچی ۱۹۷۰
۹۳ صفحے
- ۴۔ Candle Smoke اندر جیت لال غالب اکیڈمی، نئی دہلی ۱۹۷۰
مع پیش لفظ از ڈاکٹر خورشید الاسلام مکتبہ جامعہ لیٹڈ، نئی دہلی
غالب کی مکمل سوانح حیات
بیس فارسی، اردو غزلوں کے منظوم ترجمے
مع خوبصورت تصاویر
- ۵۔ دستنبو (انگریزی ترجمہ) پروفیسر خواجہ احمد فاروقی شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۷۰
مع مقدمہ و حواشی
- ۶۔ (۱) Dance of sparks- Imagery of انی میری شامل غالب ایڈیٹری کمیٹی ۱۹۷۵
fire in Ghalib's poetry (= رقص شرار) نئی دہلی
- (۲) Dance of sparks-Imagery of انی میری شامل وہاں پبلشنگ ہاؤس، نئی دہلی ۱۹۷۹
of fire.in Ghalib's poetry
غالب ایڈیٹری کمیٹی، نئی دہلی
- تعارف ص ۲

غالب کی نظم رقصاں ص ۲۰، رقص شرر ص ۶۲

رقص زنجیر ص ۹۶، شاعر اور خط تحریر ص ۱۱۲

اشاریہ ص ۱۳۱ تا ۱۳۷

۷۔ (۱) Distracting words ڈاکٹر محمد ذاکر دہلی اکتوبر ۱۹۷۳

(آشفته بیانی)

تعارف ص ۱۳

۱۳۲ شعروں کا انگریزی ترجمہ ص ۱۳

اشعارِ غالب ص ۸۲ تا ۶۷

۸۔ (۲) Distracting words ڈاکٹر محمد ذاکر دہلی ستمبر ۱۹۷۶

غالب کے ۱۳۳ فارسی اور اردو شعروں کا ترجمہ دوسری بار

۸۔ Evaluation of Ghalibs ڈاکٹر وارث کرمانی صد سالہ یادگار غالب ۱۹۷۲

Persian poetry ۷ کمیٹی، (شعبہ فارسی) علی گڑھ

(= غالب کی فارسی شاعری کا جائزہ)

تعارف ص ۱

حیاتِ غالب ص ۱، ورثہِ غالب ص ۱۷

غالب کی شاعری ص ۳۳، فلسفہ ص ۶۰

طرز اور ادا ص ۹۳

ضمیمہ ص ۱۰۷، کتابیات ص ۱۱۱

ترجمے کا نظام ص ۱۱۵، اشاریہ ص ۱۱۷ تا ۱۲۰

۹۔ Fifty odes of Ghalib رفیق خاور ۱۹۷۲

۱۰۔ Ghalib a critical ڈاکٹر سید عبداللطیف قریشی حیدرآباد، دکن ۱۹۲۸
appreciation of his life and Urdu poetry ۱۳۲ صفحے پہلی بار

زبان جدید میں غالب کی مخالفت میں پہلی آواز
تمہید، مواد اور اس کی فراہمی، تاریخی ترتیب
مسائل غالب، غالب کا زاویہ نگاہ، پر عظمت شاعری
غالب کی شاعری،
ضمیمے دو، اشاریے وغیرہ

(۲)۔ Ghalib-a critical ڈاکٹر سید عبداللطیف قریشی چندر کانت پریس اپریل ۱۹۲۹
appreciation of life and Urdu poetry حیدرآباد، دکن دوسری بار
۱۰۳ صفحے

۱۱۔ Ghalib-a critical سید فیاض محمود مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۹۶۹
introduction پنجاب یونیورسٹی لاہور ۵۱۸ صفحے

۱۲۔ Ghalib and 1857 بلجیت سنگھ مطیر دہلی ۱۹۶۹

۱۳۔ (۱) Ghalib and his علی سردار جعفری و پاپولر پبلیکیشن، بمبئی ۱۹۷۰
poetry قراۃ العین حیدر ۹۲ صفحے

پیش لفظ از رفیق زکریا

غالب از سردار جعفری، خطوط غالب کے اقتباس

غالب کے اردو، فارسی اشعار کا ترجمہ

(۲) ایضاً علی سردار جعفری و پاپولر پبلیکیشن، بمبئی بارڈیر
قراۃ العین حیدر

۱۴۔ Ghalib (Centenary-1969 آل انڈیا غالب سنٹرل کمیٹی صد سالہ یادگار غالب
celebrations) کمیٹی، دہلی

۱۵۔ (۱) Ghalib (eminent Urdu poet) محمد مجیب ساہتیہ اکیڈمی، نئی دہلی ۱۹۶۹

تعارف: عہد غالب ص ۹، غالب۔ شخص ص ۱۸
روایات شعری ص ۳۱، غالب بہ حیثیت شاعر ص ۳۸
انگریزی ترجمے ص ۴۷

حواشی ص ۷۷، کتابیات ص ۷۹

(۲) ایضاً محمد مجیب ساہتیہ اکیڈمی نئی دہلی دوسری، تیسری بار

(۳) ایضاً پروفیسر محمد مجیب ساہتیہ اکیڈمی، نئی دہلی ۱۹۸۹ چوتھی بار

۱۶۔ Ghalib Eternal غالب اکیڈمی، نئی دہلی ۲۱ فروری ۱۹۶۹

غالب اکیڈمی۔ منصوبہ اور اس کی تفصیلات

۱۷۔ Ghalib-his life ڈاکٹر سید عارف شاہ گیلانی الائنز بک کارپوریشن کراچی نومبر ۱۹۵۶

and Persian poetry ہندوستان میں: رائٹرز اسمپوریم، بمبئی

حصہ اول: غالب کی سوانح عمری۔ باب ۱۲

حصہ دوم: غالب کی شاعری۔ باب ۸

حصہ سوم: غالب کی فارسی شاعری کا انتخاب۔ قریب ایک ہزار شعر

کتابیات و اشاریہ کے علاوہ ۲۹۴ صفحے

۱۸۔ Ghalib-his life and thought ناز فیروز سنز، لاہور مئی ۱۹۶۹

۱۲۵ صفحے

۱۹۔ Ghalib-his life and letters رالف رسل جارج ایٹن اینڈ انون، لندن ۱۹۶۸

(غالب کے خطوں کا انگریزی ترجمہ) اور خورشید الاسلام ۴۰۴ صفحے

تعارف: خاندانی پس منظر وغیرہ

دہلی اور کلکتہ، غالب اور مغل دربار، خطوط

۱۸۵۷ء کی بغاوت اور مابعد، آخری برسوں میں

کتابیات، اشاریے اور حواشی

۲۰-Ghalib-life and works ڈاکٹر پبلکیشنز ڈویژن حکومت ہند، نئی دہلی فروری ۱۹۶۹

چھ مختصر مضامین کا مجموعہ ۴۰ صفحے

اے باؤگر یفیکل اسکیج از ایم اے حسینی

غالب کنٹریبیوشن ٹوارڈ ولٹریچر از ایم اے حسینی

ورکس آف غالب

کرونولوجی آف ایونٹس ان غالبس لائف

اردوان پوسٹ انڈینڈنس انڈیا از اے بے زیدی

پرشین رائٹرس آف انڈیا از ڈاکٹر اے ایچ عابدی

۲۱-Ghalib lives ڈاکٹر آمنہ خاتون پردھان پرنٹرز، بنگلور ۱۹۶۹

غالب کے سوانح، فن اور ان کی تصانیف کا تعارف

مختلف اصناف سے غالب کے ایک سو پانچ شعروں کا انتخاب اور

ان کا انگریزی ترجمہ۔

کچھ شعروں کا ترجمہ کنڑ زبان میں بھی کل ۱۰۰+۸ صفحے

اس کتاب کا ترجمہ ملیالم زبان میں بھی کرانے کا منصوبہ

۲۲-Ghalib - selected poems پروفیسر احمد علی I. S. E. M. O. ۱۹۶۹

Translated with an introduction Rome ۲۵+۷۰ صفحے

نسخہ حمید یہ سے کلام غالب کا انتخاب۔ دو شعر نسخہ عرشی سے بھی،

غزلوں، قصیدوں کے کل ۲۸۸ شعروں کا ترجمہ مع اردو متن
تمہید میں غالب کے فکر و فن کا مجمل جائزہ
ترجمہ فکر و فن کی ترجمانی کے ساتھ، زیادہ سے زیادہ لفظی اور
مطابق اصل

۲۳- Ghalib- selected ghazalyat خواجہ طارق محمود چکوال لاہور ۱۹۹۵

غالب کی منتخب غزلوں کا منظوم ترجمہ

۲۴- Ghalib- translation چودھری محمد نعیم رائٹرز ورکشاپ، کلکتہ ۱۹۷۰

of twenty-five verses

انگریزی ترجمہ کے ساتھ اصل شعر رومن خط میں
مقصود ترجمہ نہیں بلکہ ایسی تشریحات کے ساتھ مفہوم کو پیش کرنا
ہے کہ پڑھنے والا اصل شعر کی طرف خود متوجہ ہو جائے۔

۲۵- Ghalib's philosophy of beauty عابدہ شاہ پنجاب یونیورسٹی لاہور ۱۹۶۷

مقالہ برائے ایم اے (فلسفہ) ۳۱۹ صفحے

پیش لفظ اور پانچ ابواب میں

۲۶- Ghalib - passion flower اس ڈی مصرا ۱۹۷۴

۲۷- Ghalib's selected ghazals پروفیسر محمد مجیب غالب اکیڈمی، نئی دہلی ۱۹۶۹

۲۸- Ghalib - the man and his verses پی ال لاکھن پال انٹرنیشنل بکس، دہلی دسمبر ۱۹۶۰

راج آرٹ پریس، دہلی

پہلا حصہ: غالب۔ شخص

ابتدائیہ: غالب کا تعارف،

اشاریہ وغیرہ: ۲۶۳ صفحے

دوسرا حصہ: غالب کی شاعری،

۲۹- Ghalib - the man - the times پران کے ورما وینگ، نئی دہلی ۱۹۸۹

۳۰۔ Ghalib - the poet and his age رالف رسل۔ کیمرج جارج ایلمن ان دن، لندن ۱۹۷۲

۱۳۱ صفحے

۳۱۔ Ghalib reveals himself ڈاکٹر نور الحسن نقوی شعبہ اردو، ۱۹۷۲

مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ

(his life through his writings)

(= غالب کی آپ بیتی)

مع انتخاب کلام، اور

قریب چالیس شعروں کا انگریزی ترجمہ

۳۲۔ Ghazals of Ghalib دانیال لطیفی

(رومن خط میں)

۳۳۔ Ghazalyat-e-Ghalib پروفیسر محمد مجیب وغیرہ مسلم پریسیڈنٹ گروپ، نیوا بلی

(غالب کی منتخب رومانی غزلیں)

شاعر انسانیت از ڈاکٹر ذاکر حسین

پیش لفظ از ایم آر بیگ

غزلیات غالب ص ۱۶۰ تا ۱۶۱

۳۴۔ Ghalib Reverberations داود کمال گولڈن بلاک ورکس، کراچی ۱۹۷۰

پیش لفظ از فیض احمد فیض ۲ صفحے

تعارف از ڈاکٹر مظہر علی خاں ۴ صفحے

اشعار غالب مع انگریزی ترجمہ

۳۵۔ Hundred gems from Ghalib رحمت اللہ فیروز سنہ کراچی ۱۹۸۰

۳۶۔ Indian Khayyam محمد رفیق خاور حیدر آبادی بعد ۱۹۳۵

مع مقدمہ از پروفیسر گرہم بیلی، لندن

غالب اور اس کی فارسی، اردو شاعری کا تعارف

غالب کی بعض فارسی، اردو غزلوں کا انگریزی میں آزاد ترجمہ

۳۷۔ International ڈاکٹر یوسف حسین خاں آل انڈیا غالب سنٹری کمیٹی ۱۹۶۹

ایوان غالب، نئی دہلی

Ghalib Seminar

(انگریزی مقالات بین الاقوامی غالب سمینار۔ جلد اول)

تعارف از یوسف حسین

افتتاحی خطبہ از قاضی عبدالودود

غالب کی غزل۔ ردیف ”برقص“ از انی ماری شمل

غالب اور ہنگامہ ۱۸۵۷ء از رالف رسل

انسانی مذہب اور روایت میں غالب کا مقام از ڈاکٹر داوود رہبر

کچھ غالب کی فارسی شاعری سے متعلق از ڈاکٹر جان مارک

غالب اور دور جدید از ڈاکٹر ملینا پش انووا

غالب سوویت یونین میں از اکادمیشن بی غفوروف

غالب اور طرزِ بیدل از پروفیسر اے سینڈر بوسانی

غالب کی تحریروں کے مطالعے کے بعض مسائل از ڈاکٹر اے سخاچوف

غالب کی شاعری میں بعض پیکر از پروفیسر اسلوب احمد انصاری

غالب کی بعض فارسی مثنویاں از ڈاکٹر ان ایچ انصاری

غالب اور ان کا زمانہ از ڈاکٹر بی اس اپادھیائے

غالب اور ترقی پسند اردو ادب از سجاد ظہیر

غالب کا طرز اور نظام شاعری از احمد علی

غالب پر تحقیق از علی جواد زیدی

۳۸- Interpretations from Ghalib جیالال کول کشمیری آتمارام اینڈ سنز، دہلی ۱۹۵۷

(غالب کی ترجمانیاں)

مع پیش لفظ از مولانا ابوالکلام آزاد

دیوان غالب۔ انتخاب (فارسی خط میں) ص ۱۶۳۱

۳۲۶ شعروں کا ترجمہ (= ترجمانی) ص ۹۲۳۱

خیال کو واضح کرنے کے لیے اپنی طرف سے بہت کچھ اضافہ بھی کیا ہے۔

Life of Ghalib-۳۹ صلاح الدین خدا بخش

۳۰- Metaphysics of عارفہ پروین پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۳

Ghalib in his Urdu poetry

مقالہ برائے ایم اے (فلسفہ)

مقدمہ اور چھ ابواب پر مشتمل

آخر میں کتابیات ۷۷ صفحے

۴۱- Mirza Ghalib biography مالک رام نیشنل بک ٹرسٹ، نئی دہلی ۱۹۶۸

پہلا باب: غالب کی زندگی کے حالات

دوسرا باب: دو سو سے زائد اردو اشعار کا ترجمہ انگریزی میں

مختلف عنوانوں کے تحت ۹۳ صفحے

اس کتاب کا ترجمہ ہندی، پنجابی، گجراتی، مراٹھی،

تیلگو اور اردو میں ہو چکا ہے۔

۴۲- Mirza Ghalib محمد مجیب N. C. E. R. T. نئی دہلی ۱۹۶۰

شعر کیا ہے؟ اردو شاعری کی ابتدا اور روایات

حیات غالب، غالب کی شاعری ۶۷ صفحے

۴۳- Mirza Ghalib آر کے کلدیپ انٹر ٹریڈ پبلیکیشنز، کلکتہ ۱۹۶۷

غالب کی فکر اور شاعری کا تنقیدی مطالعہ بودھی پریس، کلکتہ

شروع کے دس صفحے خود کلدیپ کے ہیں۔ باقی پوری کتاب لاکھن پال کی کتاب سے منقول بتائی گئی ہے۔
۱۱۲ صفحے

۴۴- Mirza Ghalib سار سوتی سرن منشی رام منوہر لال پبلشرس، دہلی ۱۹۷۶

فارسی شاعری کا پس منظر، غالب۔ شخص، غالب، شاعر

غالب کی جامعیت، صوفیانہ پس منظر غالب کی انفرادیت

زندگی کی طرف رویہ، غالب کی شاعری، فنکارانہ پہلو

غزل کے ماسوا، اردو شاعری پر غالب کا اثر

کتابیات اور اشاریے ۲۳۱ صفحے

۴۵- Persian Ghazals of Ghalib ڈاکٹر یوسف حسین غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی

(غزلیات غالب فارسی) فروری ۱۹۸۰

تعارف از پروفیسر نذیر احمد ص ۱۸۳

پہلا حصہ: فارسی غزلوں کا انگریزی ترجمہ

(۲۵۵ غزلیں) ص ۱۸۸

دوسرا حصہ: غزلوں کا فارسی متن

انتخاب فارسی غزلیات غالب ص ۱۶۰ تا ۹

۴۶- Persian letters of Ghalib سید اکبر علی ترمذی غالب اکیڈمی نئی دہلی ۱۹۷۱

(نامہ ہائے فارسی غالب) ایشیا پبلشنگ ہاؤس، دہلی

مع پیش لفظ از قاضی عبدالودود

نیشنل آرکائیوز آف انڈیا، نئی دہلی میں محفوظ، سفر کلکتہ سے متعلق

غالب کے خطوط، مع مقدمہ و حواشی

۴۷۔ Poems of Ghalib اعجاز احمد دی ایشیا سوسائٹی، نیویارک ۱۹۶۹-۷۰
اور دوسرے

غالب کے شعروں سے متاثر ہو کر ایڈرین ریچ (Adriene Rich)

رابرٹ بلائی اور دوسرے امریکی شاعروں کی لکھی ہوئی نظمیں

۴۸۔ Readings from Ghalib. غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۷

۴۹۔ Records in Commemoration of Ghalib Centenary
ریش بہاری لال ۱۹۶۹
۸ صفحے

۵۰۔ Selected verses صوفیہ سعد اللہ بیکنز فیلڈ، لندن ۱۹۶۵
of Mirza Ghalib rendered into English

مع ساٹھ تصاویر ۱۲۴ صفحے

۵۱۔ Selections from Ghalib ایچ سی سار سوت کوہ نور پریس، دہلی ۱۹۶۹
۵۶ صفحے

۵۲۔ Selections from Ghalib and Iqbal
کے ان سود اسٹرننگ پبلشرز دہلی ۱۹۷۸

پیش لفظ از اس اے آئی ترمذی

دیباچہ از کے ان سود

انتخابات غالب و اقبال - ۱۱۰ صفحے

۵۳۔ Selections from ڈاکٹر محمد یعقوب مرزا غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۲

Ghazals of Ghalib (غالب کے منتخب اردو کلام کا ترجمہ)

انگریزی ترجمے کے ساتھ اصل اردو غزلیں بھی ۹۶ صفحے

۱۹۳۵ Ten gems from Ghalib-۵۴ شہاب الدین رحمت اللہ یوسف بلڈنگ، پٹنہ

غالب کے دس منتخب پسندیدہ شعروں کا انگریزی ترجمہ
ہر صفحہ پر ایک شعر کے خیال کو مصور کر کے
اس کے نیچے اصل شعر اور اس کا ترجمہ لکھا ہے۔

۱۹۴۰ The life and odes of Ghalib(۱)-۵۵ عبداللہ انور بیگ اردو اکیڈمی، لاہور

پہلا حصہ: حیات غالب ۱۸۱ صفحے پہلی بار

دوسرا حصہ: کوی چار سو شعروں کا انگریزی ترجمہ

۱۹۶۹ ایضاً (۲) عبداللہ انور بیگ اردو اکیڈمی، لاہور

دوسری بار

۱۹۸۲ The melody of an angel-۵۶ ایش کمار پہلی کیشنز بیورو،

(مرزا غالب - فکر اور فن) پنجاب یونیورسٹی، چندری گڑھ

پیش لفظ، تعارف

سوانحی پس منظر، غالب - شخص، قنوطی شاعر

شاعر عشق، شاعر خمریات، ادبی ناقد

فن

ضمیمے: اردو خطوط، اردو فارسی کی تصانیف

اشباریے ۱۷۸ صفحے

۱۹۶۹ The problems of-۵۷ پروفیسر احمد علی کراچی پریس، کراچی

۳۲۲ صفحے style and technique in Ghalib's selected poems

۱۹۷۶ Tradition and-۵۸ ڈاکٹر وارث کرمانی شعبہ فارسی، مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ

۵۴ صفحے rationalism in Ghalib

مع پیش لفظ از علی محمد خسرو

Urdu ghazals of Ghalib-۵۹ یوسف حسین غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی

جولائی ۱۹۷۷

(غزلیات غالب۔ اردو)

پیش لفظ از بیگم عابدہ احمد ص ۹-۱۰

دیباچہ از یوسف حسین ص ۱۱-۱۶

تعارف۔ غالب۔ شخص ص ۱-۱۳

غالب۔ شاعر ص ۱۳-۲۲

اردو غزلیات غالب (۲۳۴ غزلوں کے سترہ سو سے زائد اشعار) کا

انگریزی ترجمہ ص ۲۵-۳۲۱

صحتنامہ ص ۳۲۲، اشاریہ ص ۳۲۳-۳۲۵

اردو غزلیات غالب مع انتخاب نسخہ حمیدیہ، بھوپال ایڈیشن ص ۱-۱۱۳

۳۔ اودھی

۶۰۔ ساز اودھی میں نغمہ غالب ڈاکٹر نور الحسن ہاشمی نظامی پریس، لکھنؤ ۱۹۸۵
صفحے ۱۱۶

پیش لفظ۔ غالب کا مختصر تعارف۔

فہرست ان اشعار کی جن کا ترجمہ کیا گیا۔

غالب کے ترانوںے اردو اور سات فارسی شعروں کا اودھی میں منظوم ترجمہ۔

ساتھ ہی ہر شعر کا اردو میں مطلب اور مشکل لفظوں کے معنی بھی لکھے ہیں۔

۶۱۔ غالب کا ویہ کا اودھی روپ نور الحسن ہاشمی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۴
(دیوناگری خط میں)

پرستاونا از پروفیسر نذیر احمد ۲ صفحے

پر سنگ از مولف ء ۲ صفحے

غالب کا مختصر پر تیچے ۲ صفحے

ترجمہ (اودھی بھاشا میں)۔ پہلے اصل شعر، پھر مشکل لفظوں کے ہندی

میں معنی، شعر کے بارے میں کچھ، اور پھر ترجمہ ۱۰۰ صفحے

۴۔ بلوچی

۶۲۔ غالب کہ ہر کس آئیہا ساڈائیت پروفیسر کرار حسین ادارہ یادگار غالب، کراچی مارچ ۱۹۶۹
(بلوچی بدل) ٹرینوک: محمد صدیق آزاد وفای پریس پاکستان، کراچی
یعنی غالب سب اچھا کہیں جسے ۴۰ صفحے

۵۔ بنگلہ

۶۳۔ آتش غالب شریعتی جو تھیکا تلاپترا آندا پبلشر لمیٹڈ، کلکتہ جنوری ۱۹۹۰
حیات غالب کو کہانی کے انداز میں لکھا ہے، اور غالب کے ایک سو چالیس
شعروں کا ترجمہ کیا ہے۔

مرزا کی اردو، فارسی تصانیف کی فہرست بھی دی ہے۔

۶۴۔ Ten gems from Ghalib راجہ راودھیریندر

ترجمہ بہ زبان بنگلہ۔ غالب کے دس چیدہ اشعار

۶۵۔ حیات غالب (ناول) تارا شنکر بندوپادھیائے

آغاز ۱۹۶۸ء میں

۶۶۔ (۱) دیوان غالب منیرالدین یوسف اسلامک فاؤنڈیشن، ڈھاکہ ۱۹۶۵ پہلی بار
بنگلہ زبان میں پچاس منتخب غزلوں کا نثر و نظم میں ترجمہ جو اصل مفہوم سے
بہت قریب ہے۔

(۲) ایضاً منیرالدین یوسف اسلامک فاؤنڈیشن، ڈھاکہ ۱۹۸۰ دوسری بار

۶۷۔ غالب سب اچھا کہیں جسے پروفیسر کرار حسین ادارہ یادگار غالب، کراچی ۱۹۶۹
(بنگلہ ترجمہ) ۳۴ صفحے

غالب اور عہد غالب کا تعارف

۶۸۔ غالب کا ترجمہ ڈاکٹر مفیض احمد چودھری بنگلہ دیش
(کلام غالب)

۶۹۔ غالب کے کلام کا بنگالی ترجمہ پریت کمار نیوگی، ایچ پی ٹاون، چو بیس پرگنہ ۱۹۷۱

۷۰۔ غزلیات غالب کا انتخاب ابو سعید ایوب ڈے پبلشنگ ہاؤس، کلکتہ جنوری ۱۹۷۶
منتخب شعروں کا آزاد نثری ترجمہ
تعارفی اور تنقیدی مقدمے کے ساتھ

۷۱۔ ماہنامہ کوہیتا کلکتہ کا
غالب نمبر
مارچ، اپریل ۱۹۶۹

۷۲۔ کوہی غالب کا بیر آلہ کے ست گنگو پادھیائے چچوڑہ ضلع ہنگلی نومبر ۱۹۸۸
(غالب اپنے کلام کی روشنی میں)

غالب کے اشعار کی روشنی میں زندگی کے مختلف پہلوؤں سے بحث
ہنگلہ شاعروں اور غالب کے کردار کی یکسانیت کی نشاندہی۔

۷۳۔ غالب یر کوہیتا مترجم: شکتی چٹوپادھیائے کلکتہ
اور عین رشید
۱۳۸۱ء: کلکتہ
۱۹۷۳ء

دو سو چار منتخب شعروں کا منظوم ترجمہ۔

ہر صفحہ پر دو شعر ہنگلہ خط میں پھر ان کا منظوم ترجمہ

شروع میں اٹھارہ صفحوں پر حیات غالب

۷۴۔ غالب یر گجل سونہ محمودار

(غالب کی غزلیں)

۷۵۔ (۱) غالب یر گجل تھے کے ابو سعید ایوب ہنگلہ دیش جنوری ۱۹۷۶
(غالب کی غزلوں سے)

ایک سواٹھائیس شعروں کا نثری ترجمہ مع اصل اشعار

(۲) ایضاً ابو سعید ایوب ایضاً ستمبر ۱۹۷۶ چوتھی بار

فروری ۱۹۸۱

۷۶۔ مرزا غالب سادھن واس گیتا

قریب چار سو شعروں کا بنگلہ ترجمہ ۲۲۴ صفحے
شروع کے ایک سو آٹھ صفحاتوں میں غالب کی زندگی اور
اس کے عہد کا تعارف .

دسمبر ۱۹۸۰

۷۷۔ مرزا غالب پر چھٹی

پستو مکھ پادھیائے

(مرزا غالب کے خطوط) اکٹھ خطوں کا ترجمہ

پیش لفظ میں خطوط غالب کی اہمیت سے بحث۔

۱۹۶۳ پہلی بار

۷۸۔ (۱) مرزا غالب پر کو بیتا ست گنگو پادھیائے

۳۴ صفحے

(مرزا غالب کی شاعری)

ایک سو چار شعروں کا منظوم بنگلہ ترجمہ

ہر صفحہ پر غالب کی چھوٹی سی تصویر

۱۹۷۳ دوسری بار

(۲) ایضاً ست گنگو پادھیائے

ڈھائی سو شعروں کا منظوم ترجمہ

۶۔ پشتو

۷۹۔ (۱) دمرزا اسد اللہ خان غالب مترجم: سراج الاسلام سراج یونیورسٹی بک ایجنسی پشاور
(پشتو نظم کبے)
فروری ۱۹۶۹ء پہلی بار

یعنی دیوان غالب کا منظوم پشتو ترجمہ

مع تعارف و پیش لفظ

(۲) ایضاً سراج الاسلام سراج یونیورسٹی بک ایجنسی پشاور

جون ۱۹۷۳ء دوسری بار

پیش لفظ و تعارف ۱۶ صفحے

ترجمہ دیوان غالب ۶۳ صفحے

۸۰۔ دیوان غالب مترجم: مینوش غیر مطبوعہ

نصف صفحے پر اصل غزل، اس کے بالمقابل پشتو ترجمہ

۸۱۔ غالب ترجمہ کڑو نکلی: بیگم شاہ ادارہ یادگار غالب، کراچی مارچ ۱۹۶۹

چہ ہر خوک شے والی بند وفا کی پر یس پاکستان کراچی

دپتو ترجمہ پروفیسر کرار حسین کی کتاب ”غالب سب اچھا کہیں جسے“

۲۵ صفحے

کا پشتو ترجمہ

۷۔ پنجابی

۸۲۔ دیوان غالب استاد دامن اردو مرکز، لاہور ۱۹۶۹
(محض ایک جزو کا ترجمہ)

۸۳۔ دیوان غالب اسیر عابد مجلس ترقی ادب، لاہور مئی ۱۹۸۷
اصل متن دے نال دیوان غالب دا منظوم پنجابی ترجمہ ۵۱۱ صفحے
(بامحاورہ منظوم پنجابی ترجمہ۔ بارہ برس کی محنت میں مکمل کیا ہے)
مع دیباچہ از احمد ندیم قاسمی

۸۴۔ غالب جنہوں ہر کوئی چنگا آکھے پروفیسر کرار حسین ادارہ یادگار غالب، کراچی ۱۹۶۹
(پنجابی ترجمہ) ۱۲۷ صفحے

۸۔ تمیل

۸۵۔ غالب زندہ ہے آمنہ خاتون
غالب کے سو سے زاید شعروں کا انتخاب اور ان کا ترجمہ

۹۔ تیلگو

۸۶۔ غالب زندہ ہے آمنہ خاتون
غالب کے سو سے زاید شعروں کا انتخاب اور ان کا ترجمہ

۸۷۔ کلام غالب کا ترجمہ دسرتھی
اپریل ۱۹۶۱

مرزا غالب کے کلام کا تیلگو میں ترجمہ
اس کتاب کا افتتاح گورنریوپی مسٹری رام کرشن راو نے مدراس میں کیا۔

۱۰۔ جاپانی

۸۸۔ Diwan-e-Ghalib

29 April 1997

Translated into Japanese by
Prof. Hiroji Kataoka
Daito Bunka University
Saita maken 355, Japan

۲۳۵ غزلیات ، ۵ قصاید
۱۷ قطعات ، ۱۵ رباعیات
کل ۳۵۴ صفحات

۸۹۔ Diwan-e-Ghalib

28 August 1997

in a chronological order

Translated into Japanese and
edited by Prof. Hiroji Kataoka

پہلی غزل ۱۸۱۲ء کی : عہدے سے مدح ناز کے باہر نہ آسکا
آخری غزل ۱۸۶۲ء کی کیونکہ اس بت سے رکھوں جان عزیز
ہر غزل، قصیدے، قطعے اور رباعی کے ساتھ نمبر شمار وہ بھی لکھا ہے
جو پہلے دیوان میں ہے
کل ۳۸۴ صفحات

۹۰۔ Researches in Diwan-e-Ghalib (September) 1997

By Prof. Hiroji Kataoka

Contents :

- (1) The Universality of Diwan-e-Ghalib
- (2) The way of Composing Ghazals of
Diwan-e-Ghalib
- (3) The love and jealousy in Diwan-e-Ghalib
- (4) The Humor and Satire of Diwan-e-Ghalib

- (5) The Sorrow of Diwan-e-Ghalib
- (6) The social side of Diwan-e-Ghalib
- (7) The Images of Diwan-e-Ghalib
- (8) The Beauty of Diwan-e-Ghalib
- (9) Quais and Farhad in the Diwan-e-Ghalib
- (10) Ghalib from the view-points of Indian and Pakistani critics
- (11) Ghalib and progressive Urdu Literature.
- (12) Ghalib from the veiwpoint of Faiz
- (13) Diwan-e-Ghalib from the Standpoint of chronology.

یہ مصنف کے شائع شدہ متفرق مضامین کا مجموعہ ہے۔

الجرمن

۹۱۔ غالب کے اردو، فارسی کلام کا ترجمہ مہس آئی میری شمویئل میونخ ۱۹۷۳

(ANNEMAIRE SCHIMMEL)

۷

۱۲۔ روسی

(الف) زبان اُزبک

۹۲۔ (۱) شیدا۔ رحمان بیروی محمد جانوف و تاشقند، ازبکستان ۱۹۶۵ پہلی بار

من غن مرزا

مع مقدمہ ازڈاکٹر قمر رئیس

یہ ازبک زبان میں غالب کے اردو دیوان کے انتخاب کا مرقا اور

پابند ترجمہ ہے

پہلی بار پینتیس ہزار کی تعداد میں چھپا۔

(۲) ایضاً۔ رحمان بیروی محمد جانوف و تاشقند، ازبکستان ۱۹۶۵ دوسری بار

بعد نظر ثانی و اضافہ من غن مرزا

مع مقدمہ ازڈاکٹر قمر رئیس

(ب) زبان تاجک

۹۳-HAYAT VA GODIYAT-E-MIRZA ڈاکٹر عبداللہ تاجکستان اکیڈمی، تاشقند ۱۹۶۵

صفحے ۱۵۲

جان غفوروف

ASADULLO GOLIB

(حیات و ایجادات مرزا غالب)

مرزا کا تاجک شاعروں سے موازنہ کر کے مماثلت تلاش کی ہے۔

پہلا باب: عہد غالب

دوسرا باب: غالب کی نثری اور شعری تخلیقات،

فارسی شاعری کے نظریاتی عنصر

پنج آہنگ اور قاطع برہان وغیرہ کا تعارف،

ضمناً اردو سے معللاً اور عمود ہندی کا بھی ذکر۔

تیسرا باب: ملاحظیات۔ ذوق، آتش، رجب علی بیگ سرور اور سر سید کا تعارف۔

غالب کی حیات و شاعری سے متعلق ہندوستان میں شائع شدہ

کتابوں اور مضامین کا تعارف

مصنف کو اس پر ڈاکٹریٹ کی سند ملی

اس میں اردو شاعری کا ذکر محض ضمناً

روس میں شائع ہونے والا غالب سے متعلق یہ پہلا باضابطہ کام ہے۔

۱۹۶۸

۹۴- شاعر مشہور ہند شرف بانو پولاتوا

(مشمولہ رسالہ شرقِ سرخ)

غالب کے اردو مکاتیب کا تجزیہ،

خطوط کی الفاظ شماری بھی۔

بیدل اور نظیر اکبر آبادی کے حوالے سے غالب کے شاعرانہ اسلوب کا تجزیہ۔

غالب اور عمر خیام کی رباعیوں میں یکسانیت کی تلاش

۹۵۔ عود ہندی شرف بانوپولا تووا نشریات عرفان، تاجکستان ۱۹۸۲
(ترجمہ بہ زبان تاجک)

۹۶۔ غالب کی سوربایاں شرف بانوپولا تووا ڈی پلاٹووائسٹی ٹیوٹ اور نیشنل اسٹڈیز، ماسکو

۹۷۔ غالب کی فارسی نظم و نثر ڈاکٹر عبداللہ جان غفوروف نشریات عرفان، تاجکستان ۱۹۶۹
کا انتخاب مع دیباچہ

درقش کاویانی، دستنبو، چنچ آہنگ، مہر نیمروز وغیرہ کے علاوہ

ڈیڑھ سو غزلوں، رباعیوں، قصیدوں کا انتخاب و ترجمہ بہ زبان تاجک

۹۸۔ غالب کے اردو مکاتیب ڈاکٹر شرف بانوپولا تووا نشریات عرفان، تاجکستان
قبل ۱۹۶۹

غالب کے خطوں کی تاریخ و اردو درجہ بندی کر کے ان کی نشہ کے

تین ادوار قائم کیے ہیں۔

غالب کے خطوں کے ذخیرہ الفاظ اور اسلوب کا تعارف کرایا ہے۔

پہلا باب: غالب کی زندگی کا تاریخی پس منظر

دوسرا باب: اردو نثر کے ارتقا کا خاکہ

(ج) زبان چیک

۹۹۔ دیوان غالب مادام ہیش منوا غالب پرائک سے شائع ہوا

(ترجمہ بہ زبان چیک) (HUBSCH MANNOYA)

کوی چالیس پینتالیس غزلیں

۱۰۰۔ دیوان غالب پرہ فیسہ یان مارک

(ترجمہ بہ زبان چیک)

(د) زبان روسی

۱۰۱۔ ترجمہ کلام غالب نکلوی کلیوف، غضنفر علیف ماسکو ۱۹۶۹
سواسوغزلوں اور رباعیوں وغیرہ کا ترجمہ
یہ پہلا مجموعہ ہے۔

۱۰۲۔ مرزا غالب ڈاکٹر الیاس ہاشموف ۱۹۶۹

۱۰۳۔ مرزا غالب کی زندگی اور شاعری ڈاکٹر نتالیہ پریگارینا ماسکو
فارسی اور اردو شاعری کا تجزیہ

اسامہ فاروقی نے اس کتاب کا اردو میں ترجمہ کیا

۹۶-۱۹۹۵ء میں یہ اردو ترجمہ بالا قسط ماہنامہ سب رس

حیدرآباد میں چھپا

۱۰۴۔ مرزا اسد اللہ خان غالب ظ۔ انصاری ۱۹۶۸
(بہ زبان روسی)

۔ انیسویں صدی عیسوی کے صاحب طرز اردو، فارسی شاعر و نثر نگار

۔ اس پر ایشیائی علوم کے روسی انسٹی ٹیوٹ، ماسکو نے مصنف کو ایم۔ اے

کی سند عطا کی

۱۰۵۔ مرزا غالب۔ مرتبین: غفوروف، شعبہ مشرق سائنسی اکیڈمی، روس ۱۹۷۲

مشرق کے شاعر اعظم چلونسف، کیول سنگھ،

ظ۔ انصاری اور کلیف

اٹھارہ ہندوستانی: ڈاکٹر ذاکر حسین، سجاد ظہیر، خواجہ احمد فاروقی،

ممتاز حسین، تارا چند، فراق گور کھپوری،
 آل احمد سرور، علی سردار جعفری، محمد مجیب،
 میکش اکبر آبادی، سید عابد حسین،
 شوکت سبزواری، کیول سنگھ، احتشام حسین،
 خورشید الاسلام، ظ۔ انصاری، ملک راج اور مالک رام
 گیارہ روسی: چلو نشف، گلیوف، غفوروف،
 علییف وغیرہ، اور ایک اطالوی مصنف بیوزانی کے
 تیس مضامین کا مجموعہ، جو انگریزی سے روسی زبان
 میں منتقل کیے گئے تھے۔

۱۰۶۔ غالب شناسی ظ۔ انصاری انسٹی ٹیوٹ آف اورینٹل اسٹڈیز ۱۹۷۰
 انتخاب اردو و فارسی مع دیباچہ آرمیا نسکی، ماسکو

۱۳۔ سرائیکی

۱۰۷۔ غالب دیاں غزلاں پروفیسر دلشاد کلانچوی مکتبہ میری لائبریری، لاہور ۱۹۶۹

مقدمہ از مسعود حسن شباب ص ۹-۱۳

پیش لفظ از دلشاد کلانچوی ص ۱۵-۲۰

اشارات خواندگی ترجمہ ص ۲۱-۲۲

منظوم ترجمہ کلام غالب ص ۲۵-۹۶

چونیس غزلوں کا منظوم ترجمہ۔ عموماً کا'کی' کے وغیرہ کی تبدیلی سے کام نکالا ہے۔

اصل اردو متن بالمقابل لکھا ہے۔

۱۴۔ سندھی

۱۰۸۔ غالب۔ سب اچھا کہیں جسے پروفیسر کرار حسین ادارہ یادگار غالب، کراچی
(اردو سے ترجمہ) ۸۴ صفحے

۱۵۔ زبان سوئڈن

۱۰۹۔ GHALIB'S VERSER۔ پی ال الاکھن پال غالب سوئڈن کی اشعار، نومبر ۱۹۸۶ء
۱۲۰ صفحے

غالب اور اس کی شاعری کا تعارف
مع ترجمہ بعض اشعار

۱۶۔ فارسی

(الف) نظم و نثر وغیرہ

۱۰۔ احوال و آثار میرزا محمد علی فرجار مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان ، اسلام آباد

۱۹۷۷

اسد اللہ خان غالب

پیش گفتار ڈاکٹر محمد جعفر محبوب

مقدمہ مولف: ہندوستان میں فارسی زبان و ادب کی روایت

اور تاریخ از محمد علی فرجار

پہلا حصہ: ایران و ہند کے تمدن کے باہمی ارتباط،

غیر منقسم ہندوستان کے مختلف گوشوں میں فارسی زبان کا رواج

دوسرا حصہ: مرزا غالب کی سوانح حیات،

غالب کی مختلف منظوم و منثور تصانیف،

بعض نکتہ ہای دربارہ نویسدگی غالب،

غالب کی نثر و نظم کی نمایاں خصوصیات

نمونہ کلام میرزا غالب: غزل، قصیدہ، رباعی، قطعہ وغیرہ۔

۱۱۔ سرگذشت غالب آقای رازی ایم فرمان علی بکسیلرز، لاہور ۱۰۴ صفحے

۱۱۲۔ (۱) کلیات نظم غالب بہ تصحیح و اہتمام نواب ضیاء الدین مطبع دارالسلام عرف ۱۸۲۵

(فارسی) احمد خاں نیرورخشاں مطبع صادق لاخباد دہلی

مع دیباچہ غالب و تقریظ

غالب نے اس کو ”میحانہ آرزو سرانجام“ کے نام سے ۱۸۳۱ء سے پہلے

مرتب کیا تھا۔

کل ۵۰۶+۳ صفحے

صحیح تعداد اشعار ۶۶۹۴

(۲) ایضاً مرتب: نیرورخشان منشی نو لکھنؤ پریس، لکھنؤ ۱۲۷۹ھ

مئی، جون ۱۸۶۳ء

مع مثنوی ناتمام (فارسی) جو بعد میں ”ابر گہر بار“ کے نام سے چھپی۔

آخر میں نثری تقریظ، مجروح کی منظوم تاریخ اور مختلف شاعروں کے

قطععات تاریخ بھی شامل

کل ۵۶۳ صفحے

صحیح تعداد اشعار ۱۰۴۴۸

(۳) ایضاً مرتب: نیرورخشان منشی نو لکھنؤ پریس، لکھنؤ جنوری ۱۸۷۲

دوسری بار ۵۵۶ صفحے

(۴) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۸۹۳ تیسری بار

(۵) ایضاً ایضاً ایضاً جمادی الثانی ۱۳۴۳ھ

۵۲۴ صفحے دسمبر ۱۹۲۴ء

(۶) ایضاً مرتب: امیر حسن نورانی راجا رامکمار پریس، لکھنؤ فروری ۱۹۶۸

مع مثنوی دعائے صبح ۷۲۲ صفحے

۱۱۳۔ کلیات غالب فارسی ڈاکٹر ذاکر حسین

۱۱۴۔ کلیات غالب مرتب: مالک رام غیبہ مطبوعہ

(نظم فارسی) نو خطی اور دو قدیم مطبوعہ نسخوں کی مدد سے

۱۱۵۔ کلیات غالب فارسی غلام رسول مہر شیخ مبارک علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۶۵

احوال غالب از مرتب ص ۱-۱۳

غالب کے فارسی کلام پر ریویو از حالی ص ۱۵-۱۰۴

غالب کا لکھا ہوا دیباچہ، اور

میر مہدی مجروح کی تحریر کردہ تقریظ کل ۶۶۷ صفحے

۱۱۶۔ (۱) کلیات غالب فارسی سید مرتضاحسین فاضل لکھنوی مجلس ترقی ادب، لاہور ۱۳۸۷ھ

جون ۱۹۶۷ء

جلد اول

پیش گفت از سید مرتضاحسین فاضل ص ۱-۳۲

مقدمہ از سید عابد علی عابد ص ۱-۱۳۰

قطعات، مثنویات، فاتحے، نوحے، مخمس، ترکیب بند اور ترجیع بند وغیرہ

کل ۵۱۲ صفحے

(۲) ایضاً۔ جلد دوم سید مرتضاحسین فاضل مجلس ترقی ادب، لاہور جون ۱۹۶۷ء

اکھتر قصیدے ۲۰۱ صفحے

(۳) ایضاً۔ جلد سوم سید مرتضاحسین فاضل مجلس ترقی ادب، لاہور ستمبر ۱۹۶۷ء

غزلیات۔ الف سے ی تک ص ۱-۳۷۳

رباعیات۔ ایک سو دو ص ۳۷۵-۴۱۰

معمیات۔ ص ۴۱۱

ابیات ص ۴۱۱-۴۱۳

تقریظ غالب ص ۴۱۴-۴۲۳

تاریخ اختتام از میر مہدی مجروح ص ۴۱۸-۴۲۳

۱۹۶۹

۱۱۷۔ کلیات غالب غلام رسول مہر مجلس یادگار غالب، لاہور

فارسی۔ نظم پنجاب یونیورسٹی، لاہور

پہلا حصہ: قصاید ۲۸۲ صفحے

مثنویات ۱۶۱ صفحے

(۲) ایضاً۔ دوسرا حصہ غلام رسول مہر مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۹۶۹

مع تعارف و دیباچہ وغیرہ

قطعات، رباعیات، ترکیب بند

ترجیع بند، اور مخمس ۲۵۲ صفحے

(۳) ایضاً۔ تیسرا حصہ سید وزیر الحسن عابدی مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۹۶۹

غزلیات فارسی مرزا غالب مکتبہ میری لائبریری، لاہور

۱۱۸۔ (۱) میخانہ آرزو سرانجام مصنف و مرتب: مطبع دہرا سلام، دہلی ۱۸۳۵

(کلیات نظم و نثر فارسی) مرزا اسد اللہ خاں غالب

زمانہ ترتیب: ستمبر اکتوبر نومبر ۱۸۳۵ء ۵۰۶ صفحے

(۲) ایضاً مرتب: مسلم ضیائی

کلیات غالب فارسی کا قدیم ترین نسخہ

سہ ماہی اردو کراچی، جنوری ۱۹۶۸ء میں شامل ہو کر شائع ہوا

۱۱۹۔ میخانہ آرزو مرتب: ڈاکٹر محمد حسن حایری نشر مرکز، تہران، ۱۹۹۳

شرح احوال و بررسی آثار و گزیدہ اشعار غالب دہلوی،

نخن نخست، مقدمہ مرتب، مقدمہ شاعر، قصیدہ،

غزل، مثنوی، مخمس، قطعہ، رباعی،

گزارش، فہرست مقالہ، کتاب نامہ،

اعلام

۱۲۰۔ دیوان غالب بہ تصحیح ذوالفقار اختر لاہور ۱۹۷۷

آثار نسخہ

۱۲۱۔ سبد باغ دو در مصنف و مرتب: مرزا غالب

۱۲۸۳۔ نام تاریخی ہے اور یہ ”سبد چیں“ کا بڑا ایڈیشن ہے۔

پہلا حصہ: سبد چیں اور چند نظمیں

دوسرا حصہ: بعض نثریں جو کلیات نثر میں شامل تھیں

کتابت ۱۲۸۳ھ میں شروع ہو کر ۱۲۸۷ھ میں مکمل ہوئی

۱۸۷۶ء

۱۸۷۶ء

غالب نے ہیرا سنگھ درد کو چھپوانے کی اجازت دی لیکن طباعت کا کام نہیں ہو سکا۔

۱۲۲۔ (۱) سبد باغ دو در سید وزیر الحسن عابدی پنجاب یونیورسٹی، لاہور جولائی ۱۹۶۸
مجموعہ نظم و نثر فارسی

فہرست و دیباچہ وغیرہ ۲۲ صفحے

سبد باغ دو در (مجموعہ نظم و نثر فارسی، مرتبہ غالب ۱۲۸۳ھ / ۶۷-۱۸۶۶) ۱۹۸ صفحے

تحقیق نامہ از مرتب۔: تلخیص مکاتبات، تعلیقات و اشاریہ وغیرہ ۲۴۰ صفحے

یہ مجموعہ پہلے یونیورسٹی اور نیشنل کالج، لاہور کی میگزین میں اگست ۱۹۶۰ء اور

اگست ۱۹۶۱ء میں چھپا تھا۔

باغ دو در۔ پہلا در۔ منظومات = قطعات ،

ترکیب بند ، مثنوی ، قصاید ، غزلیات ، رباعیات ،

فرد اور تلخیص بر غزل قدسی

ایضاً۔ دوسرا در۔ منظورات = خطوط، دیباچے، تقاریظ

(۲) ایضاً سید وزیر الحسن عابدی پنجاب یونیورسٹی لاہور ۱۹۷۰ء دوسری بار

- ۱۲۳۔ سبد باغ دور مولانا امتیاز علی خاں عرشی انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۶۹
(۱) (تلخیص) ۵۲ صفحے
- ۱۲۴۔ (۲) ایضاً ایضاً ایضاً ۱۹۷۳

۱۲۴۔ (۱) سبد چیں بہ اہتمام محمد مرزا خاں مالک مطبع محمدی، دہلی ۱۳۔ ربیع الثانی ۱۲۸۳ھ
اگست ۱۸۶۷ء

بقیہ دیوان غالب: مثنوی ابر گہر بار، نئے قصیدے
اور قطعات فارسی مع دیباچہ غالب
کل ۷۳۰ شعر ۲۰ صفحے + ۲ صفحے صحیح نامہ

- ۱۲۵۔ سبد چیں اختر انصاری اکبر آبادی کراچی
- ۱۲۶۔ (۱) سبد چیں مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی
مجموعہ کلام فارسی جو کلیات نظم فارسی میں شامل نہیں ہے
- (۲) ایضاً۔ مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی
اپریل ۱۹۳۸
- مع اضافہ

- ۱۲۷۔ سبد چیں سید وزیر الحسن عابدی پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹
۱۷۱ صفحے
- ۱۲۸۔ انتخاب دیوان غالب فارسی حامد حسن قادری غیب مطبوعہ
- ۱۲۹۔ انتخاب غالب ڈاکٹر ذاکر حسین شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی، دہلی فروری ۱۹۷۰ء
۳۲۲ صفحے
- ۱۳۰۔ غالب کے اشعار فارسی کا مجموعہ قاضی عبدالوہاب غیب مطبوعہ
دانشگاہ علی گڑھ کے شیفتہ کلاشن سے منطوقے پر مبنی

۱۳۱۔ غزلیات غالب محمد مجیب مسلم پروگریسیو گروپ، دہلی ۱۶۹ صفحے

۱۳۲۔ متاع غالب مرزا جعفر حسین مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ فروری ۱۹۶۹

غالب کے فارسی کلام کا انتخاب

۱۳۳۔ نقشہائے رنگ رنگ پروفیسر شاہ عطاء الرحمان عظیم الشان بک ڈپو، پٹنہ جون ۱۹۶۹

عطا کا کوی ۹۶ صفحے

انتخاب کلام غالب فارسی

۱۳۴۔ نقشہائے رنگ رنگ نیاز فتحپوری ادارہ نگار لکھنؤ

غالب کی فارسی گوی اور اس کی خصوصیات

۱۳۵۔ الہامات غالب آقای رازی ایم فرمان علی اینڈ سنز، لاہور

ترجمہ و شرح غزلیات غالب، ردیف میم ۱۲۸ صفحے

۱۳۶۔ (۱) روح غالب صوفی غلام مصطفی تبسم گلوب پبلشرز، لاہور فروری ۱۹۶۹

(شرح غزلیات غالب فارسی) ۲۵۶ صفحے

(۲) ایضاً۔ جلد اول ایضاً ایضاً ۱۹۸۱

الف تاخ۔ ایک سو دس غزلیں ۲۸۳+۱۲ صفحے

ایضاً۔ جلد دوم صوفی غلام مصطفی تبسم ایضاً ۱۹۸۱

د تا ی۔ دو سو بارہ غزلیں ۸۲۵+۶ صفحے

۱۳۷۔ غالب کے فارسی کلام پر ناقدانہ نظر ڈاکٹر عارف شاہ گیلانی

۱۳۸۔ گنجینہ مطالب (فارسی) آقا بیدار بخت خاں تاج بک ڈپو، لاہور

دیوان غالب۔ ردیف میم مع شرح ۷۲ صفحے

۱۳۹۔ کلیات نظم فارسی مصنف: ڈاکٹر سید غلام اکبر نقوی تہران یونیورسٹی ۶۱-۱۹۶۰

اسد اللہ خاں غالب دہلوی نگرال: ڈاکٹر حسین خطیبی برائے پی۔ ایچ۔ ڈی

فصل اول۔ عصر غالب: مختصری در تاریخ زبان فارسی تا عہد

سلاطین مغولی، نثر فارسی در ہند

اوضاع سیاسی، نفوذ انگلیسہا۔

فصل دوم۔ (الف) شرح احوال زندگانی غالب۔

ولادت و خاندان، ازدواج، وردہلی،

مسافرت بہ لکھنؤ و کلکتہ، جس

دربار بہادر شاہ، مرگ عارف، شورش سپاہیان ہند

فوت میرزا یوسف خاں، درد بارہ و الیان رامپور

قاطع برہان، سیرت و اخلاق، مذہب غالب،

علاقہ غالب بہ ایران، مر بیان و ممد و حسین

(ب) بمعصر و شاگردان غالب۔ بہادر شاہ ظفر، نصیر الدین حیدر،

واجد علی شاہ اختر، نواب کلب علی خاں۔

(ج) امراء حکما و علما مر بوط بہ غالب۔ شیفتہ، ازردو، شیخ نصیر الدین،

حکیم احسن اللہ خاں، نواب ضیاء الدین احمد خاں،

مولوی فضل حق خیر آبادی۔

(د) شعرا بمعصر: ذوق، ناسخ و دیگر ۵۸ شعرا

(ه) شاگردان غالب۔ ۸۳ شاگردان

فصل سوم۔ مختصری در آثار نظم و نثر اردو و فارسی غالب

فصل چہارم۔ بخش اول۔ بحث مفصل در کلیات نظم فارسی غالب

بخش دوم: سبک شعر غالب۔ مطالب و موضوعات،

ضایع شعری، مبالغہ در کلام غالب وغیرہ۔ کل ۱۳۸ صفحہ

۱۲۰۔ مثنوی ابرگہر بار بہ سعی میر فخر الدین مطبع اکمل المطابع، دہلی ۱۲۸۰ھ

۱۸۶۳ء

مشمولات: دو قصیدے، دو مدحیہ قطعے، ایک قطعہ در تعمیر مسجد و چادہ جمیر،
دس رباعیاں۔

شروع میں غالب کا دیباچہ، آخر میں غالب کی تقریظ اور مختلف لوگوں
کے قطعے تاریخ۔

اس کتاب کا ہر صفحہ مصنف (غالب) کی نظر سے گزرا ہے۔ ۴۱ صفحے

۱۲۱۔ ایضاً مرتب: شیخ اصغر علی

مشمولہ اور منٹل کالج میگزین لاہور فروری تا مئی ۱۹۵۸ء

۱۲۲۔ مثنوی ابرگہر بار مع مقدمہ و تصحیح متن انجمن ترقی اردو، کراچی اکتوبر ۱۹۶۶ء
سید مرتضیٰ حسین فاضل لکھنوی،

ابتدائیہ از تحسین سروری

مثنوی میں آٹھ عنوان اور ۱۰۶۳ شعر

یہ سہ ماہی اردو کراچی جنوری تا اکتوبر ۱۹۶۶ء میں شائع ہوا

۱۲۳۔ ایضاً مرتب: رفیق خاور رائٹرز بیورو، کراچی اگست ۱۹۶۹ء
۱۳۶ صفحے

۱۲۴۔ مثنوی بیان نموداری شان نبوت و ولایت کہ مطبع سلطانی شاہجہاں آباد ۱۲۶۸ھ

در حقیقت پر تو نور الانوار حضرت الوہیت است اگست ۱۸۵۲ء

بعد میں یہ کلیات غالب (فارسی) مطبوعہ ۱۸۶۳ء میں

شعروں کے حذف و اضافہ کے ساتھ شامل کر لی گئی۔

۱۲۵۔ مثنویات غالب ڈاکٹر ظ۔ انصاری غالب انسٹی ٹیوٹ۔ نئی دہلی جولائی ۱۹۸۳ء

۱۳۶۔ نقد و بررسی غزلیات فارسی مصنف دکترا محمد حسن حایری تہران یونیورسٹی ۱۹۷۹
میرزا اسد اللہ خان غالب دہلوی نگرال: دکترا اسماعیل حاکمی برائے ایم اے فارسی

مقدمہ: نگاہی بر تاریخ شبہ قارہ ہندو پاکستان و اوضاع سیاسی و اجتماعی آل۔

گسترش شعر و ادب فارسی در شبہ قارہ ہندو پاکستان۔

مختصری در زندگانی میرزا اسد اللہ خان غالب دہلوی۔

مقام غالب در شعر و ادب

نقد و بررسی غزلیات فارسی غالب دہلوی

توضیحات مقالاتیکہ در مورد غالب نوشته شدہ است

کل ۱۳۵ صفحے

منابع

۱۳۷۔ ہفت رنگ غالب اخلاق حسین عارف لکھنؤ ۱۹۷۷

۱۳۸۔ (۱) مثنوی دعائے صباح حسب ایماے مرزا عباس بیگ مطبع نو لکھنؤ، ۱۹۶۸

(حضرت علیؑ سے منسوب ایک دعا) لکھنؤ ۲۶ صفحے

عربی متن حوض میں + فارسی نثری ترجمہ

+ غالب کا کیا ہوا منظوم فارسی ترجمہ

کل ۱۲۹ شعر مع سات شعر مناجات امام زین العابدین کے

(۲) ایضاً باہتمام منشی مظہر حسین مطبع نامی مظہر العلوم لکھنؤ شعبان ۱۳۱۲ھ

۲۴ صفحے فروری ۱۹۹۵ء

۱۳۹۔ دعائے صباح مع ترجمہ نثر و مقدمہ از کالی داس کپتارضا و مل پبلکیشنز، ممبئی

ترجمہ منظوم از مرزا اسد اللہ خان غالب ۱۹۷۷ء

دعائے صباح۔ اولین اشاعت مطبوعہ

مطبع نو لکشور لکھنؤ کی من و عن نقل ۲۰+۲۶ صفحے

۱۵۰۔ مثنوی دمغ الباطل (فارسی) بہ اہتمام حافظ عبداللہ فخر المطابع، دہلی ۱۲۷۱

مخطوطہ ڈاکٹر عبداللہ چغتائی کے ذاتی کتب خانے میں ہے۔

کل قریب دو ہزار شعر ۸۶ صفحے

۱۵۱۔ (۱) کلیات نثر غالب فارسی منشی نو لکشور پریس، لکھنؤ رمضان ۱۲۸۳ھ

جنوری ۱۸۶۸ء پہلی بار

فہرست کلیات غالب ۲-۱

پنج آہنگ ۱۲۲-۱، مہر نیروز ۱۲۳-۱۸۸۳

دستنبو ۱۸۹-۲۰۸، خاتمہ پنج آہنگ وغیرہ ۲۱۲۳

(۲) ایضاً منشی نو لکشور پریس، لکھنؤ شوال ۱۲۸۷ھ

مع دو خط زاید - ۳۱۸ صفحے جنوری ۱۸۷۱ء دوسری بار

(۳) ایضاً ایضاً، کانپور ۱۲۹۲ھ

۳۱۳ صفحے ستمبر ۱۸۷۵ء تیسری بار

(۴) ایضاً منشی نو لکشور پریس، لکھنؤ اپریل ۱۸۸۳ء چوتھی بار

۳۱۷ صفحے

(۵) ایضاً منشی نو لکشور، پریس، کانپور شعبان ۱۳۰۵ھ

۳۱۷ صفحے اپریل ۱۸۸۸ء

۱۵۲۔ آہنگ پنجم بہ تصحیح سید علی رضا مطبع انوار الاسلام،

۱۳۲۸ھ حیدر آباد، دکن (از کلیات نثر غالب) ۱۹۱۰ء

۱۵۳۔ پنج آہنگ بہ اہتمام حکیم غلام نجف خان بہادر مطبع سلطانی، دہلی ۱۳۔ رمضان ۱۲۶۵ھ

۲۔ اگست ۱۸۴۹ء

آہنگ اول: فقرے جو بہ لحاظ مراتب اچھے برے موقعوں پر لکھے جائیں۔

آہنگ دوم: چار زمزموں میں۔ مصادر، محاورات، مصطلحات اور بعض لفظوں سے متعلق۔

آہنگ سوم: غالب کے فارسی اشعار جو نثری تحریروں کی آرائش

کے لیے کار آمد ہیں۔

آہنگ چہارم: مرزا کے دیباچے اور تقریظیں وغیرہ۔

آہنگ پنجم: مرزا کے خطوط

۲۹۳ صفحے

۱۵۴۔ (۱) پنج آہنگ بہ اہتمام منشی نور الدین احمد لکھنوی مطبع دار السلام، دہلی ۱۲۶۹ھ

اپریل ۱۸۵۳ء

حسب اندراج سرورق ”بہ تصحیح حضرت مصنف“

بعد کے کچھ خطوں کا اضافہ، اس لیے طباعت اوایل ۱۸۵۴ء

میں مکمل ہوئی ہوگی۔

۳۴۴ صفحے

شوال ۱۲۸۷ھ

مطبع منشی نو لکھنور

(۲) پنج آہنگ

جنوری ۱۸۷۱ء

۱۵۵۔ پنج آہنگ تصحیح و تحقیق سید وزیر الحسن عابدی پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹

مجلس یادگار غالب، لاہور

ہر مکتوب الیہ کے نام کے خط یکجا کردے ہیں

دیباچہ مرتب

آہنگ اول: القاب و آداب اور ان سے متعلقہ مراتب

آہنگ دوم: مصادر و مصطلحات و لغات فارسی

آہنگ سوم: اشعار مکتوبی منتخب از دیوان فارسی

آہنگ چہارم: کتابوں کے خطبے، تقریظیں اور متفرق عبارتیں

آہنگ پنجم: مکاتیب

مرتب نے ہر مکتوب الیہ کے نام کے خط یکجا کر دئے ہیں۔ تا صفحہ ۷۱۴

۱۵۶۔ پنج آہنگ میں کالی داس گپتارضا و مل پبلکیشنز، بمبئی اپریل ۱۹۸۹

مکاتیب غالب

کلیات نثر غالب طبع دوم کے متعلق اوراق کا عکس

ص ۲۵۴ تا ۹۶ اس میں کل ۱۶۹ خط

مع پیش لفظ از مرتب، آخر کتاب میں اشاریہ بھی

۱۵۷۔ پنج آہنگ کا قدیم ترین ڈاکٹر حنیف نقوی خدابخش لائبریری، پٹنہ ۱۹۹۷

نسخہ (عکسی ایڈیشن)

۱۵۸۔ دستنبو بہ اہتمام شیوناراین مطبع مفید خلائق، آگرہ ۱۲۷۵ھ پہلی بار

شروع نومبر ۱۸۵۸ء

مصنف کی سرگذشت ابتدا سے ۱۸۵۷ء تا ۳۱ جولائی ۱۸۵۸ء

شروع میں ملکہ معظمہ انگلستان کی خدمت میں تہنیت فتح ہندوستان

پر مشتمل فارسی قصیدہ

کتاب کے آخر میں بھی: ”جہاندار فرزانہ و کٹوریا کی مدح“

اور مہر و تفتہ کے قطعہ تاریخ ۸۰ صفحے

۱۵۹۔ (۱) دستنبوی بہ اہتمام قاضی عبدالجلیل جنون مطبع لٹری سوسائٹی ۱۲۸۲

۱۸۶۵ روہیلکھنڈ، بریلی

مع قصیدہ فتح دہلی۔ اکتوبر ۱۸۵۸ء

حاشیے پر غالب نے مشکل لفظوں کے معنی بھی لکھے ہیں

۶۱ صفحے

(۲) دستنبوی بہ اہتمام قاضی مطبع لٹریچر سوسائٹی ۱۲۸۸ھ

عبدالجمیل جنون روہیلکھنڈ، بریلی ۱۸۷۱ء دوسری بار

۶۱ صفحے

۱۸۸۴

ایضاً

(۳) ایضاً

۱۹۶۲ مرتب: مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی

۱۹۶۹ (۲) دستنبوی مرتب: مالک رام صد سالہ یادگار غالب کمیٹی، دہلی

۵۰ صفحے

مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی

۱۳۸۵ھ

۱۶۱- ایضاً ڈاکٹر عبدالشکور احسن مجلس یادگار غالب، لاہور

۱۹۶۹ء

پنجاب یونیورسٹی، لاہور

۹۲ صفحے

غیہ مطبوعہ

۱۶۲- غالب کے فارسی خطوط قاضی عبدالودود

بیشتر بہ نام محمد علی خاں

۱۶۳- غالب و ذکا کی مراسلت (فارسی) مرتب: مولوی محمد حبیب اللہ ذکا مدد راسی غیہ مطبوعہ

نسخہ مملوکہ آغا حیدر حسن (حیدر آباد)

۱۶۴- غالب کی نادر تحریریں ڈاکٹر خلیق انجم مکتبہ شاہ اولہ، دہلی فروری ۱۹۶۱

مختلف رسالوں میں شائع شدہ خط اور دوسری تحریریں

۱۸۴ صفحے

مع اشاریہ و غلط نامہ

۱۶۵- (۱) مآثر غالب قاضی عبدالودود

غالب کی کمیاب اردو فارسی کی نظم و نثر اور خطوط غیہ مطبوعہ

کیا ب مطبوعہ کتابوں سے ماخوذ

یہ مجموعہ پہلی بار علی گڑھ میگزین کے غالب نمبر (۲۹-۱۹۳۸ء) میں

”آثار غالب“ کے نام سے شامل ہوا۔ پھر نیا سرورق لگا کر

”مائثر غالب“ کے نام سے منظر عام پر لایا گیا۔

(۲) مائثر غالب قاضی عبدالودود انجمن ترقی اردو، بہار، پٹنہ ستمبر ۱۹۴۹ء پہلی بار

غالب کی کیا ب نظم و نثر کا مجموعہ

(۳) مائثر غالب قاضی عبدالودود ادارہ تحقیقات اردو، پٹنہ ۱۹۹۵

بہ تصحیح ڈاکٹر حنیف نقوی ۱۲۰ صفحے

عرض حال، التماس

حصہ اول: اردو نثر، اردو نظم، فارسی نثر، فارسی نظم

حصہ دوم: خطوط غالب

حواشی حصہ اول، حصہ دوم اور

حواشی واستدراک، پس گفتار

۱۶۶۔ (۱) متفرقات غالب سید مسعود حسن رضوی ادیب ہندوستان پریس، رامپور ۱۹۴۷

کتابخانہ ریاست، رامپور بار اول

ایک قلمی بیاض سے ماخوذ غالب کے غیر مطبوعہ خطوط اور

فارسی منظومات

مقدمہ: ۳۳ صفحے

حصہ اول: مکتوبات۔ ۲۹ خط بنام مولوی سراج الدین احمد،

مرزا احمد بیگ طپاں، مرزا ابوالقاسم خاں قاسم،

ادارہ جام جہاں نما، شیخ ناسخ ۱۰۲ صفحے

حصہ دوم: منظومات۔ غزل در توصیف طپاں و قاسم،

دو قطعات متعلق بہ قاسم، مثنوی باد مخالف، سلام،

مثنوی غالب من جانب بہادر شاہ ظفر ۵۱ صفحے

ضمیمہ الف۔ رقعہ ناطق بنام غالب

ضمیمہ ب۔ اقتباس مثنوی میر دوست علی خلیل در جواب مثنوی غالب

ضمیمہ ج۔ منشی ولایت و عزیز صفی پوری کے قلم سے غالب سے

۲۲ صفحے

اصلاح لینے کا حال

(۲) متفرقات غالب سید مسعود حسن رضوی ادیب کتاب نگر، لکھنؤ ۱۹۶۹ پہلی بار

ایک خط بنام منشی ولایت و عزیز کا اضافہ

(۳) ایضاً سید مسعود حسن رضوی ادیب کتاب نگر، لکھنؤ ۱۹۷۲ اور سری بار

۱۶۷۔ مرزا غالب کے چند غیر مطبوعہ فارسی خطوط خواجہ احمد فاروقی ۱۹۶۰

۔ غمگین کے نام

۱۶۸۔ مکاتیب غالب (فارسی) امتیاز علی خاں عرشی سال ترتیب ۱۹۴۱ نیہ مطبوعہ

تاریخی ترتیب سے مطبوعہ و غیر مطبوعہ خطوط

۱۶۹۔ نامہ ہائے فارسی غالب سید اکبر علی ترمذی غالب انڈیائی، نیہ دہلی ۱۹۶۹

سفر کلکتہ سے متعلق،

اصل خطوں کے عکس بھی

۱۷۰۔ تشریح مکاتیب غالب آقارازی لاہور ۱۹۵۶

۱۷۱۔ مہر نیمروز بحکم مرزا فتح الملک بہادر مطبع فخر المطابع، دہلی ۱۹۷۱

۲۸ و ۲۹ ۱۸۵۴

تالیف ۱۲۶۶ھ تا ۱۲۷۰ھ ۱۱۶ صفحے
۱۸۵۰ء ۱۸۵۳ء

۱۷۲۔ مہر نیمروز فارسی بہ اہتمام پراگ نراین مطبع فغشی نو لکشور، لکھنؤ ۱۳۳۳ھ
۱۶۳ صفحے جون ۱۹۱۵ء

۱۷۳۔ (۱) مہر نیمروز بہ تصحیح و تفسیر مولانا اولاد حسین روٹری پرنٹنگ ورکس، لاہور ۱۹۲۵ء پہلی بار
شاداں بلگرامی

شیخ مبارک علی، لاہور

متن + فرہنگ + حالات غالب ۱۳۲ صفحے

(۲) مہر نیمروز ایضاً ایضاً ۱۹۳۷ دوسری بار

۱۷۴۔ مہر نیمروز ڈاکٹر عبدالشکور احسن مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۳۸۸ھ

پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹ء

۲۰۹ صفحے

(ب) قضیہ برہان

۱۷۵۔ برہان قاطع مولوی محمد حسین تبریزی
برہان تخلص
افضل المطابع، کلکتہ ۱۲۵۲ھ
بہ اہتمام محمد اعظم لکھنوی ۱۸۳۶ء

تالیف ۱۰۶۲ھ / ۱۶۵۲ء

اس کا جو نسخہ غالب کے پیش نظر تھا، وہ کتب خانہ رامپور میں محفوظ ہے۔

۹۲۴ صفحے

۱۷۶۔ برہان قاطع مولوی محمد حسین
بن تبریزی برہان تخلص
کتبخانہ زوار، تہران ۱۳۳۰ھ
۱۹۵۱-۵۲ء

مرتب: پروفیسر ڈاکٹر محمد معین، تہران یونیورسٹی

مقدمہ مرتب: ۱۵۸ صفحے، دیباچہ مولف: ۳۸ صفحے

پہلی جلد - الف تا ت - ص ۵۵۰ تا ۵۵۱

دوسری جلد - ج تا س - ص ۱۲۱۶ تا ۵۵۱

تیسری جلد - ش تا ل - ص ۱۲۱۷ تا ۱۹۲۳

چوتھی جلد - م تا ی - ص ۱۹۲۳ تا ۲۳۶۹

پانچویں جلد - تعلیقات و کتر محمد معین: کل ۲۸۷ صفحے

مقدمے کا ایک حصہ جس میں برہان قاطع کے جواب اور جواب جواب کے

طور پر لکھی جانے والی کتابوں کا تعارف ہے "لغت نامہ و تہذیب" کے

مسلل ۴۰ میں مقدمہ کے طور پر شامل ہے۔

۱۷۷۔ فرہنگ انجمن آراءے ناصری رضا قلی خاں ہدایت کارخانہ علی قلی خاں، جمادی الآخر ۱۲۸۸ھ

تہران

بہ سلسلہ معرکہ قاطع برہان تالیف ۱۲۸۸ھ / ۱۸۷۱ء

مشمول بریک مقدمہ در تواریخ معتبرہ و دوازدہ آرائش و بست و چہار انجمن
ان میں یہ دو آرائش قابل توجہ:

برخی از لغات کہ صاحبان فرہنگ و برہان در آل اشتباہد سہو کردند

بعضی اشتہابات در لغات برہان و خطائیکہ دیگرال را دست دادہ

۱۷۸۔ قاطع برہان مرزا اسد اللہ خاں غالب مطبع نو کشور، لکھنؤ رمضان ۱۲۷۸ھ پہلی بار

مع مختصر تقریظ غالب ۲۱۔ مارچ ۱۸۶۲ء

اس ایڈیشن کے آخر میں غالب کی مہر ثبت ہے۔

اس میں غالب نے برہان قاطع کی خامیوں کی نشاندہی کر کے

۲۸۴ کلمات پر اعتراض کیے ہیں۔ ۹۷ صفحے

۱۷۹۔ قاطع برہان کا پہلا مسودہ مولوی امتیاز علی خاں عرشی دہلی ۱۹۷۳

غالب کے لکھے ہوئے تمام حواشی (مؤلفہ ۱۸۵۸ء تا ۱۸۶۰ء) یکجا کر کے

ان پر تبصرہ اور محاکمہ کیا ہے۔

۱۸۰۔ قاطع برہان و قاضی عبدالودود بہ سلسلہ مطبوعات ادارہ تحقیقات اردو، پٹنہ ۱۹۶۷

رسائل متعلقہ

پیش گفتار از مرتب تعارف از ڈاکٹر ذاکر حسین

قاطع برہان ملقب بہ درفش کاویانی، سوالات عبدالکریم،

لطائف غیبی، نامہ غالب اور تیغ تیز

جلد اول: اس میں قاضی صاحب کے حواشی شامل نہیں ۲۹۵ صفحے

جلد دوم: مختلف آرا متعلقہ قاطع برہان وغیرہ۔ لیکن یہ جلد چھپ
نہیں سکی ہے۔

۱۸۱۔ (۱) درفش کاویانی مرزا اسد اللہ خان غالب مطبع اکمل المطابع، دہلی ۱۲۸۲ھ
دسمبر ۱۸۶۵ء

قاطع برہان کہ پیش ازیں در مطبع اودھ اخبار لکھنؤ طبع شدہ بود،
بہ توجہ حضرت مولف بعد اضافہ مطالب دیگر ویافتن خطاب
”درفش کاویانی“ بہ اہتمام میر فخر الدین انطباع پذیرفت۔ ۱۵۳ صفحے
(۲) درفش کاویانی مرزا اسد اللہ خان غالب مطبع اکمل المطابع، دہلی ۱۸۸۱
۱۵۳ صفحے

(۳) ایضاً ایضاً ایضاً
۱۸۸۲ ایضاً
۱۵۳ صفحے

۱۸۲۔ درفش کاویانی مرزا اسد اللہ خان غالب مجلس یادگار غالب، لاہور فروری ۱۹۶۹
مرتب: پروفیسر ڈاکٹر محمد باقر ۲۹۳ صفحے
مع پیش گفتار از پروفیسر حمید احمد خاں

۱۸۳۔ محرق قاطع برہان مولوی سید سعادت علی دہلوی مطبع احمدی، اموجان، شاہدہ محرم ۱۲۸۰ھ
مطبع حیدری، دلہای ۱۸۶۳ء

بجواب قاطع برہان۔ مؤلفہ ۱۲۸۰ھ ۹۶ صفحے
۱۸۳۔ دافع ہدیان مولوی نجف علی خاں جمبھری مطبع اکمل المطابع، دہلی ۱۸۶۳
بجواب محرق قاطع برہان ۲۸ صفحے

محرقت قاطع کا رد لکھنے کے لیے غالب نے لوگوں کو تحریک کی نجف علی واحد
شخص ہے جو اس کام پر آمادہ ہو۔ کا (بقول قاضی عبدالودود)

۱۸۵۔ (۱) رسالہ سوالات عبدالکریم مرزا اسد اللہ خان غالب مطبع کا نام درج نہیں ۱۲۸۱ھ
 (اردو) بجواب محرق قاطع برہان غالب اکمل المطابع دہلی ۱۸۶۳ء
 عبدالکریم فرضی نام سے سترہ سوالوں پر مشتمل یہ بے نام رسالہ خود غالب
 نے ۱۲۸۱ھ میں لکھا تھا۔
 ۱۸۶۳ء

اپنے ایک خط میں انہوں نے اسے ”سوالات عبدالکریم“ کہا ہے۔

(۲) رسالہ سوالات عبدالکریم مرزا غالب

(اردو) رسالہ معاصر پٹنہ حصہ ۳ (۱۹۵۲ء) میں بغیر تمہید و حواشی کے چھپا۔

۱۸۶۔ ایضاً مرزا غالب پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹
 مرتب: سید وزیر الحسن عابدی

۱۸۷۔ رسالہ لطائف نبوی بہ اہتمام میر فخر الدین اکمل المطابع، دہلی ۹۔ ربیع الثانی ۱۲۸۱ھ

(اردو) ۲۱ اکتوبر ۱۸۶۳ء

بجواب محرق قاطع برہان (دیباچے کے علاوہ بیس لطفیے)

یہ بھی سیف الحق میاں داد خاں سیاح کے نام سے خود غالب نے لکھا ہے

کل ۴۴ صفحے بہ شمول قطعات تاریخ جوہر، عزیز، رضوان وغیرہ

۱۸۸۔ رسالہ لطائف نبوی مرزا غالب پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹

(میاں داد خاں سیاح کے نام سے)

مرتب: سید وزیر الحسن عابدی

۱۸۹۔ لطائف نبوی ڈاکٹر سید معین الرحمن الوقار پبلکیشنز، لاہور ۱۹۹۵

صفحہ ۱۱۶

- ۱۹۰۔ ساطع برہان مرزار حیم بیگ میرٹھی مطبع ہاشمی، میرٹھ
 ۱۲۸۲ھ
 قاطع برہان کے رد میں ۱۲۷۹ھ میں لکھا۔
 ۱۸۶۵ء
 ۱۷۳ صفحے
- ۱۹۱۔ نامہ غالب مرزا اسد اللہ خان غالب مطبع احمدی اموجان، دلہای ربیع الاول ۱۲۸۲ھ
 (اردو) بجواب ساطع برہان ۱۶ صفحے
 اگست ۱۸۶۵ء
 یہ ۱۷، ۱۸ اکتوبر ۱۸۶۵ء کے اودھ اخبار میں بھی چھپا۔
 بعد میں عود ہندی میں شامل کیا گیا۔
 ۱۹۳۴ء میں رسالہ ہندوستانی الہ آباد میں شائع ہوا۔
- ۱۹۲۔ موید برہان آقا احمد علی احمد مطبع مظہر العجائب، کلکتہ
 اصفہانی ثم جہانگیر نگری
 برہان قاطع کی تائید میں، تالیف ۱۲۸۰ھ
 ۱۲۸۲ھ
 ۱۸۶۵ء
 ۲۶۸ صفحے
- ۱۹۳۔ قطعہ در گزارش سپاس یاد آوری مرزا غالب مطبع اکمل المطابع، دہلی
 بہ عالی خدمت جناب مولوی آغا احمد علی صاحب جہانگیر نگری
 ۱۲۸۲ھ
 ۱۸۶۶ء

۳۱ شعر فارسی ایک ورق

یہ انڈیا وفس لائبریری میں محفوظ ہے۔

بعد میں سبد چیمیں میں شامل کر لیا گیا۔

۱۹۴۔ قطعہ در جواب قطعہ غالب عبدالصمد فدا سلہٹی

۱۹۵۔ قاطع القاطع مولوی امین الدین امین دہلوی مطبع مصطفائی، دہلی

۱۲۸۳ھ

۱۸۶۶ء

۲۶۸ صفحے

بجواب قاطع برہان

۱۲۸۱ھ میں یہ رسالہ مکمل ہوا

۱۸۶۳ء

۱۸۶۷ مطبع اکمل المطابع، دہلی ۱۸۶۷
بجواب موید برہان۔ (اردو)

۱۸۶۶ء میں شروع ہو کر ۱۸ مارچ ۱۸۶۷ء تک

زیر تسوید تھا۔ تاریخ ہوی: یکے تیغ تیز

غالب نے محض چند اعتراضوں کے جواب دئے ہیں اور وہ بھی غیر تسلی بخش۔
کتاب میں سترہ فصلوں کے بعد ادبی استفتاء ہے جس میں سولہ سوالات ہیں۔
ان کے جواب نواب مصطفیٰ خاں شیفتہ نے دئے ہیں۔ الطاف حسین حالی،
مولوی سعادت علی اور نیرور خشاں نے ان جوابوں کی تصدیق و تائید کی تھی۔
مولوی مہیش پرشاد نے اس رسالے کی جو نقل تیار کروائی تھی، وہ
کتب خانہ انجمن ترقی اہل ہند میں موجود تھی۔

۱۹۷۹۔ تیغ تیز مرزا غالب پنجاب یونیورسٹی، لاہور ۱۹۶۹

مرتب: سید وزیر الحسن عابدی

۱۹۸۱۔ ہنگامہ دل آشوب مرتب: سید محمد باقر علی باقر آروی و مطبع سنت پرشاد، ۷ ذی الحجہ ۱۳۸۳ھ
خواجہ سید فخر الدین حسین سخن دہلوی ضلع شاہ آباد، آرہ ۱۱ اپریل ۱۸۶۷ء
مشمولات:

قطعہ در گزارش سپاس یاد آوری بہ عالی خدمت جناب مولوی آغا احمد علی
صاحب جہانگیر نگری بہ زبان فارسی۔ از غالب ۳۱ شعر
قطعہ در جواب قطعہ غالب کہ مولوی آغا احمد علی بہ نام عبدالصمد فدا
سلہٹی شایع کردند۔ ۳۶ شعر

قطعہ سید محمد باقر علی باقر آروی بجواب قطعہ فدا۔ بہ زبان فارسی
قطعہ خواجہ سید فخر الدین حسین سخن بہ جواب قطعہ فدا ۳۷ شعر
آخری تین قطعے ایک ہی زمین میں ہیں۔

۱۹۹۔ تیغ تیز تر۔ عبد الصمد فدا سلہٹی مطبع نبوی، کلکتہ ۱۸۶۷
(منظوم)۔ تیغ تیز کے رد میں

مشمولات: ہنگامہ دل آشوب (حصہ اول مرتبہ باقر سخن)، اور
قطعہ دیگر از فدا بجواب باقر سخن

۲۰۰۔ افادات غالب سید وزیر الحسن عابدی مجلس یادگار غالب، لاہور ۱۹۶۹
لطائف غیبی، سوالات عبدالکریم اور تیغ تیز کا مجموعہ
مع دیباچہ مرتب ۱۷۴ صفحے

۲۰۱۔ ہنگامہ دل آشوب مرتب: محمد امیر مطبع سنت پرشاد، ۵ جمادی الاول ۱۲۸۳ھ
(حصہ دوم) امیر لکھنوی آرہ، ضلع شاہ آباد ۵ ستمبر ۱۸۶۷ء
مشمولات:

قطعہ جواہر سنگھ جوہر لکھنوی بہ حمایت آغا احمد علی۔ فارسی
قطعہ در جواب قطعہ جوہر از باقر فارسی
قطعہ در جواب قطعہ فدا از باقر فارسی
قطعہ در جواب قطعہ جوہر از سخن فارسی ۱۹ شعر
قطعہ در جواب قطعہ فدا از سخن فارسی ۵۹ شعر
قطعہ دیگر از فدا

مضمون آغا علی شمس لکھنوی مشتمل بر ائمتہ اصوات بر غالب و چند
اشعار غالب

یہ مضمون ۲۵ جون ۱۸۶۷ء کے اودھ اخبار میں چھپا تھا۔

جواب شمس از سخن در نثر اردو
جواب شمس از باقر در نثر فارسی
قطعہ در حمایت غالب از امیر لکھنوی

یہ قطعہ اودھ اخبار میں چھپا تھا۔

۲۰۲۔ شمشیر تیز تر آقا احمد علی احمد اصفہانی مطبع نبوی یعنی مطبع مولوی غلام نبی خاں، کلکتہ

۱۸۶۷ بجواب تیغ تیز ۱۸۶۸ء سرورق پر۔ لیکن قطعہ تاریخ میں ۱۲۸۶ھ

۱۲۲ صفحہ ۱۸۷۰ء

۲۰۳۔ ہنگامہ دل آشوب مرتب: شمس لکھنوی

(ہر دو حصص) اودھ اخبار لکھنوی میں چھپے۔

۲۰۴۔ ہنگامہ دل آشوب سید عطا حسین ۱۹۳۶

۲۰۵۔ ہنگامہ دل آشوب مرتب: سید قدرت نقوی انجمن ترقی اردو ۱۹۶۹

پاکستان، کراچی

(یہ پہلے رسالہ اردو کراچی میں مکمل شائع ہو چکا ہے۔)

حرفے چند از جمیل الدین عالی مقدمہ از سید قدرت نقوی

پیش لفظ از باباے اردو مولوی عبدالحق دیباچہ از سید عطا حسین

ہنگامہ دل آشوب۔ حصہ اول، حصہ دوم

اشاریے وغیرہ تا ص ۱۹۱

۲۰۶۔ نقد قاطع برہان مع ضمایم پروفیسر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نی دہلی ۱۹۸۵

پیش گفتار۔ الف تا و،

نقد قاطع برہان، ۲۰۸-۱

ضمایم ۲۰۹-

- ۲۱۱- دساتیر پر ایک نظر
- ۲۳۵- برہان قاطع
- ۲۷۱- غالب اور مؤلف برہان میں اتحاد نظر
- ۲۹۷- غالب اور ذال فارسی
- ۳۳۳- تصحیفات و لغات فارسی
- ۳۲۲۵۳۹۸- اشاریے

۷۱۔ کشمیری

۲۰۷۔ کاشمیریوں غلام نبی ناظر غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۸۸
منظوم ترجمہ دیوان غالب بہ زبان کشمیری
ایک صفحے پر منظوم ترجمہ، دوسرے پر اصل اردو غزل
بیشتر ترجمے غالب ہی کی بحروں میں ۳۸۸ صفحے

۱۸۔ مرہٹی

۲۰۸۔ مرہٹی زبان میں کلام غالب کا پہلا ترجمہ ۱۹۵۰ء کے قریب شائع ہوا تھا۔

اس کے بارے میں تفصیلات معلوم نہیں ہو سکیں۔

۲۰۹۔ دیوان غالب ترجمہ بہ زبان مرہٹی دہلی ۱۹۹۶
۱۱۶ صفحے

۲۱۰۔ شاعر اعظم غالب شری و دیادھر گوکھلے تنک مہاراشٹر ۱۹۷۱
(مرہٹی) و دیاپٹیھ، پونا

۲۱۱۔ شرح دیوان غالب سیٹھو مادھور اوپا لڑی پاپولر بک ڈپو، بمبئی ۱۹۶۸

۱۹۔ مکیالم

۲۱۲۔ غالب زندہ ہے ڈاکٹر آمنہ خاتون مہارانی کالج، بنگلور مارچ ۱۹۸۷
(ترجمہ بہ زبان مکیالم) ۹۹ صفحے

غالب کے سوانح، فن اور ان کی تصانیف کا تعارف

غالب کی نظم و نثر کے انتخابات

۲۰۔ ہندی

- ۱۹۹۳ ۲۱۳۔ آسان غالب غالب اکیڈمی، نئی دہلی
- غالب کے اسان اشعار پر مبنی عام آدمی کے لیے۔
- ۱۹۹۶ ۲۱۴۔ انتخاب خطوط غالب ڈاکٹر خلیق انجم انجمن ترقی اردو، ہندی دہلی
- (دیوناگری خط میں) ۹۸ صفحے
- ہر صفحے کے نیچے مشکل لفظوں کے ہندی میں معنی لکھے ہیں۔
- ۲۱۵۔ خطوط غالب مترجم: ڈاکٹر قیصر جہاں غیر مطبوعہ
- ۱۹۶۹ ۲۱۶۔ دیوان غالب۔ ہندی انواد پر تھوی چند پائیر فائن آرٹ پریس دلی
- بھومیکا از پر تھوی چند تاس ۷
- ترجمہ دیوان غالب ص ۲۳۸ تا ۲۴۱
- ۱۹۶۵ جون ۲۱۷۔ دیوان غالب۔ تیچ پال رستوگی رنگ بھوم کاریالیہ، دہلی
- دیوناگری خط میں
- ۱۹۸۱ ۲۱۸۔ دیوان غالب۔ امر ناتھ اشارپاکٹ بکس، دلی
- (ہندی) ۱۵۲ صفحے
- ۱۹۶۸ ۲۱۹۔ دیوان غالب۔ ہندی پکٹ بکس، دلی
- (ہندی) ۱۷۳ صفحے
- ۱۹۹۳ ۲۲۰۔ دیوان غالب۔ انیس صدیقی اس اے پبلکیشنز، دلی
- ناگری خط میں وثاقب صدیقی
- صحت تلفظ کا اہتمام کیا گیا ہے انجمن ترقی اردو ہندی دہلی
- مشکل الفاظ کے معنی ہندی میں دئے ہیں ۲۵۶ صفحے

۲۲۱۔ دیوان غالب علی سردار جعفری۔ ہندوستانی بک ٹرسٹ، بمبئی ۱۹۵۸

کلام اردو کے ساتھ دیوناگری خط میں بھی

ہندی ترجمہ از معنی صاحب

مشکل الفاظ کی ہندی فرہنگ جس کی تیاری میں پریم سروپ شرما نے مدد کی۔

۲۲۲۔ دیوان غالب محمود احمد ہنر ہر پرکاش پریس، الہ آباد

۲۲۳۔ دیوان غالب نور نبی عباسی و معنی امر و ہوی نراین دت سہگل اینڈ سنز دہلی

۲۲۴۔ (۱) دیوان غالب نور نبی عباسی غالب انسٹی ٹیوٹ، دہلی اکتوبر ۱۹۸۳ پہلی بار

معنی اور ضروری تشریح کے ساتھ ۲۵۶ صفحے

(۲) ایضاً ایضاً غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۹۳ دوسری بار

عزیز پرنٹنگ پریس، دہلی

پرستاوتا۔ محمد شفیع قریشی ایک صفحہ

بھومیکا۔ نور نبی عباسی دو صفحے

دیوان غالب ص ۲۵۶ تا ۲۵۷

ہر صفحے کے حاشیے پر مشکل لفظوں کے ہندی میں معنی

۲۲۵۔ دیوان غالب و شوناتھ غالب اکیڈمی، نئی دہلی ۱۹۶۹

۲۲۶۔ دیوان غالب علی سردار جعفری ہندوستانی بک ٹرسٹ، بمبئی جولائی ۱۹۵۸

کی ہندی فرہنگ

۲۲۷۔ ذکر غالب مالک رام

(ہندی ترجمہ)

غالب کے نہایت آسان دو سو بائیس شعر، اور

غالب کی ایک تصویر

۲۲۹۔ شرح دیوان غالب پر تھوی چند لکشمی بک سٹور، نئی دہلی

۔ ہندی سلیس اور سادہ زبان میں

۲۳۰۔ غالب۔ مصور نور الدین ازاد، بمبئی غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۶۹

ہندی ایڈیشن رنگین تصاویر: رام کمار شرما

لائسن تصاویر: فیض مجدد

۲۳۱۔ غالب پر کاش پنڈت راج پال اینڈ سنز، دہلی

۲۳۲۔ غالب جوالات شرما ہری داس اینڈ کمپنی، منہرا

اس کتاب پر سوویت عالم اے پی براننیکوف نے بھی تبصرہ کیا ہے۔

۲۳۳۔ غالب دیا شنکر گنجور لال باغ، لکھنؤ

۲۳۴۔ غالب رام ناتھ سمن بھارتیہ گیان پیٹھ، بنارس

غالب کا شجرہ نسب، غالب کے حالات، کلام پر تبصرہ

دیوان غالب کا انتخاب اور بعض شعروں کی تشریح

غالب کے ایک سو چھیالیس شاگردوں کا ذکر اور بعض کلام

۲۳۵۔ غالب لیکھ رام آریہ بک ڈپو، نئی دہلی ۱۹۷۴

مع بھومیکا از فراق گور کھپوری

غالب کون ہے؟ ص ۱-۸۸، میرا کلام ص ۸۹-۱۴۱

ببلیں سن کر مرے نالے غزلخواں ہو گئیں ص ۱۴۳-۳۱۳
 غالب کا ہے اندازِ بیاں اور ص ۳۵۱-۲۲۸
 ولی پوشیدہ اور کافر کھلا ص ۴۲۹-۵۶۸
 شاعر تو وہ اچھا ہے پہ بدنام بہت ہے ص ۵۶۹-۶۸۰
 آہ کو چاہیے اک عمر اثر ہوتے تک ص ۶۸۱-۷۵۰
 پرشٹ ص ۷۵۱-۷۹۱

۲۳۶- غالب اگر پانڈے بیچن شرما اگر

(شرح دیوان غالب) اس میں لفظوں کے معنی ہندی میں لکھے ہیں۔

۲۳۷- غالب۔ ایک پرچے علی جواد زیدی

۲۳۸- غالب بے نقاب ہنسرانج رہبر دہلی ۱۹۷۰

(ہندی)

۲۳۹- غالب چتر اولی مولانا خیر بہر وی غالب اکیڈمی بنارس ۱۹۶۰

مرقع غالب کا ہندی ایڈیشن ص ۳۴

۲۴۰- غالب۔ نور نبی عباسی و بی بی پریس، دہلی ۱۹۶۹

ویکتو اور کریتو ڈاکٹر نورا الحسن نقوی

پہلا حصہ: جیونی ص ۱۷

دوسرا حصہ: آلوچنا ص ۱۱۵

چھینکا۔ جینی ہوں غزلیں ص ۱۸۵-۲۲۲

۲۴۱- غالب کی شاعری برج بہاری لال سریواستوا ماتر بھاشا مندر، الہ آباد

۲۴۲- غالب کی کویتا بیڈھب بنارسی فیہ مکتوبہ

ہندی میں کلام غالب کی شرح

بقول مولانا خیر بہر وی "بڑی بیڈھب"

- ۱۹۵۷ ۲۳۳۔ غالب کی کویتا کرشن دیو پر شاد گور بنارس
- ۱۹۶۹ ۲۳۴۔ غالب کی کہانی بلجیت سنگھ مطیر دہلی
- اسی کی زبانی (ہندی)
- ۱۹۵۸ ۲۳۵۔ غالب کے پتر شری رام شرما اور ام نواس شرما ہندوستانی اکیڈمی، الہ آباد
- پہلا بھاگ: بھومیکا ص ۱-۱۰
- پتر ص ۱-۵۷۲ علاوہ اشاریہ وغیرہ
- دوسرا بھاگ: پتر ص ۱-۵۰۴
- حاشیہ پر مشکل لفظوں کے معنی ہندی میں
- ۱۹۷۲ ۲۳۶۔ غالب کے پتر عرش ملکستانی پرکاشن و بھاگ، بھارت سرکار، دلی
- بھومیکا از عرش ص ۳-۱۰
- پتر ص ۱-۱۶۲
- شہدار تھ ص ۱۶۵-۲۰۲
- ۲۳۷۔ غالب کے چنے ہوئے شعر گھریلو لائبریری یوجنا سال وغیرہ ندارد
- بک کلب، دلی ۱۶ صفحے
- بہت چھوٹے سائز پر۔ ہر صفحے پر ایک شعر
- آخری صفحے پر چند جملوں میں غالب کا تعارف
- ۱۹۶۹ ۲۳۸۔ غالب گورو ڈاکٹر حکم چند نیر کاشی ہندو و شو دیالیہ، بنارس دسمبر
- ۲۲۸ صفحے (غلطی سے ۱۸۶۹ چھپ گیا ہے)
- شتابدی ساروہ سمیتی
- مرزا غالب، اپنی بات از ڈاکٹر ایچ سی نیر
- سندیش

- مرزا غالب کا جیون پرچے از رام آسرا از
 مرزا غالب کا کاویہ از ڈاکٹر دیوراج
 غالب گورو (غزلیں)۔ مرزا غالب اور بنارس از ڈاکٹر ایچ سی نیر
 چراغ دیر از غالب مترجم ڈاکٹر ایچ سی نیر
 مرزا غالب کے پتر از ڈاکٹر ایچ سی نیر
 غالب گورو (پتر)، شہدار تھ از ڈاکٹر ایچ سی نیر
 ۲۳۹۔ ہو گا کوی ایسا ڈاکٹر محمود الہی غالب سنٹری کمیٹی گور کھپور کیم فروری ۱۹۶۹
 بھی کہ غالب کونہ جانے
 --- غالب کا تعارف اور نمونہ کلام ۷ صفحے
 ۲۵۰۔ فرہنگ غالب علی سردار جعفری ہندوستانی بک ٹرسٹ، بمبئی ۱۹۵۸
 دیوان غالب کے ساتھ یہ ہندی فرہنگ پریم سروپ شرما کے تعاون
 سے تیار کی گئی تھی۔ پھر اسے ۸۱ صفحات کی جداگانہ کتاب کی حیثیت
 دیدی گئی۔

دوسرا حصہ

کتابوں میں غالب

(کتاب کے تعارف کے نیچے اس میں شامل غالب
سے متعلق مضمون یا اقتباس کا عنوان لکھا گیا ہے۔)

(الف)

اردو میں

صفحہ	
279	1- سوانحات اور شخصی مطالعے
288	2- تذکرے، تاریخیں وغیرہ
303	3- انشائیے ڈرامے وغیرہ
306	4- خطوط و انشا
308	5- دواوین اور منظومات
312	6- متفرقات

«

۱۔ سوانحات اور شخصی مطالعہ

۱۔ آپ بیتی نمبر مرتب: صابردت ملٹی پرنٹ، بمبئی مارچ ۱۹۸۰
(فن اور شخصیت بمبئی)

مرزا اسد اللہ خاں غالب ص ۲۶ تا ۱۸

۲۔ آئینہ ابوالکلام آزاد عتیق صدیقی انجمن ترقی اردو، ہند، نئی دہلی ۱۹۷۶

مرزا غالب کا غیر مطبوعہ کلام

۳۔ احتشام حسین ڈاکٹر فداء المصطفیٰ فندی شمس فائن آرٹس، ناگپور دسمبر ۱۹۸۵

مطالعہ غالب اور احتشام حسین ص ۱۵۲ تا ۱۵۷

۴۔ اعظم الحما حکیم پروفیسر محمد انصار اللہ مشمولہ فکر و تحقیق نئی دہلی جون ۱۹۹۷

محمد احسن اللہ خاں

غالب کی بیچ آبنگ ص ۲۳ تا ۲۷

غالب اور مہر نیمروز ص ۵۲ تا ۵۸

غالب اور ظفر کی شیعیت ص ۶۲ تا ۶۵

۵۔ اردو تحقیق اور مالک رام شاہد اعظمی دہلی ۱۹۷۵

شروع کے سات مضامین (۱۲۵ صفحے) میں غالب سے متعلق مالک رام کے

کاموں کا جائزہ

۶۔ اعمال نامہ سر رضا علی خدا بخش اونٹنل پبلک لائبریری، پٹنہ ۱۹۹۲

مومن غالب کی نظر میں ص ۴۴۰

۷۔ اقبال اور بعض دوسرے شعرا خواجہ منظور حسین بنیاد ملی لٹریچر، اسلام آباد، ۱۹۷۷

اقبال اور غالب کا موازنہ

۸۔ اقبال اور عظمت آدم قدیر امتیاز شایمار پبلیکیشنز، حیدر آباد، دکن ۱۹۷۶
غالب اور عظمت آدم

۹۔ اکبر الہ آبادی ڈاکٹر خواجہ محمد زکریا سنگ میل پبلیکیشنز، لاہور ۱۹۸۶
تحقیق و تنقیدی مطالعہ غالب اور اکبر کے خطوط ص ۳۷۶، ۳۹۹، ۴۱۴

۱۰۔ امام بخش صہبائی ڈاکٹر خواجہ محمد حامد بزم غالب، کامٹی دسمبر ۱۹۸۲
صہبائی اور غالب ص ۸۲ تا ۹۳

انتخاب دو اوین شعر اور غالب ص ۱۹۰ تا ۱۹۲

صہبائی کی شاعری اور غالب کا کلام ص ۲۰۵ تا ۲۱۴، ۲۲۰ تا ۲۲۲ و ما بعد

مثنوی دمع الباطل ص ۲۵۲ تا ۲۵۵

۱۱۔ امام بخش صہبائی تھانیسری ان ڈی آہوجہ انٹرنیشنل اسٹڈی سنٹر، چنڈی گڑھ ۱۹۸۴
صہبائی اور غالب ص ۲۰ تا ۲۵

۱۲۔ امیر اللہ تسلیم ڈاکٹر فضل امام اسرار کریکی پریس، الہ آباد ۱۹۷۴
مومن و غالب کا تغزل ص ۶۵ تا ۶۹

کلیات غالب کی کتابت تسلیم نے کی اور تاریخ بھی کہی ص ۲۰۳ تا ۲۰۴

قاطع برہان کا قطعہ تاریخ ص ۲۰۴

غالب کی غزل کی تضمین ص ۲۰۸ تا ۲۰۹

۱۳۔ بہادر شاہ ظفر امیر احمد علوی سرفراز قومی پریس، لکھنؤ نومبر ۱۹۵۵

(ظفر کی) غالب سے شاگردی ص ۱۲۲ تا ۱۲۴

۱۴۔ بہادر شاہ ظفر اور ان کا عہد سید رئیس احمد جعفری کتاب منزل لاہور ۱۹۵۷

مرزا غالب ص ۳۹۴ تا ۴۱۰

ظفر سے متعلق ڈاکٹر اسلم پرویز وغیرہ کی کتابوں میں بھی غالب سے ان کے تلمذ کا ذکر موجود

- ۱۵۔ بہترین غزلگو قاضی غلام امیر امیر بدایونی الناظر پریس، لکھنؤ جون ۱۹۴۱
- میرزا غالب کی اردو شاعری ص ۳۱ تا ۳۱۷
- ۱۶۔ بیان میرٹھی ڈاکٹر محمد شرف الدین ساحل فاطمی آرٹ پرنٹرس، ناگپور ۱۹۸۰
- غزلگوئی۔ غالب اور بیان کی ص ۵۱ تا ۴۵
- تیرہ غزلوں کی شرح لکھی ص ۵۲
- تضمین بر غزل غالب ص ۲۲۲
- غالب ذوق کی زمین میں سہرا ص ۲۳۲ تا ۲۳۱
- ۱۷۔ پروفیسر ال احمد سرور ڈاکٹر خلیق انجم مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، شی دہلی دسمبر ۱۹۹۲
- غالب اور پروفیسر ال احمد سرور از ناکہ انجم ص ۸۲ تا ۷۷
- ۱۸۔ تذکرہ شعراے اردو سید احمد دہلوی دی آرٹ پریس پٹنہ ۱۹۸۴
- غالب اسد اللہ بیگ مرتب: عطا کاکوی ص ۲۳، ۲۶ تا ۲۵
- ۱۹۔ تذکرہ غوشیہ شاہ گل حسن قادری سلطان بک ڈپو حیدر آباد، دکن ۱۹۴۶
- (نوٹرمیم)
- مرزا نوشہ سے ملاقات ص ۱۰۲ تا ۱۰۰
- مرزا نوشہ کے انتقال کے خبر ص ۳۵۶ تا ۳۵۵
- ۲۰۔ جگر کی غزلیہ شاعری اشفاق علی خاں مجلس ادب و ثقافت، علی گڑھ ۱۹۶۳
- غالب و اقبال کی ہم طرتی و ہم خیالی ص ۳
- غالب و اقبال کے رنگ کے اشعار جگر کے مستقل اشعار نہیں ص ۱
- ۲۱۔ حسرت موہانی ڈاکٹر ام لاری ادبستان، نور پور ۱۹۷۳
- حسرت کی شاعری ص
- دیوان غالب اردو مع شرح ص ۳۹۳ تا ۳۸۵

۲۲۔ حضرت صوفی منیری ڈاکٹر محمد طیب ابدالی اسرار کریمی پریس، الہ آباد ۱۹۷۷
کے نثری کارنامے

غالب اور صوفی منیری ص ۵۱ تا ۴۱

۲۳۔ حیات جاوید الطاف حسین حالی ترقی اردو بورڈ، نئی دہلی ۱۹۷۹

تقریظ آئین اکبری نو نوشتہ غالب ص ۷۲ تا ۷۳

۲۴۔ حیات دبیر سید افضل حسین ثابت لکھنوی غلام عباس تاجر، لاہور ۱۹۱۳

مصافحہ مرزا غالب و مرزا دبیر

۲۵۔ ذوق۔ سوانح اور انتقاد ڈاکٹر تنویر احمد علوی مجلس ترقی ادب، لاہور ۱۹۶۳

غالب مومن ذوق ص ۲۱۱ تا ۲۱۳

۲۶۔ راحت روح سید شاہ فرزند علی صوفی منیری اسرار کریمی پریس الہ آباد

مرتب ڈاکٹر محمد طیب ابدالی

سبب تالیف و قطععات تاریخ انتقال غالب دہلوی ص ۲۵ تا ۲۷

۲۷۔ رازدان حیات۔ اسلم ہندی لیتھو برقی پریس، کانپور ۱۹۷۵

حسرت موہانی غالب اور حسرت ص ۶۷ تا ۷۵

(حسرت کی) شرح دیوان غالب ص ۱۱۳ تا ۱۱۴

۲۸۔ رشید احمد صدیقی اصغر عباس شعبہ اردو، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی، ۱۹۸۴

آثار و اقدار علی گڑھ

غالب کی شخصیت اور شاعری از ڈاکٹر وارث کرمانی ص ۳۶ تا ۳۴

۲۹۔ رنج میرٹھی ڈاکٹر مقصود حسن لبرٹی آرٹ پریس، نئی دہلی ۱۹۹۱

غالب کی شاگردی ص ۶۵ تا ۶۷

مکتوبات غالب بہ نام سلچند ص ۱۳۲

۳۰۔ سعادت یار خاں رنگین ڈاکٹر صابر علی خاں انجمن ترقی اردو، پاکستان، ۱۹۵۶
کراچی

غالب کی شاعری ص ۸۲۳۸۰

۳۱۔ سید مسعود حسن رضوی ادیب پروفیسر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ نئی دہلی

سید مسعود حسن رضوی ادیب۔ غالبیات میں حصہ

از ڈاکٹر کمال احمد صدیقی ص ۱۰۲۳۸۵

پروفیسر ادیب بہ حیثیت محقق۔ متفرقات غالب

از ڈاکٹر آصفہ زمانی ص ۱۶۸۳۱۶۶

۳۲۔ شوکت تھانوی ڈاکٹر سید مرتضیٰ زیدی مغربی پاکستان اردو اکیڈمی، لاہور ۱۹۸۸

غالب کے ڈرامے ص ۱۹۵۳۱۹۲

۳۳۔ صغیر بلگرامی۔ ڈاکٹر ظفر اوگانوی اقدار کتاب گھر، کلکتہ ۱۹۷۶

حیات اور کارنامے

غالب سے تعلقات اور حظ و کتابت

۳۴۔ صہبای۔ ایک مختصر تعارف ڈاکٹر محمد انصار اللہ لیتھو کلر پرنٹرس، علی پور ۱۹۸۶

مدرسہ دہلی میں ص ۶۶۳۶۳

ایک معرکہ ص ۱۷۵۳۱۶۶

گلستان سخن ص ۱۸۶۳۱۷۷

(انتخاب دو اویں اور ترجمہ حدیق البلاغت میں غالب کا لوی شعر نہیں)

۳۵۔ علامہ اقبال کی فارسی غزل محمد منور ایوان اردو، کراچی ۱۹۷۷

اقبال اور مرزا غالب

۱۹۸۳ ۳۶۔ فانی بدایونی ساحل احمد اردو رائٹس گلڈ، الہ آباد

فانی اور غالب از رشید احمد صدیقی

۱۹۸۸ دسمبر ۳۷۔ فراق کی شاعری ڈاکٹر افغان اللہ خاں نصرت پبلشرز، لکھنؤ

غالب اور فراق

۱۹۸۷ مئی ۳۸۔ فضل حق خیر آبادی اور حکیم محمود احمد برکاتی برکات اکیڈمی، کراچی

سن ستاون

غالب کے مراسم ص ۲۳۵ تا ۲۲۲

غالب سے روابط ص ۱۲۶ تا ۱۲۵

۳۹۔ قاضی عبدالودود پروفیسر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی

متون کی تصحیح و تنقید۔ غالب سے متعلق

از پروفیسر نذیر احمد ص ۲۳۱ تا ۲۱۹

۱۹۸۲ جنوری ۴۰۔ کالیداس گپتارضا ظفر ادیب جیو پیٹر پبلشرز، بمبئی

تبصرے: دعائے صباح ص ۱۴۶

متعلقات غالب ص ۱۴۹

انتخاب آتش و غالب ص ۱۶۰

۱۹۶۱ اگست ۴۱۔ ماسٹر راجندر صدیق الرحمان قدوای شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی، دہلی

غالب کی خطوط نویسی ص ۱۴۱ تا ۱۴۴

۱۹۸۴ ۴۲۔ محمد حسین آزاد قاضی عبدالودود ادارہ تحقیقات اردو، پٹنہ

بہ حیثیت محقق

مثنوی باد مخالف وغیرہ ص ۴۰ تا ۳۹

غالب تخلص ص ۶۰ تا ۵۹

- ۳۳۔ محمد علی جوہر ڈاکٹر جیدہ ریاض شمی فائن آرٹس، ناگپور ۱۹۸۸
جوہر اور غالب ص ۱۶۳ تا ۱۵۳
- یادگار غالب اور مولانا جوہر ص ۱۶۶ تا ۱۶۴
- غالب اور جوہر ص ۳۱۶ تا ۳۱۵
- ۳۴۔ مطالعہ حضرت غمگین یونس خالدی انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ ۱۹۶۳
حضرت غمگین اور مرزا غالب ص ۷۰ تا ۵۴
- ۳۵۔ معتمد الدولہ اغامیر ڈاکٹر انصار اللہ غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی ۱۹۸۸
غالب مرزا اسد اللہ خاں ص ۷۵ تا ۷۴
- ۳۶۔ مقامات اقبال ڈاکٹر سید محمد عبدالر مطبع پیسہ اخبار، لاہور ۱۹۷۰ پہلی بار
غالب پیشرو اقبال
- ۳۷۔ مولانا امتیاز علی عرشی پروفیسر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی
بیاض غالب کا تحقیقی جائزہ از پروفیسر گیان چند جین ص ۹۴ تا ۳۵
- متنی تنقید اور دیوان غالب نسخہ عرشی از ڈاکٹر اسلم پرویز ص ۱۵۶ تا ۱۴۹
- دیوان غالب اردو نسخہ عرشی از ڈاکٹر کمال احمد صدیقی ص ۱۸۲ تا ۱۵۷
- ۳۸۔ مومن خاں مومن۔ پروفیسر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی
حیات و شاعری
- غالب اور مومن از ڈاکٹر اسلم پرویز ص ۱۲۹ تا ۱۱۶
- ۳۹۔ مہدی افادی ڈاکٹر فیروز احمد مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۸۵
اردو خطوط نویسی اور غالب ص ۱۷۳ تا ۱۷۴
- مہدی اور غالب ص ۲۳۵ تا ۲۳۴

۳۹۔ میاں داد خاں سیاح ڈاکٹر ظہیر الدین مدنی اعجاز پر ننگ پریس حیدر آباد

سیاح اور غالب کے معاملات وغیرہ

۵۰۔ میرزا کلب حسین خان بہادر نادر ڈاکٹر معزز قیصر نظامی پریس، لکھنؤ ۱۹۸۳

غالب اور ہم عصر شعرا ص ۵۲ تا ۵۳

غالب کی تقریظ حاشیہ صفحہ ۱۶۹ تا ۱۷۱

مذکرہ نادر میں غالب ص ۲۷۳ تا ۲۷۵

غالب نے تاریخ کبھی ص ۲۳۳

۵۱۔ نازش ادب کالی داس گپتارضا ڈاکٹر تاراچرن رستوگی اسباق پبلکیشنز، پونا دسمبر ۱۹۸۸

غالبیات اور رخصا ص ۱۰۰ تا ۱۱۹

ایک ماہر غالبیات کے بڑھتے قدم ص ۱۲۰ تا ۱۳۵

۵۲۔ ناسخ۔ تجزیہ و تقدیر سید شبیہ الحسن نونہروی اردو پبلشرز، لکھنؤ فروری ۱۹۷۵

غالب اور ناسخ ص ۱۷۳ تا ۱۹۰

۵۳۔ ناسخ ڈاکٹر محمد صدر الحق انجمن ترقی اردو پاکستان، کراچی ۱۹۷۷-۷۹

غالب سے روابط ص ۶۳، ۱۵۸ تا ۱۵۹ اور غیرہ

۵۴۔ نظامی بدایونی اور ڈاکٹر شمس بدایونی نامی آفسٹ پرنٹرس، دہلی ۱۹۹۵

نظامی پریس کی ادبی خدمات

دیوان غالب (بدایونی ایڈیشن) ص

نکات غالب

۵۵۔ نظیر اکبر آبادی، علی احمد فاطمی نصرت پبلشرز لکھنؤ ۱۹۸۳

نظیر اور، غالب ص ۶۵ تا ۸۲

۵۶۔ نقد ابوالکلام ڈاکٹر رضی الدین احمد سری و نکیشور یونیورسٹی، تروپتی ۱۹۶۸

مولانا کے انانیتی ادب کا مرزا غالب وغیرہ کے انانیتی ادب سے تقابلی مطالعہ

۵۷۔ نقد میر نقد میر ڈاکٹر سید محمد عبداللہ نقوش پریس، لاہور ۱۹۵۸

غالب معتقد میر ص ۲۳۲ تا ۲۷۲

میر و غالب کی چند ہم طرح غزلیں ص ۲۷۳ تا ۲۸۸

۱۹۵۸

۵۸۔ نقش آزادش غلام رسول مہر ہندوستانی ایڈیشن
آخر میں غالب سے متعلق ابوالکلام آزاد کی بعض تحریری

۵۹۔ نقش حالی ڈاکٹر شجاعت علی سندیلوی

حصہ دوم

حالی اور غالب

۶۰۔ نیاز فتحپوری ڈاکٹر امیر عارفی انجمن ترقی اردو، ہند، دہلی اپریل ۱۹۷۷

مومن و غالب ص ۱۷۶ تا ۱۸۰، ۱۸۲ تا ۱۸۹

غالب کی شاعری ص ۱۸۹ تا ۱۹۲

مشکلات غالب ص ۱۹۳ تا ۱۹۷

۶۱۔ واجد علی شاہ کی کوکب قدر سجاد علی میرزا ترقی اردو بیورو، نئی دہلی ۱۹۹۵

ادبی اور ثقافتی خدمات

خطوط غالب کا اثر ص ۵۲۶ تا ۵۲۷ وغیرہ

۶۲۔ یادگار ایوب قادری مرتبین شمس الدین احمد حنفی ادارہ دانش و حکمت، کراچی ۱۹۸۶

و ثناء الحق صدیقی

غالب اور عصر غالب پر تبصرہ ص ۳۲۸ تا ۳۳۱

۲۔ تذکرے، تاریخیں وغیرہ

- ۶۳۔ آب حیات شمس العلماء محمد حسین آزاد نو لکھنؤ گیس پرنٹنگ پریس، لاہور ۱۹۰۷
 نجم الدولہ و بیر الملک مرزا اسد اللہ خان غالب
 حالت اور غزلیں ص ۵۱۵ تا ۴۸۱
- ۶۴۔ آب حیات کا تنقیدی مطالعہ سید مسعود حسن رضوی ادیب کتاب نگر، لکھنؤ ۱۹۵۳
 ذوق اور غالب ص ۶۹ تا ۵۹
- ۶۵۔ ارباب اردو اسرافعت حسین اردو محل پبلشرز، لکھنؤ ۱۹۵۳
 غالب و اسد، مرزا اسد اللہ خاں ص ۲۲۳ تا ۲۲۳
- ۶۶۔ اردو ادب کی تاریخ نسیم قریشی فرینڈس بک ہاؤس، علی گڑھ
 غالب (شاعر) ص ۸۸، غالب (نثر نگار) ص ۱۴۲
- ۶۷۔ اردو رباعیات ڈاکٹر سلام سندیلوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۶۳
 غالب اور ذوق کا زمانہ ص ۳۳۲ تا ۳۱۶
- ۶۸۔ اردو شاعری پر ایک نظر کلیم الدین احمد عظیم پبلشنگ ہاؤس، پٹنہ
 ذوق، غالب اور مومن ص ۲۱۶ تا ۱۶۱
- ۶۹۔ اردو شاعری میں لادریٹ ڈاکٹر سلام سندیلوی امام باڑہ، گورکھ پور ۱۹۸۸
 غالب (اسد اللہ خاں) ص ۱۴۱ تا ۱۳۷

۱۔ اس قبیل کی ہر نصابی کتاب مثلاً صغیر احمد جان کی تنویر ادب، شجاعت علی سندیلوی کی تعارف تاریخ اردو، سید محمد عقیل رضوی کی مختصر تاریخ ادب اردو، اور امیر حسن نوری کی جدید تاریخ ادب۔ اردو میں غالب کا یہ حیثیت شاعر اور نثر نگار ذکر موجود ہے۔

- ۷۰۔ اردو غزل ڈاکٹر یوسف حسین خاں انجمن ترقی اردو، ہند، علی گڑھ دسمبر ۱۹۵۷ء
اس کتاب میں غالب کا ذکر ڈیڑھ سو سے زائد صفحات میں آیا ہے۔
غالب کی غزلیں ص ۵۳ تا ۱۸۳
غالب کے قصیدے ص ۵۷
غالب کے یہاں غم وغیرہ ص ۱۲۹ تا ۱۳۰
غالب کی جدت ادا (بعض غزلیں مطلع سے مقطع تک دو، تین بار) ص ۱۶۱ تا ۲۸۸
غالب کی غزل میں مقابلے کے مضامین ص ۳۰۰ تا ۳۰۹
گناہ کے مضامین ص ۳۲۱ تا ۳۲۷
انتخاب غزلیات غالب ص ۹۸ تا ۵۱۷
- ۷۱۔ اردو کی ادبی تاریخ پروفیسر عبدالقادر درویشی اعلیٰ پریس، دہلی جولائی ۱۹۷۵ء
غالب - ص ۲۵۷ تا ۲۶۱
- ۷۲۔ اردو کے ادبی معرکے سید امیر حسن نورانی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ مئی ۱۹۶۹ء
ذوق و غالب ص ۸۹ تا ۱۰۲
- ۷۳۔ اردو کے ادبی معرکے ڈاکٹر محمد یعقوب۔ عامر دہلی ۱۹۸۲ء
انشائے غالب تک
- ۷۴۔ اردو کے حروف تہجی ڈاکٹر محمد انصار اللہ ادارہ المدوم، نلور، کڑپہ ۱۹۷۲ء
نور یافت نسخہ بھوپال (دیوان غالب) ص ۶، ۱۱ تا ۱۲
غالب کی تحریر و املا ص ۲۷ تا ۳۰، ۴۴
- ۷۵۔ اردو کے مشہور سر شیخ عبدالقادر ۱۹۶۹ء
انشا پرداز اور شاعر
مرزا غالب بہ حیثیت شاعر

۷۶۔ اردو میں صوفیانہ شاعری ڈاکٹر محمد طیب ابدالی اسرار کریم پریس، الہ آباد ۱۹۸۴

مرزا اسد اللہ خان غالب ص ۱۸۳ تا ۱۸۵

۷۷۔ اردو میں قصیدہ نگاری ڈاکٹر ابو محمد سحر الواعظ صفدر پریس، لکھنؤ ۱۹۵۸

غالب کی قصیدہ نگاری ص ۸۶ تا ۹۰

۷۸۔ ارمغان گوگل گوگل پر شاد رسا مطبع مطلع نور منشی بہاری لال، کانپور

یہ کتاب ڈاکٹر فرمان فتحپوری کی ترتیب کے مطابق سہ ماہی اردو کراچی

جلد ۵۱ نمبر ۱ ۱۹۷۵ء میں شائع ہوئی ہے

غالب نجم الدولہ، دبیر الملک نواب مرزا اسد اللہ خاں عرف مرزا نوشہ

۷۹۔ افسانہ لکھنؤ آغا ساجد شرف لکھنؤی نشاط پبلکیشنز، دہلی ۱۹۸۵

مرتب: سید محمود نقوی

مرزا نوشہ (غالب دہلوی) ص ۱۰۰ تا ۱۰۱

۸۰۔ انتخاب یادگار امیر احمد امیر مینائی تاج المطابع ذی الحجہ ۱۳۹۷ھ

۱۸۷۹

اسد اللہ خان غالب عرف مرزا نوشہ:

حالات ص ۲۴۰ تا ۲۴۱

کلام ص ۲۲۱ تا ۲۶۳

۸۱۔ اویماق مغل محمد عبدالقادر عرف مطبع روز بازار، امرتسر ۱۳۱۹ھ

۱۹۰۲ء

مرزا محمد آغا جان

۱۔ قصیدہ نگاری کے موضوع سے متعلق ام ہانی اشرف، جلال الدین جعفری اور محمود الہی وغیرہ

کی کتابوں میں بھی غالب کی قصیدہ گوئی سے بحث موجود ہے۔

- ۸۲۔ باغی ہندوستان مولانا فضل حق خیر آبادی مکتبہ قادریہ، لاہور ۱۲۹۸ھ
 مترجم: عبدالشاہد خاں شروانی
 ۱۹۷۸ء
- مولانا خیر آبادی کے غالب سے تعلقات ص ۱۲۹ تا ۱۳۲ وغیرہ
- ۸۳۔ بدایوں کے چند ادبا و شعرا مبشر علی صدیقی کوہ نور بک ڈپو، دہلی اپریل ۱۹۷۶
 دیوان غالب کے بدایونی ایڈیشن ص ۹۳
 ڈاکٹر سید محمود کا مقدمہ دیوان غالب ص ۱۰۱
- ۸۴۔ بزم خیال صفدر مرزا پوری صدیق بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۰۶
 مرزا غالب کے لطیفے ص ۵۵، ۸۲، ۸۶، ۸۷، ۱۳
- ۸۵۔ بنگال میں اردو زبان و ادب شانتی رنجن بھٹا چاریہ نصرت پبلشرز، لکھنؤ ۱۹۰۶
 بنگال میں غالب کے شاگرد، معتقدین اور مخالفین
- ۸۶۔ بہارستان ناز فصیح الدین رنج مجلس ترقی ادب، لاہور مارچ ۱۹۶۵
- ۸۷۔ پاکستان میں اردو تحقیق ڈاکٹر معین الدین عقیل انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۸۷
 غالب کے اردو کلام کی تصحیح ص ۵۹ تا ۶۲، ۷۳
 غالب کے نثری متون ص ۶۳
 غالب، ان کے معاصرین اور تلامذہ ص ۸۸ تا ۹۸
 غالب کے متون ص ۱۱۶ تا ۱۱۹
- ۸۸۔ تاریخ ادب اردو رام بابو سکینہ مطبع فنی تیج لمار، لکھنؤ ۱۵۰۹
 مترجم مرزا محمد عسکری
 حصہ نظم: غالب (مرزا اسد اللہ خاں) ص ۳۲۱ تا ۳۲۳

حصہ نثر: غالب بہ حیثیت نثر ص ۲۳۲۲۸

یادگار غالب ص ۵۴

۸۹۔ تاریخ ادب اردو عظیم الحق جنیدی ایجوکیشنل بک ہاؤس علی گڑھ

مرتب محمد انصار اللہ

حصہ نظم: غالب (اسد اللہ خاں) ص ۸۷۴۸۵

حصہ نثر: مرزا غالب کی نثر نگاری ص ۱۸۳۲۱۸۲

۹۰۔ (۱) تاریخ ادبیات مسلمانان گروپ کیپٹن سید فیاض محمود پنجاب یونیورسٹی لاہور ۱۹۷۱

پاکستان و ہند

(اردو ادب جلد سوم) مرزا اسد اللہ خان غالب

از پروفیسر موسیٰ خاں کلیم ص ۲۷۴۲۴۳

تلامذہ غالب

از ڈاکٹر ناظر حسن زیدی ص ۲۸۸۲۸۴

(ب) ایضاً

(اردو ادب جلد پنجم) سید فیاض محمود پنجاب یونیورسٹی لاہور

۱۹۴۷ کے بعد بھارت میں اردو۔ غالب سے متعلق کتابیں

از ڈاکٹر ابواللیث صدیقی ص ۷۳۱۳۷۲۸

۹۱۔ (الف) تاریخ ادبیات ہندوی و گارساں رتاسی پیرس ۱۸۷۰ طبع دوم

ہندوستانی۔ جلد اول غالب کے حالات اور کلام ص ۷۴۷۴ وغیرہ

(ب) ایضاً۔ جلد دوم

نواب اسد اللہ خاں اسد و غالب ص ۱۲۵۲۱۲۰

۹۲۔ تاریخ جدولیہ غنشی خادم علی فاروقی سندیلوی مطبع مدرسہ، آگرہ ۱۳۷۰-۷۲

نقشہ شعراے فارسی نامی اجمالاً

نمبر ۳ اسد اللہ خاں غالب ص ۱۳۸

۹۳۔ تذکرہ اہل عہلی سر سید احمد خان بہادر انجمن ترقی اردو، پاکستان، کراچی ۱۹۵۵

(باب چہارم آثار افسادید) مرتب قاضی احمد میاں اختر

حالات مع سوسے زاید اشعار اور نمونہ نثر فارسی ص ۱۰۳ تا ۱۱۷

رقعہ شیفتہ بہ نام غالب ص ۱۵۷ تا ۱۵۹

۹۴۔ تذکرہ شعرا حسرت موہانی نامی پریس، لکھنؤ ۱۹۷۲

مرتب ڈاکٹر احمد لاری

غالب (مرزا اسد اللہ خاں) ص ۱۲۱ تا ۱۳۹

۹۵۔ تذکرہ شعرا شاد عظیم آبادی مشمولہ معاصر (حصہ ۲۰) پٹنہ

غالب (دہلوی) ص ۱۱۹ تا ۱۲۳

۹۶۔ تذکرہ فرح بخش نواب یار محمد خاں شوکت مطبع نظامی، کانپور ۱۳۸۸

تاریخ وفات غالب ص ۶۸ ۱۸۷۱

۹۷۔ تعارف مرثیہ ڈاکٹر شجاعت علی سندیلوی ادارہ انیس اردو، الہ آباد

غالب مرزا اسد اللہ خاں ص

۹۸۔ تبنیہ صغیر بلگرامی سردار مرزا آزاد مطبع محمدی، پٹنہ ۱۳۹۶

غالب کا ذکر ص ۸۲ تا ۸۳

ص ۱۱۳ تا ۱۱۷ وغیرہ

۹۹۔ شامل ناڈو کے صاحب تصنیف علما علیم صبانودی شامل ناڈو اردو پبلیکیشنز، مدراس مارچ ۱۹۹۶

مولوی محمد حبیب اللہ ذکا مدراسی اور غالب ص ۱۰۳ تا ۱۰۶

غالب کی زمینوں میں غزل کہنے والے ص ۱۱۸

۱۰۰۔ دبیر اور شمس آباد محمد صادق سرفراز قومی پریس، لکھنؤ ۱۹۸۹

غالب سے استفسار اور غالب کا جواب ص ۲۵ تا ۲۷، ۳۳

غالب کی جچی تلی بات ص ۳۱ تا ۳۳

۱۰۱۔ جلوہ خضر سید فرزند احمد صغیر بلگرامی مطبع انوار الانوار، آره ۱۳۰۲

جلد اول۔ جلوہ پنجم ۱۸۸۳

غالب علیہ الرحمہ ص ۲۱۸ تا ۲۲۸

غالب سے ملاقات ص ۲۳۵ تا ۲۴۰

آٹھویں کمیٹی کا دہلی میں آغاز

غالب کے حالات ص

۱۰۲۔ چراغ دہلی مرزا حیرت دہلوی اردو اکادمی، دہلی مارچ ۱۹۸۷

میرزا نوشہ (غالب) ص ۲۹ تا ۳۶

۱۰۳۔ چراغ سخن یگانہ چنگیزی مطبع منشی نو لکشور، لکھنؤ دسمبر ۱۹۲۱

غالب کے حوالے ص

۱۰۴۔ چند ممتاز شعرا سید صفی مرتضیٰ نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۷۷

غزلیگو شعرا۔ مرزا غالب وغیرہ

۱۰۵۔ چند نئے اور پرانے شاعر ڈاکٹر سید محمد عبداللہ لاہور ۱۹۶۵

دیوان غالب کا ایک نادر قلمی نسخہ

- ۱۹۷۹ ۱۰۶۔ خزینۃ العلوم فی درگا پرشاد نادر مطبع مفید عام لاہور
متعلقات المنظوم غالب (دہلوی) ص
- ۱۹۲۹ ۱۰۷۔ خندہ گل عبدالباری آسی الدنی نگار مشین پریس، لکھنؤ
غالب کے قبیع ص ۱۰۳۹
- ۱۹۷۲ ۱۰۸۔ خوش معرکہ زیبا سعادت خاں ناصر مجلس ترقی ادب لاہور مارچ
صاحب رائے صایب مرزا نوشاہ اسد اللہ خاں، تخلص غالب
حالات اور بتیس شعر ص ۱۹۰ تا ۱۹۴
- ۱۰۹۔ داستان تاریخ اردو حامد حسن قادری
غالب کے حالات وغیرہ
- ۱۹۶۵ ۱۱۰۔ دلی کا دبستان شاعری ڈاکٹر نور الحسن ہاشمی سرفراز پریس، لکھنؤ
غالب (مرزا اسد اللہ خاں) ص ۲۳۱ تا ۲۳۹
- ۱۱۱۔ (الف) دہلی کا ایک یادگار مرزا فرحت اللہ بیگ ایجوکیشنل بک ہاؤس علی گڑھ
آخری مشاعرہ
یہ کتاب بعد میں ”دہلی کی آخری شمع“ کے نام سے چھپی
- (ب) دہلی کی آخری شمع مرزا فرحت اللہ بیگ نیو کمر شیل آرٹ پریس کلکتہ
غالب کی رہائش گاہ، حلیہ اور
کلام ص ۲۵ تا ۲۸، ۴۵ تا ۴۶
- ۱۱۲۔ رہنمائے سیر دہلی خواجہ حسن نظامی دہلی دوسری بار
غالب کی قبر ص ۳۱ تا ۳۲

۱۱۳۔ ریاست ٹونک اور اردو شاعری مختار شمیم نسیم بک ڈپو لکھنؤ
۱۹۷۷ دوسرا باب۔ ٹونک کا تہذیبی اور علمی ماحول

غالب کے ٹونک سے تعلق کی تفصیلات

۱۱۴۔ ریاض الفردوس محمد حسین خاں شیخ مبارک علی
اپریل ۱۹۶۸ مرتب: مرتضا حسین فاضل ترجمہ کتب، لاہور
غالب اسد اللہ ص ۱۱۵

۱۱۵۔ زبان ریختہ ڈپٹی عبدالغفور خاں نساخ لیتھو کلر پرنٹرس، علی گڑھ
۱۹۷۷ مرتب ڈاکٹر محمد انصار اللہ
دفتر ہیٹھال میں غالب کا خط ص ۲۲۳۲۱

۱۱۶۔ سخن شعرا ڈپٹی عبدالغفور خاں نساخ مطبع منشی نو لکھنؤ، لکھنؤ
۱۲۹۱ رمضان
اکتوبر ۱۸۷۳

غالب تخلص (حالات اور ۱۲ شعر) ص ۳۴۹ تا ۳۴۲

۱۱۷۔ سخنوران گجرات سید ظہیر الدین مدنی ترقی اردو بیورو، نئی دہلی
۱۹۸۱ سیاح ص ۱۶۳ تا ۱۶۰

وفا اور غالب ص ۲۲۳ تا ۲۲۲

فدا اور غالب ص ۲۲۶ تا ۲۲۴

۱۱۸۔ سراپا سخن سید محسن علی محسن موسوی مطبع منشی نو لکھنؤ، لکھنؤ
ذیقعدہ ۱۳۱۵
اپریل ۱۸۹۸

مرزا اسد اللہ خاں عرف مرزا نوشہ غالب

۱۱۹۔ سرود غیبی المسمی بہ سید محمد علی جویا مراد آبادی مطبع منشی نو لکھنؤ، لکھنؤ
۱۲۹۲
۱۸۷۵ خیابان توارخ

تاریخ انتقال نواب مرزا اسد اللہ خاں غالب و نواب مصطفیٰ خاں شیفتہ
و مظفر خاں گرم و مرزا رجب علی بیگ سرور ص ۲۱
صنعت فالی میں تاریخ وفات غالب ص ۸۲

نومبر ۱۹۶۲

۱۲۰۔ سرور ریاض یا

شیخ محمد ریاض الدین امجد

مرتب ڈاکٹر مختار الدین احمد

غالب سے ملاقات ص ۳۱ تا ۵۶، ۳۶
۱۲۱۔ سیر المصنفین محمد سحیحی تنہا عالمگیر الیکٹریک پریس، لاہور
جلد اول

۱۹۴۸

مرزا اسد اللہ خاں غالب ص ۲۷۱ تا ۲۶۰

۱۹۸۳

۱۲۲۔ شخصیات و مباحث ڈاکٹر نظیر حسین زیدی مکتبہ مسعود، کراچی

اردوے معائنہ ص ۱۴۱ تا ۱۴۶

عود ہندی ص ۱۵۷ تا ۱۴۲

۱۲۳۔ شعر الہند مولانا عبدالسلام ندوی مطبع معارف، اعظم ٹرڈ

جلد اول

اساتذہ دہلی (بہ شمول مرزا غالب) ص ۲۶۸ تا ۲۴۱

۱۲۴۔ شمیم سخن عبدالحی صفا بدایونی مطبع امداد الہند، مراد آباد

جلد اول غالب و اسد۔ حالات اور ایک سوسائٹی شعر ص ۵۵ تا ۶۳

۱۹۹۲

۱۲۵۔ شہر آشوب ڈاکٹر امیر عارفی کلکتہ انسٹیٹیوٹ پریس، دہلی

مرزا اسد اللہ خاں غالب ص ۱۹۳ تا ۱۹۵

۱۹۹۱

۱۲۶۔ شہر چاہر گراں احسان آوارہ نداء حق پریس، لاہور

غالب اور ماندہ ص ۱۵ تا ۱۸، ص ۱۸ تا ۱۹

- ۱۸۴۸ ۱۲۷۔ طبقات شعراے ہند منشی کریم الدین مطبع رفاہ عام، دہلی
 غالب تخلص اسد اللہ خاں مشہور مرزا نوشہ
 (حالات اور تیرہ شعر) ص ۳۷۸ تا ۳۷۷
 دہلی کالج میں ص ۴۱۴
- ۱۲۸۔ فیض صغیر صغیر بلگرامی
 مرزا غالب کا ایک خط بنام میر ولایت علی
- ۱۹۲۶ ۱۲۹۔ قاموس الشاہیر مولانا نظامی بدایونی نظامی پریس، بدایوں
 غالب (مرزا اسد اللہ خاں) ص ۱۰۹
- ۱۹۸۸ ۱۳۰۔ قصیدہ کافن اور ڈاکٹر ایم کمال الدین در بھنگہ ہاوس در بھنگہ
 قصیدہ نگاری
 ذوق مومن اور غالب کا عہد ص ۲۲۰ تا ۲۳۳
- جمادی الاول ۱۲۹۱ ۱۳۱۔ (الف) قطعہ منتخب عبدالغفور خاں نساخ مطبع منشی نو لکھنور، لکھنؤ
 غالب تخلص (چار قطعے ۹ ص ۹۹)
 جولائی ۱۸۷۴
- ۱۹۶۹ (ب) ایضاً عبدالغفور خاں نساخ انجمن ترقی اردو، پاکستان
 کراچی،
 مرتب ڈاکٹر محمد انصار اللہ
 غالب تخلص (مرزا اسد اللہ خاں)
- ۱۹۸۵ ۱۳۲۔ قومی تعمیر کی دستاویز ڈاکٹر عبدالاحد وحدت انسانیت فاؤنڈیشن، بنگلور
 غالب اور سن ستاون ص ۱۳۹ تا ۱۵۰
- ۱۹۹۱ ۱۳۳۔ کاروان رفتہ ڈاکٹر اسعد بدایونی لیتھو کلر پرنٹرس، دلی گڑھ
 شاگرد غالب۔ سخاوت حسین مد ہوش ص ۱۰۵ تا ۱۱۱

۱۳۴۔ کاشف الحقائق نواب امداد امام اثر کارونیش پریس، لکھنؤ

جلد دوم قطعات غالب ص ۲۷۵ تا ۲۷۱

۱۳۵۔ کلکتہ کے قدیم اردو مطابع سید مقیت الحسن عثمانیہ بک ڈپو کلکتہ ۱۹۸۰

اور ان کی مطبوعات

غالب کے سفر کلکتہ کا حال ص ۱۹ تا ۱۸

۱۳۶۔ کنز تواریخ شاہ غلام یحییٰ عظیم آبادی خدابخش اور نئٹل پبلک لائبریری، پٹنہ ۱۹۸۲

قطعات تاریخ وفات مرزا نوشہ غالب ص ۳۲ تا ۳۱

۱۳۷۔ گلدستہ نازنیناں فشتی کریم الدین مطبع رفاه عام عام دہلی جولائی ۱۸۴۵

انتخاب اشعار دیوان نواب اسد اللہ خان بہادر (ایک سوچہ شعر)

ص ۲۱۶ تا ۲۱۵

۱۳۸۔ گل رعنا حکیم سید عبدالحی معارف پریس، اعظم گڑھ ۱۳۲۳

مرزا اسد اللہ خاں غالب ص ۳۲۱ تا ۳۰۸ ۱۹۲۴

۱۳۹۔ گلزار سخن جگن ناتھ پرشاد فیض مطبع فشتی نو لکشور، لکھنؤ ذی الحجہ ۱۳۲۷

غالب تخلص ص ۲۹۷ تا ۳۰۱ دسمبر ۱۹۰۸

میر و غالب ص ۳۲۹ تا ۳۲۷

۱۴۰۔ گلستان بیخزاں قطب الدین باطن مطبع فشتی نو لکشور، لکھنؤ جمادی الاول ۱۲۹۲

جون ۱۸۷۵

غالب و اسد تخلص اسد اللہ خاں نام (حالات اور چودہ شعر) ص ۱۷۱ تا ۱۷۳

غالب شاگرد نظیر ص ۲۶۰

۱۴۱۔ (الف) گلستان سخن مرزا قادر بخش صابر مطبع فشتی نو لکشور، لکھنؤ جمادی الاول ۱۲۹۹

غالب تخلص مرزا اسد اللہ خاں ص ۳۷۸ تا ۳۷۴ اپریل ۱۸۸۲

(ب) گلستان سخن مرزا قادر بخش صابر مجلس ترقی ادب، لاہور جون ۱۹۶۶

جلد دوم مرتب خلیل الرحمان زاودی

غالب تخلص۔ (حالات، تینتیس شعر اردو، اور انتالیس شعر فارسی)

ص ۲۵۶۳۲۲۸

۱۳۲۔ لطائف الشعرا مفتی انتظام اللہ شہابی فاروقی پریس، دہلی

غالب کے لطیفے ص ۲۳، ۲۳، ۹۹، ۱۰۱ وغیرہ

۱۳۳۔ لکھنوکا دبستان شاعری ڈاکٹر ابواللیث صدیقی غنفر اکیڈمی پاکستان، کراچی ۱۹۸۷

ثاقب پیر و میر و غالب ص ۸۳۰ تا ۸۳۳

۱۳۴۔ مجموعہ سخن پنڈت شیو زاین وغیرہ مطبع نشی نو لکشور، لکھنؤ

مئی ۱۸۹۴

اکیسویں بار

غالب (مرزا) ص ۹۴

۱۳۵۔ مرآة الاشباہ حکیم محمد احسن اللہ خاں بہادر مطبع مرتضوی، دہلی

۱۸۶۸

(اردو ترجمہ) مترجم محمد ارتضیٰ خاں مہتمم مطبع

جناب مرزا اسد اللہ خاں غالب ص ۶۷ تا ۶۸

۱۹۴۵

۱۳۶۔ مرآة الشعر محمد یحییٰ تنہا عالمگیر الیکٹریک پریس، لاہور

جلد اول

غالب (مرزا) ص ۲۱ تا ۳۳

۱۸۸۳

۱۳۷۔ مرآة خیالی۔ درگا پر شاد نادر دہلوی اکمل المطابع، دہلی

چمن انداز

تاریخ وفات غالب (بہ سلسلہ ذکر بنو)

غزل آغا علی شمس در جواب غزل غالب (بہ سلسلہ ذکر زہرہ) ص ۹۷ تا ۹۸

قطب الدین باطن کے تذکرے پر اعتراض

- ۱۳۸۔ مرحوم دہلی کالج ڈاکٹر مولوی عبدالحق انجمن ترقی اردو ہند دہلی ۱۹۳۵
کالج کی ملازمت کے لیے غالب کا نام ص ۱۵۲ تا ۱۵۳
- ۱۳۹۔ مرقع ادب صفدر مرزا پوری صدیق بک ڈپو، لکھنؤ
غالب کے پانچ خط ص ۲۵۳ تا ۲۵۴
- ۱۴۰۔ مشرقی بنگال میں اردو پروفیسر سید اقبال عظیم ڈھاکہ
حیات غالب ص ۲۱۳ تا ۲۱۴
- ۱۴۱۔ مغل اور اردو نواب نصیر حسین خاں خیال عصر جدید پریس کلکتہ
مرزا غالب کا ایک شعر ص ۱۳۶
شاہ نصیر، ذوق اور غالب کا دور ص ۱۵۷
- ۱۴۲۔ منتخب سوانح اور خاکے سید نجم الدین نقوی انوار بک ڈپو، لکھنؤ
مرزا غالب کی ابتدائی زندگی از شیخ محمد اکرام ص ۱۵۹ تا ۱۶۱
- ۱۴۳۔ نسخہ دلکشا جنم جی مترارمان غیر مطبوعہ
غالب نواب اسد اللہ خان بہادر المخاطب بہ مرزا نوشہ۔ اس شعر
اس تخلص نام اسد اللہ خان غالب مشہور مرزا نوشہ۔ چار شعر
- ۱۴۴۔ واقعات دارالحکومت دہلی بشیر الدین احمد دہلوی شمس مشین پریس، آگرہ ۱۹۱۹
حصہ دوم
مرزا اسد اللہ خان غالب کا مزار ص ۱۵۳ تا ۱۵۴
- ۱۴۵۔ وسیلہ شرف و ذریعہ عزت سید شاہ فرزند علی عسوفی منیری سیہمی برقی پریس، آگرہ ۱۹۱۹
مرتب ڈاکٹر طیب ابدالی
مرزا اسد اللہ خان غالب ص ۶۱، ۶۲، ۶۳ وغیرہ

- ۱۹۷۷ ۱۵۶۔ وہ صورتیں الہی مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی
غالب، یگانہ چنگیزی اور
غلام رسول مہر وغیرہ
- ۱۹۶۵ ۱۵۷۔ ہفت آسماں آغا احمد علی احمد طہران
ہنری بلاخن کا انگریزی مقدمہ
اسد اللہ خان غالب اور ان کی مثنوی سے بحث
- ۱۹۳۳ ۱۵۸۔ یادگار شعرا ڈاکٹر اسپرنگر ہندوستانی اکیڈمی، الہ آباد
مترجم طفیل احمد
اسد تخلص اسد اللہ خاں عرف مرزا نوشہ ص ۲۲
غالب اسد اللہ خاں عرف مرزا نوشہ ص ۱۲۶

۳۔ انشائیے، ڈرامے وغیرہ

- ۱۵۹۔ اردو ادب میں طنز و مزاح غلام احمد فرقت کا کوروی
غالب اینڈ گونے از حاجی لق لق
غالب جدید شعرا کی محفل میں۔ از کھیال لال کپور
- ۱۶۰۔ اردو کا بہترین اشائی ادب ڈاکٹر وحید قریشی میری لائبریری، لاہور ۱۹۶۴
غالب کے ناخن از مظفر علی سید ص ۵۶۱ تا ۵۵۳
- ۱۶۱۔ اسکالر۔ پیراڈی نمبر احمد جمال پاشا سر سید ہال مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۵۸
نذر غالب (نظم)
- ۱۶۲۔ الہامی انٹرویو نریش کمار شاد اشار پبلکیشنز، دہلی ۱۹۷۷
اسد اللہ خاں غالب، مومن خاں مومن، ذوق اور بہادر شاہ ظفر
وغیرہ سے انٹرویو
ضمناً خود شاعر کی زبان سے اس کے بعض شعروں کی تشریح
- ۱۶۳۔ برق ہستم شوکت تھانوی نسیم بک ڈپو لکھنؤ اکتوبر ۱۹۵۱
- ۱۶۴۔ پتیوں پر چھڑکاؤ احمد جاں پاشا پاشا اور نینٹل رسرچ انسٹی ٹیوٹ، سیوال ۱۹۸۶
غالب اینڈ کمپنی پرائیویٹ لمیٹڈ ص ۱۶۱ تا ۱۶۷
- ۱۶۵۔ تماشائے اہل ہنر سید رشید الحسن ادارہ ادبیات اردو حیدرآباد دکن ۱۹۶۲
غالب شخصیت اور فن (ڈرامہ)
- ۱۶۶۔ تمثیلی مشاعرہ پنڈت برجموہن (تاریہ کیفی) انجمن ارباب ذوق، الہیل پور
عالم بالا کے مشاعرے میں ذوق، مومن اور غالب بھی شریک ہوئے۔

۱۶۷۔ تمنا منظر پوری بک امپوریم پٹنہ

ہندی کا پرسدھ کوی گالب

غالب کی یاد میں

۱۶۸۔ خبلی شوکت تھانوی لارک پبلشرز کراچی

غالبیات

۱۶۹۔ دُھنویں کے آنچل ابراہیم یوسف نسیم بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۷۶

مغلوب غالب (یک بابی ڈرامہ)

۱۷۰۔ ڈاکٹر اقبال سے معذرت کے ساتھ نوری حیدر اینڈ سنز، حیدر آباد دکن ۱۹۷۸

نوری کے کلام کا مجموعہ۔ غالب اور دوسرے شاعروں کے رنگ میں

۱۷۱۔ رقص تماشاوی وجاہت علی سندیلوی نصرت منزل، سندیلہ ۱۹۸۰

۱۷۲۔ سنگ و خشت کھیالال پور

غالب جدید شعرا کی محفل میں (مزاحیہ طنزیہ فیچر)

۱۷۳۔ شکاری عورتیں سعادت حسن منٹو اشار پبلکیشنز، نئی دہلی ۱۹۸۰

مرزا غالب کی حشمت خاں کے گھر دعوت

۱۷۴۔ محشرستان خیال صغیر بلگرامی مطبع نور الانوار، آره ۱۲۹۶

۱۸۷۹۔ میدان تصور میں، غالب کے خیے میں مشاعرہ اور پھر جلسہ

۱۷۵۔ مشاعرہ عالم ارواح مرتضیٰ حسین موسوی نسیم بک ڈپو لکھنؤ ۱۹۵۵

مومن و غالب سے آزاد کی ملاقات ص ۷۳ تا ۷۹

۱۷۶۔ نظرے خوش گذرے بیگم انیس قدوائی مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۷۶

غالب۔ ایک فیچر، حکیم مومن خاں مومن

مرزا غالب۔ گپ شپ، غالب اپنے آئینے میں

۱۷۷۔ ہوا کے دوش پر غلام ربانی تاباں مکتبہ جامعہ لمیٹڈ نئی دہلی ۱۹۷۵
مرزا اسد اللہ خاں غالب (فیچر)

خطوط وانشا

۱۷۸۔ انشائے اردو ڈاکٹر مولوی ضیاء الدین احمد خاں شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۷۲

مقدمہ انشائے اردو از ڈاکٹر خواجہ احمد فاروقی الف۔ ح

مقدمہ: بیان ماہیت علم انشا اور اس کے موضوع اور غایت میں،

اور وہ چیزیں کہ متعلق حصول مقصود سے ہیں، اور اس میں کی فصلیں ہیں۔

باب پہلا: ماہیت زبان اردو اور اس کے متعلقات میں، اور وہ مشتمل

ہے دو مقالوں پر

باب دوسرا: طریقِ تحریر (= عدالت) میں اور اس میں کئی مقالے ہیں۔

۱۷۹۔ انشائے اردو ڈاکٹر ضیاء الدین احمد خاں مطبع فیض احمدی، دہلی ۱۸۶۶

حصہ دوم

اس میں غالب کی تحریریں (= گیارہ خط) ”انتخاب غالب“ کے

عنوان سے شامل۔

۱۸۰۔ انشائے بیخبر خواجہ غلام غوث بیخبر مرتضا پریس، آگرہ ۱۹۴۰

مرتب انتظام اللہ شہابی

خطوط بیخبر بنام مرزا غالب = دو خط

۱۸۱۔ انشائے سید گل صغیر بلگرامی مطبع نور الانوار، آگرہ ۱۲۸۹

صغیر کے نام غالب دہلوی کے خط اور ان کا جواب

۱۸۲۔ انشائے نور چشم نواب یار محمد خاں شوکت مطبع نظامی، کانپور ۱۲۸۹

(اردو)

مکتوب غالب بنام محمد عباس رفعت

۱۳۰۹

۱۸۳۔ فغان بیخبر خواجہ غلام غوث بیخبر نامور پریس، الہ آباد

۱۸۹۱

خطوط بیخبر بنام مرزا غالب۔ نوخط

۱۸۴۔ مجموعہ مکتوبات ازاد آغا محمد طاہر آزاد بک ڈپو، دہلی

مکتوبات حالی بنام آزاد۔ غالب کے آخری دور کی غزلیں ص ۲۴۸

۱۸۵۔ مکتوبات ازاد مرغوب ایجنسی، لاہور دوسری بار

دیباچہ توفتہ سید جالب دہلوی:

غالب کارہن سہن ص ۱۰۳۹

کلوکلیان ملازم غالب ص ۱۲۳۱۰

۱۹۷۶

۱۸۶۔ مکتوبات جوش ملیحانی کالی داس گپتارضا و مل پبلکیشنز، بمبئی

شرح دیوان غالب ص ۶۳۳۶۲

جشن غالب کا مشاعرہ ص ۱۵۱۳۱۵۰

۱۹۲۵

۱۸۷۔ مکتوبات حالی مرتب خواجہ سجاد حسین حالی پریس پانی پت

حصہ اول حالی مرزا غالب کی خدمت میں ص ۵۳۳

۱۸۸۔ منتخب ادبی خطوط مرتب ڈاکٹر مغیث الدین فریدی ایجوکیشنل بک ہاؤس ملی گڑھ ۱۹۷۸

غالب کی خطوط نگاری

۱۸۹۔ نمونہ منشورات مولانا حسن مارہروی مقتدرہ قومی زبان، اسلام آباد ۱۹۸۶

یادگار غالب از مولانا حالی (اقتباسی) ص ۲۱۳۳۲۱۲

تقریظ نوشتہ مرزا غالب ص ۵۰۲۳۳۹۹

سارٹی فکٹ نوشتہ مرزا غالب ص ۵۰۳

خط مرزا غالب ص ۵۳۰۳۵۲

۵۔ دواوین اور منظومات

۱۹۰۔ اردو شاعری مرتب ڈاکٹر محمد انصار اللہ شعبہ اردو، علی گڑھ مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۷۰

(برائے بی اے آنرز)

غالب کی پانچ غزلیں

حالی کا مرثیہ غالب

۱۹۱۔ اشعار ذوق عبدالمان بیدل رام نراین لعل بکسیر، الہ آباد ۱۹۳۸ تیسری بار

غالب و ذوق ص ۲۸۳۲۱

۱۹۲۔ انتخاب زریں سید راس مسعود نظامی پریس، بدایوں ۱۹۲۶

غالب (اسد اللہ خاں) ص ۱۰۴ تا ۸۵

۱۹۳۔ انتخاب غزلیات ذوق ڈاکٹر سر شاہ سلیمان نظامی پریس، بدایوں ۱۹۲۶

تمہید کے بعد تیرہ مثنویوں پر موازنہ ذوق و غالب

۱۹۴۔ انتخاب لقصاید اردو ڈاکٹر ابو محمد سحر نسیم بک ڈپو لکھنؤ ۱۹۸۹

مرزا غالب کے قصیدے: ہاں مہ نوسین ہم اس کا نام

اور: سہ ہر جزو جلوہ یکتائی معشوق نہیں

۱۹۵۔ انتخاب کلام ظفر خواجہ تہور حسین اعتقاد پبلشنگ ہاؤس دہلی ۱۹۷۷

مقدمے میں: عہد ظفر کی شاعری اور

اساتذہ ظفر کا ذکر

۱۔ اردو قصیدوں کے انتخاب تنویر احمد علوی اور حیات لکھنؤی وغیرہ نے بھی مرتب کیے ہیں اور

ان میں بھی غالب کے قصیدے شامل ہیں۔

۱۹۶- ترانہ مرزا واجد حسین یاس ویگانہ چنگیزی اردو بک اسٹال، لاہور
بیشتر باعیات غالب سے متعلق

۱۹۷- جدید ادبی جائزے ڈاکٹر آصفہ زمانی صدیق بک ڈپو، لکھنؤ
حصہ لظم

۱۹۸- حدیث قدسی بہ اہتمام بدیع الزماں مطبع مصطفائی، کانپور
خمسہ مرزا نوشہ صاحب غالب تخلص
مرحیاسید کی مدنی العربی

۱۹۹- حمساہائے غزل قدسی بہ اہتمام محمد حسین خاں تحسین مطب مصطفائی دہلی
یاچمن مدی بنی

۲۰۰- دفتر بے مثال ڈپٹی عبدالغفور خاں نساخ مطبع منشی نو لکشور، لکھنؤ رمضان ۱۳۹۱ھ
خمسہ مرزا نوشہ صاحب غالب تخلص
(دیوان)

۲۰۱- دیوان ذوق مرتب: محمد حسین ازاد غلیمیں پر نئٹ ورکس، بی
مشاعرے ص ۱۲۴ تا ۱۲۵، ۱۳۷، ۱۴۳، ۱۷۶، ۱۷۷
غالب دہلوی کا خط دفتر بے مثال کی رسید میں
غالب حضور (بادشاہ) میں کیوں پہنچے ص ۱۳۷
غالب و ذوق کے سہول کا قصہ ص ۲۵۷
غالب کا قطعہ: گزارش احوال واقعی ص ۲۵۹

۲۰۲- دیوان غریب ڈپٹی کلب حسین خاں نادر مطبع وندشاخ فیض نڈھ
تقریظ نوشتہ مرزا غالب
تضمین بر غزل غالب از نادر
قطعہ تاریخ دیوان غریب از غالب

۱۳۸۵

۱۸۶۸

۲۰۳۔ ریاض نادریہ کلب حسین خاں نادر مطبع دلکشا، فتح گڑھ
۱۲۸۳ھ
۱۸۶۶ء

تقریظ نوشتہ مرزا غالب دہلوی

۲۰۴۔ شعاع مہر حاتم علی بیگ مہر آگرہ
۱۸۶۰
غالب کی لکھی وی تقریظ

۲۰۵۔ کلیات چکبست کالیداس گپتارضا ساکار پبلشرز، بمبئی
جنوری ۱۹۸۱
تقلید غالب و آتش ص ۶۳۴۵۱

غالب اور چکبست ص ۸۵۴۸۴

۲۰۶۔ کلیات نواب یوسف مرتبہ ذکیہ جیلانی لیتھوکلر پرنٹرز، علی گڑھ
۱۹۸۵
علی خاں ناظم

غالب اور نواب ناظم ص ۳۰۴۲۸

شاگردی غالب ص ۴۸۴۳۹

کیا کلام ناظم عطیہ غالب ہے؟ ص ۸۳۴۶۸

۲۰۷۔ کلیات ہوش نیاز احمد خاں ہوش بریلوی مطبع گلشن فیض، لکھنؤ پہلی بار

قطعہ تاریخ الطبائع و تشبہ مصنفہ اسد اللہ خاں غالب

قطعہ تاریخ وفات جناب نواب مرزا اسد اللہ خاں غالب دہلوی

۲۰۸۔ گلشن راگ مطبع آفتاب ہند، آگرہ

حصہ سوم و حصہ چہارم

دونوں حصوں میں غالب کی غزل بھی شامل

۲۰۹۔ منتخبات دواوین شعر ہند ڈپٹی عبدالغفور خاں نسخہ کالج پریس کلکتہ
۱۹۶۳
مرزا غالب کے قصیدے

- ۲۱۰۔ نشر سخن احسان اللہ عباسی میٹروڈسٹ پبلشنگ ہاؤس، لکھنؤ ۱۹۱۴
 غالب کے بھی نشروں کا انتخاب اور ان سے متعلق رائے
- ۲۱۱۔ نصاب زبان اردو ڈپٹی عبدالغفور خاں نساح کالج پریس، کلکتہ ۱۸۶۳
 حصہ دوم (حصہ نظم)
 غالب کے قصیدے
- ۲۱۲۔ نگارستان سخن ظہیر دہلوی وغیرہ مطبع احمدی، شاہدرہ، دلہای ۱۲۷۹ صفر ۱۲۷۹
 انتخاب دیوان ہر سہ شعر یعنی دوق، غالب اور مومن

۶۔ متفرقات

- ۲۱۳۔ آثار و افکار ڈاکٹر عبدالخالق ان دنوں پبلکیشنز، پٹنہ ۱۹۸۰
 غالب کی مکتوب نگاری
- ۲۱۴۔ آواز اور آدمی معنی تبسم
 کلام غالب میں اسالیب کی آویزش، غالب کی شاعری باز پچہ اصوات
 غالب کا آہنگ شعر اور بحروں کا استعمال
- ۲۱۵۔ آئینے کے سامنے مبشر علی صدیقی
 دیوان غالب کے بدایونی ایڈیشن
- ۲۱۶۔ اثر کے تنقیدی مضامین نواب جعفر علی خاں اثر لکھنوی نظامی پریس، بدایوں بار دوم
 غالب کے بعض اشعار کے مطالب ۱۵-۲۰
- ۲۱۷۔ ادب اور ادیب ڈاکٹر سید اعجاز حسین ادارہ انیس اردو، الہ آباد ۱۹۶۰
 غالب اپنے زمانے میں ۱۳۷-۱۵۵
- ۲۱۸۔ ادب اور تحریک ڈاکٹر عبدالمعنی
 غالب کی ذہنی کشمکش
- ۲۱۹۔ ادب اور تنقید اسلوب احمد انصاری سنگم پبلشرز، الہ آباد ۱۹۶۸
 کلام غالب کا ایک رخ ۱۳۸-۱۷۴
- ۲۲۰۔ ادب اور زندگی مجنوں گور کھپوری اردو گھر، علی گڑھ ۱۹۶۵
 دیوان غالب اور اردو غزل ۳۱۸-۳۲۲

- ۱۹۴۸ ۲۲۱۔ ادب اور سماج سید احتشام حسین۔ قادری پریس، بمبئی اکتوبر
غالب کی بت شکنی ۱۱۶۔۱۳۰
- ۱۹۶۴ ۲۲۲۔ ادب اور شعور ممتاز حسین ایجوکیشنل پریس، کراچی نومبر
غالب ایک تہذیبی قوت ۳۸۱۔۳۸۶
- ۱۹۵۴ ۲۲۳۔ ادب اور نظریہ پروفیسر ال احمد سرور سرفراز قومی پریس، لکھنؤ
اردو غزل میرے غالب تک ۹۔۲۴
غالب کا ذہنی ارتقا ۹۲۔۱۱۷
- یہ دوسرا مضمون اردو ادب علی گڑھ میں جولائی ۱۹۵۲ء میں چھپا تھا۔
- ۲۲۴۔ ادب کا مطالعہ اطہر پرویز اردو گھر، علی گڑھ جولائی ۱۹۶۶ تیسری بار
ادبی نمونوں کے تحت غالب کی ایک غزل۔ ۱۶۷
- ۱۹۵۶ ۲۲۵۔ ادب کا مقصد ڈاکٹر نور الحسن ہاشمی سرفراز قومی پریس، لکھنؤ
غالب کی قدر۔ ماضی حال اور مستقبل میں ۹۹۔۱۲۴
- ۱۹۸۶ ۲۲۶۔ ادب کلچر اور مسائل جمیل جالبی رائل بک کمپنی، لکھنؤ
مرتب: خاور جمیل
- خطوط غالب ۱۱۶۔۱۲۴۔ خطوط غالب کی اہمیت ۱۲۵۔۱۳۲
- ۱۹۸۵ ۲۲۷۔ ادب گزیدہ معین اعجاز ماڈرن پبلسنگ ہاؤس نئی دہلی
مرزا، غالب (نظریہ مزاحیہ)
- ۱۹۷۹ ۲۲۸۔ ادب نما خوشحال زیدی بزمِ خضر راہ، دہلی
غالب

- ۱۹۸۰ ۲۲۹۔ ادب و نظر افتخار احمد فخر ناشر جمیل احمد اصغر، دہلیہ
 غالب کی وقت پسندی اور فارسیت،
 غالب کے کلام میں رشک و حسد کا عنصر
 غالب کے کلام میں شوخی اور طنز و ظرافت،
 خصوصیات کلام غالب
- ۱۹۷۳ ۲۳۰۔ ادبی اقدار دور آفریدی نیشنل پرنٹنگ پریس، رامپور
 دیوان غالب بخط غالب۔ چند شبہات ص ۳۸ تا ۳۸
 ۲۳۱۔ ادبی تاثرات ڈاکٹر شجاعت علی سندیلوی لکھنؤ
 غالب اور ذوق کا معرکہ
- ۱۹۷۸ ۲۳۲۔ ادبی تحقیق رشید حسن خاں ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ
 ۔ مسایل اور تجزیہ
 دیوان غالب صدی ایٹھ عشرت بہ مالک رام کا جائزہ
- ۱۹۵۴ ۲۳۳۔ ادبی تنقید ڈاکٹر محمد حسن سرفراز قومی پریس، لکھنؤ
 غالب کا تصور غم ص ۳۵ تا ۳۳
- ۱۹۵۹ ۲۳۴۔ ادبی جھلکیاں صالحہ عابد حسین ادارہ انیس اردو، الہ آباد
 حالی اور غالب
 ہوی مدت کہ غالب مر گیا پر یاد آتا ہے
- دسمبر ۱۹۸۳ ۲۳۵۔ ادبی مقالے کاظم علی خاں نامی پریس، لکھنؤ
 حسرت موہانی اور غالبیات
 غالب اور مرزا رجب علی بیگ سرور
- ۱۹۸۵ ۲۳۶۔ ادبی نگارشات معین الدین حسن کاکوروی مرکز ادب، لکھنؤ
 کلام غالب میں ندرت

۲۳۷۔ ادیبوں کے لطفے کے ال نارنگ ساقی حلقہ ارباب ذوق، نئی دہلی جون ۱۹۹۲
غالب کے لطفے

۲۳۸۔ اردو ادب۔ ڈاکٹر سید عبداللہ مکتبہ خیابان ادب، لاہور ۱۹۶۸

۱۸۵۷ء سے ۱۹۶۶ء تک

پہلا باب ۱۸۵۷ء سے ۱۹۱۴ء تک

۲۳۹۔ اردو ادب۔ خدا بخش اور نیشنل پبلک لائبریری، پٹنہ ۱۹۹۳

رسالہ ہندوستانی الہ آباد سے انتخاب

غالب کی اصلاح ایک مثنوی لواء الحمد پر از مہیش پر شاد ص ۲۱۴ تا ۲۲۳

عود ہندی کی ترتیب از مہیش پر شاد ص ۲۲۵ تا ۲۵۲

۲۴۰۔ اردو تنقید کی تاریخ ڈاکٹر مسیح الزماں الہ آباد

غالب ص

۲۴۱۔ اردو تنقید میں خودداری ڈاکٹر سلام سندیلوی انجمن ترقی اردو ہند، نئی دہلی ۱۹۷۹

مضامین: غالب، مومن، حالی

۲۴۲۔ اردو سائل ۱۹۹۲ء میں خدا بخش اور نیشنل پبلک لائبریری، پٹنہ

خوفزدہ غالب اور عصری صورت حال از ڈاکٹر وحید قریشی ص ۲۸۵ تا ۲۸۷

۲۴۳۔ اردو سائل خدا بخش اور نیشنل پبلک لائبریری، پٹنہ ۱۹۹۵

۱۹۹۳ء میں (جولائی تا دسمبر)

دیوان غالب نسخہ آصفیہ مطبوعہ ۱۸۶۱ء از اکبر حیدری کاشمیری

ص ۳۲۱ تا ۳۲۵

غالب کے تین نئے خط از ڈاکٹر معین الرحمان ص ۳۲۶ تا ۳۲۸

مجنوں صاحب کے ہاں (غالب سے متعلق)۔ ایڈیشن ۱۹۷۰ء

ص ۳۲۹ تا ۳۳۳

- ۱۹۷۸ ۲۴۴۔ اردو شاعری میں ڈاکٹر ظل حسنین ناولستان الہ آباد
- مسائل زمانہ خمریات غالب
- ۱۹۵۶ ۲۴۵۔ اردو شاعری کی روایات شارق میرٹھی شیوپریس، میرٹھ
- غالب کی شخصیت ص ۳۳ تا ۳۸
- ۱۹۹۴ ۲۴۶۔ اردو غزل کا استعارانی نظام مظفر شہ میری معراج پبلکیشنز، تروپتی
- غالب تک
- ۱۹۶۲ ۲۴۷۔ اردو غزل کے پچاس سال ڈاکٹر عبدالادرخاں خلیل مکتبہ کلیاں لکھنؤ
- اردو غزل تا غالب
- ۱۹۶۲ ۲۴۸۔ اردو کے کلاسیکی شعرا مرتب: ایم حبیب خاں سود لیتھو پریس، دہلی دسمبر ۱۹۶۲
- جلد دوم
- غالب کی عظمت از آل احمد سرور ۱۵-۳۱
- غالبیات ۱۹۱-۱۹۴
- ۲۴۹۔ اردو میں طنم و مزاح ڈاکٹر وزیر آغا
- حصہ نثر خطوط غالب ۳۰۳-۳۱۸
- ۱۹۸۳ ۲۵۰۔ اردو نثر کے اسالیب ڈاکٹر عبدالحق بک اسمپوریم، پٹنہ
- غالب کے نثری اسلوب کا جائزہ
- ۲۵۱۔ اردو نثر کے سرچشمے امیر حسن نورانی
- غالب کینا مور شاگرد۔ مردان علی خاں رونا اور ان کی نثر نگاری
- مرزا غالب اور غشی نو لکھنؤ

۱۹۶۶

لاہور

۲۵۲۔ اردو نظم پر تنقیدی نظر

غالب اپنی شخصیت کے آئینے میں ازال احمد سرور ۲۵۵-۲۶۲

۲۵۳۔ ارمغان ادب اخلاق حسین عارف

مرزا غالب کا فن

اکتوبر ۱۹۶۳

۲۵۴۔ ارمغان الفت مرتب ڈاکٹر سید عابد حسین

(نذر ڈاکٹر خواجہ غلام السیدین)

دعاے صبح (مضمون) از مالک رام

دعاے صبح (مثنوی کا مکمل متن)

۲۵۵۔ ارمغان مالک مرتب: ڈاکٹر گوپی چند نارنگ جمال پریس، دہلی ۱۹۷۱

پہلی جلد: مسلک انسانیت کا سالکت۔ غالب از ڈاکٹر سید عابد حسین ۱۸۷-۲۰۲

غالب کی تخیلی فکر از پروفیسر یوسف حسین خاں ۲۷۵-۲۸۸

دوسری جلد: غالب اور اقبال از پروفیسر اسلوب احمد انصاری ۳۳۱-۳۵۶

غالب کی ایک غزل کا جائزہ: جب تک دبان زخم نہ پیدا کرتے کوی

از شمس الرحمان فاروقی ۷۱۷-۷۳۲

۲۵۶۔ اس کو غزل کہتے ہیں سعادت نظیر حیدر آباد پبلک اسکول حیدر آباد، دکن ۱۹۷۲

غالب کا فکری آبنگ

۲۵۷۔ اسلوب و موسیقی ڈاکٹر اعجاز علی ارشد پائلی پتر لیتھو پریس، پٹنہ ۱۹۸۹

۲۵۸۔ اشارات ن۔ بخاری پاک یونین اسٹور پبلشرز، میر پور خاص، سندھ ۱۹۶۷

غالب کی شاعری کا سیاسی و سماجی پس منظر

یادگار غالب کی روشنی میں حالی کا فن تنقید، سوانح نگاری

یادگار غالب کی افادیت

- ۲۵۹۔ اضافی تنقید کرامت علی کرامت اردو اسٹریٹس گلڈ، الہ آباد ۱۹۷۷
 غالب کا کلام جدید میزان پر
- ۲۶۰۔ اعتبار نظر پروفیسر سید احتشام حسین کتاب پبلشرز، لکھنؤ ۱۹۶۵
 غالب کی بت شکنی
- ۲۶۱۔ افکار ادب صفیہ پروین
 غالب اور خمریات ، غالب پرستی
 غالب کی خطوط نویسی
- ۲۶۲۔ العصر لکھنؤ خدا بخش اور نیشنل پبلک لائبریری، پٹنہ ۱۹۸۰
 پیارے لال شاکر کے ماہنامہ العصر (۱۹۱۳ء تا ۱۹۱۷ء) کا انتخاب
 مرزا غالب کی ایک غزل - حسن غمزے کی کشاکش۔ الخ
 از نسیا عباس بدایونی ص ۲۳۳ تا ۲۲۹
 مزار غالب از ایڈیٹر ص ۲۳۵
 مزار غالب (نظم) از محمد عبدالخالق خلیق دہلوی ص ۲۳۶ تا ۲۳۷
 شبیہ غالب (نظم) از رشید احمد ارشد تھانوی ص ۲۳۸ تا ۲۳۹
 موتیوں کی لڑی۔ تخمیس غزل غالب - مرے دام تمنا میں۔ الخ
 از مانی جالی ص ۲۴۰ تا ۲۴۱
- ۲۶۳۔ امتزاج ڈاکٹر مناظر عاشق ہرگانوی مکتبہ کوہسار، بھاگلپور ۱۹۸۳
 غالب اور کلکتہ۔ خطوط کے آئینے میں ص ۲۴۲ تا ۲۷۷
- ۲۶۴۔ انتقادات نیاز فتحپوری ادارہ نگار، لکھنؤ
 غالب کی فارسی گوی پر تبصرہ

- ۱۹۵۹ ۲۶۵۔ اندازے فراق گورکھپوری ادارہ انیس اردو، الہ آباد
- غالب پھر اس دنیا میں ص ۹۶۳۸۱
- ۱۹۷۶ ۲۶۶۔ انسان اور آدمی محمد حسن عکسری علی گڑھ بک ڈپو، علی گڑھ
- انسان اور آدمی، میر اور نئی غزل وغیرہ مضامین میں غالب اور
میر کی ذہنیت کے فرق کو ظاہر کیا ہے۔
- ۱۹۷۶ ۲۶۷۔ اشنائیات ڈاکٹر سید عابد حسین مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی
- مسلک انسانیت کا سالک۔ غالب
- ۱۹۶۲ ۲۶۸۔ انشائے ماجد عبدالماجد دریا بادی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ
- حصہ اول غالب کا فلسفہ
- غالب کا ایک فرنگی شاگرد
- ۱۹۸۰ ۲۶۹۔ اور کچھ بیاں اپنا داود اشرف شگوفہ پبلیکیشنز حیدر آباد، دکن
- غالب کا حسن طلب اور حسن اعراض
- ۱۹۸۹ دسمبر ۲۷۰۔ بازوید مخمور سعیدی موڈرن پبلشنگ ہاوس، نئی دہلی
- ۱۸۵۷ کی کہانی مرزا غالب کی زبانی
- ۲۷۱۔ بازیافت ڈاکٹر خالد علوی ایجوکیشنل پبلشنگ ہاوس، دہلی
- غالب کا سال پیدائش
- ۱۹۸۳ ۲۷۲۔ بتخانہ شکستہ من امیر حسنین جلیسی ادبی معیار پبلیکیشنز، کراچی
- اردو شاعری میں غالب کا مقام
- ۲۷۳۔ بحث و نظر ڈاکٹر سید محمد عبداللہ مکتبہ اردو، لاہور
- غالب کی غزل
- ۱۹۴۵ ۲۷۴۔ بزم سخنوراں سید مجتبیٰ حسن جونپوری نسیم بک ڈپو، لکھنؤ
- انتخاب غزلیات غالب ۲۹-۳۲

۲۷۵۔ بہترین ادب ۱۹۵۳ مکتبہ اردو لاہور

غالب کا غم از آفتاب احمد خاں

۱۹۹۳ ۲۷۶۔ بھوپال ادب کے آئینے میں ڈاکٹر محمد نعمان شعبہ اردو، سیفہ کالج، بھوپال

دیوان غالب کی ایک نادر شرح مطالب الغالب اور

سہامجدی ص ۱۲۷-۱۳۳

۲۷۷۔ پچان اور پرکھ پروفیسر ال احمد سرور مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی

غالب (کی شاعری)

۲۷۸۔ تاریخ و تنقید حامد حسن قادری

غالب، مومن، ذوق

۲۷۹۔ تحریر و تحلیل ساغر مہدی

غالب اور ستم ہائے روزگار

وفات غالب پر پہلا سیاہ حاشیہ

۱۹۶۸ ۲۸۰۔ تحریر و تنقید ڈاکٹر طیب انصاری پریزبک ایجنسی حیدر آباد، دکن

غالب (دہوی)

۱۹۷۸ ۲۸۱۔ تحریک جہاد بطور موضوع سخن خوجہ منظور حسین لاہور

کتاب کا بیشتر حصہ غالب کے حوالے سے

۲۸۲۔ تحقیقات ڈاکٹر عنایت شادانی جلیل اکیڈمی، بریلی

ایران کی امر پرستی کا اثر اردو شاعری پر۔ غالب کے عہد تک

۲۸۳۔ تحقیقات حیدری پروفیسر اکبر حیدری کاشمیری

خطوط غالب تحقیق کے آئینے میں

- ۲۸۴۔ تحقیق اور تنقید ڈاکٹر جاوید نہال اریب پبلکیشنز، کلکتہ دسمبر ۱۹۸۳
- غالب کا کلکتہ سے رشتہ ص ۱۱۹ تا ۱۲۸
- ۲۸۵۔ تحقیق کی روشنی میں ڈاکٹر عندلیب شادانی شیخ غلام علی اینڈ سنز، لاہور ۱۹۶۳
- مطبع عالیہ، لاہور
- مرزا غالب اور دوسرے غالب ۱۰۷-۱۲۳
- ۲۸۶۔ تحقیق و تنقید (جدید) ڈاکٹر اختر اورینوی کتابستان، الہ آباد ۱۹۵۱
- غالب کا فن شاعری اور اس کا نفسیاتی پس منظر
- ۲۸۷۔ تحقیق و تنقید ڈاکٹر فرمان فچوری ماڈرن پبلشرز، کراچی ۱۹۶۳
- غالب کے کلام میں استفہام ص ۱۷۱ تا ۳۱
- ۲۸۸۔ تحقیقی تصورات پروفیسر عبدالحق شعبہ اردو، دہلی یونیورسٹی، دہلی ۱۹۹۵
- پنج آہنگ کا قدیم ترین قلمی نسخہ از ڈاکٹر سید محمد حنیف نقوی ص ۷۷ تا ۱۰۲
- عہد غالب کی نثر میں حقیقت پسندی از پروفیسر قمر رئیس ص ۱۳۲ تا ۱۴۳
- ۲۸۹۔ تحقیقی مصامین مالک رام مکتبہ جامعہ لمیٹڈ نئی دہلی دسمبر ۱۹۸۴
- غالب کے فارسی قصیدے (پچھ نیا کلام)
- قادر نامہ کا مصنف غالب کا ایک نیا خط
- نادر خطوط غالب ، سنبو
- غالب اور صہبای مولوی فضل حق خیر آبادی
- ذوق کا مذہب
- ۲۹۰۔ تحقیقی مطالعے سید عطاء الرحمن عطا کا کوئی شاد بک ڈپو، پٹنہ ستمبر ۱۹۶۵
- حصہ اول
- نگارستان سخن ، غالب کے اردو دیوان کی اشاعتیں

- ۱۹۸۹ ۲۹۱۔ تحقیقی و تاثراتی مضامین ڈاکٹر محمد محفوظ الحسن تاج پریس، گیا
غالب کا نسب نامہ ص ۱۶۳۸
- ۱۹۶۸ ۲۹۲۔ تخلیقی تنقید کراچی
حیوان طریقت غالب از ڈاکٹر احسن فاروقی
- ۱۹۸۶ ۲۹۳۔ تصریحات و اشارات پروفیسر شاہ مقبول احمد کلکتہ
غالب کے دو شعر
- ۲۹۴۔ تعبیر تشریح تنقید ڈاکٹر مسیح الزماں مکتبہ خیاباں، لاہور
غالب کے خطوط
- ۱۹۸۳ ۲۹۵۔ تفہیم و تعبیر نظیر صدیقی کاروان ادب، ملتان صدر
غالب کی فنکارانہ ہمہ گیری ۱۱-۵۲
غالب کے رد کردہ اشعار ۵۳-۷۰
کلام غالب کے نکتہ چیں ۷۱-۸۹
- ۱۹۷۸ ۲۹۶۔ تلاش معیار ڈاکٹر عبدالرؤف مکتبہ رحیمی، کلکتہ
بیان غالب کا ایک پہلو
غالب اور سر سید احمد خاں (تقریظ آئین اکبری)
- ۱۹۷۶ ۲۹۷۔ تلاش و تاثر عبدالقوی دسنوی نسیم بک ڈپو، لکھنؤ
قادر نامہ غالب، نسخہ حمیدیہ یا نسخہ بھوپال
گل رعنا سے نسخہ بھوپال ثانی تک
- ۱۹۸۹ ۲۹۸۔ تلاش و تحقیق کاظم علی خاں نظامی پریس، لکھنؤ
حدائق انظار پر غالب کا دیباچہ ۱۶۳-۱۸۰
ناسخ و غالب ۱۸۶-۱۸۷، ۲۱۳، ۲۱۵، ۲۲۱، ۲۲۷ وغیرہ

- ۲۹۹۔ تلاش و تعارف: ڈاکٹر حنیف نقوی نصرت پبلشرز، لکھنؤ
۱۹۸۷
- ریاض نادریہ پر غالب کی تقریظ
حاتم علی مہر اور غالب ۱۳۳-۱۳۶، ۱۷۷-۱۷۸ اور غیرہ
۲۹۳۔ تلاش و تعبیر ڈاکٹر منظر اعظمی ۱۹۸۲
- غالب کا تصور عشق و محبوب، غالب کے کلام میں امید و یاس
۳۰۰۔ تلاش و تعبیر ڈاکٹر منظر اعظمی
۱۹۸۲
- غالب کا تصور عشق و محبوب
غالب کے کلام میں امید و یاس
- ۳۰۱۔ تلاش و توازن ڈاکٹر قمر رئیس
۱۹۶۸
- مکاتیب غالب میں طنز و ظرافت
- ۳۰۲۔ تناسب ڈاکٹر مناظر عاشق ہرگانوی موڈرن پبلشنگ ہاؤس، نئی دہلی
۱۹۹۰
- غالب اور عوارص۔ خطوط کے آئینے میں ۱۰۷-۱۱۲
- ۳۰۳۔ تنقیدات عبدالحق باباے اردو ڈاکٹر عبدالحق خواجہ پرنٹنگ پریس، دہلی جولائی ۱۹۵۶
- شرح دیوان غالب مولفہ عبدالباری آسی پر تبصرہ ۷۷-۸۱
- ۳۰۴۔ تنقید اور احتساب ڈاکٹر وزیر آغا مکتبہ جدید پریس لاہور
۱۹۶۸
- غالب کی شخصیت ۱۰۵-۱۲۰
- ۳۰۵۔ تنقید اور عصری گہمی سید محمد عقیل
غالب کے تنقیدی نظریات
- ۳۰۶۔ تنقید اور عملی تنقید سید احتشام حسین آزاد کتاب گھر، دہلی
۱۹۵۲
- غالب کا تفکر ۶۷-۱۰۸ یونین پرنٹنگ پریس، دہلی
- ۳۰۷۔ تنقید اور مجلسی تنقید ڈاکٹر وزیر آغا
۱۹۸۲
- غالب ایک جدید شاعر

- ۳۰۸۔ تنقید جدید ڈاکٹر اختر اورینوی شاد بک ڈپو، پٹنہ
۱۹۵۱
عصر غالب اور غالب کے قبل و مابعد کے میلانات ۱۶۵-۱۸۰
غالب کافن شاعری اور اس کا نفسیاتی پس منظر ۱۰۴-۱۶۴
- ۳۰۹۔ تنقید سے تحقیق تک ڈاکٹر عنوان چشتی دہلی
۱۹۷۴
غالب اور چند فنی مسائل
- ۳۱۰۔ تنقید کے لیے خاکے ڈاکٹر سلیم حامد رضوی دہلی پرنٹنگ پریس، دہلی
ستمبر ۱۹۵۹
غالب غزل گو ص ۴۴ تا ۴۱
غالب قصیدہ گو ص ۱۲۳ تا ۱۲۴
۳۱۱۔ تنقید نامہ پروفیسر عنوان چشتی مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی
مرزا غالب۔ اصلاح سخن
مرزا غالب (ریڈیائی تقریر)
- ۳۱۲۔ تنقید و تجزیہ ڈاکٹر ابو محمد سحر کتابستان، الہ آباد
۱۹۶۱
غالب اور فلسفہ ص ۱۰۰ تا ۱۴۰
- ۳۱۳۔ تنقید و تحریک ڈاکٹر احمد سجاد گہوارہ ادب، رانچی
۱۹۷۹
غالب کا پُرکار تخیل
- ۳۱۴۔ تنقید و تحلیل سید شہینہ الحسن نونہروی سرفراز قومی پریس لکھنؤ
۱۹۵۸
غالب اور اندیشہ ہائے دور و دراز ص ۳۳ تا ۵۷
- ۳۱۵۔ تنقید و تخلیق اسلوب احمد انصاری ادارہ انیس اردو، الہ آباد
۱۹۶۵
کلام غالب کا ایک رخ ۱۳۳-۱۷۷
یہ مضمون اردو ادب علی گڑھ (جون ۱۹۵۶ء) میں ”غالب کی
شاعری کے چند بنیادی عناصر“ کے عنوان سے چھپا تھا۔

- ۳۱۶۔ تنقید و تشخیص ارشد کاکوی پٹنہ ۱۹۷۰
غالب کے دو شعر
- ۳۱۷۔ تنقید کی ادب مرتب: سردار مسیح گل نذر سنز، لاہور ۱۹۵۹
خصوصیات کلام غالب ۲۰۶-۲۲۱
غالب کی عظمت از عبادت بریلوی ۲۲۲-۲۳۹
غالب اپنی شخصیت کے آئینے میں از آل احمد سرور ۲۳۶-۲۵۲
مکاتیب غالب از حمید احمد خاں ۳۳۱-۳۴۲
سرور صاحب کا یہ مضمون ادب لطیف لاہور (جولائی ۱۹۵۵) میں چھپ چکا تھا۔
- ۳۱۸۔ تنقید کی اشارے پروفیسر ال احمد سرور لکھنؤ ۱۹۴۲
خطوط میں شخصیت۔ غالب ۶۱-۸۳
- ۳۱۹۔ تنقید کی تجربے ڈاکٹر عبادت بریلوی اردو دنیا، کراچی مارچ ۱۹۵۹
انٹرنیشنل پریس، کراچی
غالب اور غم دوراں ۲۸۳-۳۰۷
- ۳۲۰۔ تنقید کی تجزیے ملک اسماعیل حسن خاں شاہجہاں پور زیر طبع
غالب کے اردو قصاید
- ۳۲۱۔ تنقید کی تناظر ڈاکٹر قمر رئیس ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ ۱۹۷۸
غالب اور جدید کلاسیکی نغز
- ۳۲۲۔ تنقید کی شہ پارے شمس بریلوی اور نیشنل بک ڈپو، بریلی ۱۹۳۹
یادگار غالب اور اس کے اسلوب پر تنقید ۱۰-۱۱
- ۳۲۳۔ تنقید کی شمش باقر مہدی خیابان پبلکیشنز، ممبئی ۱۹۷۹
غالب۔ خوف پر قابو پانے کی ایک روش
- ۳۲۴۔ تنقید کی مضامین عابد علی عابد
غالب اور بیدل

۳۲۵۔ تنقیدی مطالعے سید عطاء الرحمن عطا کاکوی شاد بک ڈپو، پٹنہ ۱۹۵۷

حسرت پر غالب کا اثر

۳۲۶۔ تنقیدی مقالات ڈاکٹر سید محی الدین قادری زور مکتبہ ابراہیمیہ حیدر آباد، دکن دوسری بار

(روح تنقید کا دوسرا حصہ)

غالب کی شاعری کی تنقید۔ ۲۳، اردو شاعری اور مرزا غالب ۷۱-۸۱

مرزا غالب کی ذہنی نشوونما ۸۲-۱۰۳

رشک اور مرزا غالب کی شاعری ۱۰۵-۱۲۰

۳۲۷۔ تنقیدیں اویس احمد ادیب

اردو خطوط نویسی میں غالب کا پیشرو۔ غلام غوث بیخبر

۳۲۸۔ تنقیدیں ڈاکٹر خورشید الاسلام سرفراز قومی پریس، لکھنؤ اکتوبر ۱۹۵۷

غالب کا محبوب ابتدائی دور میں ۲۳۷-۲۸۷

۳۲۹۔ تنقیدیں نقوش ڈاکٹر عبدالقیوم، انٹرنیشنل پریس، کراچی ۱۹۶۳

اردو نثر میں خطوط غالب کی اہمیت ۱۵۰-۱۵۵

۳۳۰۔ تہذیب و تخلیق سجاد باقر رضوی لاہور ۱۹۶۶

غالب اور جدید ذہن

۳۳۱۔ تیشہ و شیشہ ڈاکٹر محمد محفوظ الحسن تاج پریس، گیا ۱۹۸۵

غالب۔ شاعر تصوف ۴۰-۵۶

۳۳۲۔ جادۂ اعتدال عبدالمغنی کتاب منزل، پٹنہ ۱۹۷۲

عظمت غالب کی حقیقی بنیاد از ڈاکٹر محمد محفوظ الحسن ۲۹-۱

- ۱۹۶۵ ۳۳۳۔ جازے انور سیوانی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ
غالب
- ۱۹۶۶ ۳۳۴۔ جدید اردو نثر
خطوط میں شخصیت۔ غالب ازال احمد سرور ۹۷-۱۰۶
- ۱۹۹۳ جون ۳۳۵۔ جنوب کا شعر و ادب علیم صبانویدی تمل ناڈو اردو پبلکیشنز مدراس
مرتب: ڈاکٹر محمد علی اثر
- غالب کا ایک ہم عصر لطیف آرکائی ۵۰-۶۷
- ۱۹۷۶ دسمبر ۳۳۶۔ جوئے کوثر ڈاکٹر انعام الحق کوثر بابر سٹیشنری مارٹ پبلشرز، کوئٹہ
گوئے اور غالب ص ۱۶۰ تا ۱۷۰
- مرزا غالب کے مقطعے ص ۱۸۲ تا ۱۹۱
- غالب کا ایک شعر کعبہ کس منہ سے جاوگے غالب ص ۱۹۲ تا ۱۹۳
- غالب دل گداختہ ص ۱۹۵ تا ۲۰۷
- ۱۹۷۴ ۳۳۷۔ چراغ رہگذر خواجہ احمد فاروقی دہلی
معرکہ غالب و حامیان قتل
غالب کا مقدمہ پنشن
- ۱۹۱۵ مارچ ۳۳۸۔ چراغ سخن منشی واجد حسین یاسن پکانہ چنگیزی مطبع گلشن ابراہیم لکھنؤ
ضمناً غالب پر اعتراضات، غالب کے لطیفے
اور غالب کی بد مذاقیات ص ۱۶ تا ۲۵
- ۱۹۸۹ ۳۳۹۔ چند فارسی شعرا ڈاکٹر غلام مصطفیٰ خاں المصطفیٰ اکیڈمی حیدرآباد سندھ
غالب (دہوی)

- ۳۴۰۔ چند مضامین امر ناتھ بچل نیشنل پریس، الہ آباد
۱۹۵۶ غالب کالفہ از عبد الماجد دریابادی ص ۱۰ تا ۱۲۰
- ۳۴۱۔ چند نئے اور پرانے شاعر ڈاکٹر سید محمد عبداللہ لاہور
۱۹۶۵ دیوان غالب کا ایک نادر قلمی نسخہ۔ جو پنجاب یونیورسٹی لاہور میں ہے۔
یہ مضمون پہلے ماہ نو کراچی جولائی ۱۹۵۴ء میں چھپا تھا
- ۳۴۲۔ چھان بین نواب جعفر علی خاں اثر سرفراز قومی پریس، لکھنؤ
۱۹۵۰ غالب کے بعض اشعار کے مطالب ص ۲۳ تا ۲۵
- ۳۴۳۔ چہرہ پس چہرہ ابن فرید تاج آفسٹ پریس الہ آباد
۱۹۸۰ غالب کی شاعری میں شخصیتی کشمکش ص ۴۰ تا ۵۹
- ۳۴۴۔ حاشیے فراق گور کھپوری کتابستان الہ آباد
غالب پھر اس دنیا میں
- ۳۴۵۔ حاصل مطالعہ سید الطاف علی بریلوی ایجوکیشنل پرنٹنگ پریس، کراچی ۱۹۶۷
تجزیہ کلام غالب ص ۲۲۸ تا ۲۳۲
- ۳۴۶۔ حدائق الاخلاق سید غلام مصطفیٰ ہین مکتبہ ابراہیمیہ، حیدر آباد دکن تیسری بار
حضرت غالب
- ۳۴۷۔ حدائق انظار خواجہ بدرالدین خاں اکمل المطابع، دہلی
عرف خواجہ امان
دیباچہ نوشتہ مرزا غالب
- ۳۴۸۔ حرف ادب ڈاکٹر شجاعت علی سندیلوی ادارہ فروغ اردو، لکھنؤ ۱۹۷۸
عالم ارواح کا گنہگار غالب

- ۳۴۹۔ حرف برہنہ پروفیسر عنوان چشتی مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۸۹
 صغیر النسا بیگم کی ”غزلیات غالب کا عوضی“ تجزیہ ”پر تبصرہ
- ۳۵۰۔ حروف کی اوازیں سید شمیم رجز ادارہ تصنیف تالیف اسلامیہ، کراچی
 اور ان کے اثرات
- اشعار غالب۔ ۱۹۰۔ ۲۰۱، غالب ۲۳۹۔ ۲۵۱
- ۳۵۱۔ حسن خیال صفدر مرزا پوری لاہور
 مرزا غالب کے لطیفے
 صغیر بلگرامی کے کلام پر مرزا صاحب کی اصلاحیں
- ۳۵۲۔ حقائق ڈاکٹر گیان چند جین الہ آباد
 غالب کا صحیفہ منسوخ
- ۳۵۳۔ حقائق و بصائر شمس بدایونی بریلی الکریمک پریس، بریلی
 غالب کے سہ سوانی شاگرد۔ ۱۲۶۔ ۱۳۲
 خمسہ انصار حسین زلالی بر غزل غالب
 سے نافہ دماغ آہودشت تار ہے ۲۱۱۔ ۲۱۵
- ۳۵۴۔ حل غوامض حافظ سید محمد عبداللہ بلگرامی مطبع احمدی کانپور دسمبر ۱۸۸۵ اور سری بار
 غالب کے ان قصیدوں کی شرح
 سے صبح دم دروازہ خاور کھلا
 اور سے ہاں مہرہ نوسین ہم اس کا نام
- ۳۵۵۔ خاش و خماش حبیب اللہ ذکا حیدر آبادی مطبع اخبار آصفی، حیدر آباد، دکن ۱۳۰۲
 بہ اہتمام سید محمد سلطان عاقل دہلوی
 ذکا کی نظم و نثر کا مجموعہ جس میں کچھ خط بنام غالب

تیسرے حصے میں غالب کی نظم و نثر سے متعلق رائیں،

اور کتاب پر غالب کی لکھی ہوئی تقریظ

۱۹۳۵ ۳۵۶۔ خطبات گارسان گارسان دتاسی انجمن ترقی اردو ہند، اورنگ آباد
(اردو ترجمہ)

غالب کی ایک غزل ص ۷۵

غالب کے قصیدے کی تخمیس ص ۶۱

غالب کی وفات ص ۸۱۲ وغیرہ

۱۹۷۸ ۳۵۷۔ دست فکر ڈاکٹر شکیل الرحمان شاہین بک اشال، سرینگر
مکاتیب غالب

۱۹۹۵ ۳۵۸۔ دکنی کی مخصوص شعری اصناف ڈاکٹر حبیب نثار اردو سرچ سنٹر حیدر آباد، دکن جنوری ۱۹۹۵
غالب کے کلام میں موسیقی کے نقوش ص ۱۲۲ تا ۱۲۶

۱۹۸۱ اگست ۳۵۹۔ دید و دریافت شمس بدایونی روشن پبلکیشنز بدایوں
غالب بدایوں میں ص ۲۲ تا ۶۳

۱۹۶۳ نومبر ۳۶۰۔ دیدہ بینا کوثر چاند پوری ^۴ الواعظ صفدر پریس، لکھنؤ
غالب کا فلسفہ زندگی

۱۹۸۰ ۳۶۱۔ ذکر و فکر ڈاکٹر گیان چند نیشنل آرٹ پرنٹرس
غالب کا ابتدائی کلام ص ۱۰۱ تا ۱۰۴

غالب کی انفرادیت ص ۱۰۵-۱۰۸

غالب کا محبوب ص ۱۰۹ تا ۱۱۲

غالب شناسی از ظ انصاری۔ ص ۱۱ تا ۱۲

فسانہ غالب از مالک رام ص ۲۵۱ تا ۲۵۴

متعلقات غالب از کالیداس گپتا رضا پبشرہ ص ۷۹ تا ۸۱

۱۹۵۹ مئی ۳۶۲۔ ذکر و مطالعہ محمد ذکی الحق لیبل لیتھو پریس پٹہ
غالب کی اردو شاعری ص ۱۷۳ تا ۱۸۳

- ۳۶۳۔ ذوق ادب اور شعور سید احتشام حسین سرفراز قومی پریس، لکھنؤ ۱۹۵۵
غالب کے غیر مطبوعہ خطوط ص ۱۲۹ تا ۱۳۱
- ۳۶۴۔ ذوق و جستجو ڈاکٹر خواجہ احمد فاروقی دہلی ۱۹۶۷
غالب کا سکہ
- ۳۶۵۔ رشید احمد صدیقی مرتب: پروفیسر نعیم احمد شعبہ اردو مسلم یونیورسٹی، ۱۹۹۵
کے تنقیدی مضامین
فانی اور غالب
- ۳۶۶۔ روایت کی اہمیت ڈاکٹر عبادت بریلوی انجمن پریس، کراچی ۱۹۵۲
غالب کی عشقیہ شاعری ص ۹۷ تا ۱۶۲
- ۳۶۷۔ زاویے یاور علیگ کتاب گھر، لکھنؤ ۱۹۷۸
خطوط غالب اردو نثر کے آئینے میں
اردو نثر میں طنز و ظرافت کی روایت
- ۳۶۸۔ زیر غور ڈاکٹر ذکاء الدین شایاں لیتھو کلر پرنٹرس علی گڑھ ۱۹۸۸
غالب کی شاعری میں رنگ و روشنی کی تصویریں ص ۲۵ تا ۷۲
غالب کا تخیل ص ۷۳ تا ۸۲
- غالب کی غزلیہ شاعری میں شہر دلی کا سماجی پس منظر ص ۸۳ تا ۱۰۱
- ۳۶۹۔ سخنوران غزل معین الدین حسن کاکوروی
غالب کی مشکل پسندی
- ۳۷۰۔ سہو سراغ کالیداس گپتارضا ادارہ فن اور شخصیت، بمبئی جنوری ۱۹۸۰
مرتب: صابر دت
غالبیات: درفس کاویانی، متعلقات غالب،
تلاش غالب، ذکر غالب ۱۹۳-۲۱۴

- ۱۹۸۳ ۳۷۱۔ شخصیات و مباحث ڈاکٹر نظیر حسین زیدی کراچی
اردوے معلّا ، عود ہندی
- ۱۹۷۲ ۳۷۲۔ شخصیت، تنقید و تمثیل نگاری ڈاکٹر فرمان فتحپوری خواجہ پریس دہلی
غالب کے کلام میں استفہام ۱۷-۱۳
- ۳۷۳۔ شراب کہنہ رشید نعمانی
غالب ص
- ۱۹۷۳ ۳۷۴۔ شعر، غیر شعر اور نثر شمس الرحمان فاروقی الہ آباد
بہ سلسلہ غالب ۲۷۴-۳۳۳
- ۱۹۵۹ ۳۷۵۔ شعر و ادب سید اختر علی تلہری سرفراز قومی پریس، لکھنؤ
موازنہ مومن و غالب پر ایک نظر
یہ دراصل نگار لکھنؤ کے ”مومن نمبر“ پر تبصرہ ہے
- ۱۹۷۹ ۳۷۶۔ شعر و شاعر سعادت نظیر مینار بک ڈپو حیدر آباد، دکن
غالب کا فکری آہنگ
- ۳۷۷۔ عروضی اور فنی مسائل عنوان چشتی
غالب اور مسائل فن
دیوان غالب کا عروضی تجزیہ
- ۳۷۸۔ عطر آگہی شجاعت علی سندیلوی لکھنؤ
غالب اور احساس غم
مرزا غالب منفرد نثر نگار

۳۷۹۔ عطر مجموعہ حصہ اول سید غلام حسنین قدر بلگرامی مطبع منشی نو لکھنور، لکھنؤ ۱۹۸۳
یعنی شرح حصہ اول مجموعہ سخن چوتھی بار

غالب کا قطعہ ”عرضی بہ گزارش حال پر ملال“ کی شرح

۳۸۰۔ علم بیان محمد سجاد مرزا بیگ دوآبہ پریس لاہور

غالب کے کلام سے بھی مثالیں دی گئی ہیں

۳۸۱۔ غالب اور دوسرے مضامین سید نظیر حسنین زیدی مسعود اکادمی، کراچی اگست ۱۹۶۳

۳۸۲۔ غالب سے اقبال تک ایم حبیب خاں انجمن ترقی اردو، ہند، نئی دہلی ۱۹۷۷

غالب کی عظمت ازال احمد سرور

عالبیات مرتبہ مرتب

۳۸۳۔ غزل۔ فن اور فنکار پروفیسر ثریا حسین شعبہ اردو، مسلم یونیورسٹی، علی گڑھ ۱۹۸۶

غالب کی شاعری میں روایت اور اجتہاد

از پروفیسر وارث کرمانی ۱۳۶-۱۵۶

۳۸۴۔ فکر گستاخ سید زوار حسین نقوی سرفراز قومی پریس، لکھنؤ فروری ۱۹۶۷

غالب غزل سرا ۳۳-۵۶

۳۸۵۔ فکر و آگہی ڈاکٹر انجمن آرا انجم ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ ۱۹۹۲

غالب کی ایک رباعی اور زیادت حروف یعنی خزم

سہ دکھ جی کے پسند ہو گیا ہے غالب ۶۷-۸۸

غالب اور حدیث غم ۸۳-۸۸

۳۸۶۔ فکر و خیال انور سدید مکتبہ اردو زبان سرگودھا

غالب کی مشکل پسندی، غالب کا ذوق جمال

غالب کا شعور مرک

۳۸۷۔ فکر و فن ڈاکٹر خلیل الرحمان اعظمی آزاد کتاب گھر، دہلی ۱۹۵۶

غالب اور عصر جدید ۱۹-۲۲

حالی

۳۸۸۔ فکری ادب سید مدثر علی زیدی مسکین بک ڈپو، جیپور ۱۹۷۸

غالب بہ حیثیت مفکر

۳۸۹۔ فکری زاویے ظہیر احمد صدیقی دہلی ۱۹۷۲

غالب اور نفسیاتی کشمکش

۳۹۰۔ فن اور تنقید ڈاکٹر قمر رئیس

غالب کے خطوں میں ظرافت

۳۹۱۔ فن اور فنکار سید احمد قادری مکتبہ غوثیہ گیا ۱۹۸۶

۳۹۲۔ فن تاریخ گوی غلام حسن سرئی منہاس نقوش پبلشرز لاہور ۱۹۸۹

غالب کی تاریخ گوی

۳۹۳۔ فن تنقید اور تنقیدیں مرتب: عبدالرزاق نوید بک ڈپو، لاہور ۱۹۵۵

غالب کے جدید تذکروں پر ایک نظر از سید عبداللہ ۱۰۶-۱۳۲

۳۹۴۔ قدر و نظر ڈاکٹر اختر اورینوی سرفراز قومی پریس لکھنؤ ۱۹۵۵

اردو شاعری اور غالب۔ ایک مطالعہ ۲۷۰-۲۷۹

۳۹۵۔ کارنامہ سرورنی آغامرزابیک سرور جنگ مطبع مسلم یونیورسٹی علی گڑھ

غالب کا لطیفہ حاشیہ صفحہ ۳۷

۳۹۶۔ کسوٹی ڈاکٹر اختر اورینوی رام نراین لال، الہ آباد ۱۹۶۳

غالب کی فنکاری ۱۹۵-۲۱۸

عصر غالب اور غالب کے قبل و مابعد کے میلانات

۳۹۷۔ کلاسیکی ادب ڈاکٹر خواجہ احمد فاروقی یونین پرنٹنگ پریس، دہلی جولائی ۱۹۵۳

غالب کی عظمت ۷۶-۶۷

غالب اور آزرده ۸۶-۷۷

۳۹۸۔ کلاسیکی ادب کا تحقیقی مطالعہ ڈاکٹر وحید قریشی مکتبہ ادب جدید، لاہور ۱۹۶۶

یادگار غالب

۳۹۹۔ کلاسیکی اردو شاعری کی تنقید طارق سعید ایجوکیشنل بک ہاؤس علی گڑھ ۱۹۹۱

مرزا کے کلام پر ریویو از حالی

محاسن کلام غالب از بجنوری

غالب کی شخصیت اور شاعری از رشید احمد صدیقی

غالب اور مطالعہ غالب از عبادت بریلوی

جہان غالب از کوثر چاند پوری

غالب اور آہنگ غالب از یوسف حسین

۴۰۰۔ (الف) لسانی مقالات سید قدرت نقوی مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد جون ۱۹۸۸

حصہ اول

غالب اور ذال معجم ص ۱۳۸ تا ۱۱۱

(ب) ایضاً حصہ دوم سید قدرت نقوی مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد اگست ۱۹۸۸

غالب اور مسئلہ تذکرہ و تانیث ص ۲۸۸ تا ۷۳

۴۰۱۔ مباحث ڈاکٹر سید محمد عبداللہ

غالب کا نظریہ سخن

مرزا غالب کا حارسہ انتقاد

۴۰۲۔ مباحث و مسائل ضیا احمد بدایونی

”غالب“ پر ناقدانہ نظر

۴۰۳۔ مباحث و مسائل پروفیسر نجم الہدیٰ اعجاز پرنٹنگ پریس حیدر آباد فروری ۱۹۸۳

غالب کا فن ۷ تا ۲۳

۴۰۴۔ مثبت قدریں ڈاکٹر حنیف فوق دبستان مشرق، ڈھاکہ ۱۹۶۸

غالب (غالب کے کلام کا تجزیہ) ص ۱۲۴ تا ۱۵۶

۴۰۵۔ مجاز کا المیہ اور سلامت اللہ خاں

دوسرے مضامین غالب کی حقیقت پسندی

۴۰۶۔ مجموعہ سخن مرتبین: پنڈت شیونرائین مطبع منشی نو لکھنور، لکھنؤ جولائی ۱۸۸۶

حصہ اول مولوی محمد حکیم الدین اور منشی غلام حسین قدر

غالب کا قطعہ ”عرضی بہ گزارش حال پر ملال“

۷۱۔ جہاندار آفتاب آثار

اس میں کل پچیس شعرے ص ۳۹ تا ۵۰

باب غین مجہ۔ غالب تخلص ص ۹۴ تا ۹۵

۴۰۷۔ مسرت سے بصیرت تک پروفیسر آل احمد سرور مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۷۳

غالب اور جدید ذہن ۸۵-۱۰۰

غالب کی شاعری کی معنویت ۱۰۱-۱۲۶

غالب کی عظمت ۱۲۷-۱۴۴

پورے غالب ۱۳۵-۱۶۰

پہلا مضمون علی گڑھ میگزین غالب نمبر ۱۹۶۹ میں اور

تیسرا مضمون فکر و نظر علی گڑھ غالب نمبر ۱۹۶۹ میں چھپا تھا۔

۴۰۸۔ مشاطہ سخن صفدر مرزا پوری صدیق بک ڈپو، لکھنؤ ۱۹۱۸

حصہ اول مرزا غالب کی اصلاحیں

- ۳۰۹۔ مضامین ابوالکلام ابوالکلام آزاد
جلد دوم
مرزا غالب مرحوم کا غیر مطبوعہ کلام
- ۳۱۰۔ مضامین سجاد ظہیر سجاد ظہیر اترپردیش اردو اکیڈمی، لکھنؤ
۱۹۷۹
عظیم ترقی پسند شاعر غالب
- ۳۱۱۔ مضامین نو خلیل الرحمان اعظمی ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ
۱۹۷۷
کچھ خطوط غالب کے بارے میں
- ۳۱۲۔ مضامین ہفت رنگ آفتاب اختر
غالب اور قفل ابجد، غالب کے اردوے قصیدے
- ۳۱۳۔ مضمون نگاری اخلاق دہلوی کتب خانہ انجمن ترقی اردو، دہلی
۱۹۵۷
امام بخش صہبائی۔ غالب کے دوست
- ۳۱۴۔ مطالعات زمانی ڈاکٹر آصف زمانی لکھنؤ
۱۹۹۲
سجاد ظہیر اور ذکر غالب۔ ۱۶۷-۱۷۶
- ۳۱۵۔ مطالعہ ادب محمد معین الدین خاں و شاہ شکیل احمد وی ازاو پریس، پٹنہ
۱۹۶۲
غالب بہ حیثیت شاعر از حالی ۳۰-۳۸
غالب کی غزلیں اور قطعے بھی۔
- ۳۱۶۔ مطالعہ اور جائزے راجیندر ناتھ شیدا خواجہ برقی پریس، علی گڑھ
۱۹۵۷
غالب کا شعور۔ ایک مطالعہ۔ ۲۰-۳۵
- ۳۱۷۔ مطالعہ و مشاہدہ ڈاکٹر سلام سندیلوی نسیم بی بی، پٹنہ
۱۹۸۰
غالب عمود ہندی کے آئینے میں
- ۳۱۸۔ مطالعہ نریش کمار شاد
۱۹۸۰
مرزا غالب مشرقی پنجاب میں
مرزا غالب نے انٹرویو

- ۳۱۹۔ معنی کی تلاش وہاب اشرفی تعلیمی مرکز، پٹنہ
۱۹۷۸ اردو نثر کی روایت اور غالب کی انشا پردازی
- ۳۲۰۔ معیار ادب ڈاکٹر محمد شرف الدین ساحل انتخاب پبلشنگ ہاؤس، ناگپور
۱۹۹۳ غالب کا ذہنی سفر ص ۵۸-۶۶
غالب کی عظمت ص ۶۷-۷۸
غالب کی مکتوب نگاری ص ۱۴۷-۱۵۳
- ۳۲۱۔ ماہنامہ معیار پٹنہ خدا بخش اور نینٹل پبلک لائبریری، پٹنہ
۱۹۸۱ کا مکمل فائل
- غالب کے شعر مصرعے کا استعمال ص ۳
امتیاز علی عرشی نوابان رامپور کے نام غالب کے خط جمع کر رہے ہیں ص ۱۳۸، ۸، ۵
میرزا غالب کے غیر مطبوعہ خطوط ص ۱۵
غزل میرزا غالب (کہوں یا نہ کہوں) ماخوذ از دیوان معروف ص ۹۵
میرزا غالب سے متعلق احسن الاخبار بمبئی کا اقتباس ص ۹۶، ۹۵
غالب و اقبال ص ۱۰۳-۱۰۲
غالب کے اردو کلام کی چند خصوصیات ص ۱۰۳، ۱۰۳
غالب کا تصور حسن و عشق ص ۱۳۳
غالب کے غیر مطبوعہ اشعار ص ۱۳۳
غالب و ذوق کی قبروں کے کتبے ص ۲۶۰، ۲۵۹، ۱۸۶، ۱۵۷، ۱۵۶
غالب کی شخصیت اور اردو ادب میں اس کا مرتبہ ص ۲۶۰
پنج آہنگ ص ۳۲۱، ۳۲۳، غالب کے دو لطیفے ص ۳۲۳

- ۳۲۵ ص سرپا سخن اور غالب ص ۳۲۳، تذکرہ سرور اور غالب
- ۳۵۷ ص اردو کے بہترین شاعر۔ انیس، میر اور غالب
- ۳۸۴ ص غالب سے متعلق بعض کتابیں
- ۳۸۴ ص غالب سے قدسی سے جو شعر منسوب کیا ہے وہ کس کا ہے
- ۴۲۲۔ معیار و میزان ڈاکٹر مسیح الزماں
غالب کے خطوط
- ۴۲۳۔ مغلوں کے ملک الشعرا پروفیسر نبی ہادی شبستاں، شاہ گنج، الہ آباد ۱۹۷۸
- مرزا غالب
- ۴۲۳۔ مقالات شیرانی حافظ محمود خاں شیرانی مجلس ترقی ادب، لاہور جولائی ۱۹۶۹
- جلد سوم مرتب مظہر محمود خاں شیرانی
- مرزا غالب کا کلام اردو و فارسی ۳۱۶۳۳۰۷
- یہ رسالہ غالب امرتسر (جون ۱۹۱۹ء) میں چھپا تھا
- ۴۲۵۔ مقالات گارساں گارساں دتاسی انجمن ترقی اردو، ہند، دہلی ۱۹۴۳
- اردو ترجمہ۔ حصہ اول
- غالب کی قصیدہ گوی۔ ۳۴۵
- ۴۲۶۔ مقالات ماجد عبد الماجد دریا بادی
- الگزٹر ہیڈرلی آزاد تلمیذ غالب

۳۲۷۔ مقالات و نثریات کاظم علی خاں نظامی پریس، لکھنؤ ۱۹۹۳

غالب شناسی اور مولانا حسرت موہانی ۲۲۹-۲۳۵

غالب اور محمد حسین ازاد ۲۳۶-۲۴۶

مکاتیبِ غالب مرتبہ مولانا عرشی۔ ایک جائزہ ۲۷۷-۳۰۷

خطوطِ غالب کی اہمیت و افادیت ۳۰۸-۳۳۸

۳۲۸۔ مقام محمود عبدالمالک آروی جمال برقی پریس، دہلی

غالب کی اخلاقی کمزوریاں ص ۱۱۱ تا ۹۵

یہ مضمون پہلے نگار لکھنؤ مارچ ۱۹۳۹ء میں چھپا تھا

۳۲۹۔ مقدمات عبدالحق باباے اردو مولوی عبدالحق لاہور ۱۹۶۳

مرتب: ڈاکٹر عبادت بریلوی

غالب کا ذکر ص ۲۵۲ تا ۲۵۳

۳۳۰۔ منتخب اخبار اردو ڈاکٹر معین الدین عقیل مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد اپریل ۱۹۸۸

غالبیات کے بارہ برس از ڈاکٹر سید معین الرحمان ص ۲۳۵ تا ۳۴۰

۳۳۱۔ موازنے شرقی خالدی

موازنہ غالب و مومن

موازنہ غالب و ذوق

مرزا غالب

۳۳۲۔ مولوی نذیر احمد کے لکچروں کا مرتب مولوی بشیر الدین احمد مفید عام اسٹیم پریس اگرہ ۱۹۱۸

طبع دوم

مجموعہ۔ جلد دوم

غالب و ذوق کے سہرے ص ۳۹ تا ۵۰

- ۲۳۳۔ میخانہ تغزل سید شاہ عطاء الرحمان کاکوی عظیم الشان بک ڈپو، پٹنہ ۱۹۷۹
حصہ اول غالب (مرزا)، مومن (حکیم)
- ۲۳۴۔ میرامن سے ابوالکلام تک ڈاکٹر سید محمد عبداللہ مکتبہ علم و فن، لاہور ۱۹۶۶
غالب کے خطوط
- ۲۳۵۔ میرامن سے عبدالحق تک ڈاکٹر سید محمد عبداللہ چمن بک ڈپو، نئی دہلی ۱۹۷۷
مرزا غالب کی اردو نثر
یادگار غالب اور دوسری سوانح عمریاں
- ۲۳۶۔ میں، ہم اور ادب ابن فرید ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ ۱۹۷۷
غدر کے گرد و پیش شعراے دلی
غالب کی شاعری میں تسکین ضمیر
- ۲۳۷۔ نثر، نظر اور شعر ڈاکٹر منظر عباس نقوی ایجوکیشنل بک ہاؤس، علی گڑھ ۱۹۷۸
خطوط غالب کا اسلوبیاتی مطالعہ
غالب کے شعری اسلوب کا ایک پہلو
- ۲۳۸۔ نخلستان ادب۔ صد سالہ نمبر گورنمنٹ اس ای کالج بھاو پور ۱۹۸۶
خطوط غالب ادب کا سرمایہ از محمد اشرف ۱۸۸-۱۸۴
ذکر غالب کے پری و ش کا از منور عثمانی ۲۲۱-۲۱۶
- ۲۳۹۔ نذر حمید احمد خاں سید فیاض محمود مجلس ترقی ادب، لاہور دسمبر ۱۹۸۵
مرزا غالب از احمد ندیم قاسمی ص ۳۷۱ تا ۲۲۳
- ۲۴۰۔ نذر ذاکر مالک رام دہلی ۱۹۶۷
ڈاکٹر ذاکر حسین خاں
گل رعنا۔ غالب کا گمشدہ انتخاب از مالک رام

۲۳۱۔ نذر زیدی مالک رام مجلس نذر زیدی، نئی دہلی ۱۹۸۰
(کرتل بشیر حسین زیدی)
بیدل اور غالب از ڈاکٹر وحید اختر

۲۳۲۔ نذر سجاد عبدالقوی دسنوی سیفیہ کالج، بھوپال ۱۹۷۳
خطوط غالب از عبدالقوی دسنوی ص ۳۲۹ تا ۴۰۰
۲۳۳۔ نذر عابد مرتب: مالک رام
(سید عابد حسین)

قاطع برہان کا پہلا مسودہ از امتیاز علی عرشی
۲۳۴۔ نذر عرشی مالک رام و مختار الدین جمال پرنٹنگ پریس، دہلی دسمبر ۱۹۶۵
(امتیاز علی خاں عرشی)

غالب دوزبان شاعرانہ ڈاکٹر سید عبداللہ ص ۲۲۱ تا ۲۴۰
۲۳۵۔ نذر مقبول خیر بہروی نامی پریس لکھنؤ فروری ۱۹۷۰
(مقبول احمد لاری)

غالب اور یوپی از مالک رام
غالب کے عہد کا کلکتہ از ڈاکٹر شانتی رنجن بھٹا چاریہ
ظہوری اور غالب از حسن عسکری پلکھنوی

۲۳۶۔ نظر نظر کے چراغ رفیعہ شبینم عابدی حسن پبلکیشنز ہاوس، نئی دہلی ۱۹۸۰
غالب اور گاندھی۔ ایک تقابلی مطالعہ

۲۳۷۔ نشان منزل پروفیسر جگن ناتھ آزاد ماڈرن پبلشنگ ہاوس، نئی دہلی جون ۱۹۸۲
غالب اور اقبال ۲۳۰-۲۳۲

- ۲۴۸۔ نشریاس حصہ اول مرزا واجد حسین یاس عظیم آبادی نور المطابع لکھنؤ اپریل ۱۹۱۳
غالب استادانہ حیثیت نہیں رکھتے۔ صفحہ ک، س وغیرہ
- ۲۴۹۔ نصاب نظم و نثر مجلس ادارت اردو نصاب جامعہ میسور، میسور ۱۹۸۰
خطوط غالب (مرزا غالب)
ملک الشعرا خاقانی ہند شیخ ابراہیم ذوق
- ۲۵۰۔ نظم منتخب محمد یوسف حفری رنجورو کلکتہ ۱۹۰۹
مولوی سید سجاد علی
غالب کا حال اور کلام
- ۲۵۱۔ نفس مطلب سید محمد حسنین جمال پرنٹنگ پریس، دہلی ۱۹۸۴
تحریر، نثر اور نثر غالب۔ ایک جائزہ ۶۶-۷۵
- ۲۵۲۔ نفسیاتی زاویے محمد محسن کتاب منزل، پٹنہ ۱۹۸۴
غالب کی شاعری میں استہلاک ذات کا تصور
- ۲۵۳۔ نقد حرف پروفیسر ممتاز حسین مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۸۶
غالب ایک آفاقی شاعر۔ فارسی نظم و نثر کے حوالے سے
مرزا یاس و یگانہ کی شاعری
- ۲۵۴۔ نقد حیات ممتاز حسین الہ آباد پبلشنگ ہاؤس، الہ آباد
اردو شاعری کا مزاج اور غالب کی شکست کا تجزیہ ۱۲۹-۱۵۷
- ۲۵۵۔ نقد ریزے مظفر حنفی بزم خضر راہ، دہلی ۱۹۷۸
غالب اور نئے شاعر
- ۲۵۶۔ نقد شعر قاضی عبید الرحمن ہاشمی
غالب کا الہیاتی شعور، غالب کا لون تخیل

۱۹۳۲ ۳۵۷۔ نقد و نظر حامد حسن قادری شاہ اینڈ کمپنی پبلشرز، آگرہ
آگرہ اخبار برقی پریس، آگرہ

غالب کی شرحیں ص ۱۱-۳۶

مزاحیہ شرح غالب پر ایک نظر ص ۲۷-۵۵

کلام غالب تفسیریں (تضمین نگاروں کی تفسیروں کا جائزہ) ص ۵۶-۱۰۳

عروضی غلطیاں ص ۱۰۵-۱۷۷

۱۹۸۵ ۳۵۸۔ نقد و نگاہ ڈاکٹر عبدالمنان نشاط بک ڈپو، کلکتہ

میر اور غالب، غالب کی عظمت

۱۹۷۹ ۳۵۹۔ نقش اقبال اسلوب احمد انصاری مکتبہ جامعہ لیدنڈ، نئی دہلی

غالب اور اقبال

۱۹۷۷ ۳۶۰۔ نقش ہائے رنگ رنگ رشید احمد صدیقی کاروان ادب، ملتان

(مجموعہ مضامین) مرتبہ پروفیسر نظیر صدیقی

غالب کی خوش بیانی

۱۹۶۵ ۳۶۱۔ نقطہ نظر عبدالمغنی کتاب منزل پٹنہ

موازنہ اقبال و غالب

۱۹۷۹ ۳۶۲۔ نقوش و افکار ظہیرناشاد مہ جیبیں کتاب گھر

غالب کی انفرادیت

۳۶۳۔ نکات مجنوں مجنوں گور کھپوری

دیوان غالب اور اردو غزل

۱۹۷۲ ۳۶۴۔ نکتہ راز شان الحق حقی

شرح نکات غالب، غالب کے استعارات کا بھید

- ۴۶۵۔ نگارشات ادیب سید مسعود حسن رضوی ادیب
غالب کے دو تعزیت نامے اور چنا جان
مرزا غالب تب اور اب
مرزا غالب کی ایک ہنگامہ خیر مثنوی
- ۱۹۷۶۔ نگارشات نو مبشر علی صدیقی کوہ نور بک ڈپو، نئی دہلی
غالب اور اردو خطوط نویسی ص ۲۳ تا ۲۰
- ۱۹۶۸۔ نگاہ اور نقطے پروفیسر سلیم اختر جدید ناشرین، لاہور
مثنوی خطوط کے آئینے میں (غالب اور مثنوی کے خطوط کا تقابلی تجزیہ)
مرد عاشق کی مثال۔ غالب غالب کی زنگیت
- ۱۹۶۹۔ نوائے سروش لکھنؤ
غالب کی مشکل پسندی از شمس الرحمان فاروقی
- ۴۶۹۔ نوکلاسیکیت اور رومانیت از ام ہانی اشرف
۔ اور دوسرے مضامین غالب کے اردو قصیدے
- ۴۷۰۔ نئی تحریریں حلقہ ارباب ذوق، لاہور
غالب اور بیدل
- ۱۹۸۵۔ نئی تنقید جمیل جالبی رائل بک کمپنی، کراچی
مرتب خاور جمیل
طرز غالب ص ۲۱۰ تا ۲۳۳
- ۱۹۵۳۔ نئی قدریں ممتاز حسین استقلال پریس، لاہور
غالب کا نظریہ شعر ص ۲۵ تا ۲۳۳

- ۱۹۶۳۔ نئی نظم اور پورا آدمی سلیم ادبی اکادمی، کراچی
 غالب اور نیا آدمی ص ۱۱۳ تا ۱۱۹
- ۱۹۶۴۔ جے اور پرانے چراغ پروفیسر ال احمد سرور اگر اخبار برقی پریس اگرہ دسمبر ۱۹۶۶
 غالب ص ۱۴۰ تا ۱۷۲
 یہ مضمون پہلے سے ماہی اردو دہلی (اپریل ۱۹۶۱) میں چھپا تھا
- ۱۹۷۲۔ سنی مقالات ڈاکٹر وزیر آغا لاہور
 غالب ص ۱۳۰ تا ۱۷۲
 یہ مضمون پہلے سے ماہی اردو دہلی (اپریل ۱۹۶۱) میں چھپا تھا
- ۱۹۵۸۔ ولی سے اقبال تک ڈاکٹر سید محمد عبداللہ مکتبہ جدید لاہور
 غالب کی غزل ص ۲۱۲ تا ۲۲۳
 مرزا غالب کا حاسہ انتقاد ص ۲۲۵ تا ۲۳۷
- ۱۹۷۷۔ ہمارے نثر نگار سید صفی مرتضیٰ الواعظ صفدر پریس، لکھنؤ جون ۱۹۶۵
 مرزا غالب دہلوی (کی نثر) ص ۱۸ تا ۲۶
- ۱۹۷۳۔ ہوا کے دوش پر غلام ربانی تاباں مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی
 تیسرا حصہ۔ فیچر: غالب اور حالی کے خاکے
- ۱۹۸۹۔ یاد نامہ خواجہ احمد فاروقی
 مرزا نوشہ تھا اور شہر برات
- ۱۹۹۵۔ یادگار نامہ ڈاکٹر نذیر احمد غالب انسٹی ٹیوٹ، نئی دہلی
 فخر الدین علی احمد
 بگا بیگم از مالک رام
 غالب۔ استفہام کی شاعری از پروفیسر اسلوب احمد انصاری
- ۳۸۱۔ غالب کی خوش بیانی پروفیسر رشید احمد صدیقی مملو کہ ڈاکٹر ظفر کمال
 ۱۹۶۹ء میں یوم غالب کے موقع پر ریڈیو سے نشر ہوا

(ب)

دوسری زبانوں میں

349	-1	اطالوی
350	-2	انگریزی
353	-3	بلوچی
353	-4	بنگلہ
353	-5	جرمن
354	-6	روسی
355	-7	عربی
355	-8	فارسی
363	-9	فرانسیسی
363	-10	مرہٹی
364	-11	ہندی
364	-12	زبان یوکرین

ا۔ اطالوی

۱۹۶۳

شہر میلان

ڈاکٹر سولیرنو

ا۔ Antologia Della

Poesia Urdu

اس میں غالب کا ذکر ہے۔

۲۔ انگریزی

- ۱۹۹۱ ۲۔ اردو لیٹنگو تچ اینڈ لٹریچر گوپی چند نارنگ اسٹرننگ پرائیویٹ لمیٹڈ، نئی دہلی
کرٹیکل پرسپیکٹو
غالب کا تعارف
- ۱۹۱۲ ۳۔ ایئر۔ انڈین اینڈ اسلامک صلاح الدین خدا بخش لندن
غالب کی تحسین
- ۹۴۷ ۴۔ اقبال دی پوسٹ اینڈ ہنر مسیح ڈاکٹر سچد انند سنہا رام نرائین پبلشرز، الہ آباد
غالب، حالی اور اقبال کا موازنہ
- ۱۹۶۹ ۵۔ انسائیکلو پیڈیا آف اسلام۔ اسٹرننگ پبلشرز پرائیویٹ لمیٹڈ، جالندھر شہر
غالب۔ اٹرنل فلیمنگ از پوزانی، اور
غالب کی حیات اور کارناموں کے پہلو از کے ان سود
- ۱۹۹۱ ۶۔ اے ہسٹری آف انڈین لٹریچر سر کمار داس ساہتیہ اکیڈمی، نئی دہلی
جلد ہشتم
- غالب مرزا اسد اللہ خاں ص ۹۴۹۵، ۱۳۱۵۱۲۸
- غالب کا سفر کلکتہ ص ۹۵۹۶
- غالب کی غزلیں ص ۹۶۹۸
- غالب کے خطوط ص ۱۰۵۱۰۶
- غالب کے سوانحات ص ۲۶۳۲۶۳

۷۔ اے ہسٹری آف اردو لٹریچر ڈاکٹر محمد صادق اکسفورڈ یونیورسٹی پریس، لندن ۱۹۶۳
غالب (اسد اللہ خاں) ص ۶۴ او ما بعد

ص ۲۰۹ تا ۱۷۶

۸۔ جمس آف اردو پوسٹری ضمیر حسن کاظمی جاوید گروپ آف پبلکیشنز، الہ آباد
شہنشاہ غزل مرزا غالب۔ تعارف اور اشعار

(کلام کو رومن خط میں لکھ کر انگریزی میں تشریح کی ہے۔)

۹۔ وی انڈین سلسلے پروفیسر محمد مجیب لندن ۱۹۶۷

اشعار غالب کے انگریزی تراجم

۱۰۔ وی گریٹ ریبلین اشوک مہتا کلکتہ ۱۹۳۷

غالب کا ذکر اور چند اشعار

۱۱۔ وی اسکول آف سر شیخ عبدالقادر

اردو لٹریچر

غالب کا حال اور کلام ۲۵۳ صفحے

۱۲۔ رامپور انتھالوجی جے اے چیپ مین نگار بک اینڈ پریس، رامپور

کلام غالب کا انگریزی ترجمہ

۱۳۔ ریبلین اسٹین فنٹی سیون پی سی جوشی دہلی ۱۹۵۷

غالب اور غدر ۱۸۵۷ از ڈاکٹر محمد اشرف

۱۴۔ فینس اردو پبلس انڈر رائٹس سر شیخ عبدالقادر نیو بک سوسائٹی، لاہور ۱۹۳۷

نثر اردو کا "ماٹ" غالب ص ۱۷

غالب بہ حیثیت شاعر ص ۷۰

۱۵۔ گروتھ آف انڈو پرسیشن لٹریچر انڈیا ایجوکیشن

غالب (تعارف)

۱۶۔ گلپتنگس پنڈت منوہر لال زتسی

دیوان غالب مع شرح نظامی (بدایوں) مطبوعہ ۱۹۲۰ء پر تبصرہ

یہ تبصرہ پہلے روزنامہ لیڈر الہ آباد میں جون ۱۹۲۰ء کو چھپا تھا

۱۷۔ ماسٹر پیسز آف اردو لٹریچر ڈاکٹر کے سی کانڈا اسٹرنگ پبلشرز پرائیویٹ لمیٹڈ، نئی دہلی ۱۹۹۳

غالب کی رباعیات

۱۸۔ ہسٹری آف اردو لٹریچر رام بابو سکینہ رام نرائن لال پبلشرز، الہ آباد ۱۹۳۰

غالب (اسد اللہ خاں) ص ۲۶۳ تا ۲۶۵

۱۹۔ ہسٹری آف اردو لٹریچر ڈاکٹر گراہم بیلی

غالب کا ذکر

۲۰۔ ہینڈ بک آف اردو لٹریچر موہن سنگھ دیوانہ لاہور

غالب ص ۱۲۲ تا ۱۲۵

۳۔ بلوچی

۲۱۔ محاسبات زیب سردار گل محمد خاں زیب مگسی قلمی
غالب کی بعض غزلوں پر نغمے

۴۔ بنگلہ

۲۲۔ مہاستھیر جاتک شری پرما نکور آنر تھی

دہلی اور غالب کا ذکر

کلکتہ

۲۳۔ غدر ۱۸۵۷ مترجم نامعلوم

انگریزی سے بنگلہ ترجمہ

غالب کا ذکر اور بعض شعروں کا ترجمہ

۵۔ جرمن

۲۴۔ مرزا غالب کا فن ڈاکٹر ایسا ندر و بوسانی

۱۹۵۸

ایک جرمن مجلہ کے شمارہ نمبر ۳۳ میں شامل ۲۸ صفحے

۶۔ روسی

۲۵۔ اردو ادب این کلیف و الیکسی سخاچوف

اس میں غالب کا ذکر

۱۹۳۳

۲۶۔ جدید ہندوستانی ادب کا مختصر خاکہ ای پی برنیکوف

اس میں غالب اور اس کی شاعری کا عمومی تعارف

۱۹۳۳

۲۷۔ جدید ہندوستانی نثر کے نمونے اے پی براننیکوف

۱۹۳۴

ماسکو

۲۸۔ مشرقی منتخبات

(رسالہ مشرقی المناخ) پہلا شمارہ

غالب کی چھ غزلوں کا روسی نثر میں ترجمہ از ایم کلیاگینا کونڈراتی یوا

اس میں اصل سے زیادہ سے زیادہ قریب رہنے کی کوشش کی گئی ہے۔

۱۹۵۷

ماسکو

۲۹۔ مشرقی منتخبات

(رسالہ مشرقی المناخ) دوسرا شمارہ

غالب کی شاعری کا ہندوستانی مزاج اور نوعیت

۱۹۷۰

۳۰۔ ہندوستان کا ادب ای اس راہینوچ

غالب کی شاعری کا ہندوستانی مزاج اور نوعیت

۷۔ عربی

۱۹۶۵-۶۶

۳۱۔ کلام غالب کا تعارف اور ترجمہ عبدالرحمان طاہر سورتی

۸۔ فارسی

۳۲۔ ارمغان ایران مرتب: ڈاکٹر وحید قریشی مجلس ترقی ادب، لاہور، اکتوبر ۱۹۷۱ء
ادبیات فارسی سے متعلق مجلہ صحیفہ میں شائع شدہ مختلف اہل قلم کے
سات مضامین

ان میں سے چار غالب کی زندگی اور ان کے فن و فن سے متعلق

ص ۶۸ تا ۸۱

۳۳۔ اقبال لاہوری داکٹر محمد ریاض مرکز تحقیقات فارسی ایران، ۱۹۸۶
و دیگر شعرا کے فارسی گوے پاکستان، اسلام آباد

نظر اقبال در مورد تتبع از غالب و بیدل ص ۱۲۴ تا ۱۲۵

غالب دہلوی میرزا اسد اللہ بیگ خاں ص ۱۲۷ تا ۱۳۲

۳۴۔ انشاء آندر رام آندر رام مخلص مطبع نقش لندن، ۱۹۵۲

حاشیہ پر غالب کی ”پنج آہنگ“ کا آہنگ پنجم

۳۵۔ بازگشت ڈاکٹر بیہ اتھ جایی مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی، نومبر ۱۹۷۵ء

غالب کی فارسی غزل گوئی ص ۶۱ تا ۸۷

دستنبو پر ایب نظر ص ۱۹ تا ۱۱۰

- ۳۶۔ بررسی تطبیقی بیدل و غالب   زبیر احمد قمر   ۱۹۷۰
(بہ زبان اردو)
- ۳۷۔ بزم سخن   سید علی حسن خاں سلیم   مطبع مفید عام، آگرہ   ۱۲۹۸
غالب مرزا نوشہ اسد اللہ خاں
- ۳۸۔ بہار پنجراں   احمد حسین سحر   علمی مجلس، دہلی   ۱۹۶۹
مرتب: ڈاکٹر نعیم احمد
مرزا نوشہ اسد اللہ خاں اسد تخلص ص ۳۸۵۳۱
- ۳۹۔ بیست و پنج قطعہ ادبی غالب محمد وارث کرمانی   دہلی   ۱۹۷۷
- ۴۰۔ (الف) تاریخ ادبیات مسلمانان پاکستان و ہند گروپ کمپن: پنجاب یونیورسٹی، لاہور
فارسی ادب۔ جلد دوم   سید فیاض محمود
برہان قاطع اور متعلق رسالے ص ۸۵۲۵۸۵۰
- (ب) ایضاً۔ فارسی ادب۔ جلد سوم
شعراے فارسی ماسوائے غالب از ڈاکٹر عبدالمغنی   ص ۸۱۵۳۷
- میرزا اسد اللہ خاں غالب   از مولانا غلام رسول مہر   ص ۱۱۲۵۸۲
- تقیدی شعور کا ارتقا   از ڈاکٹر محمد عبدالمغنی   ص ۱۲۵۵۱۱۳
- انشا   از ڈاکٹر نظیر حسین زیدی   ص ۲۶۲۵۲۳۶
- ۴۱۔ تحقیقی مطالعے   ڈاکٹر نذیر احمد   سرفراز قومی پریس، لکھنؤ   ۱۹۵۳
- ۴۲۔ تحلیل و تجزیہ شعر فارسی اقبال   دکتر میاں عبد اشکور احسن   اقبال اکادمی لاہور   ۱۹۷۷
اقبال و غالب کا تقابل
- ۴۳۔ تحول شعر فارسی غالب دہلوی   وارث کرمانی   علی گڑھ   ۱۹۷۲

۲۴۔ تذکرہ سرور اعظم الدولہ میر محمد خاں سرور ادبی پرنٹنگ پریس بمبئی مارچ ۱۹۶۱

(عمدہ منتخبہ) مرتب: پروفیسر خواجہ احمد فاروقی

اسد، اسد اللہ خاں عرف میرزانوشہ

تعارف اور پینتالیس شعر ص ۱۱۶ تا ۱۲۰

۲۵۔ تذکرہ نادر کلب حسین خاں نادر سرفراز قومی پریس، لکھنؤ ۱۹۵۷

مرتب: پروفیسر سید مسعود حسن رضوی ادیب

اسد و غالب ص ۲۶۵ تا ۲۷۵

غالب و اسد ص ۱۱۶

۲۶۔ ترجمہ ہائے متون فارسی اختراعی مرکز تحقیقات ایران و پاکستان، اسلام آباد ۱۹۸۶

بہ زبان ہائے پاکستان

دستنبو ص ۱۷۹، مہر نیمروز ص ۱۹۰

پنج آہنگ ص ۲۳۵، باغ دو در ص ۲۴۱

ابر گہر بار ص ۲۸۳، کلیات غالب ص ۳۰۸ تا ۳۰۹

۲۷۔ جوئے کوثر ڈاکٹر انعام الحق کوثر بابر اسٹیشنری مارٹ پبلشرز، کوئٹہ دسمبر ۱۹۷۶

فغانی اور غالب ص ۱۲۹ تا ۱۵۹

غالب و مناطق ص ۱۷۱ تا ۲۱۱

۱۳۵۶ھ

۷۷-۱۹۷۶ء

۲۸۔ دائرۃ العارف فارسی غلام حسین مصاحب

جلد دوم

غالب (دہلوی) ص ۱۷۹

۱۳۵۵

۲۹۔ دیوان باقر شاہ باقر علی بگای شمس الاسلام پریس، حیدر آباد

مرتب: حافظ سید عطا حسین

مقدمہ دیوان از مرتب

اس میں باقر اور غالب کے روابط کی تفصیل

۵۰۔ دیوان خادم مرتب: نجم الدین مطبع قادریہ، کلکتہ ۱۳۰۲
(غشی محمدی بردوانی)

دیباچے میں خادم کے غالب سے روابط کا بیان

خادم کا کہا ہوا وفات غالب کا قطعہ تاریخ

۵۱۔ رقعات بنی پرشاد دارالسلطنت گوکل چند محلہ چوڑی گردان ۱۸۵۲

حاشیہ پر بیچ آہنگ کے ستائیس خط اس عنوان سے:

”رقعات بینظیر مرزا نوشہ مخلص بہ غالب“

۵۲۔ روز روشن محمد مظفر حسین صبا مطبع شاہجہانی، بھوپال ۱۲۹۷ھ

غالب (تعارف اور نمونہ کلام) ۱۸۸۰ء

۵۳۔ ریاض الافکار وزیر علی عبرتی عظیم آبادی تالیف ۱۲۶۸ھ غیر مطبوعہ

۱۸۵۲ء

اسد اللہ خاں غالب (حالات و کلام)

۵۴۔ ریاض الفردوس محمد حسین خاں شاہجہاں پوری مطبع غشی نو لکشور، لکھنؤ ۱۲۸۴

حصہ فارسی

غالب مرزا اسد اللہ خاں معروف بہ مرزا نوشہ

حالات اور ایک شعر اردو، سات شعر فارسی

۵۵۔ سخنوران چشم دیدہ ترکی علی شاہ ترکی مطبع شمس الاسلام، حیدر آباد دکن ۱۳۳۲ھ

۱۹۱۴ء

احوال غالب (مرزا اسد اللہ خاں)

۵۶۔ سرزمین ہند ڈاکٹر علی اصغر حکمت تہران ۱۳۳۷ھ

۱۹۵۹

مرزا غالب دہلوی ص ۳۵۸

- ۵۷۔ شعر العجم جلد پنجم مولانا شبلی نعمانی شیخ مبارک علی، لاہور ۱۹۳۴
مرزا غالب میں اجتہاد اور جدت کا مادہ ص ۱۹
- ۵۸۔ شعر فارسی در ہندو پاکستان مظفر حسین شمیم انتشارات اقبال، تہران ۱۳۴۹
مرزا غالب و انتخاب کلام غالب ص ۱۳۲ تا ۱۳۳ ۱۹۷۰-۷۱
- ۵۹۔ شمع انجمن نواب محمد صدیق حسن خاں مطبع شاہجہانی، بھوپال ۱۲۹۳ھ
غالب خطاب نجم الدولہ دبیر الملک ۱۸۷۶ء
- حالات، ایک سواون شعر اور چار رباعی ص ۳۲ تا ۳۵
- ۶۰۔ صبح گلشن سید علی حسن خان بہادر مطبع شاہجہانی بھوپال ۱۲۹۵ھ
غالب (احوال و نمونہ کلام) ۱۸۷۸ء
- ۶۱۔ طور کلیم ابوالخیر سید نور الحسن خاں مطبع مفید عام، آگرہ ۱۲۹۸ھ
غالب مرزا نوشہ اسد اللہ خاں (احوال اور تینتالیس شعر) ص ۷۲ تا ۷۵ ۱۸۸۱ء
- ۶۲۔ عیار الشعرا خوب چند ذکا غیہ مطبوعہ
مرزا اسد اللہ خاں عرف مرزا نوشہ المتخلص بہ غالب۔
(حالات اور دس شعر)
- ۶۳۔ فرح بخش یار محمد خاں شوکت کانپور ۱۲۸۸
غالب دہلوی ص ۶۹
- ۶۳۔ فرہنگ نویسی فارسی در دکتر شہریار نقوی ادارہ کل نگارش وزارت فرہنگ ۱۳۴۱
ہندو پاکستان - مقالہ برائے پی ایچ ڈی ۱۹۶۲-۶۳
در باب دوم: نامہ غالب ص ۱۲۱ تا ۱۲۳
در فن کادیانی و قاطع برہان ص ۱۳۱ تا ۱۳۵

تیخ تیز

ص ۱۳۲ تا ۱۳۱

درباب پنجم: قادر نامہ غالب ص ۲۰۵

۶۵۔ فہرست کتابہائے فارسی سید عارف نوشاہی مرکز تحقیقات فارسی ایران ۱۹۸۶
چاپ سنگی و کمیاب، کتابخانہ گنج بخش
پاکستان اسلام آباد
جلد یکم

برہان قاطع ص ۲۹۲، قاطع برہان ص ۳۰۶

پنج آہنگ ص ۵۲۰، نامہ ہائے فارسی غالب ص ۵۳۶

دوغ الباطل ص ۶۳۱، کلیات غالب فارسی ص ۸۰۱

ترجمہ غزلیات غالب ص ۸۰۲

۶۶۔ قادر نامہ غالب مطبع رزاقی، کانپور اپریل ۱۹۱۶

مع فارسی نامہ کلاں

۶۷۔ گلشن بیخار نواب مصطفیٰ خاں شیفتہ مطبع لیتھو گرافک، دہلی اخبار ۱۲۵۳ طبع اول

۱۸۳۷

اسد و غالب اسد اللہ خاں المشتہر بہ مرزا نوشہ (احوال و اشعار)

تقریظ گلشن بیخار نوشتہ غالب

۱۸۷۴ (ب) ایضاً نواب شیفتہ مطبع نو لکشور، لکھنؤ

احوال و کلام غالب ص ۱۳۹ تا ۱۳۳

تقریظ نوشتہ غالب ص ۲۵۶ تا ۲۵۹

۶۸۔ گلشن ہمیشہ بہار ڈپٹی عبدالعلیم نصر اللہ خاں خوشی انجمن ترقی اردو پاکستان کراچی ۱۹۶۷

مرتب: ڈاکٹر اسلم فرخی

غالب مرزا نوشہ اسد اللہ خاں ص ۲۳۶ تا ۲۳۷

۶۹۔ (الف) گنج خوبی جلد سوم ڈاکٹر ذبیح اللہ صفا

۱۳۴۰

غالب و انتخابات کلام غالب ص ۲۳۳ تا ۲۳۰

۱۹۶۱-۶۲

۷۰۔ مثنوی دعائے مشمولہ و ظایف الابرار اشاعشری پریس، لکھنؤ ۲۵ شوال ۱۳۲۴

۱۹۰۶

صبح از غالب

(ب) ایضاً مشمولہ رسالہ شرح دعائے صبح موسوم بہ صفدر پریس، لکھنؤ ۱۳۶۸

۱۹۴۸

معراج اصلاح المعروف بہ نور کا تزکا

مرتب: مولانا سید آغا مہدی

(ج) ایضاً مشمولہ نظامی جنتری برائے ۱۹۵۰ نظامی پریس، لکھنؤ ۱۹۵۰

مرتب: عارف

۷۱۔ مخزن شعرا قاضی نور الدین خاں فائق انجمن ترقی اردو، اورنگ آباد ۱۹۳۳

تقریظ مخزن شعر انوشہ مرزا غالب ص ۱۱۹ تا ۱۲۰

۱۹۹۶

۷۲۔ مطالعہ ادبیات فارسی دکتر وحید قریشی دانشکدہ خاور شناسی، لاہور

بررسی شرح غزلیات و کلام عرشی و مکتوبات سعیدیہ و

تذکرہ شاہ دولہادریای

۷۳۔ مقالات عابدی امیر حسن عابدی ادارہ تحقیقات عربی و فارسی، پٹنہ ۱۳۱۱

مرتب: ڈاکٹر اطہر شیر

غالب اور سبک ہندی ص ۱۲۹ تا ۸۰

بلوچی اکیڈمی، کوئٹہ

ڈاکٹر انعام الحق کوثر

معظم

۷۴۔ مقدمہ جوہر معظم

ناطق مکرانی کے روابط دہلوی کے ساتھ

۷۵۔ نقش پاری بر احوار ہند علی اصغر حکمت کتاب فروش ابن سینا، تہران ۱۳۳۷

۱۹۵۸-۵۹

آرامگاہ اسد اللہ خان غالب (مع تصویر) ص ۱۲۶

۷۶۔ نور دیدہ ابوالفضل محمد عباس رفعت قلمی

رقعہ اول در تذکرہ بعض شعرا۔

نجم الدولہ دبیر الملک مرزا اسد اللہ خان بہادر غالب

۹۔ فرانسسیسی

۷۷۔ ہسٹوریزڈی لائٹریچر ہندونیت ہندوستانی گارسن دی تاسی
غالب کا احوال ص ۳۶۳

۱۰۔ مرہٹی

۱۹۵۶

۷۸۔ اردو کے ادیب شری پادجوشی
غالب و ذوق اور مومن

۱۱۔ ہندی

۷۹۔ استاد ذوق اور ان کا کاویہ جوالات شرما ہری داس اینڈ کمپنی مہرا ۱۹۲۳
بتیس صفحات میں ذوق کے حالات، پھر کلام اور
آخر میں مشکل لفظوں کی فرہنگ ۱۲۰ صفحے

۱۲۔ زبان یوکرین

۸۰۔ گنگوتری مصنف قاضی عزیز الدین
پیش لفظ اے پی بارانکوف۔ اس میں غالب کا ذکر

اشارے

صفحہ	
366	1- اشخاص
404	2- کتب، رسائل، مضامین
441	3- ادارے، مطبع و غیرہ
463	4- مقامات
465	5- زبان، خط اور اقوام
468	6- متفرقات ،

اشخاص

- آتش، خواجہ حیدر علی۔ ۶۲-۲۳۶-۳۱۰
آدم، حضرت۔ ۲۸۰
آذر زوبی۔ ۱۶۷
آرام اکبر آبادی۔ ۷۱
آروی عبدالمالک۔ ۵۸، ۳۴۰
آریس۔ ۱۵۸
آزاد ابوالکلام، مولانا۔ ۱۶-۶۷-۹۹-۲۱۹
۲۸۶-۲۸۷-۳۳۷
آزاد الگزندر ہیڈرلی۔ ۳۳۹
آزاد جگن ناتھ، پروفیسر۔ ۱۰۳-۳۴۲
ازاد سردار مرزا۔ ۲۹۳
آزاد محمد حسین شمس العلماء۔ ۸-۱۱۸-۱۵۶
۱۹۶-۱۹۸-۲۸۸-۳۰۷-۳۰۹-۳۴۰
آزاد محمد صدیق۔ ۲۲۵
آزاد نور الدین۔ ۱۶۵-۲۷۲
آزر۔ ۵۹
آزردہ صدر الدین، مفتی۔ ۹۶-۳۴۹-۳۴۵
آسی عبد الباری الدینی، مولانا۔ ۵۸۵-۸۰
۱۳۵-۱۳۶-۱۵۳-۱۹۵-۳۲۳
آصفہ زمانی، ڈاکٹر۔ ۲۸۳-۳۰۹-۳۳۷
آغا اس آی۔ ۸۹
آفاق حسین آفاق دہلوی۔ ۱۸۵-۱۸۶
آفتاب احمد خاں ڈاکٹر۔ ۵۲-۶۳-۱۱۰-۳۲۰
آفتاب اختر۔ ۱۰۶-۳۳۷
آمنہ خاتون ڈاکٹر۔ ۵۲-۲۱۵-۲۳۱-۲۶۹
آنر تھمی شری پرمانکور۔ ۳۵۳
آبوجہ ان ڈی۔ ۲۸۰-۳۵۱
ابدالی محمد طیب ڈاکٹر۔ ۲۸۲-۲۹۰-۳۰۱
ابرار کرپوری۔ ۲۶
ابراہیم محمد حنیف پیرزادہ۔ ۱۱۵
ابراہیم یوسف۔ ۳۰۴
ابن فرید۔ ۳۲۸-۳۳۱
ابوالعاصم سید۔ ۱۹۴
ابوالفضل۔ ۲۰
ابوسعید ایوب۔ ۲۲۷
اپادھیہ بی اس ڈاکٹر۔ ۲۱۸
اثر امام نواب۔ ۲۹۹
اثر پروفیسر علی خاں نواب، ماسٹری۔ ۵۰-۵۱

اختر الیاس، خواجہ۔ ۱۲۹	۳۲۸-۳۱۲-۱۶۱-۹۶
احتر انصاری، اکبر آبادی۔ ۲۴۷	اثر محمد علی ڈاکٹر ۳۲۷
اختر اورینوی، ڈاکٹر۔ ۲۷-۳۱-۱۰۸-۱۱۰	احتشام حسین سید، پروفیسر ۳۲-۳۳
۳۳۳-۳۲۳-۳۲۱	۳۶-۱۰۴-۱۰۶-۱۰۹-۱۱۸-۲۷۹-۳۱۳
اختر حسن۔ ۱۹۹-۱۰۳	۳۳۱-۳۲۳-۳۱۸
اختر راہی۔ ۳۵۷	احسان آوارہ۔ ۲۹۷
اختر عبد الغفار خواجہ۔ ۷۴	احسان بن دانش۔ ۱۵۱
اختر علی تلہری، سید۔ ۳۳۲	احسان عبد الرحمان، حافظ۔ ۱۸
اختر (رک واجد علی شاہ)۔ ۲۴۹	احسن اللہ خاں بہادر، حکیم ۲۴۹-۳۰۰
اخگر ذوالفقار۔ ۲۴۵	احسن شاہ علی، سید، مولوی، مارہروی۔
اخلاق۔ ۱۸۸-۹۱	۱۸۰-۱۸۳-۱۸۶-۳۰۷
اخلاق دہلوی۔ ۳۳۷	احسن علی خاں صاحبزادہ۔ ۱۶۱
ادیب، اویس احمد۔ ۳۲۶	احمد بخش خاں، نواب۔ ۱۵
ادیب دہلوی۔ ۱۷۲-۷۱	احمد ذاکر۔ ۲۶
ادیب مرزا۔ ۱۷۲	احمد رضا۔ ۲۳
ادیب مسعود حسن، سید، پروفیسر (رک	احمد سجاد، ڈاکٹر۔ ۳۲۴
رضوی) ۵۹-۷۷-۳۴۵	احمد سید، دہلوی۔ ۲۸۱
ارسطو جاہ۔ ۷۹	احمد آقا احمد علی اصفہانی ثم جہانگیر نگری۔
ارشاد اعجاز علی، ڈاکٹر۔ ۳۱۷	۷۴-۲۶۳-۲۶۲-۲۶۶-۳۰۲
ارشاد رشید احمد تھانوی۔ ۳۱۸	احمد علی، پروفیسر۔ ۲۱۰-۲۱۵-۲۱۸-۲۲۲
ارشاد کاکوی۔ ۳۲۵	احمر لاری، ڈاکٹر۔ ۱۹۳-۲۹۳
ارمان جنمے جی متر۔ ۳۰۱	اختر احمد میاں، قاضی۔ ۲۹۳

- اسپرنگر، ڈاکٹر۔ ۳۰۲
- اسد علی انوری فرید آبادی، سید۔ ۷۲
- اسد مرزا۔ ۸۴
- اسرار احمد۔ ۱۶۳
- اسعد بدایونی، ڈاکٹر۔ ۲۹۸
- اسلام۔ م۔ ع۔ ۱۲۶
- اسلم پرویز۔ ۲۸۵-۲۸۰
- اسلم ہندی۔ ۲۸۲
- اسرافعت حسین۔ ۲۸۸
- اسماعیل حسن خاں، ملک۔ ۳۲۵-۲۷
- اسماعیل میرٹھی۔ ۷۱
- اسیر عابد۔ ۲۳۰
- اشرف علی خاں، ڈاکٹر۔ ۱۹۲
- اشرف کے ایم۔ ۱۱۲
- اشفاق علی خاں۔ ۲۸۱
- اشک پریمپال۔ ۸۱-۱۶۳
- اصغر عباس۔ ۲۸۲
- اصغر علی شیخ۔ ۲۵۰
- اصغر غلام جیلانی۔ ۲۶
- اطہر پرویز۔ ۳۱۳
- اطہر شیر، ڈاکٹر۔ ۳۶۱
- اظہار الحق ملک۔ ۹۷
- اظہر افسر مرزا۔ ۸۶
- اعتماد اعتماد الدین احمد خاں مرزا۔ ۶۵
- اعجاز احمد۔ ۲۲۱
- اعجاز حسین سید، پروفیسر۔ ۱۰۳-۱۰۹-۳۱۲
- اعجاز سیمابی۔ ۵۴
- اعظم اعز الدین احمد خاں مرزا۔ ۶۵
- اعظمی خلیل الرحمان، ڈاکٹر۔ ۱۰۱-۱۱۰
- ۳۳۷-۳۳۴
- اعظمی فخر الاسلام۔ ۳۹
- افتخار احمد خاں نواب۔ ۱۶۸
- افصح وحید، سید۔ ۱۸۹
- افضل بیگ مرزا۔ ۱۵-۵۵
- افضل علی میر (رک میرن صاحب)۔ ۱۸۵
- افغان اللہ خاں ڈاکٹر۔ ۲۸۴
- افغانی میرزا عبد الغفار۔ ۱۲۶
- اقبال احمد، سید۔ ۱۹۳
- اقبال عظیم، سید، پروفیسر۔ ۳۰۱
- اقبال لاہوری، علامہ، ڈاکٹر۔ ۲۳-۳۸-۵۵
- ۲۲-۲۹۵۶۷-۱۰۳-۱۶۵-۱۰۱-۹-۲
- ۲۸۱-۲۸۳-۲۸۵-۳۳۸
- اقبال مسعود۔ ۱۰۴
- اکبر ال آبادی۔ ۲۸۰

۲۸۱-۲۷۰-۲۵۵-۱۹۲-۱۸۳	اکبر حیدری کاشمیری، پروفیسر-۳۱۵-۳۲۰
اندرا دیوی دھن راجگیر-۱۹۹	اکبر علی خاں (رک عرشی زادہ)-۸۳-۱۲۱
اندرجیت لال-۲۱۱	۱۹۹-۲۰۱
انشاء انشاء اللہ خاں-۱۹۲-۲۹۰	اکرام اس ایم-۱۹۲
انصاری اسلوب احمد، پروفیسر-۴۰-۵۵	اگر پانڈے بیچن شرما-۲۷۳
۱۰۶-۲۱۸-۳۱۲-۳۱۷-۳۲۳-۳۲۴	الطاف علی سید بریلوی-۱۲۵-۳۲۸
۳۲۶	امان خواجہ (رک بدرالدین خاں)
انصاری اختر-۲۱۱	امجد سید، مولوی-۱۳۳
انصاری اقبال-۹۹	امراو بیگم-۱۲-۹۸
انصاری بابو عبدالحکیم ناگپوری-۱۵۷	امرناتھ (رک بیجل)-۲۷۰
انصاری طیب، ڈاکٹر-۳۲۰	امن میر-۳۲۲
انصاری فاروق-۹۲	اموجان-۱۱۵
انصاری محمد رفیع-۱۹۲	امہانی اشرف-۲۹۰-۳۲۵
انصاری محمد ضیاء الدین، ڈاکٹر-۶۳	امید علی عباس بھوپالی-۵۶
انصاری مشرف-۱۴۰-۱۸۳	امیر بدایونی، قاضی غلام امیر-۲۸۱
انصاری نور الحسن (=ان ایچ) ڈاکٹر، ۲۱۸	امیر حسنین جلیسی-۳۱۹
انصاری ولی الحق-۲۵	امیر لکھنوی، محمد امیر-۲۶۵-۲۶۶
انصاری یوسف جمال، پروفیسر-۱۳۷	امیر مینائی، امیر احمد-۵۳-۲۹۰
انعام، انعام اللہ خاں-۸۴	امین مولوی امین الدین دہلوی-۲۶۳
انوردہلوی-۷۱	انجم انجمن آراء، ڈاکٹر-۳۳۳
انور سدید، ڈاکٹر-۸۸-۳۳۳	انجم جمیل احمد-۴۰
انور سیوانی-۳۲۷	انجم خلیق، ڈاکٹر-۶۸-۱۰۶-۱۷۸-۱۷۹

- انیس احمد۔ ۲۷۰
- انیس میر ببر علی۔ ۶۸-۸۲-۳۳۹
- انی ماری شو میل۔ ۲۱۸-۲۱۱-۲۳۳
- اوصاف احمد۔ ۱۰۶
- اویسی سلیمان۔ ۲۷
- ایڈرین رچ۔ ۲۲۱
- ایش کمار۔ ۲۲۲
- اسمبائے اے۔ ۱۶۹
- بابائے اردو (رک عبدالحق)۔ ۱۲۲
- باجوہ نبی احمد چودھری۔ ۶۵-۱۹۶
- باطن قطب الدین۔ ۲۹۹-۳۰۰
- باقر بگای (= آروی) سید شاہ باقر علی۔ ۶۶
- ۳۵۷-۲۶۶۵۲۶۳
- باقر سید حسن۔ ۱۳۸
- باقر مہدی۔ ۱۰۱-۳۲۵
- بجنوری، عبدالرحمان، ڈاکٹر۔ ۳۳-۳۳
- ۷۰-۱۰۸-۱۱۹-۱۲۶-۱۶۱-۳۳۵
- بحرالہ آبادی۔ ۱۲۶
- بخاری یوسف دہلوی، سید۔ ۱۱۲-۱۳۱-۱۳۲
- بخٹاور بلال۔ ۶۹
- بدرالدین خاں خواجہ (رک امان)۔ ۱۷۶-۱
- ۳۲۸
- بدیع الزماں۔ ۳۰۹
- براننیکوف۔ ۲۷۲-۳۵۳-۳۶۳
- براوننگ۔ ۹۹
- برج رتن۔ ۲۷
- برکاتی محمد احمد حکیم، مولانا۔ ۱۱۲-۲۸۳
- برکاتی منظور الحسن۔ ۹۶
- برنی محمد ظہیر، ڈاکٹر۔ ۹۳
- برنی مظفر حسین، سید۔ ۵۲
- برہان، محمد حسین تبریزی، مولوی۔ ۲۵۹
- ۲۶۰
- بشیر احمد نشی۔ ۱۸۳
- بشیر الدین احمد دہلوی۔ ۳۰۱-۳۳۰
- بگای بیگم۔ ۳۳۶
- بلاخمن ہنری۔ ۳۰۲
- بلای رابرٹ۔ ۲۲۱
- بلخی رفیع الدین سید۔ ۱۳۵
- بلگرامی مرتضیٰ حسین، سید (رک)
- مرتضیٰ۔ ۹۰
- بلگرامی وصی احمد، سید۔ ۱۳
- بند و پادھیالہ تارا شکر۔ ۲۲۶
- بہ۔ ۳۰۰
- بوسانی (رک بیوزانی) اے سیندر۔ ۲۱۰

بیڈھب بناری۔ ۲۷۳	۲۱۸-۲۳۹-۳۵۰-۳۵۳
بی رام کرشاراؤ۔ ۲۳۰	بہادر شاہ (رک ظفر)۔ ۲۳۹-۳۰۹
بیسیر بالکلند۔ ۷۰-۷۱	بہاء الحق۔ ۵۱
بیگ ایم آراے۔ ۲۱۷	بھٹا چاریہ شانقی رنجن، ڈاکٹر۔ ۷۵-۲۹۱
بیگم حسرت موہانی۔ ۱۵۰	۳۳۲
بیلی گریہم، پروفیسر۔ ۲۱۷-۳۵۲	بھٹی مشتاق احمد۔ ۱۹۵
بیوزانی (رک بوسانی) پروفیسر	بیان ویزدانی محمد مرتضا میرٹھی۔ ۶۳-
پادھیائے پستو مکھ۔ ۲۲۸	۲۸۱-۱۲۸
پادھیائے ست گنگو۔ ۲۲۷-۲۲۸	بیٹاب جگیشور ناتھ ورما بریلوی۔ ۹۹
پارس صادق بیگ مرزا۔ ۸۷	بیٹاب رامپوری۔ ۷۱
پاشا احمد جمال۔ ۸۶-۸۷-۳۰۳	بیگل (رک امر ناتھ)۔ ۳۳۰
پاگڑی سیتھو مادھوراؤ۔ ۲۶۹	بیخبر غلام غوث خواجہ۔ ۱۷۶-۳۰۶
پراگ زاین۔ ۲۵۸	۳۲۶-۳۰۷
پر تھوی چندر۔ ۹-۱۰-۳۵-۱۶۹-۱۸۱	بیخود، سید وحید الدین دہلوی۔ ۱۳۵-۱۵۳
۲۷۲-۲۷۰	۱۵۹-۱۵۸
پرشین رائٹس آف انڈیا۔ ۲۱۵	بیخود موہانی، سید محمد احمد، مولانا۔ ۵۸-۶۰
پرکاش پنڈت۔ ۲۷۲	۱۵۸-۱۲۸
پرودین مسیح مس۔ ۱۸۹	بیدار عابد رضا، ڈاکٹر۔ ۷۹-۸۱-۱۰۰
پرینگارینا نالیہ ڈاکٹر۔ ۲۳۸	بیدل عبدالقادر مرزا۔ ۲۳-۳۵-۱۳۸
پریم چند، نشی۔ ۱۳۳	۲۱۸-۲۳۶-۳۱۵-۳۴۲-۳۵۵
پلکھنوی حسن عسکری۔ ۱۱۱	بیدل عبدالمنان، پروفیسر۔ ۱۳۸-۳۰۸
پولا تو اشرف بانو۔ ۲۳۶-۲۳۷	بیدی راجندر سنگھ۔ ۸۴

- تاہاں شجاع الدین احمد خاں، مرزا۔ ۶۵
- تاہاں غلام ربانی۔ ۳۰۵-۳۲۶
- تاراچند۔ ۲۳۸
- تبسم غلام مصطفیٰ صوفی۔ ۱۵۲-۲۳۸
- تجسس اعجازی۔ ۵۸
- تحسین۔ ۷۱
- تحسین محمد حسین خاں۔ ۳۰۹
- تراب علی خاں، میر، نواب۔ ۱۰۸
- ترکی، ترکی علی شاہ۔ ۳۵۸
- ترندی اکبر علی، سید (= اس اے آی)۔ ۱۱۲
- ۲۰۱-۲۲۰-۲۲۱-۲۵۷
- ترندی محمد ظفر، سید۔ ۲۳
- تسلیم امیر اللہ۔ ۲۸۰
- تصدق حسین شیخ۔ ۱۱۲
- تصور تسلیم احمد۔ ۸۸
- تصویر فاطمہ۔ ۲۶
- تفتہ ہرگوپال، غشی۔ ۶۳-۷۵-۷۶-۱
- ۲۰۶-۲۵۳
- تفسیر النعیم۔ ۱۸۸
- تمنا مظفر پوری۔ ۳۰۴
- تمنا سلیم۔ ۸۷
- تنہا محمد یحییٰ۔ ۲۹۷-۳۰۰
- توسل حسین، سید۔ ۱۷۹
- تہور حسین خواجہ۔ ۳۰۸
- ثابت افضل حسین سید لکھنوی۔ ۲۸۲
- ثاقب شہاب الدین احمد خاں، مرزا۔ ۶۵
- ۷۱
- ثاقب و طرزی ہاپوڑی، دلاور علی، مولانا۔
- ۷۱-۶۶
- ثاقب لکھنوی۔ ۳۰۰
- ثانی امین الدین احمد خاں۔ ۶۵
- ثریا حسین، پروفیسر۔ ۳۳۳
- شمینہ شوکت۔ ۱۱۲
- جافر ہمن، ڈاکٹر۔ ۶۸
- جالب دہلوی، سید۔ ۳۰۷
- جالبی جمیل، ڈاکٹر۔ ۳۱۳-۳۳۵
- جان مارک (رک یان مارک)۔ ۲۱۸
- جاوید نہال ڈاکٹر۔ ۳۲۱
- جعفر حسین مرزا۔ ۹۷-۲۳۸
- جعفر رضا ڈاکٹر۔ ۱۵۸
- جعفری جلال الدین۔ ۲۹۰
- جعفری رئیس احمد، سید۔ ۲۸۰
- جعفری عبدالواسع۔ ۱۷۷
- جعفری علی سردار۔ ۶۳-۱۲۹-۱۳۰-۱۶۹

- ۲۹۶۔ جویا مراد آبادی، محمد علی سید۔ ۲۴۵۔ ۲۴۱۔ ۲۳۹۔ ۲۱۳
- جیلانی ذکیہ۔ ۳۱۰۔ جعفری علی صفدر، سید، پروفیسر۔ ۵۰۔
- جیلانی کامران۔ ۳۲۔ جعفری سید محمد۔ ۸۳۔
- جیمس ایچ کزنس۔ ۱۶۵۔ جگر مراد آبادی۔ ۲۸۱۔
- چٹوپادھیائے شکتی۔ ۲۲۷۔ جلال اسیر۔ ۳۸۔ ۳۵۔
- جشتی عنوان، پروفیسر۔ ۳۳۲۔ ۳۲۹۔ ۳۲۲۔ جمالی عبدالرزاق۔ ۴۷۔
- جشتی یوسف سلیم، پروفیسر۔ ۱۵۶۔ جمشید اکبر رضا۔ ۱۲۰۔
- چغتای عبداللہ ڈاکٹر۔ ۲۵۲۔ جمیل احمد اصغر۔ ۳۱۶۔
- چغتای محمد عبدالرحمان۔ ۱۰۰۔ ۱۶۶۔ ۱۲۳۔ جمیل الدین بغدادی، سید۔ ۵۳۔
- چکبست برج نراین، پنڈت۔ ۶۲۔ ۳۱۰۔ جنوں عبدالجلیل میر قاضی۔ ۲۵۵۔ ۲۵۴۔
- چکوال طارق محمود، خواجہ۔ ۲۱۶۔ جنیدی عظیم الحق۔ ۲۹۲۔
- چلو نشف۔ ۲۳۸۔ ۲۳۹۔ جواں بخت، شاہزادہ۔ ۶۸۔
- چناجان۔ ۳۲۵۔ جو تھیکا تلا پترا۔ ۲۲۶۔
- چنگیزی، یاس ویگانہ مرزا ابوالمعانی (رک) جوش شکر پرشاد۔ ۶۵۔
- یاس)۔ ۶۳۔ ۶۱۔ ۶۳۔ ۲۹۲۔ ۳۰۲۔ ۳۰۹۔ جوش ملیح آبادی۔ ۱۳۹۔
- ۳۲۷۔ جوش ملیح آبادی۔ ۸۶۔
- چیپ مین جے اے۔ ۳۵۱۔ جوشی پی سی۔ ۳۵۱۔
- حافظ شیرازی۔ ۶۸۔ جوشی شری ماد۔ ۳۶۳۔
- حاکمی اسماعیل، داکٹر۔ ۱۸۹۔ ۲۵۱۔ جوہر بنارسی۔ ۱۰۳۔
- حالی الطاف حسین پانی پتی خواجہ۔ ۲۳۔ ۱۹۔ ۲۳۲۔ جوہر جوہر سنگھ لکھنوی، فٹس۔ ۱۷۰۔ ۲۶۲۔
- ۷۱۔ ۷۶۔ ۸۲۔ ۱۲۶۔ ۱۶۱۔ ۱۷۰۔ ۲۴۳۔ ۲۶۵
- ۲۶۲۔ ۲۸۲۔ ۲۸۷۔ ۳۰۷۔ ۳۰۸۔ ۳۱۴۔ جوہر مولانا محمد علی۔ ۲۸۵۔

حسن امام ڈاکٹر۔ ۱۹۴	۳۳۶_۳۳۷_۳۳۵_۳۱۵
حسن باقر، سید۔ ۱۳۴	حامد سید۔ ۱۰۶
حسن عسکری پلکھنوی۔ ۱۰۹_۳۳۲	حامد اے اس ملتانی۔ ۱۳۲
حسن ثنی ندوی۔ ۲۰۴	حامد حسین، سید۔ ۱۰۰
حسین مرزا نواب۔ ۱۱۸	حامد علی خاں مولانا۔ ۱۱۷
حسینی ایم اے۔ ۲۱۵	حامد علی خاں، نواب۔ ۱۴
حسینی علی عباس میاں۔ ۸۶_۹۹	حامد علی شاہ، سید، ڈاکٹر۔ ۳۲
حشمت خاں۔ ۳۰۴	حامدہ مسعود۔ ۴۵
حضرت جی رضا محمد۔ ۱۰۰	حامدی کاشمیری، پروفیسر۔ ۶۲_۳۳
حضرت محل بیگم۔ ۲۰۰	حاری محمد حسن داکٹر۔ ۱۸۹_۲۳۵_۲۵۱
حفیظ بناری۔ ۱۰۳	حبیب الرحمان۔ ۴۰
حفیظ ہوشیار پوری۔ ۱۹۵	حبیب النساء بیگم، ڈاکٹر۔ ۳۱
حقیر نبی بخش نقشبندی۔ ۱۸۶_۱۸۵_۹۰_۱	حبیب خاں ایم۔ ۶۸_۱۷۳_۳۱۶_۳۳۳
حقی شان الحق۔ ۸۹_۳۳۲	حبیب نثار، ڈاکٹر۔ ۳۳۰
حکمت علی اصغر، ڈاکٹر۔ ۳۶۲_۳۵۸	حبیبہ سعید۔ ۱۸۸
حمید اے۔ ۸۹	حزین شیخ علی۔ ۲۰
حمید احمد خاں، پروفیسر۔ ۹۱_۹۸_۹۲_۱۱۰	حسرت فضل الحسن موبانی، مولانا۔ ۱۳۵
حمید الدین احمد مارجوی۔ ۳۶	۱۳۹_۱۵۰_۱۶۱_۲۰۲_۲۸۱_۲۸۲_۲۹۳
حمیدہ ریاض، ڈاکٹر۔ ۲۸۵	۳۱۴_۳۲۶_۳۴۰
حمیدہ سلطان احمد۔ ۶۵_۹۸_۱۰۳	حسرتی (رک شیفہ)
حنانہ بیگم۔ ۹۲_۱۸۹	حسنت اے سید۔ ۱۹۳
	حسن اختر ملک ڈاکٹر۔ ۱۱_۱۲

حنیف فوق ڈاکٹر۔ ۳۳۶

حیات لکھنوی۔ ۳۰۸

حیدر حسن آغا۔ ۲۵۵-۹۶

حیرت مرزا دہلوی۔ ۲۹۴

خدا م بردوانی محمدی، منشی۔ ۳۵۸-۶۶

خالد بزئی۔ ۱۹

خالد شریف۔ ۱۲۸

خالد شفیق۔ ۱۹

خالد محمود۔ ۱۰۴

خالدی شرقی۔ ۳۴۰

خالدی یونس۔ ۲۸۵

خاندان لوہارو۔ ۸

خاور جمیل۔ ۳۴۵-۳۱۳

خاور محمد رفیق۔ ۲۵۰-۲۱۷-۱۹۹

خٹک زرینہ۔ ۱۸۸

خسرو امیر، خواجہ۔ ۶۷

خسرو علی احمد۔ ۳۲۳

خضر سلطان مرزا، شاہزادہ۔ ۶۸

خطیبی حسین، دکتر۔ ۲۴۸

خلیق ٹونکی سلطان القلم۔ ۱۶۵

خلیق، خلیق ابراہیم۔ ۸۵

خلیق محمد عبد الخالق دہلوی۔ ۳۱۸

خلیل دوست علی، میر۔ ۲۵۷

خلیل عبدالاحد خاں، ڈاکٹر۔ ۳۱۶-۱۵۴

خورشید الاسلام، ڈاکٹر۔ ۳۵-۳۸-۱۹۳

۳۲۶-۲۱۴-۲۱۱

خورشید حسن۔ ۱۹

خورشید عالم۔ ۱۹۱

خورشید زہرا۔ ۱۲۷

خوشگئی ڈپٹی عبدالعلیم نصر اللہ خاں۔ ۳۶۰

خیال امر و ہوی۔ ۶۹

خیال نصیر حسین خاں، نواب۔ ۳۰۱

خیالی (رک شاداں)

خیام (رک عمر خیام)۔ ۱۰۹

خیبر بہرہروی، مولانا۔ ۱۱۲-۱۵۷-۱۶۹

۳۴۲-۲۷۳-۱۷۳

دارا طفیل، پروفیسر۔ ۱۵۱

داسوانی وشوامتر، پروفیسر۔ ۱۶۸

دامن استاد۔ ۲۳۰

داود اشرف۔ ۳۱۹

داود ہیر۔ ۲۱۸

داود کمال۔ ۲۱۷

داودی خلیل الرحمان۔ ۲۱-۱۸۷-۲۹۱-۳۰۰

دبیر مرزا۔ ۲۸۲

- ذوالفقار غلام حسین، ڈاکٹر۔ ۴۲-۴۶
- ذوق شیخ محمد ابراہیم۔ ۱۸-۵۲-۶۸-۷۳
- ۲۳۶-۲۳۹-۲۸۲-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۸
- ۳۰۱-۳۰۳-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۱-۳۲۰
- ۳۲۱-۳۲۳-۳۶۳
- ذہین غلام مصطفیٰ، سید۔ ۳۲۸
- رابینوچ ای اس۔ ۳۵۲
- راز رام آسرا، ڈاکٹر۔ ۱۰۳-۱۱۱-۲۷۵
- راز غلام حسین گجراتی۔ ۸۳
- رازی آقائی۔ ۲۲۲-۲۳۸-۲۵۷
- راس مسعود، سید۔ ۳۰۸
- راشد محمد عبدالرزاق۔ ۱۴۳-۱۸۴
- راشدی حسام الدین پیر، سید۔ ۶۶
- راضی جانی بہاری لال۔ ۷۱
- راغب اصغر حسین مراد آبادی، سید۔ ۲۶
- راقم قمر الدین دہلوی، خواجہ۔ ۹۷-۹۸
- ۱۰۷-۱۳۵
- رالف رسل۔ ۲۱۳-۲۱۷-۲۱۸
- رامے محمد حنیف۔ ۱۶۶
- راود ہیریندر راجا۔ ۲۲۶
- راہی عبدالحمید، سید۔ ۶۹
- راہی نثار۔ ۱۰۳
- دردنذر علی کاکوروی، میر۔ ۲۰۲
- درد ہیر سنگھ۔ ۲۳۶
- دریابادی عبدالماجد، مولانا۔ ۸۰-۳۱۹
- ۳۲۸-۳۹۹
- دسرتھی۔ ۱۳۱
- دسنوی عبدالقوی، پروفیسر۔ ۲۶-۶۱
- ۷۴-۸۱-۹۲-۱۰۰-۱۳۵-۳۲۲-۳۲۲
- دگ زیندر ناتھ، ڈاکٹر۔ ۱۰۲
- دلادر فگار۔ ۲۵
- دلشاد کلانچوی، پروفیسر۔ ۲۳۰
- دور آفریدی۔ ۳۱۳
- دیاز این نغم، منشی۔ ۲۱
- دیوانہ موہن سنگھ۔ ۳۵۲
- دیوراج ڈاکٹر۔ ۱۱۱-۲۷۵
- ڈارون۔ ۸۶
- ڈائریکٹر پبلک انشورنس، پنجاب۔ ۲۰۱
- ذاکر حسین خاں، ڈاکٹر۔ ۹۹-۱۲۶-۲۱۷
- ۲۳۸-۲۳۳-۲۴۷-۲۶۰-۳۲۱
- ذکاء خوب چند۔ ۱۱۳-۳۵۹
- ذکاء محمد حبیب اللہ مدراسی، مولوی۔ ۱۸
- ۵۵-۶۸-۷۱-۲۵۵-۲۹۳-۳۲۹
- ذوالفقار علی بہادر، نواب۔ ۷۴

- رحمان، اس اے، جسٹس، ڈاکٹر۔ ۲۷
- رحمان بیروی محمد جانوف۔ ۲۳۵
- رحمانی عشرت۔ ۹۰
- رحمت اللہ۔ ۲۱۷
- رحیم بیگ مرزا میر ٹھی۔ ۱۷۶-۲۶۳
- رخسانہ نگہت۔ ۱۲۷
- رسا گوکل پرشاد۔ ۲۹۰
- رسا محمد اسماعیل ہمدانی، سید۔ ۱۸۶
- رستوگی تیج پال ڈاکٹر۔ ۲-۲۷۰-۲۸۶
- رسوا احمد حسن بجنوری، مولوی۔ ۶۶
- رشنکی محمد علی جہانگیر آبادی، نواب۔ ۷۱
- رشید احمد۔ ۲۳
- رشید ایم اے (= محمد عبدالرشید)۔ ۴۰
- رشید الحسن سید۔ ۳۰۳
- رشید حسن خاں۔ ۳۹-۱۸۵-۱۹۸-۳۱۴
- رشید عین (= رک عبدالرشید)۔ ۲۳۰
- رضا علی، سر۔ ۲۷۹
- رضا کا لید اس گیتا۔ ۸-۱۴-۲۳-۵۲-۵۵
- ۶۲-۷۰-۷۹-۱۱۴-۱۱۶-۱۲۳-۱۸۳
- ۲۵۱-۲۵۴-۲۸۶-۳۰۷-۳۱۰-۳۳۱
- رضوان۔ ۲۶۲
- رضوی اطہر۔ ۲۶
- رضوی حیدر عباس، سید۔ ۸۲
- رضوی سجاد باقر، سید۔ ۱۰۵-۱۸۹-۳۲۶
- رضوی سلیمان عباس، سید۔ ۱۰۳
- رضوی سلیم حامد، ڈاکٹر۔ ۳۲۲
- رضوی صد حسین سید۔ ۱۰۲
- رضوی عقیل احمد سید۔ ۲۸۸
- رضوی علی مظہر۔ ۵۵
- رضوی مجاہد حسین۔ ۱۰۵
- رضوی مسعود حسن، سید، پروفیسر (رک ادیب)۔ ۹۷-۱۰۲-۱۲۶-۱۴۸-۱۵۵
- ۲۵۷-۲۵۷-۲۸۲-۲۸۸-۳۵۷
- رضوی نیر مسعود (رک نیر)۔ ۱۲۶
- رضی الدین۔ ۲۶
- رضی الدین احمد، ڈاکٹر۔ ۲۸۶
- رضیہ سجاد ظہیر۔ ۱۳
- رعد محمد رحمت اللہ۔ ۱۹
- رعنا مردان علی خاں۔ ۱۷۶-۳۱۶
- رغیب حسین، سید ڈاکٹر۔ ۱۰
- رفعت ابوالفضل محمد عباس۔ ۳۶۲
- رفعت مبارز الدین، سید۔ ۱۸
- رفعت محمد عباس۔ ۳۰۶
- رفیع رووف۔ ۷۵

- رفیعہ سلطانہ، ڈاکٹر۔ ۸۴
- رفیق بیگ مرزا۔ ۹۸-۱۰۷
- رفیق خاور۔ ۱۹۶-۲۱۲
- رفیق زکریا ڈاکٹر۔ ۱۲۷-۱۶۵-۲۱۳
- ریش بہاری لال۔ ۲۲۱
- رنج فصیح الدین میرٹھی (رک طبیب)۔
- ۷۱-۲۹۱
- رنجور محمد یوسف جعفری۔ ۳۲۳
- روشنیہ ریاض۔ ۱۹۰
- ریاض۔ ۲۵
- ریاض الدین اس۔ ۱۲۷
- ریاض خیر آبادی۔ ۷۵
- زاہد شمیم۔ ۱۹۸
- زاہد علی۔ ۳۴
- زبیری وزیر الحسن، سید۔ ۶۰
- زکشی منوہر لال پنڈت۔ ۳۵۲
- زکی۔ ۷۱
- زالالی انصار حسین۔ ۳۲۹
- زور مٹی الدین قادری، سید، ڈاکٹر۔ ۱۲-۱۳
- ۱۰۰-۳۲۶
- زہرہ۔ ۳۰۰
- زیبا علی حسنین رودلووی، سید۔ ۱۴۵
- زیدی احسن، سید۔ ۱۴۷
- زیدی افتخار حسین، سید۔ ۱۵۳
- زیدی بشیر حسین، سید، کرنل۔ ۱۳۹-۱۸۰
- ۳۴۲
- زیدی خوشحال۔ ۳۱۳
- زیدی شمع۔ ۷۷-۸۵
- زیدی علی جواد (= اے جے) سید۔ ۲۱۵
- ۲۱۸-۲۷۳
- زیدی فیاض۔ ۱۳۹
- زیدی مدبر علی سید۔ ۳۳۳
- زیدی مرتضیٰ سید، ڈاکٹر۔ ۲۸۳
- زیدی ناظر حسن، ڈاکٹر۔ ۱۸۹-۲۹۲
- زیدی نظیر حسین، سید، ڈاکٹر۔ ۱۵۳
- ۲۹۷-۳۳۲-۳۳۳-۳۵۲
- زین العابدین امام۔ ۲۵۱
- ساجد علی اسدنی جیپوری، ابو الجوز۔ ۲۵
- ساجد پروین۔ ۹۱-۱۸۸
- ساجد رحمان ندان شکیب، بوٹی۔ ۶۹
- ساحل احمد۔ ۳۳-۷۷-۲۸۲
- ساحل شرف الدین، ڈاکٹر۔ ۱۳-۱۴-۱۵
- ۱۵۷-۲۸۱-۳۳۸
- ساروات اتقی بی۔ ۲۲۱

- سار سوتی سرن۔ ۲۲۰
- ساغر مہدی۔ ۳۲۰
- ساقی کے ال نارنگ۔ ۳۱۵
- سالک۔ ۷۱۔ ۱۱۳۔ ۱۷۰
- سالک عبد المجید بٹالوی۔ ۱۶
- سالک علیم الدین۔ ۱۰
- ساون کمار تاک۔ ۸۵
- سایل سراج الدین احمد خاں مرزا۔ ۶۵
- سٹمگر۔ ۸۲
- سجاد سید ڈاکٹر۔ ۱۰۷۔ ۱۳۵
- سجاد حسین خواجہ۔ ۳۰۷
- سجاد ظہیر سید۔ ۲۱۸۔ ۲۳۸۔ ۳۳۷
- سجاد علی سید مولوی۔ ۳۲۳
- سجاد مرزا، سید نواب۔ ۱۶۔ ۱۷۱
- سجن کور۔ ۱۹۳
- سحر ابو محمد، ڈاکٹر۔ ۵۳۔ ۷۰۔ ۲۹۰۔ ۳۰۸
- سحر احمد حسین۔ ۳۵۶
- سحر انصاری۔ ۶۲۔ ۶۶
- سحر مہیندر سنگھ بیدی، کنور۔ ۱۰۴
- سحانچوف اے، ڈاکٹر۔ ۲۱۸۔ ۳۵۴
- سخن فخر الدین حسین دہلوی، سید۔ ۲۶۶۳۔ ۲۶۶۴
- سخنور خوشی محمد۔ ۱۹۹
- سراج الاسلام سراج۔ ۲۲۹
- سراج الدین احمد مولوی۔ ۱۳۵۔ ۱۳۶۔ ۲۵۶
- سر خوش شیر علی خاں۔ ۱۵۷۔ ۱۷۱
- سر خوش شیر محمد۔ ۱۷۲
- سر سید احمد خاں۔ ۷۷۔ ۲۳۶۔ ۲۹۳۔ ۳۲۲
- سر فراز حسین، میر۔ ۱۷۶
- سروج لیش۔ ۹
- سرور آل احمد، پروفیسر۔ ۹۲۔ ۹۸۔ ۱۰۱۔
- ۱۰۶۔ ۱۰۸۔ ۱۱۰۔ ۱۲۱۔ ۱۷۳۔ ۱۷۴۔ ۱۸۵۔
- ۲۳۹۔ ۲۸۱۔ ۳۱۳۔ ۳۱۶۔ ۳۱۷۔ ۳۲۰۔
- ۳۲۵۔ ۳۲۷۔ ۳۳۳۔ ۳۳۶۔ ۳۳۶۔
- سرور رجب علی بیگ، مرزا۔ ۱۲۶۔ ۱۷۷۔
- ۲۳۶۔ ۲۹۷۔ ۳۱۴
- سرور عبدالغفور مارہروی، چودھری۔ ۶۸۔
- ۱۷۶۔ ۱۷۷
- سرور میر محمد خاں اعظم الدولہ۔ ۶۰۔ ۳۵۷
- سرور جنگ آغاز مرزا بیگ۔ ۳۳۴
- سرور کاینات صلعم۔ ۱۶
- سروری تحسین ڈاکٹر۔ ۱۰۸۔ ۱۱۳۔ ۱۳۵۔
- ۲۵۰
- سروری عبدالقادر، پروفیسر۔ ۱۲۸۔ ۱۴۶۔ ۲۸۹

- سر یو استو برج بہاری لال۔ ۲۷۳
- سر کمار داس۔ ۳۵۰
- سعادت علی دہلوی سید مولوی۔ ۲۶۱۔ ۲۶۴
- سعادت نظیر۔ ۳۱۷۔ ۳۳۲
- سعید احمد اکبر آبادی، مولانا۔ ۱۰۱
- سعید احمد خاں مولانا۔ ۲۰۳
- سعید الدین احمد قاضی۔ ۱۲۵۔ ۱۶۰۔ ۱۶۱
- سعید م۔ ن، ڈاکٹر۔ ۲۲
- سکینہ رام بابو۔ ۲۹۱۔ ۳۵۲
- سکندر آغا، سید۔ ۱۵۳۔ ۱۵۴
- سلامت اللہ خاں۔ ۳۳۶
- سلام سندیلوی، ڈاکٹر عبدالسلام۔ ۳۱
- ۲۸۸۔ ۳۱۵۔ ۳۳۷
- سلمان باقر آغا۔ ۱۳۵
- سلیم۔ ۹۹
- سلیم احمد۔ ۵۹۔ ۳۳۶
- سلیم اختر، ڈاکٹر۔ ۳۵۔ ۳۳۵
- سلیم تمنای۔ ۸۸
- سلیم جعفر۔ ۹۹
- سلیم علی حسن خاں، سید۔ ۳۵۶
- سلیمان اطہر جاوید، ڈاکٹر۔ ۷۱
- سلیمان سر شاہ، ڈاکٹر۔ ۳۰۸
- سلیمان قدر مرزا، شاہزادہ۔ ۱۰
- سمن رام ناتھ۔ ۲۷۲
- سنہا سچد انند، ڈاکٹر۔ ۳۵۰
- سول سنڈلر۔ ۲۱۱
- سولیر نو، ڈاکٹر۔ ۳۴۹
- سہا ممتاز احمد مجددی۔ ۵۸۔ ۷۴۔
- ۱۶۰۔ ۳۲۰
- سہیل بخاری ڈاکٹر۔ ۵۳
- سیاح میاں داو خاں سیف الحق۔ ۵۵۔ ۷۱۔
- ۲۶۲۔ ۲۸۶۔ ۲۹۶
- سیال اس ام شفیق۔ ۱۳۹
- سیال برجندر۔ ۱۶۸
- سیال محمد حیات خاں۔ ۹۸
- سینھ کیسری داس۔ ۱۷۶
- سینھی پر شوتم سنگھ۔ ۱۰۳
- سید احمد۔ ۱۰۶
- سیف سلطانی پوری۔ ۹
- سپنڈ۔ ۲۸۲
- سیماب اکبر آبادی۔ ۱۳۷
- شاد مظہر، آباوی۔ ۲۹۳
- شاد نریش فار۔ ۲۶۔ ۳۵۔ ۳۶۔ ۱۳۴۔
- ۱۵۰۔ ۱۶۳۔ ۳۰۳۔ ۳۲۳۔ ۳۳۷۔

- شاداں اولاد حسین بکرامی، مولانا۔ ۱۵۲۔ ۳۸۔ شبنم رومانی۔
- ۲۵۸۔ ۱۵۸۔ شیبہ رومانی۔ ۳۸۔
- شاداں حسین علی خاں، مرزا (رک خیالی)۔ ۶۵۔ ۷۱۔ شیبہ الحسن نونہروی، سید۔ ۲۸۶۔ ۳۲۳۔ شجاع مرزا۔ ۲۰۲۔
- شاداں عنذلیب، ڈاکٹر۔ ۳۲۰۔ ۳۲۱۔ شجاعت علی سندیلوی، ڈاکٹر۔ ۱۰۶۔ ۲۸۷۔
- شاداں لکھنوی۔ ۱۵۸۔ شرف آغا جو۔ ۲۰۹۔
- شارق محمد مشتاق میر ٹھی۔ ۳۲۲۔ ۳۱۶۔ شرقی محمد حسن لکھنوی، سید۔ ۷۲۔
- شاکر پیارے لال۔ ۳۱۸۔ شرمایم سروپ۔ ۲۷۱۔ ۲۷۵۔
- شاکر عبدالرزاق، مولوی۔ ۱۷۶۔ شرمایم ال۔ ۲۳۔
- شاکرہ بیگم۔ ۱۹۱۔ شرمایم اولاد۔ ۲۷۲۔ ۳۶۳۔
- شاہان تیموریہ۔ ۶۸۔ شرمایم کمار۔ ۱۶۵۔ ۲۷۲۔
- شاہ، بیگم۔ ۲۲۹۔ شرمایم نواس۔ ۲۷۳۔
- شاہ اس ایم اے، مہرز۔ ۶۔ شرمایم رام۔ ۲۷۳۔
- شاہرخ مرزا، شاہزادہ۔ ۶۸۔ شروانی عبدالشاہد خاں۔ ۲۹۱۔
- شاہ عالم مارہروی۔ ۹۰۔ ۱۷۶۔ شروانی مقتدا خاں۔ ۱۷۷۔
- شاہد اعظمی۔ ۲۷۹۔ شکیب ضیاء الدین احمد۔ ۶۸۔ ۷۵۔
- شاہد محمد ایوب، ڈاکٹر۔ ۶۶۔ شکیل احمد، شاہ۔ ۳۳۷۔
- شاہدہ شاہین۔ ۱۸۸۔ شکیل الرحمان ڈاکٹر۔ ۳۲۔ ۳۳۔ ۳۳۰۔
- شاہدی عبدالستار۔ ۴۳۔ شکیلہ شاہجہاں۔ ۱۸۸۔
- شایان ذکاء الدین، ڈاکٹر۔ ۳۳۱۔ شمس آغا علی لکھنوی۔ ۲۶۵۔ ۲۶۶۔ ۳۰۰۔
- شباب مسعود حسن۔ ۲۴۰۔ شمس الدین احمد حنفی۔ ۲۸۷۔
- شبلی نعمانی، مولانا۔ ۳۵۹۔

- شمس الدین احمد خاں، نواب۔ ۱۷۔
شمس الدین اکبر آبادی، منشی۔ ۲۰۲۔
شمس بدایونی، ڈاکٹر۔ ۲۸۶۔ ۳۲۹۔ ۳۳۰۔
شمس بریلوی۔ ۱۲۳۔ ۳۲۵۔
شمس بمن گرامی۔ ۱۶۔
شمس محمد حسین علوی کاکوروی۔ ۱۸۵۔
شمیم اختر۔ ۱۸۸۔
شمیم انہونوی۔ ۱۲۲۔
شمیم جہاں۔ ۱۲۸۔
شمیم حنفی، ڈاکٹر۔ ۱۸۔
شمیم رجز، سید۔ ۳۲۹۔
شمیم مظفر حسین۔ ۳۵۹۔
شوق عبدالرحمان۔ ۱۸۵۔
شوکت بخارای۔ ۳۵۔ ۳۸۔
شوکت ابوالریس حافظ احمد حسن میرٹھی۔
۱۲۸۔
شوکت تھانوی۔ ۸۸۳۔ ۸۶۔ ۹۰۔ ۳۰۳۔
۳۰۲۔
شوکت سبزواری، سید، ڈاکٹر۔ ۳۰۔ ۳۲۔
۱۰۶۔ ۱۱۲۔ ۱۳۵۔ ۲۳۹۔
شوکت یار محمد خاں، نواب۔ ۵۴۔
۲۹۳۔ ۳۰۶۔ ۳۵۹۔
شہاب الدین رحمت اللہ۔ ۱۶۸۔ ۱۶۹۔ ۲۲۲۔
شہاب الدین مصطفیٰ، سید۔ ۱۲۶۔
شہابی انتظام اللہ، مفتی۔ ۶۔ ۷۲۔ ۳۰۰۔
۳۰۶۔
شہریار اخلاق محمد خاں کنور۔ ۲۰۳۔
شہید صفی پوری۔ ۳۲۔
شیدار اجیندر ناتھ۔ ۹۶۔ ۳۳۷۔
شید محمد عبداللہ ڈاکٹر۔ ۱۹۳۔
شیرانی محمود خاں حافظ۔ ۸۱۔ ۱۲۱۔ ۲۰۲۔
۳۳۹۔
شیرانی مظہر محمود خاں۔ ۳۳۹۔
شیفتہ محمد مصطفیٰ خاں، نواب (رک حراتی)۔
۲۳۔ ۶۰۔ ۷۱۔ ۷۶۔ ۱۷۶۔ ۲۰۶۔ ۲۲۹۔ ۲۶۳۔
۲۹۳۔ ۲۹۷۔ ۳۶۰۔
شیونز این پنڈت۔ ۳۰۰۔ ۳۳۶۔
شیونز این منشی۔ ۱۱۵۔ ۲۵۳۔
صابر ایوب۔ ۱۸۳۔
صابر بردت۔ ۲۷۹۔ ۳۳۱۔
صابر علی خاں، ڈاکٹر۔ ۲۸۳۔
صابر قادر بخش نورکائی، مرزا۔ ۲۹۹۔ ۳۰۰۔
صابر کیانی۔ ۱۹۔
صابرہ بانو۔ ۱۸۹۔

- صابری سید محمد مصطفیٰ علی۔ ۳۰-۳۱
- صاحب عالم مارہروی۔ ۹۰-۱۷۶
- صادقین۔ ۱۲۱-۱۶۶
- صارم الازہری عبدالصمد۔ ۶۱
- صالحہ عابد حسین۔ ۳۱۴
- صبا خالد رشید، ڈاکٹر۔ ۱۱۲
- صبا محمد امیر اکبر آبادی، خواجہ۔ ۲۴-۲۵
- صبا محمد مظفر حسین۔ ۳۵۸
- صباح الدین عبدالرحمان، سید۔ ۶۰
- صبوحی۔ ۲۳
- صبیحہ انور۔ ۱۹۳
- صبیحہ وجاہت۔ ۱۹۳
- صدیق حسن خاں نواب (رک محمد صدیق)۔ ۶۱
- صدیقہ ارمان۔ ۵۱
- صدیق اختر (عبدالجبار)۔ ۵۷
- صدیقی ابواللیث، ڈاکٹر۔ ۲۹۲-۳۰۰
- صدیقی افتخار احمد، ڈاکٹر۔ ۱۸۸
- صدیقی افتخار بیگم۔ ۸
- صدیقی ثاقب۔ ۲۷۰
- صدیقی ثناء الحق۔ ۲۸۷
- صدیقی جوہر۔ ۱۰۹
- صدیقی حنیف۔ ۳۰
- صدیقی رشید احمد، پروفیسر۔ ۱۷-۳۱-۷۱
- ۸۷-۹۷-۱۱۰-۲۸۴-۳۳۵-۳۴۴
- ۳۴۶
- صدیقی روش۔ ۱۰۰
- صدیقی ریاض۔ ۸۵-۸۶
- صدیقی ساجد۔ ۶
- صدیقی سعادت علی، ڈاکٹر۔ ۱۰-۱۰۵
- صدیقی سلطان۔ ۱۰۲
- صدیقی شاہد۔ ۹۷
- صدیقی ظہیر احمد، پروفیسر۔ ۱۱۱-۲۰۱-۲۳۴
- صدیقی عبدالستار، ڈاکٹر۔ ۹۸-۱۷۳-۱۸۴
- صدیقی عتیق احمد پروفیسر۔ ۴۵
- صدیقی علاء الدین، پروفیسر۔ ۹۱
- صدیقی کمال احمد، ڈاکٹر۔ ۵۲-۷۹-۱۰۶
- ۲۸۵-۲۸۳
- صدیقی مبشر علی۔ ۲۹۱-۳۱۲-۳۴۵
- صدیقی محمد عتیق۔ ۶۷-۲۷۹
- صدیقی نظیر، پروفیسر۔ ۳۲۲-۳۴۴
- صغیر احمد جان۔ ۲۸۸
- صغیر النساء بیگم۔ ۴۲-۳۲۹
- صغیر خاں۔ ۶

طارق عبدالرحمان شیخ۔ ۱۵۷	صفا عبدالحی بدایونی۔ ۲۹۷
طالب رزاقی۔ ۵۶	صفاذبح اللہ، داکٹر۔ ۳۶۱
طالب سعید الدین احمد خاں مرزا۔ ۶۵۔ ۷۱	صدر حسین۔ ۱۲۸
طالب محمد عباس۔ ۱۴۲	صدر مرزا پوری۔ ۲۹۱۔ ۳۰۱۔ ۳۲۹۔ ۳۳۶
طالب نندلال کول کاشمیری۔ ۲۹	صفیر بلگرامی مولوی (رک فرزند احمد)۔ ۲۶۹ تا
طاہر آغا (رک محمد طاہر)۔ ۱۹۹۔ ۱۵۶۔ ۱۵۹۔	۷۱۔ ۹۶۔ ۱۷۶۔ ۱۸۶۔ ۲۹۲۔ ۲۹۸۔ ۳۰۲۔
۳۰۵	۳۲۹۔ ۳۰۶
طاہر ایم سید۔ ۱۶۸	صفی مرتضاسید۔ ۲۹۲۔ ۳۲۶
طاہر تونسوی، ڈاکٹر۔ ۷۷۔ ۱۲۸	صفیہ پروین۔ ۳۱۸
طباطبای (رک نظم)۔ ۱۳۵۔ ۱۵۲۔ ۱۵۳۔	صفیہ النساء۔ ۱۸۹
۱۶۱	صلاح الدین خدا بخش۔ ۲۱۹۔ ۳۵۰
طیب (رک رنج)	صوفی شاہ فرزند علی منیری، سید۔ ۷۱۔
طپاں احمد بیگ، مرزا۔ ۲۵۶۔ ۲۵۷۔	۱۸۶۔ ۲۸۲۔ ۳۰۱
طرزی باپوڑی (رک ثاقب)۔ ۷۱	صوفیہ سعد اللہ۔ ۲۲۱
طفیل احمد۔ ۳۰۲	صہبای امام بخش۔ ۲۸۰۔ ۳۲۱۔ ۳۳۷
ظ۔ انصاری۔ ۲۶۔ ۳۹۔ ۹۰۔ ۱۰۷۔ ۱۰۹۔	ضمیر حسن دہلوی، سید۔ ۷۵
۱۸۹۔ ۱۹۹۔ ۲۰۰۔ ۲۳۸۔ ۲۳۹۔ ۲۵۰۔	ضیا احمد بدایونی۔ ۱۰۲۔ ۳۳۶
۳۳۰	ضیاء الدین احمد خاں، مولوی، ڈاکٹر۔ ۱۸۳۔
ظفر ادیب، نجمت حسین۔ ۷۱۔ ۷۳۔ ۲۸۲۔	۳۰۶
ظفر الحسن مرزا۔ ۸۳۔ ۱۰۵۔ ۲۰۳۔	ضیاء الدین احمد خاں، نواب (رک
ظفر اوگانوی، ڈاکٹر۔ ۷۰۔ ۱۹۳۔ ۲۸۳۔	نیرو بخشاں)۔ ۲۰۶۔ ۲۳۹
ظفر (رک بہادر شاہ)۔ ۶۸۔ ۷۱۔ ۲۳۹۔	ضیا عباس بدایونی۔ ۳۱۸

۲۵۷-۲۸۰-۳۰۳

ظفر بیگ مرزا-۱۵۲

نثر محمد شیخ-۱۷۳

نائل حسنین، ڈاکٹر-۳۱۶

نہور الاسلام، سید-۱۰۴

نظہوری-۱۹-۵۱

نظیر الدین-۱۷۶

نظیر الدین مدنی، سید-۲۸۶-۲۵۶

نظیر ظہیر الحق سہاروی-۲۷

نظیر ظہیر الدین دہلوی-۷۳-۳۱۱

نظیر ناشار-۳۴۴

عابد پیشاوری شیام لال کالڑا-۱۱۱

عابد حسنین، سید، ڈاکٹر-۱۲-۲۳۹-۴۱۷

۳۱۵-۳۲۲

عابد عابد علی سید-۳۲۵

عابدہ احمد، بیگم-۲۲۳

عابدہ رشید جہاں-۱۸۸

عابدہ شاہ-۲۱۶

عابدی امیر حسن (اے ایچ) پروفیسر-۲۱۵-۳۶۱

عابدی رفیعہ شبنم-۳۴۲

عابدی ناصر-۵

عابدی وزیر الحسن سید-۳۹-۱۳۶-۱۹۸

۲۰۰-۲۲۷۷۲۲۵-۲۵۳-۲۶۲-۲۶۴

۲۶۵

عارف-۳۶۱

عارف اخلاق حسین-۳۵-۳۶-۵۶-۱۱۰

۱۵۴-۳۱۷

عارف بٹالوی، ڈاکٹر-۵۵-۸۸-۱۵۸

عارف زین العابدین خاں مرزا-۱۵-۶۵

۷۱-۱۳۴-۲۳۹-۲۵۱

عارف شاہ گیلانی سید، ڈاکٹر-۳۵-۲۱۴

۲۴۸

عارفہ پروین-۲۱۹

عارفی امیر، ڈاکٹر-۲۸۷-۲۹۷

عاشق-۷۱

عاشق علی سید-۹۹

عاصمہ اعجاز-۹۳

عاصی شریف احمد کرنالی، پروفیسر-۱۴۸

۱۵۴

عاقل محمد سلطان، سید، دہلوی-۳۲۹

عالم خوند میری-۱۰۱

عالی جمیل الدین-۳۷-۳۲-۱۳۷-۲۰۱

۲۶۶

عالی جمیل الدین احمد خاں مرزا، نواب-۶۵

عبد الرحمان طاہر سورتی۔ ۳۵۵	عبادت بریلوی، ڈاکٹر۔ ۳۶۔ ۳۷۔ ۳۸۔ ۳۹۔ ۴۰۔
عبدالرزاق۔ ۳۳۴	۴۱۔ ۶۰۔ ۸۶۔ ۹۷۔ ۱۱۰۔ ۱۲۶۔ ۱۲۷۔
عبدالرشید (رک رشید)	۱۸۳۔ ۱۸۸۔ ۳۲۵۔ ۳۳۱۔ ۳۳۵۔ ۳۴۰۔
عبدالرشید، سید۔ ۲۰۳	عباس بیگ مرزا۔ ۱۵۔ ۵۵۔ ۲۵۱۔
عبدالرووف ڈاکٹر۔ ۳۲۲	عباس، سید، مفتی۔ ۱۷۶۔
عبدالستار قاضی۔ ۸۴	عباسی احسان اللہ۔ ۳۱۱۔
عبدالسلام ندوی، مولانا۔ ۵۸۔ ۲۹۷۔	عباسی جمیلہ۔ ۱۹۲۔
عبدالشکور احسن، ڈاکٹر۔ ۱۰۵۔ ۲۵۵۔	عباسی حفیظ۔ ۶۔
۳۵۶۔ ۲۵۸	عباسی شگفتہ پروین۔ ۱۸۹۔
عبدالصمد (رک ہمزاد)۔ ۱۷۔ ۳۲۔ ۱۱۲۔	عباسی عبدالرحمان چریا کوٹی۔ ۳۶۔
عبدالغفور، سید۔ ۱۱۴	عباسی منظور احسن، پروفیسر۔ ۱۵۹۔
عبدالغنی آغا بلوچی۔ ۲۰۳	عباسی نور نبی۔ ۲۷۱۔ ۲۷۳۔
عبدالغنی ڈاکٹر۔ ۳۱۴	عبدالاحد، ڈاکٹر۔ ۲۹۸۔
عبد القادر خان بہادر، شیخ۔ ۱۲۵۔ ۲۸۹۔	عبد الجلیل، ڈاکٹر۔ ۱۰۳۔
۳۵۱	عبد الجمیل قاضی۔ ۱۷۶۔
عبد القیوم قادری۔ ۳۲۶۔ ۳۲۷۔	عبد الحق پروفیسر۔ ۳۲۱۔
عبد الستار۔ ۲۶۲۔ ۲۶۵۔	عبد الحق (رک باباے اردو)۔ ۸۶۔ ۸۱۔ ۶۶۔
عبد اللہ انور بیگ۔ ۲۲۲	۹۸۔ ۱۰۸۔ ۲۶۶۔ ۳۰۱۔ ۳۲۳۔ ۳۴۰۔
عبد اللہ جان غفوروف، ڈاکٹر۔ ( )۔	عبد الحکیم خلیفہ، ڈاکٹر۔ ۵۸۔ ۱۴۳۔ ۱۴۴۔
غفوروف ( )۔ ۲۳۶۔ ۲۳۷۔	عبد الحقی سید، حکیم۔ ۲۹۹۔
عبد اللہ حافظ۔ ۲۵۲	عبد الخالق، ڈاکٹر۔ ۳۱۲۔ ۳۱۶۔
عبد اللہ، سید، ڈاکٹر ( )۔ ( )۔	عبد الدائم، سید، مولانا۔ ۸۔

۱۸۰-۱۸۱-۲۳۷-۲۵۷-۲۶۰-۲۸۵	۱۰۹-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۸-۳۱۵-۳۲۲
۳۳۸-۳۳۰-۳۳۲	عبداللطیف-۱۸۵-۱۸۶
عرشی زادہ (رک اکبر علی خاں)-۱۷-۱۲۳	عبداللطیف قریشی، سید، ڈاکٹر-۶۰-۹۹
عرفی-۵۱-۱۳۶	۱۲۳-۱۹۶-۲۱۳
عروج عبدالرؤف، سید-۶۲	عبدالمغنی، ڈاکٹر-۱۰۲-۳۲۶-۳۳۳
عزیز الدین، قاضی-۳۶۳	۳۵۶
عزیز الدین مولوی-۱۷۶	عبدالمنان، ڈاکٹر-۳۳۳
عزیز صفی پوری (رک ولایت)-۱۰۲-۲۶۲	عبدالمنان خاں-۱۹۲
عزیز یوسف علی خاں، مرزا-۷۱-۱۷۶-۱۸۱	عبدالودود، قاضی-۳۱-۳۶-۵۵-۹۲
عزیز یار جنگ عزیز-۷۲	۹۶-۹۸-۱۰۲-۱۰۸-۱۱۰-۱۱۲-۲۱۸
عسکری (رک محمد حسن عسکری)-۶۰	۲۲۰-۲۳۷-۲۵۵-۲۵۶-۲۶۰-۲۶۱
عشرت امرت لال، ڈاکٹر-۱۰۳-۱۰۴	۲۸۳
عشرت عبدالرؤف لکھنوی، خواجہ-۷۲	عبدل سید علی-۱۵۴
عطاء الرحمان عطا کاکوی، شاہ، پروفیسر-۲۶	عبرتی وزیر علی غظیم آبادی-۳۵۸
۹۷-۲۲۸-۳۲۱-۳۲۶-۳۳۱	عقیق احمد-۱۰۴
عطا حسین سید، حافظ-۲۶۶-۳۵۷	عثمانی شریف احمد پیر جی-۱۳
عقیل احمد، ڈاکٹر-۱۱۱	عثمانی منور-۳۳۱
علامی علاء الدین خاں مرزا، نواب-۶۵	عدنی افتخار احمد-۵۹
۷۱-۱۷۶	عذرا عادل رشید-۹۰
علوی امیر احمد-۱۳۹-۲۸۰	عرش ملیانی-۵۰-۷۱-۱۰۳-۲۷۳
علوی بشیر احمد کاکوروی-۱۱-۱۳۰	عرشی امتیاز علی خاں، مولانا-۵۱-۹۶-۹۷
علوی تنویر احمد، ڈاکٹر-۹۶-۱۹۱	۱۰۸-۱۲۳-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۷-۱۶۱-۱۶۳

- ۱۹۵-۲۸۲-۳۰۸
 علوی خالد، ڈاکٹر۔ ۳۱۹
 علوی ظہیر الدین، سید۔ ۱۳۸
 علوی عبدالرشید۔ ۱۵۰
 علوی وارث۔ ۱۰۱
 علی بہادر خاں، حافظ۔ ۱۴۱
 علی حسن خان بہادر، سید۔ ۳۵۹
 علی حضرت۔ ۲۵۱
 علی رضا سید۔ ۲۵۲
 علی مراد خاں۔ ۶۳
 علیم صبانویدی۔ ۲۹۴-۳۲۷
 علیم مسرور بنارسی۔ ۱۰۴
 علی نواب علی بہادر ثانی۔ ۷۴
 علیہ (رک غنفر)۔ ۲۳۹
 عمر حیات خاں غوری۔ ۱۰۴
 عمر خیام (رک خیام)۔ ۲۳۷
 عمیق حنفی۔ ۱۰۱
 عنایت اللہ ملک (رک محمد عنایت اللہ)۔
 ۱۴۸
 عین رشید (رک رشید)۔ ۲۲۷
 غالب بٹالوی۔ ۱۵۸
 غالب ثانی (رک مرزا)۔ ۱۵۳
 غنفر علیہ (رک علیہ)۔ ۲۳۸
 غنفر، غنفر علی سید۔ ۱۵۰
 غفور و بی اکادمیشن۔ ۲۱۸-۲۳۸-۲۳۹
 غلام السیدین خواجہ، ڈاکٹر۔ ۳۱۷
 غلام بابا خاں میر۔ ۵۵
 غلام بسم اللہ منشی۔ ۱۷۶
 غلام علی شیخ۔ ۱۷۵
 غلام مصطفیٰ خاں ڈاکٹر۔ ۱۹۲-۳۲۷
 غلام نجف خان بہادر، حکیم۔ ۲۵۳
 غلام نبی خاں، مولوی۔ ۲۶۷
 غلام یحییٰ شاہ عظیم آبادی۔ ۲۹۹
 غمگین۔ ۱۱۱-۱۸۵-۲۵۷
 غنی کاشمیری۔ ۳۸-۴۰
 غوث علی شاہ قلندر پانی پتی۔ ۵۴
 غوث محمد خاں۔ ۱۹۲
 فاروقی ابوالحسنات بیدل سہارنپوری، حکیم۔
 ۱۳
 فاروقی احسن، ڈاکٹر۔ ۳۲۲
 فاروقی اسامہ۔ ۲۰۰-۲۳۸
 فاروقی خادم علی سندیلوی، منشی۔ ۲۹۳
 فاروقی خواجہ احمد، پروفیسر۔ ۲۲-۳۹-۹۱
 ۹۶-۹۸-۱۰۵-۱۰۹-۱۱۴-۱۹۳-۱۹۵

۲۷۹-۲۷۸-۲۷۷-۲۷۶-۲۷۵-۲۷۴-۲۷۳-۲۷۲-۲۷۱-۲۷۰-۲۶۹-۲۶۸-۲۶۷-۲۶۶-۲۶۵-۲۶۴-۲۶۳-۲۶۲-۲۶۱-۲۶۰-۲۵۹-۲۵۸-۲۵۷-۲۵۶-۲۵۵-۲۵۴-۲۵۳-۲۵۲-۲۵۱-۲۵۰-۲۴۹-۲۴۸-۲۴۷-۲۴۶-۲۴۵-۲۴۴-۲۴۳-۲۴۲-۲۴۱-۲۴۰-۲۳۹-۲۳۸-۲۳۷-۲۳۶-۲۳۵-۲۳۴-۲۳۳-۲۳۲-۲۳۱-۲۳۰-۲۲۹-۲۲۸-۲۲۷-۲۲۶-۲۲۵-۲۲۴-۲۲۳-۲۲۲-۲۲۱-۲۲۰-۲۱۹-۲۱۸-۲۱۷-۲۱۶-۲۱۵-۲۱۴-۲۱۳-۲۱۲-۲۱۱-۲۱۰-۲۰۹-۲۰۸-۲۰۷-۲۰۶-۲۰۵-۲۰۴-۲۰۳-۲۰۲-۲۰۱-۲۰۰-۱۹۹-۱۹۸-۱۹۷-۱۹۶-۱۹۵-۱۹۴-۱۹۳-۱۹۲-۱۹۱-۱۹۰-۱۸۹-۱۸۸-۱۸۷-۱۸۶-۱۸۵-۱۸۴-۱۸۳-۱۸۲-۱۸۱-۱۸۰-۱۷۹-۱۷۸-۱۷۷-۱۷۶-۱۷۵-۱۷۴-۱۷۳-۱۷۲-۱۷۱-۱۷۰-۱۶۹-۱۶۸-۱۶۷-۱۶۶-۱۶۵-۱۶۴-۱۶۳-۱۶۲-۱۶۱-۱۶۰-۱۵۹-۱۵۸-۱۵۷-۱۵۶-۱۵۵-۱۵۴-۱۵۳-۱۵۲-۱۵۱-۱۵۰-۱۴۹-۱۴۸-۱۴۷-۱۴۶-۱۴۵-۱۴۴-۱۴۳-۱۴۲-۱۴۱-۱۴۰-۱۳۹-۱۳۸-۱۳۷-۱۳۶-۱۳۵-۱۳۴-۱۳۳-۱۳۲-۱۳۱-۱۳۰-۱۲۹-۱۲۸-۱۲۷-۱۲۶-۱۲۵-۱۲۴-۱۲۳-۱۲۲-۱۲۱-۱۲۰-۱۱۹-۱۱۸-۱۱۷-۱۱۶-۱۱۵-۱۱۴-۱۱۳-۱۱۲-۱۱۱-۱۱۰-۱۰۹-۱۰۸-۱۰۷-۱۰۶-۱۰۵-۱۰۴-۱۰۳-۱۰۲-۱۰۱-۱۰۰-۹۹-۹۸-۹۷-۹۶-۹۵-۹۴-۹۳-۹۲-۹۱-۹۰-۸۹-۸۸-۸۷-۸۶-۸۵-۸۴-۸۳-۸۲-۸۱-۸۰-۷۹-۷۸-۷۷-۷۶-۷۵-۷۴-۷۳-۷۲-۷۱-۷۰-۶۹-۶۸-۶۷-۶۶-۶۵-۶۴-۶۳-۶۲-۶۱-۶۰-۵۹-۵۸-۵۷-۵۶-۵۵-۵۴-۵۳-۵۲-۵۱-۵۰-۴۹-۴۸-۴۷-۴۶-۴۵-۴۴-۴۳-۴۲-۴۱-۴۰-۳۹-۳۸-۳۷-۳۶-۳۵-۳۴-۳۳-۳۲-۳۱-۳۰-۲۹-۲۸-۲۷-۲۶-۲۵-۲۴-۲۳-۲۲-۲۱-۲۰-۱۹-۱۸-۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱-۰	۲۷۹-۲۷۸-۲۷۷-۲۷۶-۲۷۵-۲۷۴-۲۷۳-۲۷۲-۲۷۱-۲۷۰-۲۶۹-۲۶۸-۲۶۷-۲۶۶-۲۶۵-۲۶۴-۲۶۳-۲۶۲-۲۶۱-۲۶۰-۲۵۹-۲۵۸-۲۵۷-۲۵۶-۲۵۵-۲۵۴-۲۵۳-۲۵۲-۲۵۱-۲۵۰-۲۴۹-۲۴۸-۲۴۷-۲۴۶-۲۴۵-۲۴۴-۲۴۳-۲۴۲-۲۴۱-۲۴۰-۲۳۹-۲۳۸-۲۳۷-۲۳۶-۲۳۵-۲۳۴-۲۳۳-۲۳۲-۲۳۱-۲۳۰-۲۲۹-۲۲۸-۲۲۷-۲۲۶-۲۲۵-۲۲۴-۲۲۳-۲۲۲-۲۲۱-۲۲۰-۲۱۹-۲۱۸-۲۱۷-۲۱۶-۲۱۵-۲۱۴-۲۱۳-۲۱۲-۲۱۱-۲۱۰-۲۰۹-۲۰۸-۲۰۷-۲۰۶-۲۰۵-۲۰۴-۲۰۳-۲۰۲-۲۰۱-۲۰۰-۱۹۹-۱۹۸-۱۹۷-۱۹۶-۱۹۵-۱۹۴-۱۹۳-۱۹۲-۱۹۱-۱۹۰-۱۸۹-۱۸۸-۱۸۷-۱۸۶-۱۸۵-۱۸۴-۱۸۳-۱۸۲-۱۸۱-۱۸۰-۱۷۹-۱۷۸-۱۷۷-۱۷۶-۱۷۵-۱۷۴-۱۷۳-۱۷۲-۱۷۱-۱۷۰-۱۶۹-۱۶۸-۱۶۷-۱۶۶-۱۶۵-۱۶۴-۱۶۳-۱۶۲-۱۶۱-۱۶۰-۱۵۹-۱۵۸-۱۵۷-۱۵۶-۱۵۵-۱۵۴-۱۵۳-۱۵۲-۱۵۱-۱۵۰-۱۴۹-۱۴۸-۱۴۷-۱۴۶-۱۴۵-۱۴۴-۱۴۳-۱۴۲-۱۴۱-۱۴۰-۱۳۹-۱۳۸-۱۳۷-۱۳۶-۱۳۵-۱۳۴-۱۳۳-۱۳۲-۱۳۱-۱۳۰-۱۲۹-۱۲۸-۱۲۷-۱۲۶-۱۲۵-۱۲۴-۱۲۳-۱۲۲-۱۲۱-۱۲۰-۱۱۹-۱۱۸-۱۱۷-۱۱۶-۱۱۵-۱۱۴-۱۱۳-۱۱۲-۱۱۱-۱۱۰-۱۰۹-۱۰۸-۱۰۷-۱۰۶-۱۰۵-۱۰۴-۱۰۳-۱۰۲-۱۰۱-۱۰۰-۹۹-۹۸-۹۷-۹۶-۹۵-۹۴-۹۳-۹۲-۹۱-۹۰-۸۹-۸۸-۸۷-۸۶-۸۵-۸۴-۸۳-۸۲-۸۱-۸۰-۷۹-۷۸-۷۷-۷۶-۷۵-۷۴-۷۳-۷۲-۷۱-۷۰-۶۹-۶۸-۶۷-۶۶-۶۵-۶۴-۶۳-۶۲-۶۱-۶۰-۵۹-۵۸-۵۷-۵۶-۵۵-۵۴-۵۳-۵۲-۵۱-۵۰-۴۹-۴۸-۴۷-۴۶-۴۵-۴۴-۴۳-۴۲-۴۱-۴۰-۳۹-۳۸-۳۷-۳۶-۳۵-۳۴-۳۳-۳۲-۳۱-۳۰-۲۹-۲۸-۲۷-۲۶-۲۵-۲۴-۲۳-۲۲-۲۱-۲۰-۱۹-۱۸-۱۷-۱۶-۱۵-۱۴-۱۳-۱۲-۱۱-۱۰-۹-۸-۷-۶-۵-۴-۳-۲-۱-۰
فدوی فداء المصطفیٰ، ڈاکٹر۔ ۲۷۹	۳۲۷-۳۰۶-۲۵۷-۲۳۸-۲۱۱-۲۰۲
فراز۔ ۷۱	۳۵۷-۳۳۶-۳۳۵-۳۳۱
فراق گورکھپوری۔ ۱۰۲-۱۰۳-۲۳۹	فاروقی شمس الرحمان۔ ۳۲-۱۰۱-۱۳۸
۲۷۲-۲۸۴-۳۱۹-۳۲۸	۱۲۷-۳۱۷-۳۳۲-۳۳۵
فرجار محمد علی۔ ۲۳۲	فاروقی عبدالمغنی۔ ۱۹۳
فرحت اللہ بیگ مرزا۔ ۲۹۵	فاروقی محبوب الرحمان۔ ۱۶۸
فرحت حسین سید۔ ۱۹۲	فاروقی ثار احمد، پروفیسر۔ ۵-۳۹-۱۰۹-۱۱۹
فرخ جلالی۔ ۱۲۸	فاضل عبد الرشید، سید، ڈاکٹر۔ ۲۰۱
فرخندہ شاہ مرزا۔ ۶۸	فاضل مرتضیٰ حسین لکھنوی، سید۔ ۱۱۳
فرخی اسلم، ڈاکٹر۔ ۹-۳۶۰	۱۲۸-۱۳۱-۱۳۲-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۸-۱۹۹
فرزند آزر (رک غالب)۔ ۶۳	۲۳۲-۲۵۰-۲۹۶
فرزند احمد، مولوی (رک صغیر)۔ ۱۸۱	فاطمی علی احمد۔ ۲۷۲
فرقانی۔ ۶۳	فانی شوکت علی خاں بدایونی۔ ۷۱-۲۸۳
فرقت غلام احمد کاکوروی۔ ۸۶-۱۵۹	۳۳۱
فرمان فچپوری، ڈاکٹر۔ ۵۰-۶۳-۷۸	فانی نور الدین خاں قاضی۔ ۳۶۱
۲۹۰-۳۲۱-۳۳۲	فتح الملک بہادر مرزا، شاہزادہ (رک
فرہاد۔ ۲۳۳	فخر و)۔ ۲۵۷
فرید احمد بدایونی مولوی۔ ۷۱	فخر افتخار احمد۔ ۳۱۳
فریدہ بیگم۔ ۱۹۳	فخر الدین علی احمد۔ ۳۳۶
فریدی مغیث الدین، ڈاکٹر۔ ۱۳۸-۱۹۱	فخر الدین میر۔ ۲۵۰-۲۶۱-۲۶۲
۳۰۷	فخر و مرزا (رک فتح الملک)۔ ۶۹
فضل امام، ڈاکٹر۔ ۲۸۰	فدا عبد الصمد سلہٹی۔ ۲۶۳-۲۶۵-۲۹۶

۳۲۰-۳۲۲	فضل حق خیر آبادی، مولانا۔ ۵۲-۲۲۹۔
قادری گل حسن شاہ۔ ۲۸۱	۳۲۱-۲۹۱
قادری محمد ایوب ڈاکٹر۔ ۷۷-۲۰۲	فغانی۔ ۳۵۷
قاسم ابوالقاسم خاں مرزا۔ ۲۵۶-۲۵۷	قلمیجر۔ ۲۰۱
قاسم حسن مرزا۔ ۲۰۳	فلک ہیرالال دہلوی۔ ۲۶
قاسمی احمد ندیم۔ ۲۳۰-۳۲۱	فوجدار محمد خاں، میاں۔ ۱۱۹
قتیل۔ ۱۷-۷۲-۹۸-۱۰۰-۱۳۶-۳۲۷	فہمیدہ عبدالحسین۔ ۷۳
قدر حیدر حسن دہلوی آغا۔ ۱۵۸	فیاض حسین جامعی۔ ۱۵۴
قدر غلام حسنین بلگرامی سید۔ ۷۱-۹۰	فیاض عالم شاہ۔ ۱۲۹
۱۷۱-۳۳۳-۳۳۶	فیاض محمود، سید، گرپ کیپٹن۔ ۷۱-۷۷۔
قدرت شجاعت علی نقوی سید۔ ۵۹	۲۱۳-۲۹۲-۳۲۱-۳۵۶
قدسی۔ ۵۵-۳۰۹-۳۳۹	فیروز احمد، ڈاکٹر۔ ۲۸۵
قدوای ابرار الرحمان۔ ۸۳	فیض جگناتھ پرشاد۔ ۲۹۹
قدوای بیگم انیس۔ ۳۰۴	فیض فیض احمد۔ ۶۲-۶۳-۲۰۳-۲۱۷۔
قدوای جلیل۔ ۱۴۲	۲۳۳
قدوای صدیق الرحمان۔ ۲۸۴	فیض مجدد۔ ۱۶۵-۲۷۲
قدوسی اثر ف۔ ۷۸	فیضی۔ ۶۷
قدیر امتیاز۔ ۲۸۰	قاتل مقبول حسین اکبر آبادی۔ ۲۰۲
قراقرم حسین حیدر۔ ۲۱۳	قادری احمد، سید۔ ۳۳۳
قربان، بی۔ بی۔ بی۔ بی۔ ۸۳	قادری احمد اللہ سید، پدم شری لسان الملک
قریشی اشتیاق حسین۔ ۹۰	مولانا۔ ۲۶
قریشی صالحہ بیگم۔ ۷۴	قادری حامد حسن۔ ۱۳۹-۲۳۷-۲۹۵۔

- قریشی کامل دہلوی، پروفیسر۔ ۱۳۷
- قریشی محمد شفیع۔ ۱۱۷-۱۲۷-۲۷۱
- قریشی معین الدین، سید۔ ۱۹۶
- قریشی نسیم۔ ۲۸۸
- قریشی وحید، ڈاکٹر۔ ۲۷-۱۱۰-۱۲۱-۱۹۲
- ۳۶۱-۳۵۵-۳۳۵-۳۱۵-۳۰۳
- قلق غلام مولا میر ٹھی۔ ۱۷۷
- قمر النسا شیخ۔ ۱۸۸
- قمر رئیس، ڈاکٹر۔ ۱۹۲-۲۳۵-۳۲۱
- ۳۳۴-۳۲۵-۳۲۳
- قمر زبیر احمد۔ ۳۵۶
- قیس۔ ۲۳۳
- قیصر ابن حسن، سید۔ ۹۴
- قیصر جہاں ڈاکٹر۔ ۲۷۰
- قیصر خدا بخش مرزا، شاہزادہ۔ ۶۹
- کابلی، خاں، غازی۔ ۱۱۳
- کاظم علی خاں، ڈاکٹر۔ ۱۳-۳۵-۱۹۳
- ۳۳۰-۳۲۲-۳۱۴
- کاظمی ضمیر حسن۔ ۳۵۱
- کالیگن وی۔ ۳۵۴
- کامل باقر علی خاں مرزا۔ ۶۵-۹۸
- کانڈا کے سی، ڈاکٹر۔ ۳۵۲
- کاوش ابو محمد ہنسوی، سید۔ ۱۶۳
- کبیر۔ ۶۴-۷۲
- کبیر احمد جالیسی، ڈاکٹر۔ ۳۵۵
- کپور سھیا لال۔ ۲۸۹-۳۰۴
- کرار حسین پروفیسر۔ ۷۷-۸۳-۲۲۵
- ۲۲۱-۲۳۰-۲۲۹-۲۲۶
- کرامت سید شاہ کرامت حسین ہمدانی
- بہادری۔ ۱۸۶-۳۱۸
- کرامت، کرامت علی۔ ۳۱۹
- کریم الدین منشی۔ ۲۹۸-۲۹۹
- کشتہ ایم ڈی۔ ۱۵۴
- کشتی ابو الخیر پروفیسر۔ ۱۸
- کلب علی خاں نواب۔ ۶-۱۳۹-۱۶۹-۱۸۰
- ۲۴۹
- کلدیپ آر کے۔ ۲۲۰
- کلوداروغہ۔ ۱۵-۵۴-۳۰۷
- کلیا گینا کوندرا تاتی یو، ایم۔ ۳۵۴
- کلیان۔ ۳۰۷
- کلیم۔ ۹۹
- کلیم الدین احمد۔ ۲۸۸
- کلیم سہرامی، ڈاکٹر۔ ۷۴
- کلیم محمد موسیٰ خاں، ڈاکٹر۔ ۴۴-۲۹۲

- کمال الدین ایم ڈاکٹر۔ ۲۹۸
- گنچور دیا شکر۔ ۲۷۲
- کوثر انعام الحق ڈاکٹر۔ ۳۲۷-۳۵۷-۳۶۱
- گور بچہ رشید احمد ڈاکٹر۔ ۴۰
- کوثر چاند پوری۔ ۵۷-۱۱۲-۳۳۵-۳۳۰
- گور کرشن دیو پرشاد۔ ۲۷۴
- کوکب قدر سجاد علی میرزا، ڈاکٹر۔ ۹۴
- گور یکر نظام الدین اس، ڈاکٹر۔ ۶۷
- گوکھلے شری و دیادھر۔ ۲۶۹
- ۲۸۷
- گول جیالال کشمیری۔ ۲۱۹
- گولے۔ ۳۰۳-۳۲۷
- گیان چند جین پروفیسر۔ ۴۲-۵۱-۵۵
- کیجری وال ڈاکٹر اوم پرکاش۔ ۱۶۸
- ۷۰-۱۰۰ تا ۱۰۲-۱۱۱-۱۲۶-۲۸۵-۳۲۹
- کیفی اعظمی۔ ۸۵
- کیفی برجموہن دتاتریہ، پنڈت۔ ۹۶-۳۰۳
- کیفی حنیف بریلوی۔ ۱۰۰
- کیول سنگھ۔ ۲۳۸-۲۳۹
- ۳۳۰
- لاری مقبول احمد۔ ۳۴۲
- کیول سنگھ۔ ۲۳۸-۲۳۹
- لاڑ سجاد احمد۔ ۹۴
- گارساں دتاسی۔ ۲۹۲-۳۳۰-۳۳۹
- ۳۶۳
- لاکھن پال پی ال۔ ۲۱۶-۲۲۰-۲۴۱
- لطیف آرکائی۔ ۳۲۷
- ۳۳۱-گاندھی
- لطیف الرحمان سید۔ ۲۵-۶۸
- گیتا سادھن داس۔ ۲۲۸
- لطیف الزماں خاں۔ ۱۷-۵۱-۲۰۱
- گیتا کالیڈاس (رک رضا)
- لطیف اللہ۔ ۱۶
- گرم مظفر خاں۔ ۲۹۶
- لطیف دانیال۔ ۲۱۷
- گلزار احمد راجا۔ ۱۷
- لغت نویس ہندوستانی۔ ۱۶۳-۲۶۱
- گلزار دہلوی۔ ۱۵۴
- لق لقی حاجی۔ ۳۰۳
- گل محمد خاں زیب مگسی سردار۔ ۳۵۳
- لکھنوی۔ ۱-ز۔ ۹۹
- کلیفوف (رک نکولای)۔ ۲۳۸-۲۳۹
- لیکھ رام۔ ۲۷۲
- ۳۵۴
- مالک رام۔ ۹-۱۱-۱۷-۲۳-۲۹-۶۳-۶۵

محشر اعظمی۔ ۱۶	۷۰۔ ۹۶۔ ۹۷۔ ۱۰۲۔ ۱۰۳۔ ۱۰۸۔ ۱۱۰۔ ۱۱۲۔
محشر صلاح الدین احمد خاں مرزا۔ ۶۵	۱۱۵۔ ۱۱۷۔ ۱۲۹۔ ۱۳۵۔ ۱۳۸۔ ۱۶۳۔ ۱۶۹۔
محمد (رسول اللہ صلعم)۔ ۳۱	۱۷۳۔ ۱۹۵۔ ۱۹۹۔ ۲۰۰۔ ۲۱۹۔
محمد احمد دہلوی، مولانا۔ ۶	۲۳۹۔ ۲۴۳۔ ۲۴۷۔ ۲۵۵۔ ۲۷۱۔ ۲۷۹۔
محمد ارتضا خاں۔ ۳۰۰	۳۰۲۔ ۳۱۴۔ ۳۱۷۔ ۳۲۱۔ ۳۳۰۔ ۳۴۱۔
محمد اسحاق امرتسری۔ ۱۵۱	۳۴۶۔ ۳۴۲
محمد اسماعیل پانی پتی، مولوی۔ ۲۰۰	مانی جالیسی۔ ۳۱۸
محمد اسماعیل خاں، نواب۔ ۱۶۸	مایل ممتاز الدین احمد خاں مرزا۔ ۶۵
محمد اشرف ڈاکٹر۔ ۱۰۷۔ ۳۴۱۔ ۳۵۱	مبارک علی شیخ۔ ۱۷۱۔ ۱۷۲۔ ۱۷۷۔
محمد اکرام شیخ ڈاکٹر۔ ۸۔ ۱۰۔ ۱۱۔ ۳۰۔ ۵۱۔	متین الرحمان سید۔ ۱۹۴
۵۳۔ ۱۱۰۔ ۱۲۲۔ ۱۲۳۔ ۱۲۶۔ ۱۳۶۔ ۳۰۱	مجروح محمد موسیٰ۔ ۱۹۴
محمد اعظم لکھنوی۔ ۲۵۹	مجروح میر مہدی۔ ۲۹۔ ۶۹۔ ۷۱۔ ۷۰۔
محمد امیر حیدر خاں مہارا جگمار۔ ۲۰۰	۱۷۲۔ ۱۷۶۔ ۱۸۵۔ ۲۳۳۔ ۲۴۳۔
محمد انصار اللہ، ڈاکٹر۔ ۹۲۔ ۱۷۳۔ ۱۹۱۔ ۲۷۹۔	مجنوں گور کھپوری پروفیسر۔ ۳۸۔ ۳۹۔
۲۸۳۔ ۲۸۵۔ ۲۸۹۔ ۲۹۲۔ ۲۹۶۔ ۲۹۸۔	۳۱۲۔ ۳۱۵۔ ۳۴۴
۳۰۸	مجتبیٰ حسن، سید جونپوری۔ ۳۱۹
محمد انوار الحق، مفتی۔ ۱۱۹۔ ۱۲۰	مجودار، سونہ۔ ۲۲۸
محمد ایوب ڈاکٹر۔ ۱۹۲	محبوب الہی۔ ۱۳۳
محمد باقر، ڈاکٹر۔ ۱۳۵۔ ۲۶۱	محبوب محمد جعفر، ڈاکٹر۔ ۲۴۲
محمد باقر آغا۔ ۱۰۰۔ ۱۳۵۔ ۱۹۶۔ ۱۹۸	محروم تلوک چند۔ ۱۰۳
محمد بشیر بھرپوری مرزا۔ ۵	محسن بن شبیر، مولوی۔ ۲۲
محمد حامد خواجہ پروفیسر۔ ۱۱۲۔ ۲۸۰	محسن محسن علی سید (رک موسوی)۔ ۲۹۶

- محمد حسن۔ ۱۷۱۔
- محمد حسن ڈاکٹر۔ ۸۳۔ ۸۸۔ ۹۶۔ ۱۰۰۔ ۱۰۲۔
- محمد حسن۔ ۱۹۳۔ ۳۱۴۔
- محمد حسن (رک عسکری)۔ ۳۱۹۔
- محمد حسن میرٹھی، حکیم۔ ۷۔
- محمد حسنین، سید۔ ۳۴۳۔
- محمد حسین خاں شاہجہانپوری۔ ۲۹۶۔ ۳۵۸۔
- محمد حکیم الدین۔ ۳۳۶۔
- محمد خاں۔ ۳۵۱۔
- محمد خان بہادر، سید۔ ۱۱۴۔
- محمد ذاکر، ڈاکٹر۔ ۲۱۲۔
- محمد روشن خاں حاجی۔ ۱۱۵۔
- محمد ریاض، داکٹر۔ ۳۵۵۔
- محمد ریاض الدین امجد شیخ۔ ۲۹۷۔
- محمد زاہد، ڈاکٹر۔ ۹۳۔
- محمد زکریا خواجہ ڈاکٹر۔ ۲۸۰۔
- محمد زکی الحق۔ ۳۳۰۔
- محمد سجاد بیگ مرزا۔ ۳۳۳۔
- محمد فکیل احمد۔ ۱۰۷۔
- محمد صادق۔ ۲۹۴۔
- محمد صادق ڈاکٹر۔ ۳۵۱۔
- محمد صادق شاہ مارہروی۔ ۲۰۳۔
- محمد صدر الحق ڈاکٹر۔ ۲۸۶۔
- محمد صدیق حسن خاں نواب (رک صدیق حسن)۔ ۳۵۹۔
- محمد طاہر آغا (رک طاہر)۔ ۱۱۸۔ ۳۰۷۔
- محمد طفیل۔ ۱۲۱۔ ۱۲۲۔
- محمد عاشق، میجر۔ ۸۵۔
- محمد عباس میر، مفتی۔ ۱۱۳۔
- محمد عبدالاحد۔ ۱۷۰۔
- محمد عبدالرحمان۔ ۱۱۵۔
- محمد عبدالرشید۔ ۴۰۔
- محمد عبدالغفار قاضی۔ ۴۳۔
- محمد عبدالقادر عرف مرزا محمد آغا جان۔ ۲۹۰۔
- محمد عبداللہ سید (رک عبداللہ) ڈاکٹر۔ ۴۸۔
- ۱۹۳۔ ۲۸۶۔ ۲۹۴۔ ۳۱۹۔ ۳۲۸۔ ۳۳۵۔
- ۳۳۶۔ ۳۴۱۔
- محمد عبداللہ بلگرامی، سید حافظ۔ ۳۲۹۔
- محمد عبداللطیف خاں۔ ۸۳۔
- محمد عتیق۔ ۹۶۔
- محمد عرفان۔ ۳۵۔
- محمد عزیز حسن علیک مرزا آبادی۔ ۲۹۔ ۱۰۲۔
- محمد عسکری مرزا۔ ۷۔ ۲۴۔ ۶۲۔ ۱۸۲۔ ۲۹۱۔
- محمد عقیل سید، ڈاکٹر۔ ۱۰۳۔ ۳۶۳۔

محمد ہاشم۔ ۱۲۵	محمد علی خاں۔ ۲۵۵
محمد یعقوب عامر ڈاکٹر۔ ۲۸۹	محمد عنایت اللہ ملک (رک عنایت اللہ)۔
محمد یعقوب مرزا ڈاکٹر۔ ۱۹۲-۲۲۱	۱۳۳
محمد یسین ڈاکٹر۔ ۱۰۱	محمد فیروز دہلوی۔ ۱۹۱
محمد یونس سلیم۔ ۲۷-۱۱۷-۱۶۳	محمد کریم اللہ حافظ۔ ۲۰۲
محمود ابوالکمال علامہ وجہوی۔ ۳۵	محمد مجیب، پروفیسر۔ ۱۰۰-۱۰۱-۱۳۱-۲۱۳
محمود الحسن ڈاکٹر۔ ۱۰۲	۲۱۶-۲۱۷-۲۱۹-۲۳۹-۲۳۸-۳۵۱
محمود الرحمان ڈاکٹر۔ ۱۳۵	محمد محسن۔ ۳۳۳
محمود الہی ڈاکٹر۔ ۱۹-۱۰۵-۱۰۶-۱۲۰-۱۸۳	محمد محفوظ الحسن ڈاکٹر۔ ۳۲۲-۳۲۶
۱۹۳-۲۷۵-۲۹۰	محمد مرزا خاں۔ ۲۳۷
محمود علی خاں۔ ۱۳۲	محمد مسعود احمد۔ ۱۰۸
محمود سید غازی پوری، ڈاکٹر۔ ۷-۱۲۲-۱۵۱	محمد مسلم۔ ۵۷
۲۹۱ ^۴	محمد مسلم شبنم۔ ۱۰۷
محمود قاسم محمود، سید۔ ۹۳	محمد مشتاق خاں ڈاکٹر۔ ۱۹۳
محمود محمود حسین نہٹوروی، فٹس۔ ۲۵-۷۱	محمد مظہر عالم۔ ۱۹۳
مخو غلام حسن خاں مرزا۔ ۶۵	محمد معین الدین خاں۔ ۳۳۷
مختار الدین احمد، ڈاکٹر۔ ۳۶-۹۸۳-۱۰۹	محمد معین سید، ڈاکٹر۔ ۲۶۹
۱۱۰-۱۱۳-۱۸۳-۱۸۷-۲۹۷-۳۳۲	محمد ممتاز علی خاں۔ ۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹
مختار شمیم۔ ۲۹۶	محمد منور۔ ۲۸۳
مختار زمن۔ ۲۰۳	محمد مہدی سید۔ ۸۷
مختار مسعود۔ ۸۹	محمد نعمان ڈاکٹر۔ ۳۲۰
مخلص آندر رام۔ ۳۵۵	محمد نعیم چودھری۔ ۲۱۶

مظہر بلجیت سنگھ۔ ۳۲۔ ۷۲۔ ۲۱۳۔ ۲۷۴	مخمور محمد محمود رضوی، سید، اکبر آبادی۔
مظفر حنفی۔ ۳۲۳	۱۵۳
مظفر شہ میری۔ ۳۱۶	مخمور سعیدی۔ ۳۱۹
مظفر علی سید۔ ۱۲۹۔ ۱۶۶۔ ۳۰۳	مداری لال منشی۔ ۱۳۴
مظہر حسین منشی۔ ۲۵۱	مدن موہن۔ ۸۵
مظہر علی خاں ڈاکٹر۔ ۲۱۷	مدہوش سخاوت حسین۔ ۲۹۸
معجز اعجاز احمد سہسوانی، سید۔ حکیم۔ ۷۲	مرقضا حسین۔ ۱۰۹
معراج دھولپوری قاضی۔ ۲۰۳	مرقضا حسین بلگرامی، سید۔ ۱۶۔ ۹۰
معراج، معراج رسول وارثی، سید، لکھنوی۔	مرزا عزیز بیگ مرزا سہارنپوری (رک)
۲۵	غالب ثانی)۔ ۱۵۲
معروف الہی بخش خاں، نواب۔ ۱۵۔ ۶۵	مسرور غلام حسین خاں مرزا۔ ۶۵
۷۷	مسعود حسن خاں ڈاکٹر۔ ۱۰۱۔ ۱۴۰
معزز قیصر، ڈاکٹر۔ ۲۸۴	مسلم الحریری بناری۔ ۱۰۳۔ ۲۰۰
معظم الدین، ڈاکٹر۔ ۱۹۳	مسلم ضیائی۔ ۱۰۸۔ ۱۲۰۔ ۲۴۵
معین الدین حسن کاکوروی۔ ۳۱۲۔ ۳۳۱	مسح الزماں، ڈاکٹر۔ ۳۰۱۔ ۳۱۵۔ ۳۲۲
معین الدین خواجہ۔ ۸۵۔ ۱۹	۳۳۹
معین الدین عقیل ڈاکٹر۔ ۷۷۔ ۷۷۔ ۲۹۱۔	مسح گل، سردار۔ ۳۲۵
۳۴۰	مشاق۔ ۷۱
معین الرحمان سید، ڈاکٹر۔ ۱۰۔ ۳۲۔ ۳۳۔	مشفق خواجہ۔ ۶۹۔ ۲۰۳
۲۸۔ ۶۹۔ ۷۱۔ ۹۱۔ ۹۳۔ ۹۸۔ ۱۱۰۔ ۱۲۹۔	مصاحب، غلام حسین۔ ۳۵۷
۱۸۸۔ ۱۸۹۔ ۱۹۳۔ ۱۹۸۔ ۲۶۲۔ ۳۱۵۔ ۳۴۰۔	مصر اس ڈی۔ ۲۱۶
معین اعجاز۔ ۳۱۳	مطلبی سید مطلبی فرید آبادی۔ ۶۵

مغل سلاطین۔ ۲۲۹	موسوی محسن (رک محسن علی)
مغنی امر و ہوی۔ ۲۷۱	موسوی مرتضا حسین۔ ۳۰۴
مغنی تبسم، ڈاکٹر۔ ۳۱۲	مومن محمد مومن خاں، حکیم۔ ۷۲۔ ۷۳۔
مفیض احمد چودھری، ڈاکٹر۔ ۲۲۶	۲۷۹۔ ۲۸۰۔ ۲۸۱۔ ۲۸۲۔ ۲۸۳۔ ۲۸۴۔ ۲۸۵۔ ۲۸۸۔ ۲۸۹۔
مقبول احمد شاہ، پروفیسر۔ ۳۲۲	۳۰۳۔ ۳۰۴۔ ۳۰۵۔ ۳۱۱۔ ۳۱۵۔ ۳۲۰۔ ۳۲۲۔
مقبول حسن، سید ماجد پوری۔ ۹۹	۳۲۱۔ ۳۶۳
مقصود حسن، ڈاکٹر۔ ۲۸۲	موہن سکھ دیو۔ ۸۵
مقیت الحسن، سید۔ ۲۹۹	مہاجر، محمد عمر۔ ۸۳۔ ۱۹۵
ملک راج آنند۔ ۲۳۹	مہتا اشوک۔ ۳۵۱
ملک زادہ منظور احمد، ڈاکٹر۔ ۱۹۳	مہدی آغا، سید۔ ۱۹۶۔ ۳۶۱
ملکہ معظمہ (رک و کٹوریہ)۔ ۲۵۴	مہدی اس اے علیگ۔ ۲۴
ملینا پش انووا، ڈاکٹر۔ ۲۱۸	مہدی افادی۔ ۲۸۵
ممتاز حسین پروفیسر۔ ۳۷۔ ۳۸۔ ۱۴۰۔	مہدی حسن، سید بلگرامی۔ ۱۲
۲۳۹۔ ۳۱۳۔ ۳۲۳۔ ۳۲۵	مہر حاتم علی بیگ۔ ۱۷۶۔ ۲۵۴۔ ۳۱۰۔
منظر اعظمی ڈاکٹر۔ ۳۲۳	۳۲۳
منٹو سعادت حسن۔ ۸۲۔ ۳۰۴۔ ۳۲۵	مہر غلام رسول جالندھری۔ ۱۵۔ ۱۶۔ ۶۷۔
منجو قمرید اللہی۔ ۸۸۔ ۸۹۔ ۹۲	۹۶۔ ۹۸۔ ۹۹۔ ۱۰۵۔ ۱۰۹۔ ۱۱۰۔ ۱۱۲۔ ۱۲۲۔
منظور حسین خواجہ۔ ۲۷۹۔ ۳۲۰	۱۲۵۔ ۱۳۴۔ ۱۵۰۔ ۱۶۲۔ ۱۶۴۔ ۱۷۴۔
منہاس غلام حسن کسری۔ ۳۳۴	۱۷۵۔ ۲۲۳۔ ۲۲۵۔ ۲۸۷۔ ۳۰۲۔ ۳۵۶۔
منیر، محمد منیر لکھنوی، مولوی۔ ۱۴۸۔ ۱۷۱	مہیش پرشاد، مولوی۔ ۱۳۔ ۶۴۔ ۹۹۔ ۱۷۳۔
موج سید محمد میرزا نواب۔ ۱۰	۱۷۴۔ ۲۶۴۔ ۳۱۵
مودی سہراب۔ ۸۷	میر، محمد تقی۔ ۱۸۔ ۳۶۔ ۴۰۔ ۴۸۔ ۵۸۔

ناصر، ناصر الدین۔ ۵۰	۳۳۹-۳۱۹-۳۱۳-۲۸۶-۱۳۸-۱۰۹-۶۳
ناطق ابوالحسن سید گلاو ٹھی، مولانا ۱۵۷	میرن صاحب (رک افضل علی)۔ ۱۸۶-۶۶
ناطق ابوالعلا حکیم۔ ۱۰۰-۲۵۷	میکش اکبر آبادی۔ ۹۷-۱۰۱-۲۳۹
ناطق گل محمد خان مکرانی۔ ۶۶-۳۵۷	مینوش۔ ۲۲۹
ناطق لکھنوی۔ ۱۵۸	ن۔ بخاری۔ ۳۱۷
ناظر غلام نبی۔ ۲۶۸	ن۔ حسنین بیگم۔ ۱۹۳
ناظم (رک یوسف علی خاں)۔ ۷۱-۱۱۰	نادر درگا پرشاد دہلوی۔ ۴۹-۵۰-۲۹۵
۳۱۰	۳۰۰
ناظمہ بیگم پروین۔ ۹۸	نادر کلب حسین خاں، میرزا، ڈپٹی۔ ۱۷۶-۱
ناگی انیس۔ ۱۳-۱۵	۳۰۹-۳۱۰-۳۵۷
نامی پروفیسر۔ ۱۵۸	نادم سیتاپوری۔ ۲۵-۵۰-۵۳-۸۰-۱۱۱
نامی یعقوب بیگ مرزا۔ ۱۹۸	نارنگ گوپی چند، پروفیسر۔ ۱۰۸-۳۱۷
تابید اختر۔ ۱۸۹	۳۵۰
تائیلہ انجم۔ ۹۲	تاز۔ ۲۱۳
بنی بادی پروفیسر۔ ۳۳۹	تازش پر تابگڈھی۔ ۱۰۳
نتالیہ پریکارینا، ڈاکٹر۔ ۲۰۰-۲۳۸	تاج امام بخش، شیخ۔ ۲۳-۳۵-۲۳۹-۲۵۶
نجف علی خاں جھبھری، مولوی۔ ۲۶۱	۲۸۶-۳۲۲
نجم الدین۔ ۳۵۸	ناصر انعام اللہ خاں۔ ۱۳۷
نجم الہدی پروفیسر۔ ۳۳۶	ناصر الدین احمد خاں عرف خسرو مرزا
نجم نیاز۔ ۱۸۹	یسوی، الحاج۔ ۸
نجیب جمال؛ ڈاکٹر۔ ۷۹	ناصر سعادت خاں۔ ۲۹۵
ندوی مبداء اسلام مولانا۔ ۵۸	ناصر علی۔ ۳۵

- ندوی محمد حسین حسان۔ ۹۔
- ندیم خاں۔ ۶۹۔
- ندیم مہر الہی۔ ۱۶۔ ۵۱۔
- نذیر احمد، پرنسپل۔ ۱۶۳۔
- نذیر احمد، ڈاکٹر۔ ۵۱۔ ۵۲۔ ۷۹۔ ۱۰۶۔
- نذیر احمد مولوی۔ ۳۴۰۔
- نذیر بنارسی۔ ۱۰۳۔
- نذیر علی شاہ، سید۔ ۴۸۔
- نذیر محمد خاں۔ ۸۵۔
- نساخ عبدالغفور خاں۔ ۱۷۶۔ ۲۹۶۔ ۲۹۸۔
- نشاط۔ ۷۱۔
- نشاط ہادی۔ ۱۹۲۔
- نشر ابو نعیم عبدالکحیم خاں جالندھری،
- نصیر احمد خاں ڈاکٹر۔ ۱۹۲۔
- نصیر الدین۔ ۱۹۳۔
- نصیر الدین حیدر بادشاہ۔ ۲۴۹۔
- نصیر الدین میاں کالے صاحب۔ ۲۴۹۔
- نصیر، شاہ نصیر الدین۔ ۳۰۱۔
- نظامی، حسن دہلوی، خواجہ۔ ۱۹۸۔ ۲۹۵۔
- نظامی نظام الدین حسین بدایونی، مولانا۔ ۶۔
- نظم حیدر علی، سید (رک طباطبائی)۔ ۵۸۔
- نظیر اکبر آبادی۔ ۲۳۶۔ ۲۸۶۔ ۲۹۹۔
- نظیر، خان اصغر حسین لدھیانوی۔ ۱۳۷۔
- نظیری۔ ۱۹۔ ۵۲۔ ۱۳۸۔
- نعمانی رشید۔ ۳۳۲۔
- نعیم احمد پروفیسر۔ ۳۳۱۔ ۳۵۶۔
- نقوی اختر عباس، سید۔ ۱۳۹۔
- نقوی زوار حسین، سید۔ ۳۳۳۔
- نقوی شہریار، داکٹر۔ ۲۵۹۔
- نقوی غلام اکبر سید، ڈاکٹر۔ ۱۹۳۔ ۲۳۸۔
- نقوی قدرت اللہ، سید۔ ۱۲۔ ۸۱۔ ۹۸۔
- نقوی محمد حنیف سید، ڈاکٹر۔ ۹۔ ۱۳۔ ۱۱۲۔
- نقوی محمود، سید۔ ۲۹۰۔
- نقوی منظر عباس، ڈاکٹر۔ ۳۳۱۔
- ۷۹۔ ۹۹۔ ۱۰۰۔ ۱۲۲۔ ۱۵۰۔ ۱۵۲۔ ۱۵۵۔
- نظمی مہدی۔ ۱۳۔
- ۲۰۳۔ ۲۲۰۔ ۲۲۳۔ ۲۶۶۔ ۲۸۳۔ ۲۸۵۔
- ۳۵۶۔ ۳۳۶۔
- ۳۱۱۳۳۰۹۔
- ۱۰۲۔ ۱۰۹۔ ۱۳۷۔ ۲۶۶۔ ۳۳۵۔
- ۲۰۰۔ ۲۵۳۔ ۲۵۶۔ ۳۲۱۔ ۳۲۳۔
- ۱۰۸۔
- ۴۰۰۔

- نقوی نجم الدین سید۔ ۳۰۱
نقوی نور الحسن ڈاکٹر۔ ۱۱۷۔ ۱۱۸۔ ۲۱۷۔ ۲۱۷
- نیازی خان امر و ہوی۔ ۲۷
نیازی فیاض۔ ۶
نیازی محمود۔ ۱۶۳
- نکولای گلیوف (رک گلیوف)۔ ۲۳۹
نگم دیانز این۔ ۱۰۰۳۹۸
نند کشور و کرم۔ ۳۸
- نیر احمد شفیع، سید فرید آبادی۔ ۶۵
نیر حکم چند، ڈاکٹر۔ ۱۱۱۔ ۱۸۳۔ ۲۷۴۔ ۲۷۵
نیر سلطانہ۔ ۱۸۹
- نور الحسن خاں ابوالخیر، سید۔ ۳۵۹
نوابان رامپور۔ ۳۳۸
نور الدین احمد لکھنوی، فنی۔ ۱۱۳۔ ۲۵۳
نورانی امیر حسن سید۔ ۱۷۔ ۱۲۲۔ ۱۷۷۔ ۱۷۷
- نیر مسعود، پروفیسر (رک رضوی)۔ ۳۸
نیر محمد شفیع الدین۔ ۱۷۔ ۱۲۹
نیر ورخشاں مرزا (رک ضیاء الدین)۔ ۶۵۔ ۷۱۔ ۱۱۴۔ ۱۱۵۔ ۱۶۶۔ ۲۰۱۔ ۲۲۲۔ ۲۲۳۔ ۲۶۳
- نور کشور و کرم۔ ۳۸
نورانی امیر حسن سید۔ ۱۷۔ ۱۲۲۔ ۱۷۷۔ ۱۷۷
نوری۔ ۳۰۴
نوری جمال الدین مولوی۔ ۱۵۵
نوری نور اللہ محمد۔ ۱۳۴
نوشاہی عارف سید۔ ۳۶۰
نوشاہی گوہر، ڈاکٹر۔ ۱۱۔ ۴۴۔ ۱۱۸۔ ۱۱۹
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵
- واجب سحری۔ ۲۵
واجد علی شاہ (رک اختر)۔ ۲۳۹
واجد محمد عبدالواجد۔ ۱۶۲
وارث کرمانی، ڈاکٹر۔ ۱۰۱۔ ۲۱۲۔ ۲۲۲
واصف مولا بخش۔ ۱۳۸
والہ، عبدالعلی حمید آبادی، مولوی۔ ۱۶۲
والی آسی۔ ۶
واقف۔ ۱۳۶
وجاہت علی سندیلوی۔ ۹۔ ۱۰۰۔ ۱۳۴
- نور کشور و کرم۔ ۳۸
نورانی امیر حسن سید۔ ۱۷۔ ۱۲۲۔ ۱۷۷۔ ۱۷۷
نوری۔ ۳۰۴
نوری جمال الدین مولوی۔ ۱۵۵
نوری نور اللہ محمد۔ ۱۳۴
نوشاہی عارف سید۔ ۳۶۰
نوشاہی گوہر، ڈاکٹر۔ ۱۱۔ ۴۴۔ ۱۱۸۔ ۱۱۹
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵
نوشہ مرزا (غالب)۔ ۲۸۱۔ ۲۹۰۔ ۲۹۴۔ ۲۹۵

ہاشمی سید ہاشمی فرید آبادی۔ ۶۵۔ ۱۰۸۔	۳۰۴۔ ۱۶۱
ہاشمی عبید الرحمن قاضی۔ ۳۴۳۔	وحشت رضا علی کلکتوی، خان بہار۔ ۲۵۔ ۶۰۔
ہاشمی عطاء اللہ شاہ۔ ۸۵۔	وحید اختر، ڈاکٹر۔ ۱۰۱۔ ۳۴۲۔
ہاشمی قمر اعظم۔ ۱۱۰۔	ورما پاران کے۔ ۲۱۶۔
ہاشمی محمد مرتضیٰ۔ ۱۹۲۔	وزیر آغا، ڈاکٹر۔ ۳۱۔ ۳۱۶۔ ۳۲۳۔ ۳۴۶۔
ہاشمی محمود۔ ۱۰۱۔	وشوناتھ۔ ۲۷۱۔
ہاشمی نور الحسن، ڈاکٹر۔ ۱۰۵۔ ۱۴۰۔ ۲۲۴۔	وفا۔ ۲۹۶۔
۳۱۳۔ ۲۹۵۔	وقار رومانی۔ ۱۰۶۔
ہیش منو اما دام۔ ۲۳۷۔	وقار عظیم۔ ۸۶۔ ۱۹۱۔
ہدایت اللہ ایم۔ ۲۶۔	وکتوریہ (رک ملکہ معظمہ)۔ ۲۵۲۔
ہدایت النبی سید۔ ۱۸۵۔	ولایت علی میر۔ ۲۹۷۔
ہدایت، رضا قلی خاں۔ ۲۶۰۔	ولایت، ولایت علی خاں صفی پوری (رک)
ہرگانوی مناظر عاشق، ڈاکٹر۔ ۱۱۲۔ ۳۱۸۔	عزیز)۔ ۱۱۲۔
۳۲۳۔	لی۔ ۷۔
ہرمزد (رک عبدالصمد)۔ ۳۱۔ ۹۸۔	ولی اللہ میر۔ ۹۹۔
ہر وجی کٹاواکا، پروفیسر۔ ۲۲۲۔	وہاب اشرفی ڈاکٹر۔ ۱۹۴۔ ۳۳۸۔
ہمایوں کبیر۔ ۸۶۔	وہاب حیدر۔ ۱۶۷۔
ہنر محمود احمد۔ ۲۷۱۔	ہاجر گھوناتھ سنگھ دہلوی۔ ۶۹۔
ہنسرانج رہبر۔ ۵۸۔ ۲۷۳۔	ہاشم رضا، سید۔ ۸۳۔
ہوس تقی علی خاں مرزا۔ ۷۲۔	ہاشم عظیم آبادی۔ ۲۴۔ ۸۴۔
ہوش نیاز احمد خاں بریلوی۔ ۳۱۰۔	ہاشم یلیح آبادی۔ ۱۷۹۔
یاس ویگانہ، مرزا واجد حسین (رک چنگیزی)	ہاشموف الیاس، ڈاکٹر۔ ۲۳۸۔

۳۲۳-۲۹۵-۶۰۵۵۸-

یان مارک پروفیسر (رک جان مارک)۔

۲۳۷

یاور علیگ۔ ۳۳۱

یسوی خسرو مرزا (رک ناصر الدین)۔ ۸

یعقوب مرزا ڈاکٹر۔ ۳۶

ین غن مرزا۔ ۲۳۵

یوسف جھنجھنوی۔ ۹۳

یوسف حسین خاں، ڈاکٹر۔ ۳۶-۶۷-۱۰۹۔

۱۱۹-۲۰۳-۲۱۸-۲۲۰-۲۲۳-۲۸۹۔

۳۳۵-۳۱۷

یوسف خاں میرزا۔ ۱۲-۲۳۹

یوسف علی خاں، نواب (رک ناظم)۔ ۵۔

۱۸۰-۱۶۹-۱۱۹

یوسف منیر الدین۔ ۲۲۶

یوسف ہندی (غالب)۔ ۲۲

۲۔ کتب، رسائل، مضامین

- آب حیات۔ ۲۸۸
- آب حیات کا تنقیدی مطالعہ۔ ۲۸۸
- آب حیات میں ترجمہ غالب۔ ۸-۱۵
- آپ بیتی نمبر۔ ۵-۲۷۹
- آتش غالب۔ ۲۲۶
- آثار الصنادید۔ ۲۹۳
- آثار غالب (رک ارمغان غالب و غالب نامہ)۔ ۸-۵۳-۱۲۲-۲۵۶
- آثار غالب (رک مآثر غالب)
- آثار و افکار۔ ۳۱۲
- آج کل ماہنامہ۔ ۹۶-۱۰۸
- آسان غالب۔ ۲۷۰
- آشتی نامہ۔ ۱۳۶-۱۳۷
- آواز اور آدمی۔ ۳۱۲
- آواز غالب۔ ۳۵
- آہنگ دوم۔ ۵۲-۲۰۱-۲۵۳-۲۵۴
- آہنگ پنجم۔ ۱۹۵-۲۵۲-۲۵۳-۳۵۵
- آہنگ غالب۔ ۱۲۳
- آئین اکبری۔ تقریظ۔ ۲۸۲-۳۲۲
- آئینہ ابوالکلام آزاد۔ ۲۷۹
- آئین بیچ ہائے بانک۔ ۲۰۵
- آئین خانہ (رک نقش ہائے رنگ رنگ)۔ ۱۲۲
- آئینہ غالب۔ ۹۶-۱۴۱
- آئینہ معنی۔ ۱۹۵
- آئینے کے سامنے۔ ۳۱۲
- آیات غالب۔ ۲۸
- ابر گہر بار مثنوی۔ ۵۶-۱۰۸-۱۰۹-۱۹۹
- ابر گہر بار کا اردو ترجمہ۔ ۲۲
- اثر کے تنقیدی مضامین۔ ۳۱۲
- احتشام حسین۔ ۱۷۹
- احسن الاخبار بمبئی۔ ۳۳۸
- احوال غالب۔ ۸۱-۹۷-۹۸
- احوال و آثار میرزا اسد اللہ خاں غالب۔ ۲۲۲
- احوال و نقد غالب۔ ۹۸
- ادب اور ادیب۔ ۳۱۲

- ادب اور تحریک۔ ۳۱۲
- ادب اور تنقید۔ ۳۱۲
- ادب اور زندگی۔ ۳۱۲
- ادب اور سماج۔ ۳۱۳
- ادب اور شعور۔ ۳۱۳
- ادب اور نظریہ۔ ۳۱۳
- ادب کا مطالعہ۔ ۳۱۳
- ادب کا مقصد۔ ۳۱۳
- ادب کلچر اور مسائل۔ ۳۱۳
- ادب گزیدہ۔ ۳۱۳
- ادب لطیف لاہور۔ ۳۲۵
- ادب نما۔ ۳۱۳
- ادب و نظر۔ ۳۱۲
- ادبی اقدار۔ ۳۱۲
- ادبی تاثرات۔ ۳۱۲
- ادبی تحقیق۔ ۳۱۲
- ادبی تنقید۔ ۳۱۲
- ادبی جھلکیاں۔ ۳۱۲
- ادبی خطوط غالب۔ ۱۸۲
- ادبی مقالے۔ ۳۱۲
- ادبی نگارشات۔ ۳۱۲
- ادیبوں کے لطیفے۔ ۳۱۵
- ارباب اردو۔ ۲۸۸
- اردو، اورنگ آباد۔ ۴۳
- اردو، وہیلی۔ ۳۲۶
- اردو، کراچی۔ ۱۹۹۔ ۲۳۵۔ ۲۵۰۔ ۲۶۶۔
- ۲۹۰
- اردو ادب (روسی)۔ ۳۵۳
- اردو ادب (علی گڑھ)۔ ۶۳۔ ۳۱۳۔ ۳۲۳
- اردو ادب ۱۸۵۷ء سے ۱۹۶۶ء تک۔ ۳۱۵
- اردو ادب کی تاریخ۔ ۲۸۸
- اردو ادب۔ ہندوستانی سے انتخاب۔ ۳۱۵
- اردو ان پوسٹ انڈینڈنس انڈیا۔ ۲۱۵
- اردو ادب میں طنز و مزاح۔ ۳۰۳
- اردو تحقیق اور مالک رام۔ ۲۷۹
- اردو تنقید میں خودداری۔ ۳۱۵
- اردو تنقید کی تاریخ۔ ۳۱۵
- اردو رباعیات۔ ۲۸۸
- اردو رسائل ۱۹۹۲ میں۔ ۳۱۵
- اردو رسائل ۱۹۹۳ میں۔ ۳۱۵
- اردو رسائل کے غالب نمبر۔ ۱۸۸
- اردو زبان کے ظہور کا حال۔ ۲۰۵
- اردو شاعری۔ ۳۰۸
- اردو شاعری پر ایک نظر۔ ۲۸۸

- اردو شاعری میں لا اوریت۔ ۲۸۸
- اردو شاعری میں مسایل زمانہ۔ ۳۱۶
- اردو شاعری کی روایات۔ ۳۱۶
- اردو غزل۔ ۲۸۹
- اردو غزل آف غالب۔ ۲۲۳
- اردو غزل کا استعاراتی نظام۔ ۳۱۶
- اردو غزل کے پچاس سال۔ ۳۱۶
- اردو غزل میں تخلیقی عمل کا مطالعہ۔ ۱۹۲
- اردو قصہ۔ ۲۰۵
- اردو کا بہترین انشائی ادب۔ ۳۰۳
- اردو کی ادبی تاریخ۔ ۲۸۹
- اردو کے ادبی معرکے۔ ۲۸۹
- اردو کے ادبی معرکے انشا سے غالب تک^۴۔ ۲۸۹
- اردو کے ادیب (مراٹھی)۔ ۳۶۳
- اردو کے حروف تہجی۔ ۲۸۹
- اردو کے کلاسیکی شعرا۔ ۳۱۶
- اردو کے مشہور انشا پرداز اور شاعر۔ ۲۸۹
- اردو لینگویج اینڈ لٹریچر۔ ۳۵۰
- اردو میں صوفیانہ شاعری۔ ۲۹۰
- اردو میں طنز و مزاح۔ ۳۱۶
- اردو میں قصیدہ نگاری۔ ۲۹۰
- اردو نثر کی ترقی میں غالب کا حصہ۔ ۱۹۲
- اردو نثر کے اسالیب۔ ۳۱۶
- اردو نثر کے سرچشمے۔ ۳۱۶
- اردو نظم پر تنقیدی نظر۔ ۳۱۶
- اردوے معلا (رسالہ)۔ ۲۰۲-۲۰۸
- اردوے معلا، دہلی۔ ۱۹۸-۲۰۲
- اردوے معلا (غالب)۔ ۷-۱۱۴
- ۱۷۰ تا ۱۷۳-۲۳۶-۲۹۷-۳۳۲
- اردوے معلا مکمل۔ ۱۷۱-۱۷۲
- ارمغان ادب۔ ۳۱۶
- ارمغان الفت۔ ۳۱۶
- ارمغان ایران۔ ۳۵۵
- ارمغان غالب۔ ۵۳-۱۲۳-۱۳۳
- ارمغان گوگل۔ ۲۹۰
- ارمغان مالک۔ ۳۱۷
- اس ام اکرام بطور غالب شناس۔ ۱۸۸
- استاد ذوق اور ان کا کاویہ۔ ۳۶۳
- اسد اللہ خان غالب مُرد۔ ۲۳
- اسرار غالب۔ ۹۸
- اسکالر پیراڈی نمبر۔ ۳۰۳
- اس کو غزل کہتے ہیں۔ ۳۱۷
- اسلوب و معنی۔ ۳۱۷

- ایزرائیلین اینڈ اسلامک۔ ۳۵۰
- اشارات۔ ۳۱۷
- اشاریہ خطوط غالب۔ ۱۸۸-۹۱
- اشاریہ غالب۔ ۹۱
- اشاریہ کلام غالب۔ ۹۱
- اشعار ذوق۔ ۳۰۸
- اشعار غالب۔ ۱۳۸
- اشک و رشک غالب۔ ۱۳۸
- اصلاحات غالب۔ ۱۴۳
- اصہار الغالب۔ ۸۱-۸
- اضافی تنقید۔ ۳۱۸
- اطراف غالب۔ ۴۸
- اعتبار نظر۔ ۳۱۸
- اعظم الحما حکیم محمد احسن اللہ خاں۔ ۲۷۹
- اعلان ملکہ و کٹوریہ۔ ۱۹۷
- اعمال نامہ۔ ۲۷۹
- اغلاط غالب۔ ۵۷
- افادات غالب۔ ۲۶۵
- افسانہ لکھنؤ۔ ۲۹۰
- افکار ادب۔ ۳۱۸
- افکار غالب۔ ۱۴۳-۱۴۴
- افکار مجلہ۔ ۱۹۵
- افکار نو۔ ۹۲
- اقبال اور بعض دوسرے شعرا۔ ۲۷۹
- اقبال اور عظمت ادم۔ ۲۸۰
- اقبال اور غالب۔ ۶۲-۳۴۴
- اقبال اور غالب کا تقابلی مطالعہ۔ ۱۸۸-۳۱۷-۳۳۸-۳۴۲
- اقبال دی پوسٹ اینڈ ہز میج۔ ۳۵۰
- اقبال لاہوری و دیگر شعراے فارسی گوے۔ ۳۵۵
- اکبر الہ آبادی تحقیقی و تنقیدی مطالعہ۔ ۲۸۰
- العصر لکھنؤ۔ ۳۱۸
- الہامات غالب۔ ۱۴۴-۲۴۸
- الہامی انٹرویو۔ ۳۰۳
- الہلال۔ ۶۷
- امام بخش صہبای۔ ۲۸۰
- امام بخش صہبای تھائیسری۔ ۲۸۰
- امتزاج۔ ۳۱۸
- امیر اللہ تسلیم۔ ۲۸۰
- انتخاب آتش و غالب۔ ۶۲-۲۸۴
- انتخاب اردو کلیات غالب۔ ۱۳۸
- انتخاب خطوط غالب۔ ۱۸۳-۲۷۰
- انتخاب دو اوین شعرا۔ ۲۸۰-۲۸۴

انتخاب دیوان غالب - ۳۳ - ۹۹ - ۱۳۸ -	انداز بیان غالب - ۱۲۹ -
۲۹۹	انداز غالب - ۱۳۴ -
انتخاب دیوان غالب فارسی - ۲۱۹ - ۲۴۷ -	اندازے - ۳۱۹ -
انتخاب رقعات غالب - ۱۸۳ -	انڈین خیام - ۲۱۷ -
انتخاب رقعات و اشعار غالب - ۱۸۳ - ۱۸۵ -	انسان اور آدمی - ۳۱۹ -
انتخاب زریں - ۳۰۸ -	انسائیکلو پیڈیا آف اسلام - ۳۵۰ -
انتخاب غالب - ۱۳۸ - ۱۳۹ - ۱۸۴ - ۱۸۵ -	انشائیات - ۳۱۹ -
۳۰۶ - ۲۴۷ -	انسائے آندر رام - ۳۵۵ -
انتخاب غزلیات ذوق - ۳۰۸ -	انشائے اردو - ۱۸۴ - ۳۰۶ -
انتخاب غزلیات غالب - ۳۱۹ -	انشائے بیخبر - ۳۰۶ -
انتخاب قصاید اردو - ۳۰۸ -	انشائے سبد گل - ۶۹ - ۳۰۶ -
انتخاب کلام اردو (غالب) - ۲۲ - ۱۳۶ - ۱۳۹ -	انشائے غالب - ۱۸۴ - ۱۸۵ -
انتخاب کلام ظفر - ۳۰۸ -	انشائے ماجد - ۳۱۹ -
انتخاب کلام فارسی (غالب) - ۲۲ - ۱۳۶ -	انشائے غالب تک اردو کے ادبی
۱۳۹ - ۲۴۸ - ۳۵۹ - ۳۶۱ -	معرکے - ۱۹۲ -
انتخاب کلام غالب - ۸۰ - ۱۱۱ - ۱۴۰ -	انشائے نور چشم - ۳۰۶ -
انتخاب و شرح دیوان غالب - ۱۴۴ -	انٹرویو فرام دی لائف آف غالب - ۲۱۱ -
انتخاب یادگار - ۲۹۰ -	انیسویں صدی کے افکار کی روشنی میں
انتقادیات - ۳۱۸ -	غالب - ۱۹۲ -
انٹرنیشنل فرام غالب - ۲۱۹ -	اودھ اخبار - ۲۶۳ - ۲۶۵ - ۲۶۶ -
انٹرنیشنل غالب سمینار - ۲۱۸ -	اودھ پنچ - ۱۵۸ -
انداز بیان اور - ۲۴ -	اوراق معانی - ۱۹۵ -

- اور کچھ بیاں اپنا۔ ۳۱۹
- اور نیشنل کالج میگزین۔ ۱۹۸-۲۳۶-۲۵۰
- اور یوٹیشن اف غالبس پر شین پوسٹری۔ ۲۱۲
- اور یماق مغل۔ ۲۹۰
- ایسپیکٹس اف غالب۔ ۲۱۱
- اینٹولوجیا ڈی لاپوئسیا اردو۔ ۳۴۹
- اے شارٹ بائیو گرافی آف مرزا غالب۔ ۲۱۱
- اے ہسٹری آف اردو لٹریچر۔ ۳۵۱
- اے ہسٹری آف انڈین لٹریچر۔ ۳۵۰
- باد مخالف مثنوی۔ ۱۳۶-۱۳۷-۲۰۱
- ۲۸۴-۲۵۷
- بازدید۔ ۳۱۹
- بازگشت۔ ۳۵۵
- بازیافت۔ ۳۱۹
- بازیافت غالب۔ ۹۸
- باغ دو در۔ ۱۹۵-۲۰۰-۳۵۷
- باغی ہندوستان۔ ۲۹۱
- باقیات غالب۔ ۱۴۴
- باندرہ اور غالب۔ ۷۴
- بتخانہ مسکتم من۔ ۳۱۹
- بچوں کے غالب۔ ۸
- بچوں کے مرزا غالب۔ ۹
- بحث و نظر۔ ۳۱۹
- بدایوں کے چند ادبا و شعرا۔ ۲۹۱
- بررسی تطبیق بیدل و غالب۔ ۳۵۶
- برق تبسم۔ ۳۰۳
- برہان قاطع۔ ۵۵-۹۷-۲۵۹-۲۶۰
- ۳۶۳-۲۶۷-۳۶۰
- برہان قاطع اور متعلق رسالے۔ ۳۵۶
- بزم خیال۔ ۲۹۱
- بزم سخن۔ ۳۵۶
- بزم سخنوراں۔ ۳۱۹
- بزم غالب۔ ۲۳-۶۲
- بنگال میں اردو زبان و ادب۔ ۲۹۱
- بنگال میں غالب شناسی۔ ۷۴
- بوستان خرد۔ ۱۴۵
- بہادر شاہ ظفر۔ ۲۸۰
- بہادر شاہ ظفر اور ان کا عہد۔ ۲۸۰
- بہارستان ناز۔ ۲۹۱
- بہار عزیزاں۔ ۳۵۶
- بہترین ادب۔ ۳۲۰
- بہترین غزلیں۔ ۲۸۱
- بھوپال ادب کے آئینے میں۔ ۳۲۰
- بھوپال اور غالب۔ ۶۱-۷۴-۸۱

- بیاد غالب۔ ۲۴
- بیاد غالب و فیض۔ ۶۲
- بیاض جمیل۔ ۵۴
- بیاض رفعت۔ ۵۴
- بیاض غالب (رک دیوان غالب نسخہ
امروہہ)۔ ۱۲۲-۱۲۱-۷۹
- بیاض غالب کا ایک تحقیقی جائزہ۔ ۷۹-۵۱-۷۹
- ۲۸۹
- بیان غالب۔ ۱۰۰
- بیان میرٹھی۔ ۲۸۱
- بیان میرٹھی اور غالب۔ ۶۳
- بیان نموداری شان نبوت و ولایت۔ ۷۹-۷۹
- ۲۵۰-۸۳
- بیدل اور غالب۔ ۳۴۵-۳۴۲
- ہست و پنج قطعہ ادبی غالب۔ ۳۵۶
- پاکستان میں اردو تحقیق۔ ۲۹۱
- قبول پر چھڑکاؤ۔ ۳۰۳
- پر شین رائٹس اف انڈیا۔ ۲۱۵
- پر شین غزلس آف غالب۔ ۲۲۰
- پر شین لٹرس آف غالب۔ ۲۲۰
- پنج آہنگ۔ ۵۲-۱۹۵-۲۰۱-۲۳۶-۲۳۷
- ۲۵۴۶۲۵۲-۲۷۹-۳۲۱-۳۳۸-۳۵۵
- ۳۶۰-۳۵۸-۳۵۷
- پنج آہنگ کا قدیم ترین نسخہ۔ ۲۵۴
- پنج آہنگ میں مکاتیب غالب۔ ۲۵۴
- پروفیسر ال احمد سرور۔ ۲۸۱
- پوٹس آف غالب۔ ۲۲۱
- پہچان اور پرکھ۔ ۳۲۰
- پیامبر مغفرت (رک مخزن نعت
مقبول)۔ ۲۴
- پیغمبران سخن۔ ۶۴
- پیکر تصویر۔ ۲۴
- پیکر غالب۔ ۸۳
- تاریخ ادب اردو۔ ۲۹۱-۲۹۲
- تاریخ ادبیات مسلمانان پاکستان و ہند۔ ۲۹۲
- ۳۵۶
- تاریخ ادبیات ہندوی و ہندوستانی۔ ۲۹۲
- تاریخ جدولیہ۔ ۲۹۳
- تاریخ و تنقید۔ ۳۲۰
- تبرکات غالب۔ ۲۰۳
- تجزیہ کلام غالب۔ ۱۴۵-۳۲۸
- تحریر و تحلیل۔ ۳۲۰
- تحریر و تنقید۔ ۳۲۰
- تحریک، دہلی۔ ۱۹۵

- تحریر جہاد بطور موضوع سخن۔ ۳۲۰
- تذکرہ غوثیہ۔ ۲۸۱
- تذکرہ فرح بخش۔ ۲۹۳
- تذکرہ نادر۔ ۲۸۶-۳۵۷
- تذکرہ تانیث رسالہ۔ ۱۷۶
- ترانہ۔ ۳۰۹
- ترجمان غالب۔ ۹-۱۴۶
- ترجمہ حدائق البلاغت۔ ۲۸۳
- ترجمہ دستنبو۔ ۱۹۵
- ترجمہ غزلیات غالب۔ ۱۹۶-۳۶۰
- ترجمہ کلام غالب (روسی)۔ ۲۳۸
- ترجمہ ہائے متون فارسی بہ زبانہائے
- پاکستان۔ ۳۵۷
- ترکیب بند غالب۔ ۱۹۹-۲۲۲-۲۴۶
- تشریح مکاتیب غالب۔ ۲۵۷
- تصریحات و اشارات۔ ۳۲۲
- تصورات غالب۔ ۲۹
- تصویر خیال۔ ۸۳
- تصویر غالب کی۔ ۸۳-۹۶-۹۹-۱۲۲
- ۱۲۳-۱۲۸-۱۶۸-۱۶۹-۲۲۸
- تضمین دیوان غالب۔ ۲۳-۲۵-۱۵۲
- ۳۴۳
- تضمین غزل غالب۔ ۲۸۰-۲۸۱-۳۰۹
- تحفہ ماہنامہ۔ ۱۸۴
- تحقیقات۔ ۳۲۰
- تحقیقات حیدری۔ ۳۲۰
- تحقیق اور تنقید۔ ۳۲۱
- تحقیق غالب۔ ۲۸
- تحقیق کی روشنی میں۔ ۳۲۱
- تحقیق نامہ باغ دو در۔ ۲۰۰
- تحقیق و تنقید۔ ۳۲۱
- تحقیق و تنقید جدید۔ ۳۲۱
- تحقیق تصورات۔ ۳۲۱
- تحقیقی مضامین۔ ۳۲۱
- تحقیقی مطالعے۔ ۳۲۱-۳۵۶
- تحقیقی و تاثراتی مضامین۔ ۳۲۲
- تحلیل و تجزیہ شعر فارسی اقبال۔ ۳۵۶
- تحول شعر فارسی غالب دہلوی۔ ۳۵۶
- تخلیقی تنقید۔ ۳۲۲
- تذکرہ اہل دہلی۔ ۲۹۳
- تذکرہ سرور۔ ۱۰۹-۳۳۹-۳۵۷
- تذکرہ شعرا۔ ۲۹۳
- تذکرہ شعراے اردو۔ ۲۸۱
- تذکرہ غالب و غالب پسند آم۔ ۸۳

- تعارف تاریخ اردو۔ ۲۸۸
- تعارف غالب۔ ۹
- تعارف مرثیہ۔ ۲۹۳
- تعبیر تشریح تنقید۔ ۳۲۲
- تعبیر غالب۔ ۱۳۶
- تفتہ اور غالب۔ ۶۴
- تفسیر غالب۔ ۱۳۶
- تفسیر کلام غالب (رک روح کلام غالب)۔ ۱۵۶
- تفہیم غالب۔ ۶۶-۶۷-۱۳۷
- تفہیم و تعبیر۔ ۳۲۲
- تقریظ آئین اکبری۔ ۲۰۱
- تقریظ غالب۔ ۱۷۵-۱۷۷-۱۷۸-۲۲۲
- ۲۲۲-۲۵۰-۲۵۱-۲۸۶-۳۰۷-۳۰۹
- ۳۱۰-۳۳۰
- تقریظ گلشن بیجار۔ ۳۶۰
- تقویم غالب۔ ۹
- تلاش غالب۔ ۲۹-۳۳۱
- تلاش معیار۔ ۳۲۲
- تلاش و تاثر۔ ۳۲۲
- تلاش و تحقیق۔ ۳۲۲
- تلاش و تعارف۔ ۳۲۳
- تلاش و تعبیر۔ ۳۲۳
- تلاش و توازن۔ ۳۲۳
- تلاذہ غالب۔ ۱۳-۲۹-۶۳-۶۵-۷۰۔
- ۲۹۲
- تلمیحات غالب۔ ۱۶۳
- تماشا اور تماشاہی۔ ۸۴
- تماشاہ اہل کرم۔ ۸۳
- تماشاہ اہل ہنر۔ ۳۰۳
- تمثیلی مشاعرہ۔ ۳۰۳
- تمنا پنچ۔ ۳۰۲
- تمنا کا دوسرا قدم اور غالب۔ ۵۰
- تناسب۔ ۳۲۳
- تنبیہ صغیر بلگرامی۔ ۶۹-۲۹۳
- تنقیدات عبدالحق۔ ۳۲۳
- تنقید اور احتساب۔ ۳۲۳
- تنقید اور عصری آگہی۔ ۳۲۳
- تنقید اور عملی تنقید۔ ۳۲۳
- تنقید اور مجلسی تنقید۔ ۳۲۳
- تنقید جدید۔ ۳۲۲
- تنقید سے تحقیق تک۔ ۳۲۳
- تنقید غالب کے سو سال۔ ۷۷
- تنقید کے لیے خاکے۔ ۳۲۳

- تقدیم نامہ۔ ۳۲۲
- تقدید و تجزیہ۔ ۳۲۲
- تقدید و تحریک۔ ۳۲۲
- تقدید و تحلیل۔ ۳۲۲
- تقدید و تخلیق۔ ۳۲۲
- تقدید و تشخیص۔ ۳۲۵
- تقدیدی ادب۔ ۳۲۵
- تقدیدی اشارے۔ ۳۲۵
- تقدیدی تجربے۔ ۳۲۵
- تقدیدی تجزیے۔ ۳۲۵
- تقدیدی تناظر۔ ۳۲۵
- تقدیدی شہ پارے۔ ۳۲۵
- تقدیدی کشمکش۔ ۳۲۵
- تقدیدی مضامین۔ ۳۲۵
- تقدیدی مطالعے۔ ۳۲۶
- تقدیدی مقالات۔ ۳۲۶
- تقدیدی نقوش۔ ۳۲۶
- تقدیریں۔ ۳۲۶
- تنویر ادب۔ ۲۸۸
- توقیت غالب۔ ۱۰۲-۱۲۳
- توضیح المقال فی شرح محشرستان خیال۔ ۶۹
- توضیحی اشاریہ غالب نامہ۔ ۹۲
- تہذیب و تخلیق۔ ۳۲۶
- تیشہ و شیشہ۔ ۳۲۶
- تیغ تیز۔ ۱۸۷-۲۶۰-۲۶۶-۲۶۷-۳۶۰
- تیغ تیز تر۔ ۲۶۵
- تیغ ہندی۔ ۶۳
- ٹریڈیشن اینڈ ریشنلزم ان غالب۔ ۲۲۲
- ٹمل ناڈو کے صاحب تصنیف علماء۔ ۲۹۳
- ٹن جمس فروم غالب۔ ۲۲۲-۲۲۶
- جادو اعتدال۔ ۳۲۶
- جاگیر غالب۔ ۹-۱۰
- جامعہ، رسالہ۔ ۸۱
- جان غالب۔ ۸۲-۱۳۷-۱۸۵
- جایزہ کلام غالب (رک جوہر آئینہ)۔ ۲۹
- جایزے۔ ۳۲۷
- جدید ادبی جایزے۔ ۳۰۹
- جدید اردو شعر اپر غالب کا اثر۔ ۱۹۲
- جدید اردو نثر۔ ۳۲۷
- جدید تاریخ ادب اردو۔ ۲۸۸
- جدید شرح دیوان غالب۔ ۱۳۷
- جدید ہندوستانی ادب کا مختصر خاکہ (روس)۔
- ۳۵۳
- جشن غالب۔ ۳۰۷

- جگر کی غزلیہ شاعری۔ ۲۸۱
- جلوہ خضر۔ ۶۹۔ ۲۹۳
- جلوہ میار، میر ٹھہ۔ ۱۵۷
- جمس آف اردو پونٹری۔ ۳۵۱
- جنوب کا شعر و ادب۔ ۳۲۷
- جوہر آئینہ (رک جائزہ کلام غالب)۔ ۲۹
- جوہر آئینہ۔ ۱۳۸
- جوئے کوثر۔ ۳۲۷۔ ۳۵۷
- جہان غالب۔ ۵۰۔ ۵۷۔ ۹۲۔ ۳۳۵
- چچا غالب۔ ۹
- چراغ دہلی۔ ۲۹۳
- چراغ دیر، مثنوی۔ ۱۸۔ ۱۰۳۔ ۱۰۳
- ۱۹۹۔ ۲۰۱۔ ۲۰۶
- چراغ رہگذر۔ ۳۲۷
- چراغ سخن۔ ۲۹۳۔ ۳۲۷
- چند فارسی شعرا۔ ۳۲۷
- چند مضامین۔ ۳۲۸
- چند ممتاز شعرا۔ ۲۹۳
- چند نئے اور پرانے شاعر۔ ۲۹۳۔ ۳۲۸
- چہرہ پس چہرہ۔ ۳۲۸
- چھان بین۔ ۳۲۸
- چھیڑ غالب سے چلی جائے۔ ۸۴
- حاشیے۔ ۳۲۸
- حاصل مطالعہ۔ ۳۲۸
- حافظ و غالب۔ ۶۵
- حبیبہ غالب۔ ۱۰
- حدائق الاخلاق۔ ۳۲۸
- حدائق النظر۔ ۱۷۶۔ ۳۲۸۔ ۳۲۲
- حدیث قدسی۔ ۳۰۹
- حرف ادب۔ ۳۲۸
- حرف برہنہ۔ ۳۲۹
- حروف کی آوازیں اور ان کے اثرات۔ ۳۲۹
- حریت، روزنامہ۔ ۱۹۵
- حسرت موہانی۔ ۲۸۱
- حسن خیال۔ ۳۲۹
- حضرت صوفی منیری کے نثری
- کارنامے۔ ۲۸۲
- حضرت غالب اور ان کا کلام۔ ۲۰۲
- حقائق۔ ۳۲۹
- حقائق و بصائر۔ ۳۲۹
- حق جاگیر غالب۔ ۱۰
- حکیم فرزانہ۔ ۳۰۔ ۵۲
- حل المطالب۔ ۶۳۔ ۱۳۸
- حل غوامض۔ ۳۲۹

خطوط غالب کا تنقیدی مطالعہ۔ ۱۷۸۔	حل کلیات اردو۔ ۱۴۸
۳۳۱۔ ۳۲۲۔ ۳۱۶	حل کلیات غالب۔ ۱۴۸
خطوط غالب کے مختلف ایڈیشن۔ ۱۷۸	حیات جاوید۔ ۲۸۲
خمسہائے غزل قدسی۔ ۳۰۹	حیات دبیر۔ ۲۸۲
خندہ گل۔ ۲۹۵	حیات غالب۔ ۱۰۔ ۱۱۔ ۵۳۔ ۵۲۔ ۲۲۶
خمسہ غالب (رک خمس غالب)۔ ۳۱۱	حیات غالب کا ایک باب۔ ۱۱
خوش مطالب۔ ۱۴۸	حیات و ایجادات مرزا غالب (روسی)۔ ۲۳۶
خوش معرکہ زیبا۔ ۲۹۵	حیات غالب کے سترہ سال۔ ۱۱
خلاصہ دستنبو۔ ۱۹۸	خاش و خماش۔ ۳۲۹
خیابان غالب۔ ۵۰	خاندان لوہارو کے شعرا۔ ۶۵
داستان تاریخ اردو۔ ۲۹۵	خطبہ۔ ۳۰۲
دافع ہدیائے۔ ۲۶۱	خزینۃ العلوم فی متعلقات المنظوم۔ ۲۹۵
دایرة المعارف فارسی۔ ۳۵۷	خطبات گارساں۔ ۳۳۰
دبستان غالب۔ ۵۰	خطوط بیخبر۔ ۳۰۵
دبیر اور شمس آباد۔ ۲۹۳	خطوط غالب۔ ۹۹۔ ۱۷۳۔ ۱۷۵۔ ۱۷۸۔
درس غالب۔ ۱۱۵	۱۷۹۔ ۲۵۶۔ ۲۷۰۔ ۳۰۷۔ ۳۱۳۔ ۳۲۱۔
درفش کاویانی (رک قاطع برہان)۔ ۸۱۔	۳۵۰۔ ۳۲۲
۲۳۷۔ ۲۶۰۔ ۲۶۱۔ ۳۳۱۔ ۳۵۹	خطوط غالب فنی تجزیہ۔ ۲۵
دساتیر۔ ۵۲۔ ۲۶۷	خطوط غالب کا اسلوب۔ ۱۹۲۔ ۳۳۸
دست فکر۔ ۳۳۰	۳۳۵
دستنبو۔ ۵۲۔ ۵۸۔ ۱۹۵۔ ۱۹۷۔ ۱۹۸۔ ۲۱۱۔	خطوط غالب کا تحقیقی مطالعہ۔ ۲۵۔ ۳۲۰
۲۳۷۔ ۲۵۲۔ ۲۵۳۔ ۲۵۵۔ ۳۱۰۔ ۳۲۱۔	خطوط غالب کا تحقیقی اور تنقیدی مطالعہ۔ ۱۹۲

دی گریٹ ریلیمن۔ ۳۵۱	۳۵۷-۳۵۵
دی نیواسکول آف اردو لٹریچر۔ ۳۵۱	دستبور سالہ۔ ۲۰۲
دیوان اول اردو۔ وحشت۔ ۲۵	دعاے صباح مثنوی۔ ۱۸-۵۵-۷۹-۲۲۰
دیوان باقر۔ ۳۵۷	۳۶۱-۳۱۷-۲۸۳-۲۵۱-۲۴۳
دیوان تسکین۔ ۸۱	دفتر بیٹال۔ ۲۹۶-۳۰۹
دیوان خادم۔ ۳۵۸	دکنی کی مخصوص شعری اصناف۔ ۳۳۰
دیوان ذوق۔ ۳۰۹	دل کا دبستان شاعری۔ ۲۹۵
دیوان ریاض۔ ۲۵	ڈمرزا اسد اللہ خاں غالب۔ ۲۲۹
دیوان ریختہ غالب۔ ۵۸-۱۱۵	دمغ الباطل مثنوی۔ ۲۵۲-۲۸۰-۳۶۰
دیوان غالب۔ ۷۰-۸۰-۹۹-۱۰۰	دو آہنگ۔ ۲۵
۱۱۳-۱۱۸-۱۲۲-۱۳۰-۱۳۶-۱۴۸-۱۶۹	دود چراغ محفل۔ ۶۶-۸۳
۲۳۷-۲۶۸-۲۷۲-۲۷۵-۲۸۵-۲۹۱	دہلی کا ایک یادگار آخری مشاعرہ۔ ۲۹۵
۲۹۳-۳۱۲-۳۲۸-۳۴۳	دہلی کی آخری شمع۔ ۲۹۵
دیوان غالب۔ آثار نسخہ۔ ۲۲۵	دھنویں کے آنچل۔ ۳۰۳
دیوان غالب اردو۔ ۶-۱۹-۵۸-۷۶-۷۹	دی انڈین مسلمس۔ ۳۵۱
۹۷-۱۳۳-۱۴۸-۱۶۶-۲۳۵-۳۲۱	دی پرائس آف اسٹائل اینڈ مکینک ان
دیوان غالب اردو مع شرح۔ ۱۴۹-۱۵۰	غالبس پونکس۔ ۲۲۲
۲۸۱	دیدار غالب۔ ۵۰
دیوان غالب اور غالب کی غزل۔ ۳۵	دی لائف اینڈ اوڈس آف غالب۔ ۲۲۲
دیوان غالب بخط غالب (رک نسخہ عرشی	دی ملاؤی آف این انجیل۔ ۲۲۲
زادہ)۔ ۱۲۱	دید و دریافت۔ ۲۳۰
دیوان غالب بدایونی ایڈیشن۔ ۱۲۸-۱۳۸-۲۸۶	دیدہ بیٹا۔ ۳۳۰

- دیوان غالب بنگلہ - ۲۲۶
- دیوان غالب پاکٹ ایڈیشن - ۱۲۹ - ۱۳۰ - ۱۷۰
- دیوان غالب مصور - ۱۶۷ تا ۱۶۵
- دیوان غالب مع شرح نظامی - ۱۵۱ - ۳۵۲
- دیوان غالب مع مضامین - ۱۲۶
- دیوان غالب پشتو - ۲۲۹
- دیوان غالب نسخہ آسی - ۱۲۰ - ۱۲۲
- دیوان غالب پنجابی - ۲۳۰
- دیوان غالب نسخہ آصفیہ - ۳۱۵
- دیوان غالب تاریخ وار - ۱۲۳
- دیوان غالب نسخہ امر وہہ (رک بیاض غالب) - ۲۹ - ۵۱ - ۵۴ - ۷۹ - ۱۲۱ - ۳۱۴
- دیوان غالب نسخہ انجمن - ۱۲۸
- دیوان غالب نسخہ بھوپال ثانی (رک نسخہ امر وہہ) - ۳۲۲
- دیوان غالب نسخہ پنجاب یونیورسٹی - ۳۲۷
- دیوان غالب نسخہ حامد علی خاں - ۱۱۷
- دیوان غالب نسخہ حمیدیہ - ۴۳ - ۵۴ - ۷۴
- دیوان غالب ردیف ن - ۱۴۰
- دیوان غالب ردیف ی - ۱۴۰ - ۱۴۹
- دیوان غالب سے متعلق قلمی نسخوں کا تنقیدی مطالعہ - ۱۹۲
- دیوان غالب صدی ایڈیشن - ۱۱۶ - ۱۲۷ - ۳۱۴
- دیوان غالب نسخہ شیرانی - ۸۱ - ۱۲۰ - ۱۲۱
- دیوان غالب نسخہ طاہر ایڈیشن - ۱۱۸ - ۱۱۹ - ۱۵۷
- دیوان غالب نسخہ عرشی - ۵۱ - ۸۶ - ۱۲۴
- دیوان غالب عکسی - ۱۶۶
- ۲۸۵ - ۱۳۷ - ۱۳۴
- دیوان غالب نسخہ (فارسی) - ۲۵۳ - ۲۵۴
- دیوان غالب نسخہ حمیدیہ - ۱۹۶
- دیوان غالب نسخہ عرشی زادہ (رک بخط غالب) - ۵۱ - ۱۲۱
- دیوان غالب نسخہ قندواہی - ۱۴۲
- دیوان غالب کا عروسی مع ترجمہ - ۳۳۲
- دیوان غالب کی ہندی فرہنگ - ۲۷۱
- دیوان غالب کامل - ۱۲۳
- دیوان غالب ہندی - ۲۷۰ - ۲۷۱
- دیوان غالب مرہٹی - ۲۶۹

دیوان غریب۔ ۳۰۹

دیوان معروف۔ ۳۳۹

دیوان ناظم۔ ۱۱۰

دیوان ہاجر دہلوی۔ ۶۹

ڈاکٹر اقبال سے معذرت کے ساتھ۔ ۳۰۴

ڈاکٹر سید عبداللہ بطور غالب شناس۔ ۱۸۹

ڈاکٹر فرمان فتحپوری بطور غالب شناس۔ ۱۸۹

ڈاکٹر وحید قریشی بطور غالب شناس۔ ۱۸۹

ڈانس، آف اسپارکس۔ ۲۱۱

ڈسٹرکٹنگ ورڈس۔ ۲۱۲

ذکر غالب۔ ۱۱-۱۲-۷۰-۷۱-۲۷۱-۳۳۱

ذکر غالب ذکر عبدالحق۔ ۶۶

ذکر و فکر۔ ۳۳۰

ذکر و مطالعہ۔ ۳۳۰

ذوق ادب اور شعور۔ ۳۳۱

ذوق اور ان کا کاویہ۔ ۳۶۳

ذوق و جستجو۔ ۳۳۱

ذوق سوانح اور انتقاد۔ ۲۸۲

راحت روح۔ ۲۸۲

رازدان حیات حسرت موہانی۔ ۲۸۲

راپور انتھالوجی۔ ۳۵۱

رباعیات عمر خیام۔ ۲۳۹

رباعیات غالب۔ ۱۹۶

ربیلین ایشین فنٹی سیون۔ ۳۵۱

رسالہ نقوش میں ذخیرہ غالبیات۔ ۹۲

رسالہ شرح دعائے صباح عرف نور کاڑکا۔

۱۹۶

رختیز بیجا۔ ۱۹۷

رہس چزان دیوان غالب۔ ۲۳۲

رشحات صغیر۔ ۶۹

رشید احمد صدیقی آثار و اقدار۔ ۲۸۲

رشید احمد صدیقی کے تنقیدی مضامین۔

۳۳۱

رقص تماشاہی۔ ۳۰۴

رقعات بنی پرشاد۔ ۳۵۸

رقعات غالب۔ ۱۸۵-۲۰۱

رکارڈ ان کمپوریشن آف غالب

سنٹری۔ ۲۲۱

رموز غالب۔ ۵۱-۱۵۱

رموز کلام غالب۔ ۱۵۱

رنج میر ٹھی۔ ۲۸۲

رنگین غالب فریم۔ ۱۶۷

روایت کی اہمیت۔ ۳۳۱

روح المطالب۔ ۱۵۲

روح تنقید۔ ۳۲۶	ساطع برہان۔ ۱۷۶۔ ۲۶۳
روح غالب۔ ۱۲۔ ۱۰۰۔ ۱۵۲۔ ۲۳۸	سب رس حیدر آباد۔ ۲۰۰۔ ۲۳۸
روح کلام غالب۔ ۹۹	سبد باغ دو در۔ ۲۳۶۔ ۲۳۷
روح کلام غالب (رک تفسیر کلام غالب)۔	سبد چیس۔ ۱۱۔ ۲۳۶۔ ۲۳۷۔ ۲۶۳
۱۵۳۔ ۱۵۲	سخن شعرا۔ ۲۹۶
روز روشن۔ ۳۵۸	سخنوران چشم دیدہ۔ ۳۵۸
روزمرہ اور محاورہ غالب۔ ۸۱۔ ۱۶۳	سخنوران غزل۔ ۳۳۱
روندا مقدمہ غالب۔ ۶۶۔ ۹۸۔ ۱۰۸	سخنوران گجرات۔ ۲۹۶
رہنمائے سیرِ دہلی۔ ۲۹۵	سرِ اپا سخن۔ ۲۹۶۔ ۳۳۹
رہنمائے طالب خلاصہ مکاتیب غالب۔ ۴۵	سر زمین ہند۔ ۳۵۸
ریاست ٹونک اور اردو شاعری۔ ۲۹۶	سر گذشت غالب۔ ۵۔ ۱۲۔ ۲۳۲
ریاض الافکار۔ ۴۹۔ ۳۵۸	سر ل غالب۔ ۲۷۲
ریاض الفردوس۔ ۲۵۸۔ ۲۹۶	سر مہ بینش مثنوی۔ ۲۰۱
ریاض نادریہ۔ ۳۰۱۔ ۳۲۳	سرود غالب۔ ۱۴۱۔ ۱۴۲
ریختہ غالب۔ ۱۴۰	سرود غیبی المسمیٰ بہ خیابان توارخ۔ ۲۹۶
ریڈنگس فروم غالب۔ ۲۲۱	سرور ریاض یا سیرِ دہلی۔ ۲۹۷
زاویے۔ ۳۳۱	سرود صنوبر۔ ۱۵۳
زبان ریختہ۔ ۲۹۷	سعادت یار خاں رنگیں۔ ۲۸۳
زمانہ (نغمہ کا)۔ ۹۸	سلکٹڈ ور سز آف مرزا غالب۔ ۲۲۱
زمانہ کی غالبیات۔ ۹۸	سلکشنس فروم غالب۔ ۲۲۱
زیر غور۔ ۳۳۱	سلکشنس فروم غالب اینڈ اقبال۔ ۲۲۱
سازاودھی میں نغمہ غالب۔ ۲۲۳	سلکشنس فروم غزلس آف غالب۔ ۲۲۱

- سنگ و خشت۔ ۳۰۴
- سین فارسیہ کا حال۔ ۲۰۵
- سوالات عبدالکریم۔ ۱۹۔ ۱۸۷۔ ۲۶۰۔
- ۲۶۵۔ ۲۶۲
- سولہ شعرا کے تراجم۔ ۲۰۶
- سہرے غالب و ذوق کے۔ ۳۶۔ ۶۸۔
- ۳۰۹۔ ۳۲۰
- سو وینیریوم غالب۔ ۲۵
- سہو و سراغ۔ ۳۳۱
- سید مسعود حسن رضوی ادیب۔ ۲۸۳
- سید وقار عظیم بطور غالب شناس۔ ۱۹۰
- سیر المصنفین۔ ۲۹۷
- سیر غالب۔ ۱۳
- شارحین دیوان غالب کی شروح کا تقابلی مطالعہ۔ ۱۹۲
- شارحین غالب کا تنقیدی مطالعہ۔ ۶۷۔ ۶۶۔
- شاعر ماہنامہ۔ ۸۱۔ ۱۳۸
- شاعر اعظم غالب۔ ۲۶۹
- شاعر مشہور ہند۔ ۲۳۶
- شبیبہ غالب۔ ۳۱۸
- شخصیات و مباحث۔ ۲۹۷۔ ۳۳۲
- شخصیت تنقید و تمثیل نگاری۔ ۳۳۲
- شراب کہنہ۔ ۳۳۲
- شرح انتخاب غزلیات غالب۔ ۱۳۹
- شرح دعائے صبح (رک نور کا ترکا)
- شرح دیوان غالب ردیف ن، ی۔ ۱۳۸
- شرح دیوان اردوے غالب۔ ۱۴۴۔ ۱۵۴۔
- ۱۵۵۔ ۱۵۷۔ ۱۶۲۔ ۲۸۲
- شرح دیوان غالب۔ ۱۵۳۔ ۱۵۴۔ ۱۵۶۔
- ۲۶۹۔ ۳۰۷
- شرح دیوان غالب جدید۔ ۱۵۳۔ ۳۲۳
- شرح دیوان غالب ہندی۔ ۲۷۲۔ ۲۷۳
- شرح طباطبائی۔ ۱۵۲۔ ۱۵۳
- شرح غالب۔ ۱۳۹
- شرح کلام غالب۔ ۱۵۶۔ ۱۵۷
- شرح غزلیات غالب۔ ۱۹۹۔ ۲۲۸
- شرح نکات غالب۔ ۳۴۴
- شرق سرخ، رسالہ۔ ۲۳۶
- شش جہات غالب منظوم۔ ۱۹۶
- شعاع مہر۔ ۳۱۰
- شعر الجہم۔ ۳۵۹
- شعر الہند۔ ۲۹۷
- شعر پہ شوشہ۔ ۱۶۷
- شعر غیر شعر اور نثر۔ ۳۳۲

- ۱۳۔ صلے عام ہے یا ران نکتہ واں کے لیے۔ ۲۵۹۔ شعر فارسی در ہندو پاکستان
- ۲۸۳۔ صہبای ایک مختصر تعارف۔ ۳۳۲۔ شعر و ادب۔
- ۲۹۸۔ طبقات شعراے ہند۔ ۳۳۲۔ شعر و شاعر۔
- ۳۳۵۔ ۳۵۔ طرز غالب۔ ۳۵۔ شعور اور لا شعور کا شاعر غالب۔
- ۳۵۹۔ طور کلیم۔ ۳۰۴۔ شکاری عورتیں۔
- ۶۷۔ طوطیان ہند۔ ۲۶۶۔ شمشیر تیز تر۔
- ۳۵۶۔ ۳۳۲۔ ظہوری اور غالب۔ ۳۵۹۔ شمع انجمن۔
- ۸۴۔ عالم بالا سے غالب کے خطوط۔ ۲۹۷۔ شمیم سخن۔
- ۱۳۸۔ عثمانیہ مجلہ، حیدر آباد۔ ۲۸۳۔ شوکت تھانوی۔
- عبدالرحمان بجنوری حیات و ادبی ۲۹۷۔ شہر آشوب۔
- کارنامے۔ ۱۹۳۔ ۶۷۔ شہر بنارس مثنوی۔
- عرض ہنر۔ ۱۰۰۔ ۲۹۷۔ شہر چارہ گراں۔
- عرضی بہ گزارش حال پر ملال۔ ۳۳۲۔ ۵۱۔ شہرت عامہ۔
- ۳۳۵۔ ۱۰۰۔ شہرت غالب بہ گیتی۔
- عرفان غالب۔ ۱۰۱۔ ۱۰۲۔ ۳۵۔ شہنشاہ سخن مرزا غالب۔
- عروضی اور فنی مسائل۔ ۳۳۲۔ ۱۹۳۔ شیخ محمد اکرام حیات و ادبی خدمات۔
- عطر اگہی۔ ۳۳۲۔ ۲۳۵۔ شیدا۔
- عطر مجموعہ۔ ۳۳۳۔ ۶۲۔ صبح امید ماہنامہ۔
- عظمت غالب (رک غالب کی ۳۵۹۔ صبح گلشن۔
- عظمت)۔ ۱۰۲۔ ۱۵۷۔ صحیفہ غالب۔
- عظمت غالب، فکر و فن۔ ۱۰۲۔ ۳۵۵۔ صحیفہ لاہور۔
- عکس خطوط غالب۔ ۱۶۹۔ ۲۸۳۔ صغیر بلگرامی حیات اور کارنامے۔

غالب اٹریٹل فلم۔ ۲۱۳۔ ۳۵۰	عکس غالب۔ ۱۸۵
غالب احوال و آثار۔ ۱۱۲	علامہ اقبال کی فارسی غزل۔ ۲۸۳
غالب اردو غزل۔ ۳۶	علم بیان۔ ۳۳۳
غالب اگر۔ ۲۷۳	علم و فن مجلہ، دہلی۔ ۸۰
غالب الاخبار۔ ۲۰۳	علی گڑھ میگزین۔ ۹۷۔ ۱۰۹۔ ۱۸۲۔ ۲۵۶۔
غالب البم۔ ۱۶۸	۳۳۶
غالب انسان اور شاعر۔ ۸۵	عقائے معانی۔ ۱۵۷
غالب انسائیکلو پیڈیا (رک جہان	عود ہندی (رک مہر غالب)۔ ۷۔ ۲۹۔
غالب)۔ ۹۲	۱۷۸۵۱۷۵۔ ۲۳۶۔ ۲۳۷۔ ۲۶۳۔ ۲۹۷۔
غالب ان کی شاعری اور فن۔ ۱۹۳	۳۱۵۔ ۳۳۲۔ ۳۳۷۔
غالب اور آہنگ غالب۔ ۳۶۔ ۳۳۵	عہد غالب کا تہذیبی اور تنقیدی مطالعہ۔ ۱۹۱
غالب اور آزر دہ۔ ۳۳۵	عیار الشعر۔ ۳۵۹
غالب اور ابوالکلام۔ ۶۷۔ ۸۱	عیار غالب۔ ۱۰۲۔ ۱۹۹
غالب اور اس کا عہد۔ ۷۷	غالب، رسالہ۔ ۲۰۲۔ ۲۰۳۔ ۳۳۹
غالب اور اس کی شاعری۔ ۳۶	غالب۔ ۱۳۔ ۵۱۔ ۶۷۔ ۸۲۔ ۸۵۔ ۹۹۔
غالب اور اقبال کی متحرک جمالیات۔ ۶۷	۱۰۳۔ ۱۳۱۔ ۱۹۶۔ ۱۹۷۔ ۲۱۰۔ ۳۳۶
غالب اور اقبال کے کلام کا انتخاب۔ ۶۸	غالب (ہندی)۔ ۲۷۲
غالب اور انقلاب سن ستاون۔ ۱۹۷۔ ۱۹۸۔	غالب آشفہ سر۔ ۵۱
۲۹۸	غالب آشفہ نوا۔ ۵۲
غالب اور انقلاب ستاون کا تحقیقی	غالب آگہی۔ ۱۳
جایزہ۔ ۱۸۸	غالب ابتدائی دور۔ ۳۵۔ ۳۸۔ ۱۹۳
غالب اور ان کے معترضین۔ ۶۸	غالب اپنے آئینے میں۔ ۵۷

- غالب اور انیس۔ ۸۲
- غالب اور انیس ایک تقابلی مطالعہ۔ ۶۸
- غالب اور وحدت الوجود۔ ۳۱
- غالب اور بغاوت۔ ۳۰
- غالب اور ہاجر۔ ۶۹
- غالب اور بنگال۔ ۷۵
- غالب اور یوپی۔ ۳۴۲
- غالب اور تصوف۔ ۳۰-۳۱-۷۵
- غالب اے کرٹیکل انٹروڈکشن۔ ۲۱۳
- غالب اور حیدر آباد۔ ۷۵
- غالب اے کرٹیکل ایپری سی ایشن اف ہر
- غالب اور دوسرے مضامین۔ ۳۳۳
- لائف اینڈ اردو پونٹری۔ ۲۱۳
- غالب اور ذال مجسم۔ ۱۰۶-۱۰۸-۳۳۵
- غالب ایک پریچے۔ ۲۷۳
- غالب اور ذکا۔ ۶۸
- غالب ایک جائزہ۔ ۱۹۳
- غالب اور ذوق۔ ۳۱۴
- غالب ایک مطالعہ۔ ۳۷-۳۸
- غالب اور سرور۔ ۶۸
- غالب ایچی نٹ اردو پونٹ۔ ۲۱۴
- غالب اور شاہان تیموریہ۔ ۶۸
- غالب اینڈ ایشین فنٹنی سیون۔ ۲۱۳
- غالب اور صفیر بلگرامی۔ ۶۹
- غالب اینڈ گونے۔ ۳۰۳
- غالب اور صہبای۔ ۳۲۱
- غالب اینڈ کمپنی پرائیویٹ لمیٹڈ۔ ۳۰۳
- غالب اور عصر غالب۔ ۷۷-۷۸-۲۸۷
- غالب اینڈ بزر پونٹری۔ ۲۱۳
- غالب اور غدر۔ ۳۵۲
- غالب بانٹرادنو۔ ۱۰۴
- غالب اور فن تنقید۔ ۴۵-۸۲
- غالب برانہ مان۔ ۸۵
- غالب اور گاندھی۔ ۳۴۲
- غالب بلیو گرانی۔ ۹۲-۹۳
- غالب اور مجروح۔ ۶۹
- غالب بہ حیثیت اردو شاعر اور مکتوب نگار۔ ۱۰۴
- غالب اور مجنوں۔ ۱۰۸
- غالب بہ حیثیت محقق۔ ۳۱
- غالب اور مسئلہ تذکیر و تانیث۔ ۳۳۵
- غالب بہ صدا انداز۔ ۱۰۵
- غالب اور مطالعہ غالب۔ ۳۶-۳۷-۳۳۵
- غالب بے نقاب۔ ۲۷۳

- غالب پر بیدل کے اثرات۔ ۱۸۸
- غالب پر چند تحریریں۔ ۱۰۵
- غالب پر چند مقالے۔ ۵۲
- غالب پر چند تحقیقی مطالعے۔ ۷۹
- غالب پریشان۔ ۱۴
- غالب پس منظر پیش منظر۔ ۷۷
- غالب پنسلین کارڈ کلنڈر وغیرہ۔ ۱۶۷
- غالب پی ٹی کورس پر۔ ۸۵
- غالب پمیشن فلاور۔ ۲۱۶
- غالب تاریخ کے آئینے میں۔ ۱۵
- غالب تب اور اب۔ ۷۷
- غالب تشریح و مطالعہ۔ ۳۸
- غالب تصویر کا دوسرا رخ۔ ۵۸-۸۱
- غالب تقلید اور اجتہاد۔ ۳۸
- غالب تھرماس۔ ۱۶۷
- غالب ٹرانسلیشن آف ٹوٹی فائیوورسز۔ ۲۱۶
- غالب جھوں ہر کوی چنگا آکھے۔ ۲۳۰
- غالب چتر اولیٰ۔ ۲۷۳
- غالب چچا۔ ۸۶
- غالب چہ ہر خوک ٹے وای بنہ۔ ۲۲۹
- غالب حالات و انتخاب۔ ۱۴۰
- غالب حالی اور اقبال کا موازنہ۔ ۳۵۰
- غالب حقیقت کے آئینے میں۔ ۵۸
- غالب حیات اور شاعری۔ ۳۸
- غالب خستہ۔ ۸۶
- غالب خستہ کے بغیر۔ ۸۶
- غالب ورون خانہ۔ ۱۵
- غالب دہلوی اقبال لاہوری اور خیال
- امر و ہوی میری نظر میں۔ ۶۹
- غالب دیاں غزلاں۔ ۲۴۰
- غالب دی پوسٹ اینڈ ہز اتج۔ ۲۱۷
- غالب دی مین دی ٹائمس۔ ۲۱۶
- غالب دی مین اینڈ ہز ورس۔ ۲۱۶
- غالب ڈائری۔ ۱۶۸
- غالب ذاتی تاثرات کے آئینے میں۔ ۱۰۵
- غالب راجستھانی میں۔ ۹۳
- غالب روربریشنس۔ ۲۱۷
- غالب رویس ہم سلف۔ ۲۱۷
- غالب زندہ ہے۔ ۵۲-۲۶۹
- غالب سب اچھا کہیں جسے۔ ۷۷-۲۲۶
- ۲۴۱
- غالب سراہی۔ ۲۵
- غالبس فلاسوفی آف بیوٹی۔ ۲۱۶
- غالب سلکٹڈ پونکس۔ ۲۱۰-۲۱۵

- غالب سلکٹڈ غزلس۔ ۲۱۶
- غالب سنٹری سیلیبریشنز۔ ۲۱۴
- غالب سے اقبال تک۔ ۳۳۳
- غالب سے فراز تک۔ ۶۹
- غالب سے متعلق کتابیں۔ ۲۹۲
- غالب سے معذرت کے ساتھ۔ ۸۶
- غالب سے بمکلام۔ ۲۵
- غالب سوانح اور انتقاد۔ ۱۶-۱۵
- غالب شاعر امروز و فردا۔ ۷۸
- غالب شخص اور شاعر۔ ۳۸-۳۹
- غالب شخصیت و کردار۔ ۱۶
- غالب شکن۔ ۵۹
- غالب شکن اور نیاز۔ ۷۹
- غالب شناس مالک رام۔ ۷۰
- غالب شناسی۔ ۳۹-۱۰۳-۱۹۹-۲۳۹
- ۳۳۰-۳۳۰
- غالب شناسی کے کرشمے۔ ۵۹
- غالب صدی میگزین۔ ۱۰۵
- غالب طغرا۔ ۱۶۸
- غالب غالب۔ ۱۰۵
- غالب غالب غالب۔ ۳۹
- غالب فخر روزگار دلی۔ ۷۵
- غالب فکر و فن۔ ۳۹-۴۰-۱۰۵
- غالب فکر و فن کے آئینے میں۔ ۴۰
- غالب کا ادبی شعور۔ ۱۹۳
- غالب کا ایک مشتاق شاگرد بالملکند بمبیر۔ ۷۰
- غالب کا اردو املا۔ ۱۷۸-۲۸۹
- غالب کا پیار۔ ۸۷
- غالب کا ترجمہ، بنگلہ۔ ۲۲۶
- غالب کا تنقیدی شعور۔ ۴۶
- غالب کا خصوصی مطالعہ۔ ۴۰
- غالب کا ذوق تماشا۔ ۳۱
- غالب رابطہ فرنگ۔ ۶۱
- غالب کا سال پیدائش۔ ۱۰۲-۳۱۹
- غالب کا سائنسی شعور۔ ۳۲
- غالب کا سکہ۔ ۱۸-۱۱۲-۳۳۱
- غالب کا شعری فن۔ ۱۹۳
- غالب کا صحیفہ منسوخ۔ ۱۰۱-۳۲۹
- غالب کا عظیم المرتبت شاگرد معصوم بلگرامی۔
- ۷۰-۱۹۳
- غالب کا علمی سرمایہ۔ ۳۲
- غالب کا غیر متداول کلام۔ ۱۹۳-۲۷۹
- غالب کا فن۔ ۴۰-۴۱-۳۳۶
- غالب کا فلسفہ۔ ۹۹-۱۰۸-۳۱۹-۳۲۳

غالب کی بعض تصانیف کے بارے میں

۳۲۸-۳۳۰

۷۹-

غالب کا فن اور اس کا نفسیاتی پس منظر۔ ۴۱

غالب کی تاریخ گوی۔ ۲۸۲-۳۳۲

غالب کا فنکارانہ شعور۔ ۳۲

غالب کی تخلیقی تخیل۔ ۳۲

غالب کا لطیفہ۔ ۳۲۹-۳۳۵

غالب کی تنقید کا مطالعہ۔ ۱۹۳

غالب کا مذہب۔ ۹۹-۱۰۳-۲۳۹

غالب کی تہذیبی شخصیت۔ ۳۲

غالب کا مجسمہ۔ ۱۶۹

غالب کی جمالیات۔ ۳۲-۳۴-۳۷

غالب کا مقدمہ پنشن۔ ۱۶-۱۰۷-۳۲۷

غالب کی خوش بیانی۔ ۳۳۶

غالب کا منسوخ دیوان۔ ۱۲۰

غالب کی دلی۔ ۷۵

غالب کا ویہ کا اودھی روپ۔ ۲۲۳

غالب کی رباعی (رک رباعیات غالب)۔

غالب کچھ جائزے۔ ۱۰۶

۲۵۳

غالب کچھ مضامین۔ ۱۰۶

غالب کی سوربایاں (روسی)۔ ۲۳۷

غالب کو برا کیوں کہو۔ ۲۵

غالب کی رہگذر۔ ۲۵

غالب کو لاج۔ ۱۶۸

غالب کی زمینوں میں پچیس سلام۔ ۲۶

غالب کون۔ ۵۹

غالب کی زندگی۔ ۱۷

غالب کون ہے۔ ۵۹-۸۷

غالب کی شاعری۔ ۲۷۲-۲۷۸-۳۳۰

غالب کہ ہر کس آیا ساڈا بیت۔ ۲۲۵

غالب کی شاعری کا فکری آہنگ۔ ۱۹۳

غالب کی آپ بیتی۔ ۵-۳۹-۲۱۷

غالب کی شاعری کا نفسیاتی مطالعہ۔ ۴۱

غالب کی اردو اور فارسی شاعری کا تقابلی

غالب کی شاعری میں استعارے کا نظام۔

مطالعہ۔ ۱۹۳

۱۹۳

غالب کی اصلاحیں۔ ۱۶-۱۰۰-۳۳۶

غالب کی شاعری میں تشبیہات و

غالب کی امیجری۔ ۱۸۸-۱۹۳

استعارات۔ ۱۶۳

غالب کی باتیں۔ ۱۶

ترجمہ (جرمن)۔ ۲۳۴	غالب کی شخصیت اور شاعری۔ ۴۱
غالب کے اردو مکاتیب۔ ۲۳۷	غالب کی شناخت۔ ۵۵
غالب کے استعارات۔ ۳۴۴	غالب کی شوخیاں۔ ۵۔ ۸۷
غالب کے اشعار فارسی کا مجموعہ۔ ۲۴۷	غالب کی عظمت (رک عظمت غالب)۔
غالب کے بہترین پانچ شعر۔ ۱۴۱	۷۹۔ ۸۰۔ ۱۰۹۔ ۳۲۵۔ ۳۲۶۔ ۳۳۳۔
غالب کے بہترین سو شعر۔ ۱۴۲	۳۳۵۔ ۳۳۶۔ ۳۳۸۔ ۳۴۴۔
غالب کے پتر۔ ۲۷۳۔ ۲۷۵	غالب کی غزل۔ ۳۱۹۔ ۳۲۶۔ ۳۵۰
غالب کے تخلیقی سرچشمے۔ ۳۳	غالب کی قصیدہ نگاری۔ ۲۸۹۔ ۲۹۰
غالب کے چند نقاد۔ ۷۱	غالب کی فارسی مثنوی چراغ دیر۔ ۲۰۴
غالب کے چنے ہوئے شعر۔ ۲۷۴	غالب کی فارسی نظم و نثر (روسی)۔ ۲۳۷
غالب کے خطوط کا سماجیاتی مطالعہ۔ ۱۹۴	غالب کی کویتا۔ ۲۷۳۔ ۲۷۵
غالب کے خطوط میں عصری حیثیت۔ ۱۹۴	غالب کی کہانی۔ ۱۷
غالب کے ڈرامے۔ ۸۷۔ ۸۸۔ ۲۸۳	غالب کی کہانی خود اس کی زبانی۔ ۶
غالب کے رومان۔ ۸۸	غالب کی کہانی اسی کی زبانی۔ ۲۷۴
غالب کے سات رنگ۔ ۳	غالب کی مہر۔ ۱۰۹۔ ۱۱۸۔ ۱۶۸
غالب کے سوانداز۔ ۱۶۸	غالب کی نادر تحریریں۔ ۲۵۵
غالب کے سوا سو شعر۔ ۱۴۲	غالب کی نثر۔ ۸۲۔ ۱۰۶۔ ۱۹۴۔ ۲۹۲
غالب سو شعر۔ ۱۴۲	غالب کی واپسی۔ ۸۸
غالب کے سو نثر۔ ۱۴۴	غالب کی ہندوستانی۔ ۳۳
غالب کے غیر مطبوعہ کلام کی مسلسل اور	غالب کے اثرات شعراے مابعد پر۔ ۱۸۸
مکمل شرح۔ ۱۵۳	غالب کے اردو خطوط کا تنقیدی مطالعہ۔ ۱۹۴
غالب کے فارسی کلام پر ناقدانہ نظر۔ ۲۴۸	غالب کے اردو فارسی کلام کا

- غالب کے فارسی کلام پر ناقدانہ نظر کا جائزہ۔ ۱۸۹
- غالب کے فارسی خطوط۔ ۲۵۵
- غالب کے کلام میں الحاقی عناصر۔ ۸۰
- غالب کے لطیفے۔ ۶۔ ۲۹۱۔ ۳۰۰۔ ۳۱۵
- ۳۲۹۔ ۳۲۷
- غالب کے معنوی اساتذہ۔ ۷۱
- غالب کے مقلعے۔ ۳۲۸
- غالب کے مکاتیب کا نثری اسلوب۔
- ۱۹۳۔ ۳۱۲
- غالب کے نثری متون۔ ۲۹۱
- غالب کے نثر۔ ۳۱۱
- غالب کے نقاد۔ ۱۹۳
- غالب کے نئے خطوط۔ ۸۸
- غالب گورو۔ ۲۷۳۔ ۲۷۵
- غالب لائف اینڈ ورکس۔ ۲۱۵
- غالب لوز۔ ۲۱۵
- غالب مدح و قدح کی روشنی میں۔ ۶۰
- غالب مزاح کی زد میں۔ ۸۸
- غالب معتقد میر۔ ۱۰۹
- غالب میلہ اور عظیم الشان مشاعرہ۔ ۲۶
- غالب نام آور۔ ۱۰۷
- غالب نام آور م۔ ۵۳۔ ۱۰۸
- غالب نامہ۔ ۸۔ ۳۰۔ ۵۱۔ ۵۳۔ ۱۲۲
- غالب نامہ مجلہ، دہلی۔ ۹۲۔ ۹۳۔ ۲۰۳
- غالب نامہ کا تجزیاتی مطالعہ۔ ۹۳
- غالب نکتہ میں۔ ۱۶
- غالب نکتہ داں۔ ۱۶
- غالب نما۔ ۷۔ ۵۳
- غالب و ذکا کی مراسلت۔ ۲۵۵
- غالب و رنر۔ ۲۲۱
- غالب و کتو اور کریتو۔ ۲۷۳
- غالب ہزل لائف اینڈ پرفیشن پوسٹری۔ ۲۱۳
- غالب ہزل لائف اینڈ تھاٹ۔ ۲۱۳
- غالب ہزل لائف اینڈ لٹرس۔ ۲۱۳
- غالبیات۔ ۹۳
- غالبیات اور ہم۔ ۷۰
- غالبیات چند شخصی اور غیر شخصی
- حوالے۔ ۵۳
- غالبیات چند عنوانات۔ ۵۳
- غالبیات ۱۹۶۹ میں۔ ۱۰۶
- غالبیات کا تحقیقی و تنقیدی جائزہ۔ ۱۹۳
- غالبیات کا تحقیقی اور توضیحی مطالعہ۔ ۳۳۔ ۱۹۳
- غالبیات کے چند مباحث۔ ۵۳

- غالبیات نمبر، رسالہ کتاب۔ ۹۴
- غالبیات نمبر، رسالہ کتاب۔ ۹۴
- غالبیات نو۔ ۸۱
- غالبی طغرا۔ ۱۶۸
- غالیہ۔ ۱۸
- غدر اٹھارہ سو ستاون (بنگلہ)۔ ۳۵۳
- غدر وہلی کے افسانے۔ ۱۹۸
- غزل در توصیف طپاں و قاسم۔ ۲۵۵
- غزل آف غالب۔ ۲۱۷
- غزل غالب اور حسرت۔ ۷۱
- غزل فن اور فنکار۔ ۳۳۳
- غزل قدسی۔ ۲۴۷
- غزلیات غالب۔ ۱۹۵-۲۱۷-۲۴۸
- غزلیات غالب کا انتخاب۔ ۲۲۷
- غلیجی۔ ۶۰
- غزلیات غالب کا عروضی تجزیہ۔ ۳۲۹-۳۲
- غملکین و غالب کے فارسی خطوط۔ ۱۹۵
- غنیۃ الطالبین۔ ۱۲۱
- غیاث اللغات۔ ۷۷
- فاتح۔ ۲۴۵
- فارسی نامہ کلاں۔ ۳۶۰
- فانی اور غالب۔ ۷۱-۳۳۱
- فانی بدایونی۔ ۲۸۴
- فراق کی شاعری۔ ۲۸۱۳
- فرح بخش۔ ۳۵۹
- فرہنگ عود ہندی۔ ۱۶۳
- فرہنگ غالب۔ ۳۱-۳۵-۱۱۹-۱۲۲-۱۲۳
- فرمان بیگم حضرت محل۔ ۱۹۷
- فرہنگ انجمن آراے ناصری۔ ۲۶۰
- فرہنگ نویسی فارسی در ہند و پاکستان۔ ۳۵۹
- فسانہ غالب۔ ۱۷-۳۳۰
- فضل حق خیر آبادی اور سن ستاون۔ ۲۸۴
- فغان بجنبر۔ ۳۰۷
- فغان غالب۔ ۱۷
- ففتی آڈس آف غالب۔ ۲۱۲
- فکر غالب۔ ۳۳-۱۳۶
- فکر گستاخ۔ ۳۳
- فکر و آگہی۔ ۳۳۳
- فکر و تحقیق، دہلی۔ ۲۷۹
- فکر و خیال۔ ۳۳۳
- فکر و فن۔ ۳۳۳
- فکر، نظر علی لڑیہ۔ ۳۳۶
- فکری ادب۔ ۳۳۳

- فکری زاویے۔ ۳۳۴
- فلسفہ کلام غالب۔ ۴۲
- فلسفی غالب۔ ۳۳
- فن اور تنقید۔ ۳۳۴
- فن اور شخصیت: بمبئی۔ ۲۷۹
- فن اور فنکار۔ ۳۳۴
- فن تاریخ گوی۔ ۳۳۴
- فن تنقید اور تنقیدیں۔ ۳۳۴
- فہرست کتابہائے فارسی چاپ سنگی۔ ۳۶۰
- فہرست نمائش علی گڑھ۔ ۹۴
- فیضان غالب۔ ۷۱
- فیض صغیر۔ ۲۹۸
- فینس اردو پبلسٹیشن اینڈ رائٹرز۔ ۳۵۱
- قادر نامہ۔ ۱۲۹-۱۳۲-۱۳۵
- قادر نامہ نامہ غالب۔ ۱۳۲-۱۳۵-۳۲۲
- ۳۶۰
- قادر نامے کا مصنف۔ ۳۲۱
- قاضی عبدالودود۔ ۲۸۴
- قاطع القاطع۔ ۲۶۳
- قاطع برہان۔ ۱۲-۶۸-۸۲-۱۳۶-۲۳۶
- ۲۶۰-۲۶۱-۲۶۳-۲۸۰-۳۵۹-۳۶۰
- قاطع برہان کا پہلا مسودہ۔ ۲۶۰-۳۲۲
- قاطع برہان و رسائل متعلقہ۔ ۸۱-۲۶۰
- قاموس المشاہیر۔ ۲۹۸
- قتیل اور غالب۔ ۷۲
- قدر و نظر۔ ۳۳۴
- قصاید غالب۔ ۳۰۸-۳۱۰-۳۱۱-۳۲۵
- ۳۳۷-۳۴۵
- قصاید غالب فارسی۔ ۳۲۱
- قصیدہ در تہنیت فتح ہندوستان۔ ۲۵۴
- ۲۵۵
- قصیدہ کا فن اور قصیدہ نگاری۔ ۲۹۸
- قطعہ امیر۔ ۲۶۶
- قطعہ باقر۔ ۲۶۵
- قطعہ جوہر۔ ۲۶۵
- قطعہ سخن۔ ۲۶۵
- قطعہ تعمیر مسجد و چاہہ جمیر۔ ۲۵۰
- قطعات غالب۔ ۲۹۹-۳۱۰
- قطعہ غالب۔ ۶۹-۲۶۳-۲۶۵-۳۰۹
- ۳۳۶-۳۳۳
- قطعہ فدا۔ ۲۶۳-۲۶۵
- قطعہ منتخب۔ ۲۹۸
- قطعہ وفات غالب۔ ۵-۷۷-۲۸۲
- ۲۹۳-۲۹۷-۲۹۹-۳۰۰-۳۱۰-۳۲۰

کلام غالب کا فنی مطالعہ۔ ۱۹۴	۳۵۸-۳۳۰
کلام غالب کی تضمینیں۔ ۳۲۵	قد مکرر۔ ۱۹۹
کلام غالب کے انگریزی ترجمے۔ ۳۵۱	قومی تعمیر کی دستاویز۔ ۲۹۸
کلام غالب میں فکری عناصر۔ ۱۸۹	کارنامہ ۷ سروری۔ ۳۳۴
کلکتہ کے قدیم اردو مطابع اور ان کی مطبوعات۔ ۲۹۹	کاروان رفتہ۔ ۲۹۸
کلیات چکبست۔ ۳۱۰	کاس الکرام۔ ۱۹۹
کلیات غالب اردو، نظم۔ ۱۳۷-۲۸۰	کاشردیوان۔ ۲۶۸
کلیات نثر غالب فارسی۔ ۲۲۶-۲۵۲-۲۵۳	کاشف الحقائق۔ ۲۹۹
کلیات نظم غالب فارسی۔ ۱۹۹-۲۳۲ تا ۲۳۵-۲۳۷-۲۵۰-۳۵۷-۳۶۰	کالیداس گپتارضا۔ ۲۸۴
کلیات نظم فارسی اسد اللہ خان غالب۔ ۱۹۴-۲۳۸	کبیر و غالب کا تقابلی مطالعہ۔ ۷۲
کلیات نواب یوسف علی خاں نانظم۔ ۳۱۰	کتاب اردو کے معلا۔ ۱۶۹
کلیات ہوش۔ ۳۱۰	کتاب (رسالہ) لاہور۔ ۹۹
کنز المطالب۔ ۱۵۷	کتبے غالب و ذوق کی قبر کے۔ ۳۳۸
کنز تواریخ۔ ۲۹۹	کچھ غالب کے بارے میں۔ ۵۵
کوہیتا ماہنامہ غالب نمبر۔ ۲۲۷	کسوٹی۔ ۳۳۴
کوبی غالب کا ہیر آلو کے۔ ۲۲۷	کشور ہند، مثنوی۔ ۶۷
کہانی میری زبانی میری۔ ۶	کلاسیکی ادب۔ ۳۳۵
کہرے کا چاند۔ ۸۸	کلاسیکی ادب کا تحقیقی مطالعہ۔ ۳۳۵
کینڈل اسموں۔ ۲۱۱	کلام عرشی۔ ۳۶۲
	کلام غالب ردیف میم کی شرح۔ ۱۳۳
	کلام غالب کے انتخاب۔ ۱۳۲
	کلام غالب کا ترجمہ۔ ۲۳۱-۳۵۵

گنجینہ غالب۔ ۱۰۸	گلاب پر کو بیٹا۔ ۲۲۷
گنجینہ مطالب۔ ۲۴۸	گلاب یر گجل۔ ۲۲۷
گنجینہ معنی۔ ۱۵۸	گلاب یر گجل تھے کے۔ ۲۲۷
گنگو تری۔ ۳۶۳	گروتھ آف انڈیا پر شین لٹریچر۔ ۳۵۱
گیتا اور غالب۔ ۳۴	گرتھ انیس سوسات۔ ۸
لائف آف غالب۔ ۲۱۹	گفتار غالب۔ ۱۵۸-۱۸
لسان الملک، میر ٹھہ۔ ۱۴۸	گفتہ غالب۔ ۱۰۸
لسانی مقالات۔ ۳۳۵	گلدستہ نازنینان۔ ۲۹۹
لطائف الشعرا۔ ۳۰۰	گل رعنا (عبدالحی)۔ ۲۹۹
لطائف غالب۔ ۷-۶	گل رعنا (غالب)۔ ۱۸-۲۹-۵۵-۱۲۱
لطائف غیبی۔ ۱۲-۱۸۷-۲۶۰-۲۶۲-۲۶۵	۱۳۶-۱۳۷-۳۲۲-۳۲۱
لطائف و ظرائف (غالب کے)۔ ۷	گلزار سخن۔ ۲۹۹
لغات غالب۔ ۱۶۴	گلزار سرور۔ ۱۷۷
لغات فارسی۔ ۲۶۷	گلستان بجزاں۔ ۲۹۹-۳۰۰
لغت نامہ وچند ا۔ ۲۵۹	گلستان سخن۔ ۲۸۳-۲۹۹-۳۰۰
لکھنوکا دبستان شاعری۔ ۳۰۰	گلشن بختیار۔ ۱۴۷-۳۶۰
لمعات غالب۔ ۵۵	گلشن راگ۔ ۳۱۰
لواء الحمد مثنوی۔ ۳۱۵	گلشن ہمیشہ بہار۔ ۳۶۰
لیڈر روزنامہ۔ ۳۵۲	گل نغمہ۔ ۲۳
مآثر غالب۔ ۲۶-۲۵۵-۲۵۶	کلیننگس۔ ۳۵۲
ماہ نو کراچی۔ ۸۹-۳۲۸	گنج خوبی۔ ۳۶۱
ماسٹر پیسز آف اردو لٹریچر۔ ۳۵۲	گنجینہ تحقیق۔ ۱۵۸

مخاورات غالب۔ ۱۶۴	ماثر راجندر۔ ۲۸۴
محرق قاطع برہان۔ ۲۶۱-۲۶۲	مباحث۔ ۳۳۵
مخترستان خیال۔ ۶۹-۳۰۳	مباحث و مسائل۔ ۳۳۵
محمد حسین ازاد بہ حیثیت محقق۔ ۲۸۴	متاع غالب۔ ۲۲۸
محمد علی جوہر۔ ۲۸۵	متعلقات غالب۔ ۵۵-۲۸۴-۳۳۰-۳۳۱
مخاطبین غالب۔ ۷۲	متفرقات غالب۔ ۲۵۶-۲۵۷-۲۸۳
مختصر تاریخ ادب اردو۔ ۲۸۸	ثبت قدریں۔ ۳۳۶
مخزن شعر ا۔ ۳۶۱	مثنویات غالب فارسی۔ ۱۹۶-۲۰۰-۲۵۰
مخزن نعت مقبول (رک پیامبر مغفرت)۔	مثنوی غالب من جانب ظفر۔ ۲۵۶
۲۴	مثنوی خلیل در جواب مثنوی غالب۔ ۲۵۶
مخمسات زیب۔ ۳۵۳	مثنوی مہر۔ ۱۷۶
مخمس غالب (رک خمسہ غالب)۔ ۲۴۶	مجاز کالمیہ اور دوسرے مضامین۔ ۳۳۶
۲۴۷	مجلہ سیفیہ۔ ۸۱-۱۰۰-۱۰۴
مدحت۔ ۲۶	مجموعہ سخن۔ ۳۰۰-۳۳۶
مدحت خیر البشر۔ ۲۶	مجموعہ قصاید نادر۔ ۱۷۶
مراۃ الاشباہ۔ ۳۰۰	مجموعہ مضامین۔ ۱۱۱
مراۃ الشعر۔ ۳۰۰	مجموعہ مکتوبات ازاد۔ ۳۰۷
مراۃ الغالب۔ ۱۵۸-۱۵۹	مجموعہ نثر غالب اردو۔ ۱۸۷
مراۃ خیالی، چمن انداز۔ ۳۰۰	مجموعہ نیرنگ۔ ۱۲۰
مراد غالب۔ ۱۵۹	محاسن الفاظ غالب۔ ۱۶۴
مرثیہ مرزا غالب۔ ۲۳-۷۶-۳۰۸	محاسن خطوط غالب۔ ۲۶
مرجا کالب۔ ۲۲۷	محاسن کلام غالب۔ ۲۳-۲۴-۱۰۸-۳۳۵

- مرزا غالب یر چھیٹھی۔ ۲۲۷
- مرزا غالب یر کو بیٹا۔ ۲۲۷
- مرحوم دہلی کالج۔ ۳۰۱
- مرزا غالب۔ ۸۸-۸۹-۲۳۸
- مرزا غالب (کتابیات)۔ ۹۵
- مرزا اسد اللہ خاں غالب۔ ۱۸-۷۰-۱۸۹
- ۲۳۸-۲۲۰-۲۱۹-۲۰۰
- مرزا غالب اور مغل جمالیات۔ ۳۳
- مرزا غالب اور ہندی مغل جمالیات۔ ۳۳
- مرزا غالب با یوگرانی۔ ۲۱۹
- مرزا غالب بندر روڈ پر۔ ۸۹
- مرزا غالب رائل پارک میں۔ ۸۹
- مرزا غالب زندہ اور روشناس خلق۔ ۳۳
- مرزا غالب کا داستانی مزاج۔ ۳۳
- مرزا غالب کا روزنامہ۔ ۱۹۸
- مرزا غالب کا کلام اردو و فارسی۔ ۲۰۲
- مرزا غالب کا فن (جرمن)۔ ۳۵۳
- مرزا غالب کی زندگی اور شاعری۔ ۲۰۰
- ۲۳۸
- مرزا غالب کی شاعری۔ ۲۸۱-۳۳
- مرزا غالب کی کرسی۔ ۱۶۸
- مرزا غالب کے چند غیر مطبوعہ فارسی خطوط
- نعمتین کے نام۔ ۲۵۷
- مرزا غالب کے لطفیے۔ ۶
- مرزا غالب لندن میں۔ ۸۹
- مرزا غالب مشرق کے شاعر اعظم۔ ۲۳۸
- مرزا انوشہ۔ ۹۰
- مرقع ادب۔ ۳۰۱
- مرقع چغتای۔ ۱۰۰-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۸
- مرقع شہاب۔ ۱۶۸-۱۶۹
- مرقع غالب۔ ۱۶۹-۲۷۳
- مرقع فیض۔ ۱۷۳
- مرہٹی زبان میں کلام غالب کا پہلا ترجمہ۔ ۲۶۹
- مزاحیہ شرح دیوان غالب اردو۔ ۸۱-۱۵۹
- ۳۳۳
- مزار غالب۔ ۷۷-۲۹۵-۳۰۱-۳۱۸
- ۳۶۲-۳۳۸
- مسرت سے بصیرت تک۔ ۳۳۶
- مشاطہ سخن۔ ۳۳۶
- مشاعرہ عالم ارواح۔ ۳۰۴
- مشاہدہ غالب۔ ۳۳
- مشرقی المناخ۔ ۳۵۴
- مشرقی بنگال میں اردو۔ ۳۰۱

- مشرقی منتخبات (روسی)۔ ۳۵۴
- مشکلات غالب۔ ۱۵۹۔ ۱۶۰۔ ۲۸۷
- مشکلات کلام غالب۔ ۶۶
- مضامین ابوالکلام۔ ۳۳۷
- مضامین سجاد ظہیر۔ ۳۳۷
- مضامین نو۔ ۳۳۷
- مضامین ہفت رنگ۔ ۳۳۷
- مضمون شمس آغا علی۔ ۲۶۵
- مطالب الغالب۔ ۷۴۔ ۱۶۰۔ ۳۲۰
- مضمون نگاری۔ ۳۳۷
- مضمون در باب تباہی شہر دہلی۔ ۱۹۷
- مطالب غالب (رک ہدیہ سعیدی)۔ ۱۶۰۔ ۱۶۱
- مطالعات زمانی۔ ۳۳۷
- مطالعہ ادب۔ ۳۳۷
- مطالعہ ادبیات فارسی۔ ۳۶۱
- مطالعہ حضرت غمگین۔ ۲۸۵
- مطالعہ خطوط غالب۔ ۲۶
- مطالعہ غالب۔ ۲۴۔ ۱۶۱۔ ۳۲۶
- مطالعہ غالب انیسویں صدی میں۔ ۱۸۹
- مطالعہ و مشاہدہ۔ ۳۳۷
- مطالعے۔ ۳۳۷
- مطالعے اور جایزے۔ ۳۳۷
- معاصر پٹنہ۔ ۲۶۲۔ ۲۹۳
- معمد الدولہ آغا میر۔ ۲۸۵
- معرکہ غالب و حامیان قتل۔ ۳۲۷
- معنی کی تلاش۔ ۳۳۸
- معیار ادب۔ ۳۳۸
- معیار پٹنہ۔ ۳۳۸
- معیار میر ٹھہ۔ ۱۵۹
- معیار و میزان۔ ۳۳۹
- مغل اور اردو۔ ۳۰۱
- مغلوں کے ملک الشعرا۔ ۳۳۹
- مفہوم غالب۔ ۱۶۱
- مقالات بین الاقوامی غالب۔ سمینار۔ ۱۰۹
- مقالات شیرانی۔ ۳۳۹
- مقالات عابدی۔ ۳۶۱
- مقالات گارساں۔ ۳۳۹
- مقالات ماجد۔ ۳۳۹
- مقالات و نشریات۔ ۳۴۰
- مقامات اقبال۔ ۲۸۵
- مقام غالب۔ ۱۸۔ ۲۶۔ ۲۴۔ ۶۱
- مقام محمود۔ ۳۴۰
- مقدمات عبدالحق۔ ۳۴۰
- مقدمہ جوہر معظم۔ ۳۶۱

مکتوبات الغالب۔ ۱۸۰	منتخبات عمود ہندی۔ ۱۸۶
مکتوبات غالب۔ ۳۲۵۔ ۳۳۰۔ ۳۴۰	منتخبات غالب۔ ۱۴۲
مکتوبات غالب اردو۔ ۱۸۰۔ ۱۸۱۔ ۲۳۶	منتخبہ ادبی خطوط۔ ۳۰۷
مکتوبات غالب فارسی۔ ۲۵۷	منتخب سوانح اور خاکے۔ ۳۰۱
مکتوبات غالب اور اٹھارہ سو ستاون۔ ۴۷	منتخبہ غالب۔ ۱۴۲
مکتوبات غالب میں روح عصر۔ ۱۸۹	موازنہ اقبال و غالب۔ ۲۷۹۔ ۳۴۴۔ ۳۵۶
مکتوبات غمگین و غالب۔ ۱۸۵	موازنہ ذوق و غالب۔ ۵۲۔ ۳۰۸۔ ۳۴۰
مکتوبات باغ دو در۔ ۲۰۰	موازنہ مومن و غالب۔ ۱۳۸۔ ۳۴۲۔ ۳۴۰
مکالمہ غالب۔ ۹۰	موازنہ ہوس و غالب۔ ۷۲
مکتوبات آزاد۔ ۳۰۷	موازنہ میر و غالب۔ ۱۶۱
مکتوبات جوش ملیح آبادی۔ ۳۰۷	موازنے۔ ۳۴۰
مکتوبات حالی۔ ۳۰۷	موازنہ غالب حالی اقبال۔ ۳۵۰
مکتوبات سعیدیہ۔ ۳۶۱	مولانا امتیاز علی عرشی۔ ۲۸۵
مکتوبات غالب۔ ۷۶۔ ۱۸۱۔ ۱۸۶۔ ۲۰۱	مولانا غلام رسول مہر بطور غالب
۲۸۲	شناس۔ ۱۸۹
مکتوبات غالب و مجروح۔ ۱۸۵	مولوی نذیر احمد کے لکچروں کا مجموعہ۔ ۳۴۰
مکتوبات نیاز۔ ۵۸	مومن خاں مومن حیات و شاعری۔ ۲۸۵
مکتوب یگانہ۔ ۵۸	مومن غالب کی نظر میں۔ ۲۷۹
مکمل شرح کلام غالب۔ ۱۵۳	مومن نمبر، نگار لکھنؤ۔ ۳۳۲
مناجات امام زین العابدین۔ ۲۵۱	مومن و غالب۔ ۷۲۔ ۲۸۷
منتخبات اخبار اردو۔ ۳۴۰	مومن و غالب کا تقابلی مطالعہ۔ ۱۸۹
منتخبات دو اویں شعراے ہند۔ ۳۱۰	

- مومن وغالب کے کلام کا انتخاب۔ ۷۲
- مؤید برہان۔ ۲۶۳-۲۶۴
- مہا ستھیر جاتک۔ ۳۵۳
- مہدی افادی۔ ۲۸۵
- مہر غالب (رک عود ہندی)۔ ۱۷۶-۱۷۵
- مہر نیمروز۔ ۷۹-۲۰۱-۲۳۷-۲۵۲
- ۲۵۷-۲۵۸-۲۷۹-۳۵۷
- مہر نیمروز، رسالہ۔ ۲۰۴
- میاں واد خاں سیاح۔ ۲۸۶
- مینافز کس آف غالب ان ہیز اردو پوٹری۔ ۲۱۹
- میخانہ آرزو سر انجام۔ ۱۰۸-۱۲۱-۲۲۲-۲۲۵
- میخانہ تغزل۔ ۳۴۱
- میخانہ حرف۔ ۱۴۲
- میرزا کلب حسین خاں بہادر نادر۔ ۲۸۶
- میرامن سے ابوالکلام تک۔ ۳۴۱
- میرامن سے عبدالحق تک۔ ۳۴۱
- میر اور غالب۔ ۳۴۴
- میر سے غالب تک۔ ۹۰
- میر مہدی مجروح۔ ۱۹۱
- میر وغالب کا تقابلی مطالعہ۔ ۱۸۹
- میں ہم اور ادب۔ ۳۴۱
- نادر ات غالب۔ ۱۸۶
- نادر خطوط غالب۔ ۱۸۶-۳۴۱
- نازش ادب کا لید اس گپتارضا۔ ۲۸۶
- ناسخ تجزیہ و تقدیر۔ ۲۸۶
- ناقدین غالب۔ ۱۹۴
- نام آورم۔ ۵۵
- نامہ غالب۔ ۱۷۶-۱۷۵-۱۸۷-۲۶۳
- نامہ ہائے فارسی غالب۔ ۱۳۶-۲۰۱-۲۵۷
- ۳۶۰-۳۵۹
- نثر نظم اور شعر۔ ۳۴۱
- نثر میں کوی کتاب۔ ۲۰۶
- نخلستان ادب۔ ۳۴۱
- نذر حمید احمد خاں۔ ۳۴۱
- نذر ذاکر۔ ۳۴۱
- نذر زیدی۔ ۳۴۲
- نذر سجاد۔ ۳۴۲
- نذر عابد۔ ۳۴۲
- نذر عرشی۔ ۳۴۲
- نذر غالب۔ ۲۶-۲۷
- نذر مقبول۔ ۳۴۲
- نسخ۔ ۲۸۶
- نسخہ ار۔ طو جاہ۔ ۷۹
- نسخہ بھوپال اور نسخہ بھوپال ثانی۔ ۸۱

نسخہ حمیدیہ (رک دیوان غالب) ۷۴۔	نقد ابوالکلام۔ ۲۸۶
۱۴۴-۲۱۵-۲۲۳-۳۲۲	نقد بررسی غزلیات فارسی مرزا اسد اللہ خاں
نسخہ رامپور جدید، انتخاب غالب۔ ۱۳۹	غالب دہلوی۔ ۱۸۹-۲۵۱
نسخہ دلکشا۔ ۳۰۱	نقد حرف۔ ۳۴۳
نسخہ شیرانی اور دوسرے مقالات۔ ۸۱	نقد حیات۔ ۳۴۳
نسخہ قدوائی۔ ۱۴۲	نقد ریزے۔ ۳۴۳
نشاط غالب۔ ۱۶۱	نقد شعر۔ ۳۴۳
نشان منزل۔ ۳۴۲	نقد غالب۔ ۱۰۹-۱۱۰
نشر سخن۔ ۳۱۱	نقد قاطع برہان مع ضمایم۔ ۲۶۶
نشر یاس۔ ۳۴۳	نقد میر۔ ۲۸۶
نصاب زبان اردو۔ ۳۱۱	نقد و نظر۔ ۲۸۶
نصاب نظم و نثر۔ ۳۴۳	نقد و نگاہ۔ ۳۴۳
نظام اردو خطبات۔ ۴۱	نقش آخر۔ ۸۹
نظامی بدایونی اور نظامی پریس کی ادبی خدمات۔ ۲۸۶	نقش آزاد۔ ۲۸۷
نظامی جنتری۔ ۲۰۰-۳۶۱	نقش اقبال۔ ۳۴۳
نظر نظر کے چراغ۔ ۳۴۲	نقش پارسی بر اجار ہند۔ ۳۶۲
نظرے خوش گذرے۔ ۳۰۴	نقش جاوداں۔ ۲۷
نظم منتخب۔ ۳۴۳	نقش چغتای، دیوان غالب۔ ۱۶۶
نظیر اکبر آبادی۔ ۲۸۶	نقش حالی۔ ۲۸۷
نفس مطلب۔ ۳۴۳	نقش غالب۔ ۵۵-۱۶۹
نفسیاتی زاویے۔ ۳۴۳	نقش ہائے رنگ رنگ۔ ۱۱۰-۱۴۲-۲۰۱
	۳۴۴

نوا در غالب۔ ۱۸۷	نقطہ نظر۔ ۳۴۴
نوا دریا مجموعہ لطائف و ظرائف۔ ۷	نقوش غالب۔ ۱۱۰-۱۱۱
نواے سر و ش۔ ۱۶۲-۳۴۵	نقوش مجلہ۔ ۵-۹۲-۱۲۱
نواے ظفر۔ ۱۲۳	نقوش و افکار۔ ۳۴۴
نواے غالب۔ ۵۶-۱۱۱	نکات غالب۔ ۶-۷-۲۰۱-۲۸۶-۲۸۷
نوحے۔ ۲۴۱	نکات غالب و رقعات غالب۔ ۲۰۱
نودریافت نسخہ بھوپال (رک بیاض غالب)۔ ۲۸۹	نکات و رقعات غالب۔ ۱۸۷-۲۰۱
نورتن۔ ۹۰	نکات مجنوں۔ ۳۴۴
نواب الہی بخش خاں معروف۔ ۱۹۱	نکتہ راز۔ ۳۴۴
نور کا تڑکا (رک دعاے صبح)۔ ۳۶۱	نگار پاکستان۔ ۱۶۰-۱۷۹
نور ویدو۔ ۳۶۲	نگار لکھنؤ۔ ۵-۱۵۸-۳۴۰
نوکلایکیت اور رومانیت۔ ۳۴۵	نگارستان سخن۔ ۷۳-۳۱۱-۳۲۱
نہیں بہار کو فرصت۔ ۹۰	نگارشات ماہنامہ۔ ۱۶۷
نیاز فچوری۔ ۲۸۷	نگارشات ادیب۔ ۳۴۵
نیازہ نگار اور غالب شناسی۔ ۷۳	نگارشات غالب۔ ۴۷
نی تحریریں۔ ۳۴۵	نگارشات نو۔ ۳۴۵
نی تنقید۔ ۳۴۵	نگار غالب۔ ۵۶
نی قدریں۔ ۳۴۵	نگا اور نقطے۔ ۳۴۵
نی نظم اور پورا آدمی۔ ۳۴۶	نل و دمن مثنوی۔ ۶۷
نیے اور پرانے چراغ۔ ۳۴۶	نمونہ مغلوبیت غالب۔ ۶۱-۷۴
نیے مقالات۔ ۳۴۶	نمونہ منشورات۔ ۳۰۷
نیے مانشیدہ غالب۔ ۱۲۰	نوا در۔ ۷

- واحد علی شاہ کی ادبی اور ثقافتی خدمات۔ ۲۸۷
- واقعات دارالحکومت دہلی۔ ۳۰۱
- وثوق صراحت۔ ۱۶۲
- وجدان تحقیق۔ ۱۶۲
- ورکس آف غالب۔ ۲۱۵
- وسیلہ شرف و ذریعہ عزت۔ ۳۰۱
- وظائف الابرار۔ ۳۶۱
- وفات غالب کا سوواں سال۔ ۷۸
- ولی سے اقبال تک۔ ۳۴۶
- وہ صورتیں الہی۔ ۳۰۲
- وہسپرس آف دی اینجیل۔ ۲۱۶
- وہسپرس فروم غالب۔ ۲۱۶
- وید مقدس۔ ۷۰
- ہدیہ سعید (رک مطالب غالب)۔ ۱۶۰
- ہسٹری آف اردو لٹریچر۔ ۳۵۲
- ہسٹوریز ڈی لٹریچر ہندو نیت ہندوستانی۔ ۳۶۳
- ہفت آسمان۔ ۳۰۲
- ہفت رنگ غالب۔ ۲۵۱
- ہماری شاعری۔ ۱۴۸
- ہمارے نثر نگار۔ ۳۴۶
- ہم طرح غالب شان غزل۔ ۲۷
- ہمعصروں پر غالب کا اثر۔ ۷۳
- ہندوستان کا ادب۔ ۳۵۴
- ہندوستانی رسالہ۔ ۳۱۵-۲۶۳
- ہنڈرڈ جمس فروم غالب۔ ۲۱۷
- ہنگامہ دل آشوب۔ ۲۶۶-۲۶۳
- ہندی فرہنگ۔ ۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۵
- ہوا کے دوش پر۔ ۳۰۵-۳۴۶
- ہو گا کوی ایسا بھی کہ غالب کونہ جانے۔ ۲۷۵
- ہینڈ بک آف اردو لٹریچر۔ ۳۵۲
- یاد بود غالب۔ ۲۲
- یاد غالب۔ ۱۹
- یادگار ایوب قادری۔ ۲۸۷
- یادگار شعرا۔ ۳۰۲
- یادگار غالب۔ ۲۰-۲۳-۲۴-۸۲-۱۲۷-۱۵۴
- ۲۸۵-۲۹۲-۳۰۷-۳۱۷-۳۲۵-۳۳۵
- ۳۴۱
- یادگار غالب ایک جائزہ۔ ۸۲
- یادگار نامہ فخر الدین علی احمد۔ ۳۴۶
- یادنامہ۔ ۳۴۶
- یک جہتی اور غالب۔ ۵۶
- یک چمن گل۔ ۲۷
- یوسف ہندی قید فرنگ میں۔ ۲۲
- یہ ترا بیان غالب۔ ۹۰

۳۔ ادارے، مطبع و غیرہ

آئینہ ادب لاہور۔ ۱۳۔ ۱۲۶	آتمارام اینڈ سنز، دہلی۔ ۱۲۹۔ ۲۱۹
ابراہیم رحمت اللہ بمبئی۔ ۱۶۷	آرٹ پریس امرتسر۔ ۱۳۰
ابوالعلائی الکلثک پریس، دہلی۔ ۱۳۵	آرمی پریس آگرہ۔ ۶۰
اتحاد پریس سکھر۔ ۱۵	آریہ بک ڈپوٹی دہلی۔ ۲۷۲
اتر پردیش اردو اکیڈمی، لکھنؤ۔ ۲۱۔ ۲۳۔	آزاد بک ڈپو امرتسر۔ ۱۶۔ ۱۳۵
۱۱۹۔ ۱۵۸۔ ۱۸۳۔ ۳۳۷	آزاد بک ڈپو دہلی۔ ۱۱۸۔ ۱۵۹۔ ۳۰۷
اثنا عشری پریس لکھنؤ۔ ۳۵۹	آزاد بک ڈپو، سرگودھا۔ ۵۳
احسان بک ڈپو، لکھنؤ۔ ۵۳	آزاد بک ڈپو لاہور۔ ۱۵۶
احسن برادر اس لاہور۔ ۱۶۵	آزاد کتاب گھر دہلی۔ ۱۸۔ ۱۱۶۔ ۱۲۹۔ ۳۲۳
احمد برادر اس کراچی۔ ۲۶	۳۳۳
ادارہ ادب و تنقید لاہور۔ ۴۱۔ ۵۰	آزاد لائبریری علی گڑھ۔ ۹۴
ادارہ ادب سرینگر۔ ۳۳۔ ۶۲	آکسفورڈ یونیورسٹی پریس، لندن۔ ۳۵۱
ادارہ ادبیات اردو حیدرآباد۔ ۱۲۔ ۱۳۔ ۲۲۔	آگرہ اخبار برقی پریس آگرہ۔ ۳۳۳۔ ۳۳۶
۲۰۰۔ ۳۰۳	آل انڈیا غالب سنٹرل کمیٹی دہلی۔ ۲۱۳۔
ادارہ اردو کراچی۔ ۱۰۷	۲۱۸
ادارہ اردو سے معارف اور کتب۔ ۲	آل انڈیا ہندی اردو سنگم راوڑ کیلا۔ ۲۷
ادارہ المخدم منڈلور۔ ۲۸۹	آل انڈیا ہندی اردو سنگم لکھنؤ۔ ۲۵
ادارہ انیس اردو الہ آباد۔ ۲۹۳۔ ۳۱۲۔	آل پاکستان اسلامک ایجوکیشن کانٹریس
۳۱۳۔ ۳۱۹۔ ۳۲۳	لاہور۔ ۱۹۶
ادارہ تحقیقات اردو پٹنہ۔ ۲۵۶۔ ۲۶۰۔ ۲۸۲	آئندہ پبلشر لمیٹڈ، کلکتہ۔ ۲۲۶

- ادارہ تحقیقات پاکستان، لاہور۔ ۱۳۶
- ادارہ تحقیقات عربی و فارسی پٹنہ۔ ۳۵۹
- ادارہ تصنیف و تالیف اسلامیہ کراچی۔ ۳۲۹
- ادارہ جام جہاں نما۔ ۲۵۶
- ادارہ حلیمہ سعدیہ عرفانیہ بھاو لپور۔ ۲۸
- ادارہ دانش و حکمت کراچی۔ ۲۸۷
- ادارہ سلطان حسین اینڈ سنز کراچی۔ ۵۰
- ادارہ شعر و ادب علی گڑھ۔ ۲۱۱
- ادارہ علمیہ لاہور۔ ۶۱
- ادارہ فروغ اردو، لاہور۔ ۳۳-۸۷
- ادارہ فروغ اردو لکھنؤ۔ ۱۰-۳۲-۳۶-۵۳
- ادارہ ادبی ٹرسٹ بک ڈپو حیدر آباد۔ ۷۲-۷۵
- ادارہ ادبی معیار پبلکیشنز کراچی۔ ۳۱۹
- اردو اکیڈمی دہلی۔ ۵۶-۱۹۵-۲۹۳
- اردو اکیڈمی سندھ کراچی۔ ۲۱-۳۸-۱۱۸
- اردو اکیڈمی لاہور۔ ۲۲۲
- اردو بک شال، لاہور۔ ۳۰۹
- اردو بک ہاوس علی گڑھ۔ ۱۰۳
- اردو پبلشرز لکھنؤ۔ ۲۸۶
- اردو پریس علی گڑھ۔ ۳۹-۱۳۹
- اردو دنیا کراچی۔ ۳۲۵
- ادارہ نگار پاکستان، لاہور۔ ۱۳۶
- ادارہ نگار عربی و فارسی پٹنہ۔ ۳۵۹
- ادارہ تصنیف و تالیف اسلامیہ کراچی۔ ۳۲۹
- ادارہ جام جہاں نما۔ ۲۵۶
- ادارہ حلیمہ سعدیہ عرفانیہ بھاو لپور۔ ۲۸
- ادارہ دانش و حکمت کراچی۔ ۲۸۷
- ادارہ سلطان حسین اینڈ سنز کراچی۔ ۵۰
- ادارہ شعر و ادب علی گڑھ۔ ۲۱۱
- ادارہ علمیہ لاہور۔ ۶۱
- ادارہ فروغ اردو، لاہور۔ ۳۳-۸۷
- ادارہ فروغ اردو لکھنؤ۔ ۱۰-۳۲-۳۶-۵۳
- ادارہ ادبی ٹرسٹ بک ڈپو حیدر آباد۔ ۷۲-۷۵
- ادارہ ادبی معیار پبلکیشنز کراچی۔ ۳۱۹
- اردو اکیڈمی دہلی۔ ۵۶-۱۹۵-۲۹۳
- اردو اکیڈمی سندھ کراچی۔ ۲۱-۳۸-۱۱۸
- اردو اکیڈمی لاہور۔ ۲۲۲
- اردو بک شال، لاہور۔ ۳۰۹
- اردو بک ہاوس علی گڑھ۔ ۱۰۳
- اردو پبلشرز لکھنؤ۔ ۲۸۶
- اردو پریس علی گڑھ۔ ۳۹-۱۳۹
- اردو دنیا کراچی۔ ۳۲۵
- ادارہ نگار پاکستان، لاہور۔ ۱۳۶
- ادارہ نگار عربی و فارسی پٹنہ۔ ۳۵۹
- ادارہ تصنیف و تالیف اسلامیہ کراچی۔ ۳۲۹
- ادارہ جام جہاں نما۔ ۲۵۶
- ادارہ حلیمہ سعدیہ عرفانیہ بھاو لپور۔ ۲۸
- ادارہ دانش و حکمت کراچی۔ ۲۸۷
- ادارہ سلطان حسین اینڈ سنز کراچی۔ ۵۰
- ادارہ شعر و ادب علی گڑھ۔ ۲۱۱
- ادارہ علمیہ لاہور۔ ۶۱
- ادارہ فروغ اردو، لاہور۔ ۳۳-۸۷
- ادارہ فروغ اردو لکھنؤ۔ ۱۰-۳۲-۳۶-۵۳
- ادارہ ادبی ٹرسٹ بک ڈپو حیدر آباد۔ ۷۲-۷۵
- ادارہ ادبی معیار پبلکیشنز کراچی۔ ۳۱۹
- اردو اکیڈمی دہلی۔ ۵۶-۱۹۵-۲۹۳
- اردو اکیڈمی سندھ کراچی۔ ۲۱-۳۸-۱۱۸
- اردو اکیڈمی لاہور۔ ۲۲۲
- اردو بک شال، لاہور۔ ۳۰۹
- اردو بک ہاوس علی گڑھ۔ ۱۰۳
- اردو پبلشرز لکھنؤ۔ ۲۸۶
- اردو پریس علی گڑھ۔ ۳۹-۱۳۹
- اردو دنیا کراچی۔ ۳۲۵
- ادارہ نگار پاکستان، کراچی۔ ۱۶۰
- ادارہ نگار رامپور۔ ۱۸
- ادارہ نگار لکھنؤ۔ ۲۳۸-۳۱۸

- اردو ڈائجسٹ پرنٹرز لاہور۔ ۴۰
- اردو رائٹرز گلڈ الہ آباد۔ ۳۳۔ ۳۶۔
- ۷۷۔ ۲۸۴۔ ۳۱۸
- اردو سرچ سنٹر حیدر آباد۔ ۳۳۰
- اردو کتاب گھراہو۔ ۱۵۴
- اردو گھر دہلی۔ ۱۶۸
- اردو گھر علی گڑھ۔ ۳۱۲۔ ۳۱۳
- اردو لائبریری سنٹر بنگلور۔ ۳۱
- اردو محل پبلشرز لکھنؤ۔ ۲۸۸
- اردو مرکز کراچی۔ ۲۱
- اردو مرکز لاہور۔ ۱۳۹۔ ۱۸۳۔ ۳۲۱
- اردوے معلا اکادمی لاہور۔ ۱۱۵
- اریب پبلکیشنز کلکتہ۔ ۳۲۱
- اس اے پبلکیشنز، دہلی۔ ۲۷۰
- اسباق پبلکیشنز پونا۔ ۲۸۶
- استقلال پریس لاہور۔ ۱۵۰۔ ۳۳۵
- اشار پبلکیشنز، دہلی۔ ۳۔ ۳۶۔ ۸۹۔ ۱۲۵۔
- ۲۷۰۔ ۳۰۳۔ ۳۰۴
- اسٹریٹنگ پبلشرز جاندھر۔ ۳۵۰
- اسٹریٹنگ پبلشرز دہلی۔ ۲۲۱۔ ۳۵۰۔ ۳۵۲
- اسرار پبلکیشنز کراچی۔ ۸۵
- اسرار کریمنی پریس الہ آباد۔ ۲۴۔ ۱۲۶۔ ۳۲۸
- ۱۶۹۔ ۲۸۰۔ ۲۸۲۔ ۲۹۰
- اسلام الدین گوالیار۔ ۱۶۸
- اسلامک فاؤنڈیشن ڈھاکہ۔ ۲۲۶
- اشاعت العلوم پریس لکھنؤ۔ ۱۵۳
- اشاعت القرآن دہلی۔ ۱۶۹
- اشاعت خانہ رامپور۔ ۱۶۳
- اظہار سنز پبلشرز لاہور۔ ۷۸
- اعتقاد پبلشنگ پریس حیدر آباد۔ ۸۵۔
- ۱۴۳۔ ۳۳۵
- اعتقاد پبلشنگ ہاؤس۔ ۱۵۶۔ ۳۰۸
- اعجاز پرنٹنگ پریس حیدر آباد۔ ۸۴۔ ۱۴۳۔
- ۲۸۶۔ ۳۳۶
- اعظم اسٹیم پریس حیدر آباد۔ ۷۲
- اعلا پرنٹنگ پریس دہلی۔ ۸۔ ۲۸۹
- افضل المطابع کلکتہ۔ ۲۵۹
- افضل برقی پریس حیدر آباد۔ ۱۲
- اقبال اکیڈمی لاہور۔ ۳۱۔ ۱۸۴۔ ۳۵۶۔
- اقدار کتاب گھر، کلکتہ۔ ۲۸۳
- انعام حسین لیتھو گرافک پریس، لاہور۔
- ۱۰۳
- اصل المطابع، دہلی۔ ۱۰۔ ۲۶۲۔ ۳۰۰۔

- ۱۳۵۔ اکیڈمی آف ایجوکیشنل ریسرچ کراچی۔
 ۲۱۴۔ الائنز بک کارپوریشن کراچی۔
 ۳۴۳۔ الہ آباد پبلشنگ ہاؤس الہ آباد۔
 ۳۶۔ الہ آباد یونانی دواخانہ۔
 ۱۹۲۔ الہ آباد یونیورسٹی۔
 ۱۲۸۔ الحمد پبلکیشنز لاہور۔
 ۱۰۲۔ الحجر اکیڈمی لاہور۔
 ۸۸۔ الفلاح پبلکیشنز لاہور۔
 الفیصل تاجران کتب لاہور۔ ۹۲۔ ۱۱۷۔
 ۱۹۷۔ ۲۰۱۔
 القمر انٹرپرائزز لاہور۔ ۱۶۔ ۱۰۲۔
 الکتاب کراچی۔ ۵۔ ۱۵۰۔ ۱۹۵۔
 الکتبک ابو العلاء پریس آگرہ۔ ۱۲۷۔
 المصطفیٰ اکیڈمی حیدر آباد۔ ۳۲۷۔
 الناظر بک ایجنسی لکھنؤ۔ ۳۶۔ ۱۲۵۔
 الناظر پریس لکھنؤ۔ ۱۵۰۔ ۲۸۱۔
 الواعظ صفدر پریس لکھنؤ۔ ۲۹۰۔ ۳۳۰۔
 ۳۳۶۔
 الوقار پبلکیشنز لاہور۔ ۷۱۔ ۹۸۔ ۱۱۰۔ ۲۶۲۔
 الیاس ٹریڈرس حیدر آباد۔ ۱۳۰۔
 امتحان اعلا قابلیت۔ ۱۳۹۔
 امروز پرنٹنگ پریس ملتان۔ ۶۱۔
- انتخاب پبلشنگ ہاؤس ناگپور۔ ۱۵۶۔ ۱۵۷۔
 ۳۳۸۔
 انتشارات اقبال تہران۔ ۳۵۹۔
 انتظامی پریس حیدر آباد۔ ۱۵۰۔
 انٹر ٹریڈ پبلکیشنز کلکتہ۔ ۲۲۰۔
 انٹرنیشنل اسٹڈی سنٹر چنڈی گڈھ۔ ۲۸۰۔
 انٹرنیشنل بکس دہلی۔ ۲۱۶۔
 انٹرنیشنل پریس کراچی۔ ۳۲۵۔
 انٹرنیشنل سہتیہ (= ادبی) ٹرسٹ بمبئی۔ ۳۹۔
 انجمن ارباب ذوق لایل پور۔ ۳۰۳۔
 انجمن پریس کراچی۔ ۳۳۱۔
 انجمن ترقی اردو اورنگ آباد۔ ۴۳۔ ۳۳۰۔
 انجمن ترقی اردو بہار، پٹنہ۔ ۲۵۶۔
 انجمن ترقی اردو بہار، پٹنہ۔ ۲۵۶۔
 انجمن ترقی اردو پاکستان کراچی۔ ۳۲۔ ۳۷۔
 ۲۰۔ ۲۲۔ ۵۲۔ ۱۰۷۔ ۱۳۷۔ ۱۷۹۔ ۲۰۱۔
 ۱۲۳۔ ۱۲۷۔ ۲۵۰۔ ۲۶۶۔ ۲۸۳۔ ۲۸۶۔
 ۲۹۱۔ ۲۹۳۔ ۲۹۸۔
 انجمن ترقی اردو علی گڑھ۔ ۳۵۔ ۴۳۔ ۶۲۔
 ۹۷۔ ۱۰۹۔ ۱۲۳۔ ۱۲۹۔ ۱۶۳۔ ۱۷۳۔ ۱۷۴۔
 ۱۸۰۔ ۱۹۹۔ ۲۶۲۔ ۲۸۵۔ ۲۸۹۔
 انجمن ترقی اردو، دہلی۔ ۳۲۔ ۳۵۔ ۳۶۔

۲۳۳-۲۶۸-۷۱-۹۷-۱۰۲-۱۰۵-۱۰۶	۲۳۳-۲۶۸-۷۱-۹۷-۱۰۲-۱۰۵-۱۰۶
۱۲۴-۱۲۸-۱۳۸-۱۴۰-۱۶۸-۱۸۳	۱۲۴-۱۲۸-۱۳۸-۱۴۰-۱۶۸-۱۸۳
۲۷۰-۲۷۹-۲۸۷-۳۰۰-۳۱۵	۲۷۰-۲۷۹-۲۸۷-۳۰۰-۳۱۵
۳۳۳-۳۳۹	۳۳۳-۳۳۹
ان دنوں پبلکیشنز پٹنہ-۳۱۲	ان دنوں پبلکیشنز پٹنہ-۳۱۲
انڈیا اونس لایبریری-۲۶۳	انڈیا اونس لایبریری-۲۶۳
انڈین لیٹنگویجز فورم حیدرآباد-۱۹۹	انڈین لیٹنگویجز فورم حیدرآباد-۱۹۹
انسٹی ٹیوٹ اور نیشنل اسٹڈیز ماسکو-۳۹	انسٹی ٹیوٹ اور نیشنل اسٹڈیز ماسکو-۳۹
۲۳۹	۲۳۹
ان سی ای آر ٹی ٹی دہلی-۲۱۹-۲۲۲	ان سی ای آر ٹی ٹی دہلی-۲۱۹-۲۲۲
انشاپریس لاہور-۱۲۸-۱۳۳	انشاپریس لاہور-۱۲۸-۱۳۳
انصاف پریس لاڑکانہ-۸۲	انصاف پریس لاڑکانہ-۸۲
انقلاب اسٹیم پریس لاہور-۱۵۷	انقلاب اسٹیم پریس لاہور-۱۵۷
انگریزی سرکار-۲۰۳	انگریزی سرکار-۲۰۳
انوار احمدی پریس الہ آباد-۲۲-۱۷۹	انوار احمدی پریس الہ آباد-۲۲-۱۷۹
انوار المطالع لکھنؤ-۱۳۰	انوار المطالع لکھنؤ-۱۳۰
انوار بک ڈپو لکھنؤ-۱۵۵-۱۶۱-۱۷۹-۱۸۵	انوار بک ڈپو لکھنؤ-۱۵۵-۱۶۱-۱۷۹-۱۸۵
۳۰۱	۳۰۱
اودھ اخبار لکھنؤ-۲۶۲-۲۶۵	اودھ اخبار لکھنؤ-۲۶۲-۲۶۵
اور نیشنل بک ڈپو بریلی-۳۲۵	اور نیشنل بک ڈپو بریلی-۳۲۵
اور نیشنل کالج لاہور-۱۹۱-۲۳۸	اور نیشنل کالج لاہور-۱۹۱-۲۳۸
ایجوکیشنل بک ہاوس علی گڑھ-۳۸-۳۹	ایجوکیشنل بک ہاوس علی گڑھ-۳۸-۳۹
۲۳۵-۲۹۲-۲۹۵-۳۰۷	۲۳۵-۲۹۲-۲۹۵-۳۰۷
۳۱۲-۳۲۵-۳۳۳-۳۳۷	۳۱۲-۳۲۵-۳۳۳-۳۳۷
۳۳۱	۳۳۱
ایجوکیشنل پبلشنگ ہاوس کلکتہ-۳۱	ایجوکیشنل پبلشنگ ہاوس کلکتہ-۳۱
ایجوکیشنل پرنٹنگ پریس کراچی-۱۸۲	ایجوکیشنل پرنٹنگ پریس کراچی-۱۸۲
۳۲۸-۳۱۳	۳۲۸-۳۱۳
ایسٹ انڈیا کمپنی-۹	ایسٹ انڈیا کمپنی-۹
ایسٹ پبلشرز لمیٹڈ کراچی-۱۶۷	ایسٹ پبلشرز لمیٹڈ کراچی-۱۶۷
ایشیا پبلشنگ ہاوس دہلی-۲۲۰	ایشیا پبلشنگ ہاوس دہلی-۲۲۰
ایشیائی علوم کاروسی انسٹی ٹیوٹ ماسکو-۱۸۹	ایشیائی علوم کاروسی انسٹی ٹیوٹ ماسکو-۱۸۹
۲۳۸	۲۳۸
ایگل کمپنی ہند-۱۶۷	ایگل کمپنی ہند-۱۶۷
ایم ایچ سعید کمپنی کراچی-۱۳۳	ایم ایچ سعید کمپنی کراچی-۱۳۳
ایم فرمان علی اینڈ سنز لاہور-۳۵-۱۵۰	ایم فرمان علی اینڈ سنز لاہور-۳۵-۱۵۰
۲۳۲-۲۳۸	۲۳۲-۲۳۸
ایوان اردو کراچی-۲۸۳	ایوان اردو کراچی-۲۸۳
ایوان اشاعت لاہور-۱۶۶	ایوان اشاعت لاہور-۱۶۶
ایوان غالب (رک غالب انسٹی ٹیوٹ) دہلی	ایوان غالب (رک غالب انسٹی ٹیوٹ) دہلی
۲۱۸	۲۱۸
بابر شیڈ کی مارٹ پبلشرز لاہور-۳۲	بابر شیڈ کی مارٹ پبلشرز لاہور-۳۲
۳۵۷	۳۵۷
بارکھانہ ایڈوانس-۱۶	بارکھانہ ایڈوانس-۱۶

پانٹلی پتھر لیتھو پریس پٹنہ۔ ۳۱۷
 پاشا اور نینٹل رسرچ انسٹی ٹیوٹ سیوان۔
 ۳۰۳-۸۷
 پاکستان امریکی ثقافتی مرکز کراچی۔ ۲۱۱
 پاکستان ٹائٹس پریس لاہور۔ ۱۷۴
 پاکستان رائٹرز کوآپریٹو سوسائٹی لاہور۔ ۶۰
 پاکستان ریڈیو۔ ۸۷
 پاک یونین اسٹور پبلشرز میرپور خاص۔ ۹
 ۳۱۷
 پائیر فائن آرٹ پریس دہلی۔ ۲۷۰
 پبلکیشنز ڈویژن حکومت ہند دہلی۔ ۹۶
 ۲۷۴-۱۰۸-۱۰۵
 پٹنہ یونیورسٹی۔ ۱۹۳-۱۹۴
 پردھان پرنٹرز بنگلور۔ ۲۱۵
 پروگریسیو بکس لاہور۔ ۱۱۷
 پرویز بک ایجنسی حیدر آباد۔ ۳۲۰
 پریس پرنٹولاہور۔ ۱۶۶
 پنجاب آرکائیوز لاہور۔ ۱۱
 پنجاب یونیورسٹی چنڈی گڑھ۔ ۲۲۳
 پنجاب یونیورسٹی لاہور (رک دانشگاه
 پنجاب)۔ ۵۱-۸۱-۱۰۵-۱۱۷-۱۳۵
 ۱۷۴-۱۷۵-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۲-۱۹۳

برکات اکیڈمی کراچی۔ ۲۸۴
 برگ اکیڈمی باندہ۔ ۷۴
 بریلی الیکٹریک پریس بریلی۔ ۳۲۹
 بزم احباب اسدی کراچی۔ ۲۴
 بزم خضر راہ دہلی۔ ۳۱۳-۳۲۳
 بزم غالب کامٹی۔ ۲۸۰
 بزم فنکار بمبئی۔ ۲۵
 بک اسمپوریم پٹنہ۔ ۱۲۰-۳۰۴-۳۱۶
 بک سروس دہلی۔ ۸۸
 بک سنٹر علی گڑھ۔ ۱۷-۹۰
 بلوچی اکیڈمی کوئٹہ۔ ۳۶۵
 بنارس ہندو یونیورسٹی۔ ۱۱۱-۱۹۲
 بنیاد ملی کتب اسلام آباد۔ ۲۷۹
 بودھی پریس کلکتہ۔ ۲۲۰
 بورڈ آف اگزامنرس کلکتہ۔ ۱۷۰
 بھارتی پبلکیشنز دہلی۔ ۵۷
 بھارتیہ گیان پیٹھ بنارس۔ ۲۷۲
 بھگوان سہاے مولا، دہلی۔ ۲۶
 بھوپال بک ہاؤس بھوپال۔ ۸۲
 بیکنز فیلڈ لندن۔ ۲۲۱
 پاپولر بک ڈپو بمبئی۔ ۲۶۹
 پاپولر پریکاشن بمبئی۔ ۲۱۳

- ۲۰۰-۲۱۳-۲۱۶-۲۱۹-۲۲۲-۲۲۴-۲۲۹-۲۲۲-۲۲۴-۲۲۴
- ۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۳۳-۲۳۵-۲۳۸-۲۴۲
- ۲۶۴-۲۹۲-۲۳۸-۳۵۶
- پیام وطن پریس دہلی-۳۳
- پی سی دوداش شرینی علی گڑھ-۱۸۳
- تاج آرٹ پریس کراچی-۱۳۱
- تاج آفسٹ پریس الہ آباد-۳۲۸
- تاج اکیڈمی حیدر آباد-۱۲۸
- تاج المطابع رامپور-۲۹۰
- تاج اوفس بمبئی-۸-۵۷-۱۲۲
- تاج بک ڈپو لاہور-۲۲-۲۷-۵۲-۲۲۸
- تاج پبلشرز دلی-۷۵
- تاج پریس گیا-۳۲۲-۳۲۶
- تاج کمپنی لمیٹڈ لاہور-۵۳-۸۴-۱۲۸
- ۱۴۷
- تاجستان اکیڈمی تاشقند-۲۳۶
- تخلیق کار پبلشرز دہلی-۹۸-۱۰۲
- ترقی اردو بورڈ، دہلی-۱۹۵-۲۸۲-۲۸۷
- ۲۹۶
- ترقی اردو بیورو، دہلی-۲۲-۲۸۷-۲۹۶
- تعلیمی پریس لاہور-۱۳۱-۱۹۶
- تعلیمی مرکز پٹنہ-۳۳۸
- تلک مہاراشٹر ودیا پیٹھ پونا-۲۶۹
- تنظیم پریس لکھنؤ-۱۱۸
- تنویر پریس لکھنؤ-۱۵۷
- تہران یونیورسٹی ایران-۱۸۹-۱۹۴-۲۴۸
- ۲۵۱
- تیج کمار بک ڈپو لکھنؤ-۱۷۷
- تمل ناڈو اردو پبلکیشنز مدراس-۲۹۴
- ۳۲۷
- جارج ایلین اینڈ انون لندن-۲۱۴-۲۱۷
- جامعہ ملیہ اسلامیہ علی گڑھ-۱۲۷
- جامعہ میسور، میسور-۳۴۳
- جاوید گروپ آف پبلکیشنز الہ آباد-۳۵۱
- جدید اردو ٹائپ پریس لاہور-۴۹
- جدید بک ڈپو لاہور-۱۴۸
- جدید ناشرین لاہور-۳۴۵
- جلال انور شیہ اینڈ سنی لاہور-۱۲۹
- جلیبان ہم مشرب، حیدر آباد، سندھ-۲۶
- جلیل اینڈ سنی بریلی-۳۲-۳۲۰
- جمال پرنٹنگ پریس دہلی-۲۹-۱۶۳
- ۳۱۷-۳۲۰-۳۲۲-۳۴۳
- جمالیات لاہور-۱۴
- جموں کشمیر گلچراں اینڈ سنی سریندر-۱۴۶-۲۰۱

- جموں کشمیر یونیورسٹی، جموں۔ ۱۸۹۔ ۱۹۳
- جوہر لال نہرو یونیورسٹی، دہلی۔ ۱۹۲
- جوہر ہند پریس، دہلی۔ ۱۳۰
- جہانگیر ڈپو، دہلی۔ ۱۱۔ ۱۳۰۔ ۱۹۷
- جہانگیر بک کلب لاہور۔ ۱۶۵۔ ۱۶۶
- جید برقی پریس، دہلی۔ ۷۲۔ ۱۳۰۔ ۱۶۶
- جیو پیٹر پبلشرز بمبئی۔ ۲۸۳
- چشتیہ پریس حیدر آباد۔ ۱۸۳
- چمن بک ڈپو، نئی دہلی۔ ۳۴۱
- چندر کانت پریس حیدر آباد۔ ۲۱۳
- حالی پبلشنگ ہاؤس، دہلی۔ ۶۔ ۱۳۰
- حالی پریس پانی پت۔ ۳۰۷
- حامد برادر س لاہور۔ ۵۷
- حجازی پریس لاہور۔ ۱۱۵
- حسن پبلکیشنز بمبئی۔ ۳۴۲
- حق برادر ز لاہور۔ ۱۲۵۔ ۱۵۰
- حکومت ہند، نئی دہلی۔ ۱۲۹۔ ۲۱۵
- حلقہ ادب لاڑکانہ۔ ۸۶
- حلقہ ارباب ذوق۔ دہلی۔ ۳۱۵
- حلقہ ارباب ذوق لاہور۔ ۳۴۵
- حلقہ مشائخ بک ڈپو، دہلی۔ ۱۹۸
- حلقہ نیاز و نگار کراچی۔ ۵۰
- حمایت اسلام پریس لاہور۔ ۱۶۱
- حیدر آباد پبلک اسکول حیدر آباد۔ ۳۱۷
- حیدر اینڈ سنز حیدر آباد۔ ۳۰۴
- خالد بک ڈپو لاہور۔ ۸۹
- خان اکیڈمی لاہور۔ ۶
- غدا بخش اور نیشنل پبلک لائبریری، پٹنہ۔
- ۳۱۔ ۵۵۔ ۹۲۔ ۹۸۔ ۱۲۸۔ ۱۶۴۔ ۲۵۴۔
- ۲۷۹۔ ۲۹۹۔ ۳۱۵۔ ۳۱۸۔ ۳۳۸
- خواجہ برقی پریس، دہلی۔ ۱۳۔ ۳۲۳۔ ۳۳۲۔
- ۳۳۷
- خیابان ادب لاہور۔ ۴
- خیابان پبلکیشنز بمبئی۔ ۳۲۸
- دارالاحباب لکھنؤ۔ ۵۸
- دارالادب لاہور۔ ۳۵
- دارالاشاعت اسلامیہ کلکتہ۔ ۳۰۔ ۱۵۱
- دارالتالیف ہند، لاہور۔ ۱۵۷
- دارالحسنات سہارنپور۔ ۱۳
- دارالکتب کراچی۔ ۴۴
- دانشگاہ کراچی۔ ۱۳۱
- دانشگاہ ملتان۔ ۶۳
- دانشگاہ پنجاب (رک پنجاب یونیورسٹی)
- لاہور۔ ۱۳۶

- دانشگاه علی گڑھ (رک مسلم یونیورسٹی)۔ دین محمدی اسٹیم پریس لاہور۔ ۱۰۔ ۵۷۔
- ۲۴۷
- ۱۸۵-۱۸۴-۱۶۰
- دانش محل لکھنؤ۔ ۳۳-۱۳۲-۱۶۱
- ڈاکٹو بنگالو یونیورسٹی جاپان۔ ۲۳۲
- ڈیرہ ادب لکھنؤ۔ ۲۰
- ڈراما گڈ کراچی۔ ۸۹
- دبستان مشرق ڈھاکا۔ ۳۳۶
- ڈی پلائو وا انسٹی ٹیوٹ اور نیشنل اسٹڈیز
- در بار اودھ۔ ۱۱۲
- ماسکو۔ ۲۳۷
- ڈے پبلشنگ ہاؤس کلکتہ۔ ۲۲۷
- در بار بہادر شاہ۔ ۲۴۹
- ڈینٹ پریس کراچی۔ ۶۰
- در بار رامپور۔ ۱۰۸-۱۱۲-۲۴۹
- ذیشان اکیڈمی کراچی۔ ۶
- در بار مغلیہ۔ ۷۵-۲۱۵
- راج آرٹ پریس دہلی۔ ۲۱۶
- در بھنگہ ہاؤس در بھنگہ۔ ۲۹۸
- راجا رامکمار پریس لکھنؤ۔ ۱۲۲-۱۳۲۔
- دستک پبلکیشنز لاہور۔ ۶۹
- ۲۲۳-۱۷۷
- دکن لا آرٹ پریس حیدر آباد۔ ۱۹۶
- راہ چال اینڈ سنز دہلی۔ ۲۷۲
- دگداز پریس لکھنؤ۔ ۴۴
- رادھا بھون لکھنؤ۔ ۱۸
- دو آبہ ہاؤس لاہور۔ ۱۴۳
- رامپور انسٹی ٹیوٹ آف اور نیشنل اسٹڈیز دہلی
- دو آبہ پریس لاہور۔ ۳۳۲
- ۸۰-۷۹۔
- دہلی پرنٹنگ ورکس دہلی۔ ۱۴۱-۳۲۳۔
- رام نراین لال بکسیلرز الہ آباد۔ ۱۳۰۔
- دہلی سوسائٹی۔ ۹۸
- ۱۳۸-۱۷۲-۱۷۷-۳۰۸-۳۳۳-۳۵۰۔
- دہلی کالج۔ ۲۹۸-۳۰۱
- ۳۵۲
- دہلی یونیورسٹی۔ ۴۱-۱۹۱-۱۹۳
- راچی یونیورسٹی۔ ۱۹۲
- دی آرٹ پریس پٹنہ۔ ۲۸۱
- رائز زائیڈ می لاہور۔ ۳۶
- دی آزاد پریس پٹنہ۔ ۳۳۷
- رائز زائیڈ پوریم لمیٹڈ بمبئی۔ ۱۶-۶۷-۲۱۳
- دی ایشیا سوسائٹی نیویارک۔ ۲۲۱

- رائٹرز بیورو کراچی۔ ۲۵۰
رائٹرز ورکشاپ کلکتہ۔ ۲۱۶
راے صاحب رام دیال اگر وال الہ آباد۔ ۲۱
رائل بک کمپنی کراچی۔ ۳۱۳-۳۲۵
رپن پرنٹنگ ورکس دہلی۔ ۱۶۵
رضالاہیری رامپور۔ ۱۱۵
رضویہ سوسائٹی کراچی۔ ۲۴
رفاہ عام اسٹیم پریس لاہور۔ ۱۷۲
رنگ بھوم کاریالیہ دہلی۔ ۲۷۰
روٹری پرنٹنگ ورکس لاہور۔ ۲۵۸
روشن پبلکیشنز بدایوں۔ ۳۳۰
رئیس المطابع کانپور۔ ۱۳۸
ریڈیو پاکستان۔ ۸۷
ساحل بکڈ پورنہ۔ ۱۵
ساکار پبلشرز بمبئی۔ ۱۳-۲۲-۵۲-۶۲
۷۹-۱۲۳-۱۸۳-۳۱۰
ساہتیہ اکیڈمی نئی دہلی۔ ۲۱۳-۳۵۰
ساہتیہ مجلس پرکاشن جھنڈو۔ ۹۳
سار پبلکیشنز لاہور۔ ۱۳۱
سٹی پریس الہ آباد۔ ۱۷۳
سر رشتہ تعلیم۔ ۱۱۵-۱۱۸
سر سید بکڈ پو علی گڑھ۔ ۱۳۸
سرفراز قومی پریس لکھنؤ۔ ۱۸-۵۲-۵۸
- ۷۲-۱۵۹-۱۶۱-۱۵۵-۹۲-۷۲
۲۹۵-۳۱۳-۳۲۲-۳۲۶-۳۲۸
۳۳۱-۳۳۳-۳۵۶-۳۵۷
سر گودھا اکادمی سر گودھا۔ ۲۶-۱۱۱
سری ونکٹیشور یونیورسٹی تروپتی۔ ۱۹۳-۲۸۶
سفینہ اکیڈمی کراچی۔ ۲۶
سفینہ بک ایجنسی الہ آباد۔ ۳۶
سکینہ پبلشنگ ہاوس دہلی۔ ۳۷
سلطان بکڈ پو حیدر آباد۔ ۲۸۱
سلطانہ پریس لاہور۔ ۱۳۴
سلوجہ پرکاشن دہلی۔ ۲۱۱
سیلمی برقی پریس الہ آباد۔ ۳۰۱
سنٹرل بک ڈپو دہلی۔ ۱۳۸
سندھ یونیورسٹی جامشورہ۔ ۱۹۴
سندھ یونیورسٹی حیدر آباد۔ ۱۸۸
سنگم پبلشرز الہ آباد۔ ۳۱۲
سنگ میل پبلکیشنز لاہور۔ ۲۷-۵۳-۱۱۹
۱۲۰-۱۹۷-۲۸۰
سود لیتھو پریس دہلی۔ ۱۱۶-۳۱۶
سورج پبلشنگ بیورو، لاہور۔ ۸۸
سویا آرٹ پریس لاہور۔ ۸۷-۱۶۶
سید المطابع (رک مطبع سید الاخبار) دہلی۔ ۱۱۴

- سیفیہ کالج بھوپال۔ ۱۰۴۔ ۱۳۵۔ ۱۹۴۔ ۳۲۲
- سیمانت پرکاشن دہلی۔ ۲۹
- شاد بکڈ پو پٹنہ۔ ۳۲۱۔ ۳۲۲۔ ۳۲۶
- شالیمار پبلکیشنز حیدر آباد۔ ۲۸۰
- شاہ اینڈ کمپنی پبلشرز آگرہ۔ ۳۲۳
- شاہی پریس لکھنؤ۔ ۱۵۹
- شاہین بک اسٹال سرینگر۔ ۸۸۔ ۳۳۰
- شبستان الہ آباد۔ ۳۳۹
- شبلی نیشنل کالج اعظم گڑھ۔ ۳۹
- شعبہ اردو دہلی یونیورسٹی۔ ۲۲۔ ۸۸۔ ۹۱۔
- ۲۰۱۔ ۲۰۲۔ ۲۱۱۔ ۲۴۷۔ ۲۸۲۔ ۳۰۶۔ ۳۲۱۔
- شعبہ اردو، سیفیہ کالج، بھوپال۔ ۴۶۔ ۷۴۔
- ۸۱۔ ۱۰۰۔ ۳۲۰
- شعبہ اردو کراچی یونیورسٹی۔ ۷۳۔ ۲۰۲۔
- شعبہ اردو گورکھپور یونیورسٹی۔ ۱۸۔ ۹۶۔
- ۱۰۵
- شعبہ اردو گورنمنٹ کالج لاہور۔ ۹۳
- شعبہ اردو مسلم یونیورسٹی علی گڑھ۔ ۴۰۔
- ۹۲۔ ۹۴۔ ۱۰۱۔ ۱۸۵۔ ۲۱۷۔ ۲۸۲۔ ۳۰۸۔
- ۳۳۱۔ ۳۳۳
- شعبہ اردو فارسی لکھنؤ یونیورسٹی۔ ۱۰۶۔
- شعبہ فارسی مسلم یونیورسٹی۔ ۲۲۲۔
- شعبہ تالیف ڈراما گلڈ کراچی۔ ۸۹
- شعبہ مشرق سائنسی اکیڈمی روس۔ ۲۳۸
- شگوفہ پبلکیشنز حیدر آباد۔ ۳۱۹
- شمسی مشین پریس آگرہ۔ ۳۰۱
- شمع ادب ملتان۔ ۶۹
- شمی فائن آرٹس ناگپور۔ ۲۷۹۔ ۲۸۵
- شہزاد بکڈ پو دہلی۔ ۱۸
- شیخ الہی بخش محمد جلال الدین لاہور۔ ۱۳۱۔
- ۱۷۷
- شیخ برکت علی اینڈ سنز لاہور۔ ۱۳۱۔ ۱۳۵۔
- شیخ جان محمد اللہ بخش لاہور۔ ۱۳۱۔ ۱۶۳۔
- شیخ ظفر محمد سنز لاہور۔ ۳۶۔ ۱۳۱۔ ۱۳۴۔
- ۱۷۲
- شیخ مبارک علی (رک کری می پریس) لاہور۔
- ۱۲۔ ۱۵۔ ۱۳۱۔ ۱۳۱۔ ۱۳۵۔ ۱۵۲۔ ۱۶۰۔ ۱۷۱۔
- ۱۷۲۔ ۱۹۶۔ ۱۹۶۔ ۱۹۸۔ ۲۲۳۔ ۲۵۸۔ ۲۹۶۔
- ۳۵۹
- شیخ غلام علی اینڈ سنز لاہور۔ ۱۲۔ ۱۳۱۔ ۱۳۱۔
- ۱۶۲۔ ۱۷۳۔ ۱۷۵۔ ۳۲۱۔
- شیفتہ کلاشن علی گڑھ۔ ۲۴۔
- شیو پریس میہ ٹھہ۔ ۳۱۶۔
- صدر مجلس پریس لکھنؤ۔ ۱۳۲۔

- ۲۸۸۔ عظیم پبلشنگ ہاؤس پٹنہ۔
- ۱۳۱۔۱۲۴۔ عظیم پرنٹنگ پریس لاہور۔
- ۱۳۱۔۱۳۱۔۱۲۴۔ علمی پرنٹنگ پریس لاہور۔
- ۱۵۱۔۳۰۔۳۰۔ علمی کتاب خانہ لاہور۔
- ۳۳۳
- ۱۳۸۔۱۳۵۔۱۰۲۔۲۹۔ علمی مجلس دہلی۔
- ۳۵۶
- ۳۹۔ علوی بک ڈپو بمبئی۔
- ۱۳۵۔ علوی پریس بھوپال۔
- ۳۱۹۔ علی گڑھ بک ڈپو علی گڑھ۔
- ۱۸۰۔ علی گڑھ بک کمپنی علی گڑھ۔
- ۶۳۔ علیم پرنٹرس ناگپور۔
- ۳۰۹۔ علمی پرنٹنگ ورکس دہلی۔
- ۲۷۳۔۱۶۹۔ غالب اکیڈمی بنارس۔
- ۳۹۔ غالب اکیڈمی کراچی۔
- ۵۵۔۳۶۔۲۹۔ غالب اکیڈمی دہلی۔
- ۱۶۵۔۱۶۳۔۱۱۱۔۷۱۔۷۰۔۶۸۔۶۷۔۶۳۔
- ۲۷۳۔۲۷۲۔۲۵۶۔۲۲۰۔۲۱۶۔۲۱۳۔۲۱۱۔
- غالب انسٹی ٹیوٹ دہلی (رک ایوان غالب)
- ۱۰۹۔۱۰۸۔۹۲۔۷۹۔۷۱۔۶۵۔۵۲۔۸۔
- ۱۶۷۔۱۶۵۔۱۴۷۔۱۴۲۔۱۱۹۔۱۱۷۔
- ۲۲۰۔۲۰۳۔۲۰۰۔۱۹۷۔۱۷۹۔۱۷۸۔
- ۵۶۔ صد سالہ جشن غالب کمیٹی غازی پور۔
- ۷۷۔ صد سالہ یادگار غالب کمیٹی دہلی۔
- ۲۵۵۔۲۱۴۔۱۱۶۔
- ۲۹۱۔۱۵۳۔۴۴۔۲۳۔ صدیق بک ڈپو لکھنؤ۔
- ۳۳۶۔۳۰۹۔۳۰۱۔
- ۱۹۶۔ صفدر پریس لکھنؤ۔
- ۲۹۔ طالب بھون سرینگر۔
- ۳۰۔ طلعت بک سنٹر کانپور۔
- ۸۵۔ عارف پبلکیشنز لاہور۔
- ۱۴۵۔۱۶۔ عالمگیر الیکٹرک پریس لاہور۔
- ۳۰۰۔۲۹۷۔۱۶۰۔
- ۲۹۹۔۱۵۹۔۶۸۔۲۵۔ عثمانیہ بک ڈپو کلکتہ۔
- ۱۴۴۔ عثمانیہ یونیورسٹی حیدرآباد۔
- ۱۴۔ عربین پریس لاہور۔
- ۲۷۱۔۱۴۷۔ عزیز پرنٹنگ پریس دہلی۔
- ۵۔ عزیزی پریس آگرہ۔
- ۱۴۰۔۲۲۔ عشرت پبلشنگ ہاؤس لاہور۔
- ۱۵۶
- ۳۰۱۔ عصر جدید پریس کلکتہ۔
- ۶۹۔ عصری مطبوعات کراچی۔
- ۳۲۔ عصمت پبلکیشنز سرینگر۔
- ۳۴۱۔۲۶۔ عظیم الشان بک ڈپو پٹنہ۔

فرید اینڈ کوڈ ہلی۔ ۱۳۰	۲۲۱-۲۲۳-۲۲۴-۲۵۰-۲۶۶-۲۶۸
فرینڈس بک ہاؤس علی گڑھ۔ ۲۸۸	۲۷۱-۲۷۲-۲۸۳-۲۸۵-۳۲۶
فرینڈس کالونی لاہور۔ ۱۹۶	غالب بک ڈپولاہور۔ ۱۳۹
فہیم اکیڈمی راجن پور۔ ۹۴	غالب سوسائٹی۔ ۱۷
فیروز پرنٹنگ ورکس لاہور۔ ۱۳۱	غالب سوسائٹی اشاکھوم۔ ۲۴۱
فیروز سنز لاہور۔ ۳۰-۳۵-۸۹-۱۲۳	غالب سنٹری کمیٹی گورکھپور۔ ۲۷۵
۱۳۲-۱۳۵-۱۴۱-۲۱۲-۲۱۷	غالب صد سالہ تقریبات کمیٹی پٹنہ
قابل بک ڈپولاہور۔ ۱۴۰	یونیورسٹی۔ ۱۱۰
قادری پریس بمبئی۔ ۳۱۳	غالب صد سالہ تقریبات کمیٹی راجپور۔ ۲۷
قدرت اللہ کریمی پریس لاہور۔ ۱۶۰	غالب صد سالہ جشن کمیٹی لکھنؤ۔ ۱۰۹
قدوای پبلکیشنز دہلی۔ ۸۳	غالب صد سالہ جشن کمیٹی یوپی۔ ۱۰۳
قصر اردو دہلی۔ ۷۳-۱۶۳	غالب صدی تقریبات لکھنؤ یونیورسٹی۔ ۱۰۵
قومی دفاتر خانہ۔ ۱۱۲	غالب لایبریری کراچی۔ ۱۶۷
قومی عجائب گھر کراچی۔ ۱۶۸	غالب یادگار کمیٹی بمبئی۔ ۱۶۷
قومی کتب خانہ بریلی۔ ۴۲	غضنفر اکیڈمی کراچی۔ ۷۷-۳۰۰
قومی کونسل برائے فروغ اردو زبان۔ ۲۲	غلام عباس تاجر لاہور۔ ۲۸۲
۱۹۵	فاروقی پریس دہلی۔ ۱۳۴-۱۵۱-۳۰۰
کارخانہ علی قلی خاں تہران۔ ۲۶۰	فاطمی آرٹ پرنٹرس ناگپور۔ ۲۸۱
کاروان ادب لاہور۔ ۷۹	فائن آرٹ پریس دہلی۔ ۱۸
کاروان ادب ملتان صدر۔ ۳۲۲-۳۴۴	فائن پریس لکھنؤ۔ ۱۸۶
کاروان بک ہاؤس لاہور۔ ۱۳۲	فخری پرنٹنگ پریس کراچی۔ ۴۴
	فروغ ادب اکادمی گوجرانوالہ۔ ۱۵

کتب خانہ انجمن ترقی اردو، دہلی۔ ۱۶۴۔	کارواں پریس لاہور۔ ۱۳۷۔
۳۳۷	کارونیشن پریس لکھنؤ۔ ۲۹۹۔
کتب خانہ زوار تہران۔ ۲۵۹۔	کاشانہ ادب لکھنؤ۔ ۱۸۶۔
کتب خانہ کلیمی راولپنڈی۔ ۱۹۹۔	کاشی ہندو و شوودیا لیبہ بنارس۔ ۲۷۴۔
کراچی پریس کراچی۔ ۲۲۲۔	کالج پریس کلکتہ۔ ۳۱۰-۳۱۱۔
کریبی پریس لاہور (رک شیخ مبارک	کانپور یونیورسٹی۔ ۱۹۳۔
علی)۔ ۲۲-۱۵۹-۱۶۰-۱۷۸۔	کتاب لاہور۔ ۹۴-۱۱۸۔
کتب خانہ تاج اوفس بمبئی۔ ۸-۵۳۔	کتاب پبلشرز لکھنؤ۔ ۱۶۷-۳۱۸۔
کشاف پبلکیشنز لاہور۔ ۳۲۔	کتاب خانہ رامپور۔ ۱۳۹-۲۵۶-۲۵۸۔
کشمیر کتاب گھر لاہور۔ ۲۲-۱۳۰۔	۲۶۰
کشمیر یونیورسٹی سرینگر۔ ۱۹۳-۱۹۴۔	کتابستان الہ آباد۔ ۱۵۸-۳۲۱-۳۲۴۔
کلچرل اکیڈمی ڈھاکہ۔ ۷۴۔	۳۲۸
کلر پرنٹنگ پریس دہلی۔ ۸۹۔	کتابستان دہلی۔ ۸۔
کلکتہ آفسٹ پریس دہلی۔ ۲۹۷۔	کتاب فروش ابن سینا تہران۔ ۶۲۔
کوہ نور آرٹ پریس کلکتہ۔ ۱۲۹۔	کتاب کار رامپور۔ ۸۴۔
کوہ نور بک ڈپو کلکتہ۔ ۱۲۹۔	کتاب گھر لکھنؤ۔ ۳۳۱۔
کوہ نور بک ڈپو دہلی۔ ۲۹۱-۳۳۵۔	کتاب منزل پٹنہ۔ ۲۹-۳۲۶-۳۲۳۔
کوہ نور پرنٹنگ پریس (رک نیو تاج اوفس)	۳۳۴
دہلی۔ ۳۹-۶۸-۱۲۱-۱۲۲۔	کتاب منزل لاہور۔ ۱۷۴-۱۷۵-۲۸۰۔
گلزار محمدی اسٹیم پریس لاہور۔ ۱۲۵۔	کتاب نگر لکھنؤ۔ ۲۵-۱۱۸-۱۲۶-۱۵۵۔
گلزار ہندا اسٹیم پریس لاہور۔ ۱۷۷۔	۲۵۷-۲۸۸۔
گلوب پبلشرز لاہور۔ ۴۰-۴۸-۶۵-۱۵۲۔	کتابیات لاہور۔ ۵-۴۹-۱۶۴۔
۲۴۸	

- گور کھپور یونیورسٹی۔ ۱۹۔ ۱۰۵۔ ۱۹۴
- گور نمٹ آف انڈیا پریس الہ آباد۔ ۹۶
- گور نمٹ اس ای کالج بھاو پور۔ ۳۴۱
- گور نمٹ کالج فیصل آباد۔ ۱۸۸۔ ۱۸۹
- گور نمٹ کالج لاہور۔ ۶۵۔ ۱۸۸۔ ۱۹۰
- گوشہ ادب لاہور۔ ۱۲۸۔ ۱۲۹
- گولڈن بلاک ورکس کراچی۔ ۲۱۷
- گہوارہ ادب رانچی۔ ۳۲۴
- گھریلو لائبریری یو جناک کلب دہلی۔ ۲۷۴
- گیلانی الیکٹرک پریس لاہور۔ ۱۴۳۔ ۱۵۷
- لاجپت رائے اینڈ سنز دہلی۔ ۵۸
- لارک پبلشرز کراچی۔ ۳۰۴
- لاہور اکیڈمی لاہور۔ ۱۷۲
- لبرٹی آرٹ پریس دہلی۔ ۱۱۶۔ ۲۸۲
- لطف اللہ اور نیشنل رسرچ انسٹی ٹیوٹ
- حیدر آباد۔ ۲۶
- لکشمی بک اسٹور، دہلی۔ ۲۷۲
- لکشمی پرنٹنگ ورکس دہلی۔ ۱۶۹
- لکھنؤ یونیورسٹی۔ ۱۹۲۔ ۱۹۳
- لیبل آرٹ پریس دہلی۔ ۱۱۸
- لیبل لیتھو پریس پٹنہ۔ ۲۶۔ ۱۱۰۔ ۳۴۰
- لیتھو آرٹ پریس پٹنہ۔ ۱۲۰
- لیتھو برقی پریس کانپور۔ ۲۸۲
- لیتھو کلر پرنٹرس علی گڑھ۔ ۲۸۳۔ ۲۹۶
- ۲۹۸۔ ۳۱۰۔ ۳۳۱
- لیڈرز پریس بمبئی۔ ۳۹
- ماتر بھاشا مندرالہ آباد۔ ۲۷۳
- ماڈرن پبلشرز کراچی۔ ۳۲۱
- ماڈرن پبلشنگ ہاوس دہلی۔ ۳۱۳۔ ۳۴۲
- ماورا پبلشرز لاہور۔ ۱۲۸
- مبارک بک ڈپو کراچی۔ ۱۵۵۔ ۱۸۲
- مجلس ادب و ثقافت علی گڑھ۔ ۲۸۱
- مجلس اردو لاہور۔ ۱۹
- مجلس ترقی ادب لاہور۔ ۲۱۔ ۱۲۰۔ ۱۲۱
- ۱۷۲۔ ۱۷۳۔ ۱۷۸۔ ۱۸۷۔ ۲۴۴۔ ۲۸۲
- ۲۹۱۔ ۲۹۵۔ ۳۰۰۔ ۳۳۹۔ ۳۴۱۔ ۳۵۵
- مجلس نذر زیدی دہلی۔ ۳۴۲
- مجلس یادگار غالب حیدر آباد۔ ۵۵۔ ۱۰۸
- مجلس یادگار غالب لاہور۔ ۷۷۔ ۹۱۔ ۱۰۵
- ۱۱۷۔ ۱۳۵۔ ۱۷۴۔ ۱۹۹۔ ۲۱۳۔ ۲۴۴
- ۲۴۵۔ ۲۵۳۔ ۲۵۵۔ ۲۵۸۔ ۲۶۱۔ ۲۶۵
- مجیدی پریس کانپور۔ ۱۳۱
- محبس پریس دہلی۔ ۱۳۴
- محبوب المطابع پرنٹنگ پریس دہلی۔ ۱۵۸

مشاق بک کار نر لاہور۔ ۶	۱۹۸-۱۵۹
مشورہ پریس کراچی۔ ۱۸۶	مدرسہ دہلی۔ ۲۸۰
مصری لال پریس ہاتھرس۔ ۱۳۳	مدھیہ پردیش اردو اکیڈمی بھوپال۔ ۱۲۰
مطبع آفتاب برلن۔ ۱۲۶	مدینہ پبلشنگ کمپنی کراچی۔ ۳۵-۵۰-۸۰
مطبع آفتاب ہند آگرہ۔ ۳۱۰	۱۵۳-۱۲۷
مطبع احمدی کانپور۔ ۳۲۹	مرتضا پریس آگرہ۔ ۳۰۶
مطبع احمدی شاہدرہ۔ ۷۳-۱۱۵-۲۶۱	مرغوب ایجنسی پبلشرز لاہور۔ ۱۳۲-۱۶۶
۳۱۱-۲۶۳	۳۰۷
مطبع اخبار آصفی حیدر آباد۔ ۳۲۹	مرکز ادب لکھنؤ۔ ۳۱۳
مطبع اردو گائیڈ کلکتہ۔ ۱۷۰	مرکز تحقیقات فارسی ایران و پاکستان۔
مطبع العلوم دہلی۔ ۱۳۳	۳۳۲-۳۵۵-۳۵۷
مطبع اکمل المطابع دہلی۔ ۲۵۰-۲۶۱-۲۶۳	مرکز تصنیف و تالیف نکوردور۔ ۹-۵۰-۶۳
۲۶۳	مرکز نائل پریس لاہور۔ ۱۰-۵۳-۱۲۳
مطبع امداد الہند مراد آباد۔ ۲۹۷	۱۲۳
مطبع اموجان دلہای۔ ۱۳۹	مسعود اکیڈمی کراچی۔ ۱۵-۳۳۳
مطبع انوار احمدی الہ آباد۔ ۱۷۸-۱۸۶	مسکین بک ڈپو جیپور۔ ۳۳۳
مطبع انوار الاسلام حیدر آباد۔ ۲۵۲	مسلم ایجوکیشنل پریس علی گڑھ۔ ۱۳۸
مطبع انوار المطابع لکھنؤ۔ ۱۵۰-۱۵۵-۱۷۱	مسلم پرنٹنگ پریس لاہور۔ ۱۵
۱۸۲	مسلم پروگریسیو گروپ دہلی۔ ۲۱۷-۲۳۸
مطبع انوار محمدی۔ ۱۳۲	مسلم گجرات پریس سورت۔ ۵۳
مطبع انوری لکھنؤ۔ ۱۳۳	مسلم یونیورسٹی علی گڑھ (رک دانشگاہ)۔
مطبع اودھ اخبار لکھنؤ۔ ۲۶۱	۱۸۰-۱۹۱-۱۹۳-۱۹۴-۲۳۸-۳۰۳

مطبع شمس الاسلام حیدر آباد۔ ۳۵۷-۳۵۸

مطبع شمس المطابع دہلی۔ ۳۵۵

مطبع شوکت المطابع میرٹھ۔ ۱۴۸

مطبع شیونز این (رک مطبع مفید خلائق) آگرہ

۱۱۵۔

مطبع صادق الاخبار (رک مطبع دارالسلام)

دہلی۔ ۱۱۴-۲۴۱

مطبع صبح صادق سیتاپور۔ ۲۰۳

مطبع صدیقی بھوپال۔ ۶۱

مطبع عالیہ لاہور۔ ۹۱-۳۲۱

مطبع فاروقی دہلی۔ ۱۳۰-۱۷۰-۱۷۱

مطبع فخر المطابع دہلی۔ ۲۵۲-۲۵۷

مطبع فیض احمدی دہلی۔ ۱۸۴-۳۰۶

مطبع فیض عام علی گڑھ۔ ۲۰

مطبع فیض محمدی لکھنؤ۔ ۱۳۴

مطبع قادریہ کلکتہ۔ ۳۵۸

مطبع قیرہ بمبئی۔ ۱۳۹-۱۸۰

مطبع قیومی کانپور۔ ۱۳۱

مطبع کریمی لاہور۔ ۱۷۱-۱۷۲-۱۷۷

مطبع کوه نور لاہور۔ ۱۵۲

مطبع گلاب سنگھ لاہور۔ ۱۴۵

مطبع گلشن ابراہیمی لکھنؤ۔ ۳۲۷

مطبع اورینٹل ورکس حیدر آباد۔ ۱۳۰

مطبع پیسہ اخبار لاہور۔ ۲۸۵

مطبع تیج کمار، فشی، لکھنؤ۔ ۱۳۲-۲۹۱

مطبع جان جہاں دہلی۔ ۱۳۵

مطبع چشمہ فیض دہلی۔ ۱۳۰

مطبع حیدری دلہای۔ ۲۶۱

مطبع دارالسلام دہلی (رک مطبع صادق

الاخبار)۔ ۱۱۴-۱۱۵-۲۴۲-۲۴۵-۲۵۳

مطبع دلکش فتح گڑھ۔ ۳۰۹-۳۱۰

مطبع رزاقی کانپور۔ ۳۶۲

مطبع رفاہ عام دہلی۔ ۲۹۸-۲۹۹

مطبع روز بازار امرتسر۔ ۲۹۰

مطبع رئیس المطابع کانپور۔ ۱۵۰

مطبع ریاض ہند علی گڑھ۔ ۲۲

مطبع سراجی دہلی۔ ۲۰۱

مطبع سرکاری رامپور۔ ۱۸۰

مطبع سلطانی دہلی۔ ۱۳۳-۱۳۵-۲۵۰-۲۵۳

مطبع سنت پرشاد آرہ۔ ۲۶۴-۲۶۵

مطبع سید الاخبار (رک سید المطابع) دہلی۔

۱۱۴

مطبع شاہجہانی بھوپال۔ ۳۵۸-۳۵۹

مطبع شرکت کاویانی برلن۔ ۱۲۵-۱۲۶

- مطبع گلشن فیض۔ ۳۰۱۔ آگرہ۔ ۱۱۵۔ ۲۵۴
- مطبع گیان پرکاش میرٹھ۔ ۱۳۳۔ مطبع مفید عام آگرہ۔ ۱۷۱۔ ۱۷۷۔ ۳۵۹
- مطبع لٹری سوسائٹی روہیلکھنڈ۔ ۲۵۴۔ مطبع مفید عام لاہور۔ ۱۳۲۔ ۲۹۵۔ ۳۵۶
- ۲۵۵۔ مطبع منشی مدار لال۔ ۱۳۴۔ مطبع لیتھوگرافک دہلی اخبار۔ ۳۶۲
- مطبع مجتہای کانپور۔ ۱۳۱۔ مطبع مجتہای میرٹھ۔ ۱۷۵
- مطبع مجیدی کانپور۔ ۱۷۱۔ ۱۴۸۔ مطبع محمدی پٹنہ۔ ۲۹۳
- مطبع محمدی دہلی۔ ۲۴۷۔ مطبع مدرسہ آگرہ۔ ۲۹۳
- مطبع مدرسہ العلوم علی گڑھ۔ ۱۷۷۔ مطبع مرتضوی دہلی۔ ۳۰۰
- مطبع مسلم یونیورسٹی علی گڑھ۔ ۲۳۔ ۱۶۰۔ مطبع نظامی کانپور (رک نظامی پریس) ۱۱۵
- ۱۱۵۔ ۱۳۴۔ ۱۶۵۔ ۲۹۳۔ ۳۰۶۔ مطبع نور الانوار آگرہ۔ ۲۹۳۔ ۳۰۴۔ ۳۰۶
- مطبع ہاشمی میرٹھ۔ ۲۶۳۔ مظفر پرنٹرز لاہور۔ ۱۵۲
- معراج پبلکیشنز تروپتی۔ ۳۱۶۔ معصوم پبلکیشنز سرینگر۔ ۳۴
- مغربی پاکستان اردو اکیڈمی لاہور۔ ۱۳۔ ۶۶۔ مطبع مصطفای دہلی۔ ۳۰۹۔ ۲۶۳
- مطبع مصطفای کانپور۔ ۳۰۹۔ مطبع مطلع نور منشی بہاری لال کانپور۔ ۲۹۰
- مطبع مظہر العجائب کلکتہ۔ ۲۶۳۔ مطبع معارف اعظم گڑھ۔ ۲۔ ۲۹۷۔ ۲۹۹
- مطبع مفید الاسلام حیدر آباد۔ ۱۵۴۔ مطبع مفید خلائق (رک مطبع شیو زاین) مقبول اکیڈمی لاہور۔ ۷۷

- مقتدرہ قومی زبان اسلام آباد۔ ۱۱۔ ۹۵۔
 ۳۳۰۔۳۳۵۔۳۰۷
- مکتبہ آزاد پٹنہ۔ ۸۴
- مکتبہ ابراہیمیہ مشین پریس حیدر آباد۔ ۱۲۔
 ۳۲۶۔۲۲۸
- مکتبہ ادب کراچی۔ ۴۷
- مکتبہ ادب لاہور۔ ۱۴۔ ۵۱
- مکتبہ ادب جدید لاہور۔ ۳۳۵
- مکتبہ ارباب قلم کراچی۔ ۳۸
- مکتبہ اردو لاہور۔ ۳۱۹۔ ۳۲۰
- مکتبہ اردو ادب لاہور۔ ۶۴
- مکتبہ اردو زبان سرگودھا۔ ۸۸۔ ۳۳۳
- مکتبہ الفاظ علی گڑھ۔ ۱۱۷۔ ۱۱۸
- مکتبہ الفتح لاہور۔ ۵۰
- مکتبہ المختار راولپنڈی۔ ۱۷
- مکتبہ المشرق کراچی۔ ۶۰
- مکتبہ پروین الہ آباد۔ ۱۲۶
- مکتبہ پنجاب لاہور۔ ۶
- مکتبہ پیام تعلیم۔ ۸
- مکتبہ ترقی ادب امرہ۔ ۱۵۶
- مکتبہ جامعہ لمیٹڈ بمبئی۔ ۱۲۷
- مکتبہ جامعہ ملیہ اسلامیہ علی گڑھ۔ ۱۲۵
- مکتبہ جامعہ لمیٹڈ، نئی دہلی۔ ۱۱۳۸۔ ۲۱۔ ۴۲۔
 ۵۱۔ ۶۵۔ ۶۸۔ ۷۰۔ ۷۲۔ ۷۳۔ ۹۰۔ ۱۳۰۔ ۱۴۱۔
- ۱۶۹۔ ۱۸۵۔ ۲۱۱۔ ۲۲۷۔ ۲۵۵۔ ۲۸۰۔
 ۲۸۵۔ ۳۰۲۔ ۳۰۴۔ ۳۰۵۔ ۳۱۹۔ ۳۲۱۔
 ۳۲۳۔ ۳۲۷۔ ۳۲۹۔ ۳۲۷۔ ۳۳۹۔
 ۳۴۳۔ ۳۴۴۔ ۳۴۶۔ ۳۵۵۔
- مکتبہ جدید پریس لاہور۔ ۴۸۔ ۳۲۳۔ ۳۲۶۔
 مکتبہ خاور لاہور۔ ۸۹
- مکتبہ خیابان لاہور۔ ۳۲۲
- مکتبہ خیابان ادب لاہور۔ ۴۴۔ ۴۷۔ ۴۱۵۔
- مکتبہ دانیال کراچی۔ ۱۶۔ ۶۴۔ ۸۵۔
- مکتبہ دین و ادب لکھنؤ۔ ۵۔ ۳۵۔ ۱۵۷۔
- مکتبہ رحیمی کلکتہ۔ ۳۲۲
- مکتبہ شاہراہ دہلی۔ ۶۷۔ ۸۶۔ ۱۶۶۔ ۲۵۵۔
- مکتبہ شائین پیشاور۔ ۴۰
- مکتبہ شعر و ادب لاہور۔ ۱۲۔ ۱۵۳۔
- مکتبہ صبا حیدر آباد۔ ۸۵
- مکتبہ عالیہ لاہور۔ ۱۰۔ ۴۴۔ ۱۲۷۔
- مکتبہ علم و ادب لاہور۔ ۴۰
- مکتبہ علم و فن لاہور۔ ۳۵۱
- مکتبہ عالیہ لاہور۔ ۱۹۵
- مکتبہ علوم و فنون لاہور۔ ۱۳۲

- مکتبہ غوثیہ گیا۔ ۳۳۴
- مکتبہ فیاض لاہور۔ ۱۱۷
- مکتبہ قادریہ لاہور۔ ۲۹۱
- مکتبہ قیومی کانپور۔ ۱۳۵
- مکتبہ کارواں لاہور۔ ۹-۱۳۷
- مکتبہ کلیاں لکھنؤ۔ ۳۱۶
- مکتبہ کوہسار بھاگلپور۔ ۳۱۸
- مکتبہ گفتگو بمبئی۔ ۶۴
- مکتبہ مسعود کراچی۔ ۲۹۷
- مکتبہ معین الادب لاہور۔ ۱۴۳
- مکتبہ میری لائبریری لاہور۔ ۱۲۷-۱۳۹
- ۱۶۱-۲۴۰-۲۴۵-۳۰۳
- مکتبہ ندیم کراچی۔ ۱۴
- مکتبہ نشاۃ ثانیہ حیدر آباد۔ ۱۴۶
- مکتبہ نظامیہ بھوپال۔ ۱۴۲
- مکتبہ نیاراہی کراچی۔ ۱۳۵
- مگدھ یونیورسٹی بودھ گیا۔ ۱۹۳-۱۹۴
- ملتان آرٹس فورم ملتان۔ ۵۱
- ملٹی بکس لاہور۔ ۱۸۳
- ملٹی پرنٹ بمبئی۔ ۲۷۹
- ملک سراج الدین اینڈ سنز لاہور۔ ۵۵
- ملک نذیر احمد لاہور۔ ۴۷
- منشی رام منوہر لال پبلشرس دہلی۔ ۲۲۰
- موڈرن پبلشنگ ہاوس دہلی۔ ۳۱۹-۳۲۳
- مہارانی کالج بنگلور۔ ۲۶۹
- مہارانی کالج میسور۔ ۸۸
- مہا لکشمی پریس دہلی۔ ۱۳۰
- مہ جبین کتاب گھر۔ ۳۲۴
- میٹھو ڈسٹ پبلشنگ ہاوس لکھنؤ۔ ۳۱۱
- مینار بک ڈپو حیدر آباد۔ ۳۳۲
- میور پریس دہلی۔ ۱۳۰
- ناظم برقی پریس رامپور۔ ۱۶۳-۱۸۰
- ناگپور یونیورسٹی۔ ۱۵۷-۱۹۲
- نامور پریس الہ آباد۔ ۳۰۷
- نامی افسٹ پرنٹرز دہلی۔ ۲۸۶
- نامی پریس دہلی۔ ۲۸۶
- نامی پریس کانپور۔ ۱۸
- نامی پریس لاہور۔ ۸۹
- نامی پریس لکھنؤ۔ ۳۳-۷۲-۱۰۵-۱۳۲
- ۲۹۳-۳۱۴-۳۴۲
- نامی پریس میرٹھ۔ ۶
- ناولستان الہ آباد۔ ۳۱۶
- ندائے حق پریس لکھنؤ۔ ۲۹۷
- نذر سنز لاہور۔ ۹۸-۳۲۵

نگارستان پریس لکھنؤ۔ ۱۰	نذیر اینڈ سنز۔ ۱۳۸
نگارشات لاہور۔ ۶۷	نراین دت سہگل اینڈ سنز دہلی۔ ۲۷۱
نگار مشین پریس لکھنؤ۔ ۲۹۵	نسیم بکڈ پو لکھنؤ۔ ۳۶۔ ۴۱۔ ۴۶۔ ۵۳۔ ۵۷۔
نگارشات دانشمندان امر وہہ۔ ۱۶۷	۸۶۔ ۹۰۔ ۹۲۔ ۱۲۸۔ ۱۲۲۔ ۱۲۲۔ ۱۵۹۔
نگاہ پبلکیشنز۔ حیدر آباد۔ ۸۸۔ ۸۹	۲۸۸۔ ۲۸۹۔ ۲۹۲۔ ۲۹۶۔ ۳۰۳۔ ۳۰۴۔
نور المطابع لکھنؤ۔ ۳۴۳	۳۰۸۔ ۳۱۹۔ ۳۲۲۔ ۳۳۷۔
نورتن آرٹ لیتھو پریس دہلی۔ ۱۹۸	نشاط بکڈ پو کلکتہ۔ ۳۷۴۔
نو لکشور پریس کانپور۔ ۱۳۱۔ ۱۷۵۔ ۱۷۶۔	نشاط پبلکیشنز دہلی۔ ۲۹۰۔
۲۵۲	نشر مرکز تہران۔ ۲۴۵۔
نو لکشور پریس لکھنؤ۔ ۱۳۲۔ ۱۵۳۔ ۱۷۵۔ ۳	نشریات ادب اکیڈمی سہارنپور۔ ۱۵۳۔
۱۷۷۔ ۱۹۹۔ ۲۲۳۔ ۲۵۱۔ ۲۵۳۔ ۲۵۸۔	نشریات عرفان تاجکستان۔ ۲۳۷۔
۲۶۰۔ ۲۹۲۔ ۲۹۶۔ ۲۹۸۔ ۳۰۰۔ ۳۰۹۔	نصرت پبلشرز لکھنؤ۔ ۱۳۔ ۳۸۔ ۱۰۰۔
۳۳۳۔ ۳۳۶۔ ۳۵۸۔	۱۲۰۔ ۲۸۲۔ ۲۸۶۔ ۲۹۱۔ ۳۲۳۔
نو لکشور گیس پرنٹنگ پریس لاہور۔ ۲۸۸	نصرت منزل سندیلہ۔ ۳۰۴۔
نوید بک ڈپو لاہور۔ ۳۳۴	نظامی پریس بدایوں۔ ۶۔ ۷۔ ۱۲۲۔ ۱۵۰۔ ۱۵۰۔
نیا ادارہ لاہور۔ ۱۲۹۔ ۱۶۶۔	۱۵۲۔ ۲۹۸۔ ۳۰۸۔ ۳۱۲۔
نیر کتاب گھ دہلی۔ ۱۶۔	نظامی پریس فیض آباد۔ ۷۲۔
نیشنل آرٹ پرنٹس۔ ۳۳۰۔	نظامی پریس لکھنؤ۔ ۳۸۔ ۱۵۳۔ ۱۵۸۔
نیشنل آرکائیوز آف انڈیا، دہلی۔ ۲۲۰۔	۱۸۲۔ ۲۰۰۔ ۲۲۲۔ ۲۸۶۔ ۳۲۲۔ ۳۴۰۔
نیشنل بک ٹرسٹ نئی دہلی۔ ۲۱۹۔	نقوش پبلشرز لاہور۔ ۲۸۷۔ ۳۳۴۔
نیشنل بک ڈپو اجرات۔ ۸۳۔	نقوش پریس لاہور۔ ۴۴۔ ۱۲۱۔ ۱۲۱۔ ۱۲۲۔ ۲۸۶۔
نیشنل بک فاؤنڈیشن اسلام آباد۔ ۱۳۵۔	نگار بک ایجنسی رامپور۔ ۳۵۱۔

- نیشنل پرنٹنگ پریس راجپور۔ ۳۱۴
- نیشنل پریس الہ آباد۔ ۱۳۸-۱۷۲-۳۲۸
- نیشنل فائن پرنٹنگ پریس حیدر آباد۔ ۱۴۶
- نیو امپیریل بک ڈپو دہلی۔ ۲۳
- نیو بک سوسائٹی لاہور۔ ۳۵۱
- نیو تاج اوفس (رک کوہ نور پریس) دہلی۔ ۳۳
- نیو کمر شیل آرٹ پریس کلکتہ۔ ۲۹۵
- نی آواز، جامعہ نگر۔ ۸۷
- نی زندگی بک ڈپو دہلی۔ ۱۵۴
- وجہ پاکٹ بکس دہلی۔ ۹۰
- وحدت انسانیت فاؤنڈیشن بنگلور۔ ۲۹۸
- وزارت اطلاعات حکومت پاکستان۔ ۸۵
- وزیر ہند اسٹیم پریس امرتسر۔ ۱۴۵-۱۸۵
- وفای پریس کراچی۔ ۲۲۵-۲۲۹
- وکاس پبلشنگ ہاؤس نی دہلی۔ ۲۱۱
- ویل پبلکیشنز بمبئی۔ ۷-۵۳-۵۵-۷۰
- ۱۱۳-۱۱۶-۲۵۱-۲۵۴-۳۰۷
- ویکنگ نی دہلی۔ ۲۱۶
- ہر پرکاش پریس الہ آباد۔ ۲۷۱
- ہر پر پریس دہلی۔ ۲۷۳
- ہری داس اینڈ کمپنی مقرر۔ ۲۷۲-۳۶۴
- ہز ماسٹرس وائس ہند۔ ۱۶۷
- ہلالی اسٹیم پریس سادھواڑہ۔ ۱۳۵
- ہمدرد فاؤنڈیشن کراچی۔ ۸
- ہند پبلشرز لاہور۔ ۱۳۲
- ہند پاکٹ بکس دہلی۔ ۲۷۰
- ہندوستان پبلکیشنز غازی آباد۔ ۱۲
- ہندوستان پریس راجپور۔ ۲۵۶
- ہندوستانی آرٹ پریس کلکتہ۔ ۷۵
- ہندوستانی اکیڈمی الہ آباد۔ ۱۷۳-۲۷۴-۳۰۲
- ہندوستانی بک ٹرسٹ بمبئی۔ ۱۲۹-۱۳۰
- ۲۷۵-۲۷۱
- یونانی دواخانہ الہ آباد۔ ۳۶
- یونائٹڈ بینک لمیٹڈ کراچی۔ ۱۶۷
- یونائٹڈ پبلشرز لاہور۔ ۱۶۱
- یونین پرنٹنگ پریس دہلی۔ ۹۱-۱۵۱-۳۲۳
- ۳۳۵
- یونیورسٹی اور نیشنل کالج لاہور۔ ۱۸۸-۱۸۹
- ۲۴۶
- یونیورسٹی بک ایجنسی پیشاور۔ ۲۲۹
- یونیورسٹی بک ہاؤس لاہور۔ ۹۱
- یونیورسٹی بکس لاہور۔ ۳۲-۹۱

۴۔ زبان ، خط اور اقوام

۳۵۳-۲۲۵- بلوچی	آریا- ۳۲
۱۱۶- بنارس	اردو خط- ۱۲۹
۱۳۳-۱۲۲- بنگلہ خط	اردو زبان - ۹-۱۰-۱۲-۱۳-۲۰-۲۸
۳۵۳-۲۲۶-۷۴- بنگلہ (= بنگالی) زبان	۳۳-۵۲-۸۳-۹۱-۹۶-۱۰۲-۱۰۵-۱۲۹
۳۵۳	۱۳۵-۱۳۹-۱۶۳-۱۷۸-۱۹۶-۲۰۱-۲۱۲
۲۳۰- بنگلہ شاعر	۲۱۵-۲۱۶-۲۱۸-۲۲۲-۲۲۹
۱۱۶- بہاری	۲۳۹-۲۶۶-۲۳۹
۲۲۹- پشتو	ازبک- ۲۳۵
۲۳۰-۲۱۹- پنجابی زبان	اطالوی زبان- ۳۳۹
۱۸- پنجابی قوم	اطالوی مصنف- ۲۳۹
۲۳۷-۲۳۶- تاجک زبان	افغان- ۱۱۳
۲۳۶- تاجک شاعر	امریکی شاعر- ۲۲۱
۱۶۳- ترک	انگریز- ۲۴۹-۸۳-۴۵
۲۳۱- تمل	انگریزی تہذیب- ۴۹
۳۲۱-۲۱۹- تیلگو	انگریزی خط- ۱۳۳-۱۲۲
۲۳۲- جاپانی	انگریزی زبان- ۹-۲۷-۳۳-۱۰۵-۱۰۷
۳۵۳-۲۳۴- جرمن	۱۲۹-۱۶۸-۱۷۸-۱۹۶-۲۰۱-۲۱۲-۲۱۴
۲۳۷- چیب	۲۱۶-۲۱۸-۲۲۲-۲۳۹-۳۰۲-۳۵۱
۲۳۱-۲۲۲- یونانی خط	۳۵۳
۹۳- راجستھانی	اودھی- ۲۲۳

مغل تہذیب۔ ۳۰	روسی۔ ۲۳۵-۲۳۸-۲۳۹-۳۵۴
ملیالم۔ ۲۱۵-۲۶۹	روسی مصنف۔ ۲۳۹
ہندوستانی۔ ۲۳۸-۳۵۴	رومن خط۔ ۲۱۶-۳۵۱
ہندی خط۔ ۱۲۹	سرائیکی۔ ۲۳۴
ہندی زبان۔ ۱۰۵-۱۲۹-۱۶۳-۲۱۹-۲۲۴	سندھی۔ ۲۳۹
۳۶۴	سنسکرت۔ ۱۶۳
زبان یوکرین۔ ۳۶۴	زبان سویڈن۔ ۲۳۸
	صوفی۔ ۱۰۱
	عربی۔ ۱۶۳-۲۵۱
	فارسی خط۔ ۲۱۷
	فارسی زبان۔ ۵-۱۲-۱۳-۱۸-۲۰-۲۸
	۳۳-۵۲-۹۱-۱۳۵-۱۳۹-۱۶۳-۱۷۸
۷	۱۹۶-۲۰۱-۲۱۲-۲۱۵-۲۱۸-۲۲۰-۲۲۲
	۲۲۴-۲۳۷-۲۳۹-۲۴۹-۲۵۱-۲۶۴
	۲۶۶-۳۴۰
	فرانسیسی۔ ۳۶۳
	فرنگی۔ ۳۱۹
	کشمیری۔ ۲۶۸
	کتبہ۔ ۲۷-۲۱۵
	گجراتی۔ ۲۱۹
	مرہٹی۔ ۲۱۹-۲۶۹-۳۶۳
	مغل۔ ۲۵۰

۵۔ مقامات

بنگال۔ ۷۴۔ ۷۵	آگرہ۔ ۵۔ ۷۱۔ ۷۵۔ ۷۷۔ ۱۰۹۔ ۱۱۲
بنگلہ دیش۔ ۲۲۶	اجمیر۔ ۲۵۰
بہار۔ ۱۱۲	ازبکستان۔ ۲۳۵
بھارت۔ ۲۸۹	اشاکھوم۔ ۲۳۸
بھوپال۔ ۷۴۔ ۸۰۔ ۸۱۔ ۱۰۳۔ ۱۱۹۔ ۱۲۳	اطالیہ۔ ۲۱۰
پاکستان۔ ۹۵۔ ۲۳۳	اکبر آباد (رک آگرہ)۔ ۷۷
پراگ۔ ۲۳۷	الہ آباد۔ ۱۳۰
پنجاب۔ ۲۰۱	امام باڑہ گورکھپور۔ ۲۸۸
پیرس۔ ۲۳۳	امر تسر۔ ۱۳۰۔ ۲۰۲
تاجکستان۔ ۲۳۳	امروہہ۔ ۸۳۔ ۱۶۸
تاشقند۔ ۲۳۵	انڈیا۔ ۲۱۵۔ ۲۳۳
تہران۔ ۲۵۸۔ ۳۵۸	انگلستان۔ ۸۳۔ ۲۵۴
ٹونک۔ ۲۹۶	اودھ۔ ۱۱۲
جاپان۔ ۲۳۲	ایران۔ ۲۲۲۔ ۲۲۹۔ ۳۲۰
جدید آغا پورہ۔ ۸۳	باندہ۔ ۷۴۔ ۲۹۷
جنم پتھ، نئی دہلی۔ ۱۸۱	بدایوں۔ ۵۷۔ ۳۳۰
جنت۔ ۱۶۔ ۳۱	برصغیر۔ ۱۳۰
جہانگیر آباد۔ ۲۰۶	بہمنی۔ ۸۳۔ ۸۵۔ ۲۰۲
تھنک۔ ۲۳	بنارس۔ ۱۰۳۔ ۱۱۱
چونیس پرکنہ۔ ۲۲۶	بندر روڈ۔ ۸۹

شاہد رہ-۱۱۵	چوڑی گردان-۳۵۶
شبه قارہ ہندوپاکستان-۲۵۱	چھتہ راجا کاشی-۲۰۲
عالم ارواح-عالم بالا-۸۳-۳۲۸	حیدر آباد-۷۵-۱۳۰
علی گڑھ-۱۶-۸۱-۹۷-۱۲۵-۲۰۳	دشت تار-۳۲۹
فرنگ-۲۲-۶۰	دہلی، دہلی-۱۶-۶۳-۷۱-۷۵-۷۷-۸۱
قبر ذوق کی-۳۳۱	۱۲۵-۱۳۰-۱۹۸-۲۱۵-۲۲۹-۲۹۷
قلعہ معلّا (دہلی)-۶۸-۶۹	۳۳۱-۳۳۱-۳۵۳
کالپی-۶۳	دھولیہ-۳۱۱
کانپور-۱۳۱-۱۵۰	ڈیرہ اسماعیل خاں-۲۰۳
کراچی-۱۳۱-۲۰۳	رامپور-۶-۱۷-۷۱-۷۵-۸۰-۸۱-۱۱۲
کعبہ-۱۰۳	۱۱۹-۱۳۹-۱۶۹-۱۸۱
کلکتہ-۱۵-۲۷-۷۱-۱۳۶-۲۱۵-۲۲۰	رائیل پارک-۸۹
۲۳۹-۲۵۷-۲۹۹-۳۱۸-۳۲۱-۳۳۲	روس-۲۳۶
۳۵۰	روم-۲۱۰-۲۱۵
گوالیار-۱۶۸	روہیلکھنڈ-۷۷
لال باغ لکھنؤ-۲۶۹	ساہیوال (منگمری)-۲۰۳
لاہور-۵-۱۳۱	سر سید ہال-۳۰۳
لکھنؤ-۷۱-۱۳۱-۲۲۹	سکندر آباد-۲۰۶
لندن-۸۹-۲۱۹-۳۵۰	سندھ-۸
لوہارو-۲۳-۵۱-۲۰۶	سوویت یونین-۲۱۸
ماڈل ٹاؤن لاہور-۱۵۹	سہوان-۳۲۹
مارہرہ-۷۷	شاہجہانپور-۲۷

- ماسکو۔ ۲۳۵
 محمود آباد۔ ۲۰۱
 مدرسہ دہلی۔ ۲۸۳
 مشرقی افریقہ۔ ۲۳۔ ۲۴
 مشرقی پنجاب۔ ۳۶۔ ۳۲۳۔ ۳۳۷
 ملتان۔ ۱۶۴
 میدان تصور۔ ۲۹۵
 میرپور خاص۔ ۸
 میرٹھ۔ ۱۵۔ ۴۰۔ ۱۱۲۔ ۱۳۱۔ ۱۶۸۔ ۱۷۵
 میلان۔ ۳۴۹
 میونخ۔ ۲۳۴
 ناگپور۔ ۱۵۷
 نظام الدین مشرقی۔ ۹۷
 نیویارک۔ ۲۱۹
 ہند، ہندوستان۔ ۸۴۔ ۸۵۔ ۱۰۳۔ ۲۳۶۔
 ۲۸۷۔ ۲۵۶۔ ۲۴۹۔ ۲۴۲
 ہوگلی۔ ۲۲۳
 یوپی۔ ۱۳۲۔ ۲۳۱
 یوسف بلڈنگ۔ ۲۲۲

۶۔ متفرقات

علم انشا۔ ۳۰۴	آرٹ۔ ۴۰
علم عروض۔ ۴۲	آم، انبہ۔ ۵۹۔ ۸۳۔ ۸۶
علم نفسیات / نفسیاتی تجزیہ۔ ۸۔ ۴۰۔ ۱۰۱۔	اپریل فول۔ ۵۴۔ ۵۸
۱۰۲۔ ۱۰۷	امرد پرستی۔ ۳۲۰
غالب پر۔ اعتراضات۔ ۲۹۔ سکے کا الزام۔	انشا پردازی۔ ۳۳۵
۱۔ ۱۱۲۔ قونج کا دورہ۔ ۴	بہسنی روٹی۔ ۱۱۴
غالب سے انٹرویو۔ ۳۷	پیراڈی۔ ۱۱۴
غالب کا۔ انداز بیان۔ ۵۔ ۳۱۔ ۳۹۔ ۵۶	پیراڈی۔ ۸۷۔ ۸۶
سال ولادت۔ ۱۲۔ ۱۳۔ ۱۵۔ ۱۰۲۔ ۱۱۱۔	تصویر۔ ۶۔ ۷۲۔ ۱۲۹۔ ۱۶۷۔ ۱۶۵۔ ۲۰۷
۳۰۰	۲۷۲۔ ۲۱۸
سفر باندہ۔ ۷۴۔ ۲۹۷	تعارف۔ ۱۸
سفر رامپور۔ ۱۷۔ ۷۱۔ ۷۵	حیوان ظریف۔ ۳۲۱
سفر کلکتہ۔ ۱۲۔ ۱۵۔ ۷۱۔ ۷۲۔ ۱۳۶۔	سہرا جواں بخت کا۔ ۶۸
۲۲۹۔ ۲۵۷۔ ۳۲۱	سیاہ حاشیہ۔ ۳۲۰
سفر لکھنؤ۔ ۲۲۹	شجرے۔ ۸
سفر میرٹھ۔ ۱۵	شیعت۔ ظفر کی۔ ۶۸۔ ۷۷۔ غالب کی
سہرا۔ ۵۹۔ ۱۱۶۔ ۱۱۷۔ ۱۲۲۔ ۲۸۲	۲۷۹۔
طریق اصلاح۔ ۱۵۔ ۹۶	صنعت فای۔ ۲۹۵
مذہب۔ ۹۹۔ ۱۰۳۔ ۲۲۹	طب قدیم۔ ۱۱۲
مزار۔ ۷۴	عصر جدید۔ ۳۳۲

نعتیہ کلام۔ ۱۰۲۔۱۰۲

غالب کی۔ اسیری۔ ۲۔۱۳۔۱۴۔۲۶۔۱۰۹

۔ تحریر واطلا۔ ۲۷۰

تصویر کاری۔ ۳۸۔۴۱۔۴۸۔۵۰

۔ راست گفتاری۔ ۳۳

۔ رہائش۔ ۲۹۴

مہر۔ ۱۰۹۔۱۱۸۔۱۶۸

غالب کے دستخط۔ ۱۱۸۔ عوارض۔ ۱۵۔

۱۱۲۔۱۰۳

غالب مشاعرہ۔ ۱۵۔۲۸۹

غالب میلہ۔ ۲۶

غدر دہلی۔ ۱۵۔۷۴۔۹۶۔۱۰۴۔۱۰۸۔۱۹۸۔

۲۱۵

کوزہ قند۔ ۶۳

مذہب ذوق کا۔ ۳۲۱

موسیقی۔ ۲۳۰۔۳۳۰

نقل۔ ۱۸۵

مَیْنِ عِنْدِ لَیْبِ کَلَشَنِ نَا اَفْرِیْدَا هُون

